Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 791
Duminică 2 Februarie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Porunca Papei

Cu adâncă emoţie am cetit porunca pe care sfântul scaun o trimite preoţilor catolici din întreaga lume şi chiar tuturor credincioşilor acestei confesiuni: să se roage lui Dumnezeu pentru înlăturarea răsboiului, *„oamenii de orice culoare fiind fraţi"!...*

Este un lucru dovedit astăzi, că de aceia creştinismul a fost respins de către evreii din Palestina — afară de un foarte mic număr — fiindcă această religiune era vădit internaţionalistă, propaga înfrăţirea neamurilor în sinul Bisericii, pe când mozaismul ajunsese eminamente naţionalist şi răsboinic aşteptând un messia din neamul lui David, cu ajutorul căruia să îngenunche pe duşmanii lui Israel.

Hristos, el însuşi, a şovăit în oarecare măsură; căci a spus femeii canaaniene: *„eu nu sânt trimis decât la oile pierdute ale casei lui Israel; nu este bine să iei pâinea copiilor şi s'o arunci la căţei"*. Dar apoi, văzând marea ei credinţă, a zis: *„facă-ţi-se cum voeşti". Şi fiica ei s'a tămăduit chiar în ceasul acela"*.

In orice caz însă, Isus se preocupa mai de grabă de mântuirea sufletului fiecărui ebreu în parte, decât de soarta şi viitorul naţiunii întregi. *„Daţi Cezarului ce-i al Cezarului". „Impărăţia mea nu-i din lumea aceasta"*.

Iată de ce învăţătura lui a fost primită de un mare număr de evrei din diasora — pe cari naţionalismul îi obseda mai puţin — şi *de prozeliţii lor, foarte numeroşi* pe vremea apostolilor. Formând 8 la sută din populaţia imperiului roman şi fiind aproape toţi orăşeni, adesea bogaţi, judeii exercitau o influenţă decisivă, din care pricină mozaismul ajunsese la modă, în deosebi printre femeile demnitarilor înalţi. Fără evreii din diaspora, fără prozeliţii lor, fără influenţa ebraică în împărăţie, creştinismul n'ar fi ajuns poate să cucerească lumea. Drept este că şi gândirea filozofică a vremii ajunsese la monoteism.

Tocmai apostolul Pavel, care a rupt creştinismul de mozaism a accentuat şi caracterul lui internaţional:

„Căci aşa ne-a poruncit Domnul: „Te-am pus ca să fii Lumina Neamurilor, ca să duci mântuirea până la marginile pământului".

„V'aţi desbrăcat de omul cel vechiu, cu faptele lui, şi v'aţi îmbrăcat cu omul cel nou, care se înoeşte spre cunoştinţă, după chipul Celui ce l-a făcut: aici nu mai este nici Grec, nici Judeu, nici tăiere împrejur, nici netăiere împrejur, nici Barbar, nici Schit, nici rob, nici slobod, ci Hristos este totul şi în toţi. Astfel dar, ca nişte aleşi ai lui Dumnezeu, sfinţi şi prea iubiţi, îmbrăcaţi-vă cu o inimă plină de îndurare, cu bunătate, cu smerenie, cu blândeţă, cu îndelungă răbdare. Ingăduiţi-vă unii pe alţii, şi, dacă unul are pricină să se plângă de altul, iertaţi-vă unul pe altul. Cum v'a iertat Hristos, aşa iertaţi-vă şi voi. Dar mai pre sus de toate acestea, îmbrăcaţi-vă cu dragostea, care este legătura desăvârşită. Pacea lui Hristos, la care aţi fost chemaţi, ca să alcătuiţi un singur trup, să stăpânească în inimile voastre, şi fiţi recunoscători".

Greu se împacă creştinismul cu războiul! Preotul creştin însufleţit de duhul apostolilor ar avea datoria să propage învăţătura lui Iisus tuturor neamurilor şi să nu aţâţe contra nici unuia dintre ele; să lupte în contra războiului, şi de nu reuşeşte, şi războiul isbucneşte, să se dea în lături!...

Să fie oare îngăduit unui creştin să implore în războiu ajutorul Părintelui Ceresc, care în neţărmurita lui iubire pentru copiii săi, s'a întrupat în om şi s'a jertfit pentru păcatele tuturor?!...

In acest spirit, cu adevărat apostolic, e redactată porunca Papei!... ■

H. SANIELEVICI

Aurelia Vasiliu-Ghiaţă — Voevozi

Al. Moscu — Portret

Din Cartea Junglei — RUDYARD KIPLING
ANKUSUL REGELUI

Mowgli împreună cu Kaa Pitonul se duc într'o grotă unde este o comoară păzită de un cobra-alb. Acolo Mowgli găseşte un ankus preţios — o armă de ucis elefanţi — pe care-l ia. Cobra, furios, îl ameninţă că acesta aduce moartea.

(Vezi numărul precedent)

Când se văzură din nou la lumina zilei răsuflară uşuraţi; şi când se simţiră iarăşi în Jungla lor şi Mowgli îşi scânteia ankusul în soarele dimineţii, simţi aproape aceeaşi mulţumire ca atunci când găsea vreun buchet de flori proaspete să şi-l anine în plete.

— Străluceşte mai tare ca ochii Bagheerei. — se minună el, făcând să sclipească rubinul. Am să i-l arăt; dar ce vroia să spue Thuu, vorbind de moarte?

— Nu ştiu. Sunt supărat până în vârful cozii că nu l-ai făcut să-ţi simtă tăiuşul cuţitului. Totdeauna a pândit nenorocirea la Grotele-Reci, şi deasupra şi sub pământ. Acum mi-e foame. Vânezi cu mine în dimineaţa asta? zise Kaa.

— Nu; trebue să i-l arăt şi Bagheerei. Vânătoare bună!

Şi Mowgli plecă ţopăind şi învârtind ankusul cel mare, oprindu-se din când în când să-l mai admire, până ajunse în părţile Junglei unde obişnuia să umble Bagheera, pantera neagră; şi-o găsi adăpându-se după o vânătoare grea. Mowgli îi povesti toată întâmplarea dela început până la sfârşit, iar Bagheera din când în când, mirosea ankusul. Când Mowgli ajunse la ultimele vorbe ale Cobrei-Albe, Bagheera începu să toarcă în semn de încuviinţare.

— Atunci Capuşonul-Alb a spus adevărul? întrebă cu grabă, Mowgli.

— M'am născut în cuştile regelui din Oodeypore, şi fără să mă laud, cam cunosc eu Oamenii! Cei mai mulţi dintre ei ar ucide de trei ori într'o noapte numai pentru piatra asta roşie.

— Dar piatra îl face mai greu la mână. Cuţitaşul meu lucios e mai bun; şi uite! piatra roşie nu-i bună de mâncat. Atunci de ce să ucidă ?

— Mowgli du-te şi te culcă. Ai trăit între oameni şi —

— Imi aduc aminte. Oamenii ucid pentrucă nu vânează; — din lene şi din plăcere. Trezeşte-te, Bagheera. La ce serveşte lucrul cu vârf de spin ?

Bagheera deschise ochii pe jumătate — cădea de somn — clipind şiret.

— Oamenii l-au făcut ca să-l înfigă în capul feciorilor lui Hathi, ca să curgă sângele. Am văzut asta pe străzile din Odeypore, în faţa cuştilor noastre. Lucrul acesta a gustat din sângele multor elefanţi ca Hathi.

— Dar pentru ce îl înfig în capul elefanţilor ?

— Ca să-i înveţe legea Oamenilor. Neavând nici ghiare nici dinţi îşi făuresc lucruri de acestea — şi chiar mai grozave.

— Numai de sânge dai cu cât te apropii de Clanul Oamenilor sau de lucrurile lor! spuse cu desgust Mowgli.

Greutatea ankusului începea să-l obosească.

— Dacă aşi fi ştiut asta, nu l-aşi fi luat. Intâiu a fost sângele Messuei pe legăturile curelelor, şi acum sângele lui Hathi. Nu vreau să mă mai slujesc de el. Uite !

Ankusul sbură scânteind şi se îngropă singur cu vârful în jos, la cincizeci de metri departe, printre copaci.

— Aşa mi-am curăţit mânile de moarte, spuse Mowgli, frecându-şi palmele de pământul umed şi moale. Thuu a spus că Moartea are să mă urmărească. E bătrân, alb şi nebun.

— Alb ori negru, moarte ori viaţă, mă duc să dorm, Frăţioare. Eu nu pot vâna noaptea întreagă şi apoi toată ziua să urlu, ca unii.

Bagheera plecă spre o vizuină de pândă, pe care o ştia ea, la vreo două mile departe. Mowgli îşi ochi un copac bun în care se căţără cu uşurinţă, se apucă să înoade vreo trei, patru liane între ele, şi cât ai bate în palme, se legăna într'un hamac la cinci zeci de picioare înălţime. Cu toate că n'avea nimic împotriva luminii de zi, Mowgli urma obiceiul prietenilor lui, şi se folosea de ea cât mai puţin. Când se trezi în mijlocul lumii zgomotoase care trăieşte prin copaci, se lăsa din nou amurgul, şi îşi aduse aminte că visase pietrele lucitoare pe care le azvârlise.

— Tot m'aşi mai uita odată la ele, îşi mărturisi el.

Şi alunecă dealungul unei liane până la pământ; dar Bagheera i-o luase înainte. Mowgli o auzea adulmecând, în lumina scăzută.

— Unde-i lucrul cu vârf de spin? strigă Mowgli.

— L-a luat un om. Uite-i urma.

— Vom vedea acum dacă Thuu a spus adevărat. Dacă lucrul ascuţit e Moartea, omul trebue să moară. Hai să-l urmărim.

— Să ucidem, mai întâiu, spuse Bagheera. Burtă goală, ochi leneş. Oamenii se mişcă foarte încet şi Jungla are îndeajuns umezeală ca să păstreze cea mai uşoară urmă.

Se grăbiră să vâneze, totuşi se scurseseră aproape trei ore până să-şi umple burta, să-şi potolească setea şi s'o apuce adulmecând pe urme. Poporul Junglei ştie că nimic nu-i mai rău ca graba la mâncare.

— Crezi că lucrul cel ascuţit are să se întoarcă singur în mâna omului ca să-l omoare ? întrebă Mowgli. Thuu a spus că-i Moartea.

— Avem să vedem când ajungem, spuse Bagheera, luând-o la trap cu capul în pământ. Se vede că-i un singur picior (vroia să spue un singur om), şi greutatea lucrului i-a afundat adânc călcâiul în pământ.

— Da ! Acum e limpede ca lumina zilei, răspunse Mowgli.

Şi o luară în trap mărunt şi iute de vânătoare sub petele de umbră şi lumină ale lunei, urmărind semnele celor două picioare goale.

— Acum o ia la fugă, zise Mowgli. Degetele picioarelor sunt răşchirate.

Alergau acum prin nişte locuri glodoase.

— Aici dece se întoarce deodată?

— Aşteaptă! zise Bagheera.

Şi se aruncă înainte, cât putu mai departe, în cel mai măreţ salt ce-l făcuse vreodată. Lucrul cel mai bun de făcut, când o urmă nu se mai arată limpede, e să sari înainte, dintr'un singur salt, ca să n'o încurci mai tare cu propriile-ţi urme. Bagheera cum atinse pământul, se întoarse spre Mowgli, strigând:

— Uite alte urme care vin în întâmpinarea celor dintâi. Urma asta de-a doua e un picior mai mic cu degetele mari întoarse înăuntru.

Mowgli alergă să se uite.

— E picior de vânător Gond, zise el. Priveşte! Aici şi-a târît arcul pe iarbă. Asta arată dece întâia urmă se întorsese deodată. Piciorul cel mare vroia să se ascundă de Piciorul cel Mic.

— Ai dreptate, spuse Bagheera. Acum, ca să nu încurcăm urmele, revenind asupra paşilor, să urmăm fiecare o pistă. Eu sunt Piciorul cel Mare, Frăţioare, şi tu eşti Piciorul cel Mic, Gondul.

Bagheera se întoarse dintr'un salt la pista dintâiu, lăsând pe Mowgli aplecat asupra ciudatelor urme de degete strâmbe ale omuleţului acela sălbatec din păduri.

Continuare in pag. [illegible]

Din viaţă... şi din cărţi

Talent de descripţie

Isprăvind volumul „In ajun" al d-lui C. Stere, — sântem urmăriţi, nu numai de tipurile vii din roman, dar şi de descripţiile de interior şi de natură.

Redăm un interior:

„In acord cu acest gând artistic, stucul păreţilor, plecând dela arabescuri bizantine aurite, pe un fond de sânge închegat, se topea în linii argintii torturate, printre tonurile verzi-albăstrii din stânga" (pag. 8).

Dar dela aceste amănunte de interior, prinse cu un fin spirit de observaţie şi zugrăvite cu multă artă, — d. Stere trece la grandioase spectacole de natură.

Iată o scenă, pe Ceahlău:

„Abia ajuns pe coamă Răutu rămase ca ţintuit pe loc!

Era spre seară, când soarele se gătea să se afunde în dosul brazilor şerpuiţi de coastele mai joase dinspre Apus.

Spre Răsărit însă, sub un cer fără nici un pic de nor sau umbră, se şi aşternuse o nesfârşită simfonie de tonuri albastre.

Dintre valuri de aburiri de ametist, cari acopereau dealurile verzi-albăstrii, răsăreau încă, în pete cenuşii, siluetele oraşelor ce se topeau în amurg, începând dela familiarul Ciubăreşti până la Iaşi spre Nord şi până la Galaţi spre Sud.

De sus cu încetul se lăsa draperia vânătă şi înstelată, cu dunga ei de argint viu a căii lactee. Iar văile şi coastele înconjurătoare, căzute în fundul prăpăstiei negre, se ştergeau sub un văl de nori fumeganţi....

După o scurtă răsuflare a nopţii de vară, spre dimineaţă, de pe un vârf de stâncă solitară, ca în mijlocul unui pustiu vrăjit, se desfăşură un spectacol şi mai groaznic prin măreţia lui.

Soarele încă nu răsărise; dar şi invizibil încă, gonise umbra tremurată.

Sub picioare se întindea până la zările cele mai îndepărtate ale orizontului, oceanul spumos de nori albi, pe care plutea numai spinarea întunecată a străjerului sihastru al munţilor Moldovei.

Cu încetul, nemărginirea de spumă albă porni să scânteeze dinspre Răsărit în uşoare luciri, ce tot mai viu se aprindeau şi se colorau de tot mai calde reflexe de purpură.

Şi deodată, brusc, ca dintr'un crater, din ruptura pânzei imaculate ţâşni în sus un snop de flacări, care-şi revărsă jarul pe volburile ce intrară în clocot.

Apoi, un alt crater se mai deschise... şi al treilea... al patrulea... tot mai aproape şi mai aproape....

Şi iată!... Din volburi albe se naşte un ocean de sânge în flăcări....

Şi o minune!

La marginea de Răsărit irupe un singur punct strălucitor. Dar sub magia lui flacările pălesc, se lasă, line, spre întinderile tot mai limpezi... Se topesc.... Spuma imaculată se subţie, se rupe... abia rămâne în fumuri străvezii printre văi mai întunecate. Şi reapare ca prin farmec în toată gloria ei, faţa dulce a Moldovei, scăldată de lumină printre dealuri blânde şi văi line, tăiate de ape înscânteiate....

Iar spre Apus stau în zările încă aprinse, ca licăriri de nădejde, siluetele Carpaţilor Ardealului..." (pag. 352).

Acest peisagiu: omul pe munte, la picioarele lui nourii, şi soarele — răsărind prin spărturile nourilor de jos în sus — n'are păreche în literatura noastră

M. S.

SERGHEI ESENIN
SENINUL

Poetului MAXIMOV EVFIMIE

Prin văile albastre răcoare şi tăcere,
Doar limpedele tropot în depărtări răsfrânt.
Şi iarba ofilită culege 'n palme miere,
Când slabele răchite bălăbănesc în vânt.

Buclata pâclă toarsă de muşchiuri moi sihastre,
Se târâie boltită subt delurosul brâu.
Şi seara atârnându-şi picioarele albastre,
Pe degete se spală în apa din pârâu.

De frigul toamnei aspre nădejdea-i desfrunzită,
Ca liniştita soartă păşeşte calul meu,
De marginele hainei de umblet fâlfâită,
Cu umedele-i buze prinzându-mă mereu.

Dar nu mă duc spre lupte sau spre-un tihnit coclaur,
Ci pe ascunse urme colind, când ziua lin,
Se stinge licărindu-şi călcâiul ei de aur.
Şi 'n coşul vremii mele strâng faptele ce vin.

'n calea mea rugina roşcată se năzare,
Pe culmile pleşuve şi colburi ce plutesc.
'Amurgul joacă 'n iureş de stânci forfotitoare
Şi încovoaie luna cum cornul păstoresc.

Lăptosul fum cu vântul cătunele veghează,
Dar nu e vânt, e numai o zvoană pe furiş.
In veselă tristeţe Rusia dormitează,
Cu braţele înfipte în galben povârniş.

E pe aproape casa şi bun popas mă cere,
Grădina mirezmează cu pătrunjel mărunt.
Pe straturile verzei în sură undoiere,
De sus din cornul lunii cad picături de unt.

Căldura mă momeşte, simt miros alb de bulcă,
In gând muşc castraveţii cu miez cronţăitor.
Din zări tresare cerul pe câmpul ce se culcă
Şi de căpăstru scoate din stanişte un nor.

Popas, popas, ştiută mi-i surda-ţi vâlvătaie,
In sânge moleşirea ta călătoare-o tac.
Stăpâna casei doarme, iar proaspetele paie,
De văduvele coapse mototolite zac.

Mijeşte. Din mocnita culoare gândăcie,
Incet se lămureşte icoana din ungher.
Iar ploaia cu mărunta ei rugă timpurie,
Mai ciocăneşte geamul cu tulburi stropi de cer.

Câmpiile albastre le am din nou în faţă
Şi legănat de iazuri e soarele acum.
Noui bucurii şi chinuri azi inima-mi învaţă,
Cuvinte noui de limbă mi se lipesc duium.

Ca apa tremurândă în ochi seninul tace.
Lăsând dârlogii, calul păşeşte mai vioi.
Şi utimele frunze smolite şi buimace,
Din poalele lui vântul le zvârle după noi.

Din ruseşte de GEORGE LESNEA

— Acum — zise Bagheera înaintând pas cu pas de-alungul lanţului de urme — eu, Piciorul cel Mare, mă întorc aici. Acum mă ascund după o stâncă, şi stau neclintit neîndrăznind să-mi mai mişc piciorul din loc. Strigă-ţi urma ta, Frăţioare.

— Eu, Piciorul cel Mic, ajung la stâncă, zise Mowgli, urcând cu iuţeală pe urme. Acum mă aşez jos, subt stâncă, răzemându-mă în mâna dreaptă, cu arcul între degetele mari dela picioare. Aştept multă vreme, căci urma picioarelor mele, aici, e adâncă.

— Şi eu, zise Bagheera ascunsă, aştept răzemând capătul lucrului cu vârf de spin pe o piatră. Acesta alunecă, se vede o zgârietură pe piatră. Strigă-ţi urma ta, Frăţioare.

— Una, două rămurele şi o creangă groasă, ruptă aici — zise Mowgli cu voce scăzută. Cum aşi putea striga *asta?* — A! E limpede acum. Eu Piciorul cel Mic, plec făcând zgomot şi tropăind ca să mă audă Piciorul cel Mare.

Se depărtă pas cu pas de stâncă, printre copaci, înălţându-şi vocea din depărtare, pe măsură ce se apropia de o mică cascadă.

— Mă duc — departe — acolo — unde — vuetul — apei — acopere — zgomotul — pe care — îl fac — eu. Aici — aştept. Strigă-ţi urma ta, Bagheera, Picior Mare!

Pantera cercetase în toate părţile pădurea ca să vadă în ce direcţie plecase Piciorul cel Mare, din dosul stâncii. Insfârşit dădu glas.

— Vin din dosul stâncii pe genunchi, târând lucrul cu vârf de spin. Văzând că nu-i nimeni o iau la fugă. Eu, Piciorul cel Mare alerg foarte iute. Urma e limpede. Fiecare din noi să-şi urmeze pista. Eu alerg!

Bagheera se avântă pe urmele clare şi Mowgli urmări paşii Gondului. Un timp domni tăcere în Junglă.

— Unde eşti, Picior Mic? strigă Bagheera.

Vocea lui Mowgli îi răspunse îndată, numai dela cincizeci de metri spre dreapta.

— Hm! făcu pantera, tuşind gros. Fug amândoi în aceiaşi direcţie, apropiindu-se unul de altul.

Alergară încă o jumătate de milă, păstrând aproape aceiaşi distanţă, până ce Mowgli, care n'avea capul aşa aproape de pământ ca Bagheera, strigă:

— S'au întâlnit. Vânătoare bună — priveşte! Aici sta Piciorul cel Mic, cu genunchiul pe o stâncă — iar dincolo se oprise Piciorul cel Mare.

Nu mai departe de zece metri înaintea lor, întins deacurmezişul pe un morman de pietre, zăcea trupul unui sătean din împrejurimi, străpuns prin spate de săgeata mică, împodobită cu pene a unui Gond.

—Era oare Thuu aşa bătrân şi nebun, Frăţioare? zise Bagheera blând. Iată totuşi un mort.

— Să mergem mai departe. Unde-i lucrul care bea sânge de elefant — spinul cu ochi roş?

— Piciorul cel Mic îl are — poate. Se vede din nou un singur picior.

Urma singuratecă a unui om sprinten care alergase repede, cu o povară pe umărul stâng, stăruia în jurul unei lungi fâşii, în formă de potcoavă, acoperită cu iarbă uscată, pe care fiecare pas, în ochii pătrunzători ai urmăritorilor, părea însemnat cu ferul roş.

Nici unul din ei nu vorbi până ce urma se opri la cenuşa unui foc de popas, ascuns într'o văgăună.

— Iarăşi! — spuse Bagheera, rămânând în loc ca o stană de piatră.

Corpul sgârcit al unui omuleţ Gond zăcea acolo, cu picioarele în cenuşă, şi Bagheera privi întrebător pe Mowgli.

— E o lovitură de bambus, — zise băiatul, după o aruncătură de ochi. — Aveam şi eu o astfel de armă când păşteam bivolii în clanul oamenilor. Tata-Cobra — îmi pare rău că mi-am bătut joc de el — cunoştea bine soiul, aşa cum ar fi trebuit să-l cunosc şi eu. N'am spus eu că oamenii ucid de plăcere?

— Adevărat, au ucis de dragul pietrelor roşii şi albastre, răspunse Bagheera. Adă-ţi aminte că *eu* am stat în cuştile regelui din Oodeypore.

— Una, două, trei, patru urme, zise Mowgli aplecat asupra cenuşii. Patru urme de oameni cu picioarele încălţate. Aceştia nu pot merge aşa iute ca Gonzii. Oare ce rău le-a făcut omuleţul pădurii? Uite, s'au sfătuit, toţi cinci, în picioare, înainte de a-l ucide. Hai să ne întoarcem. Bagheera. Mi-i burta grea, măcar că mi se zbate în sus şi 'n jos ca un cuib de *oriol* pe un vârf de rămurică.

— Un vânător bun nu-şi părăseşte niciodată vânatul la jumătatea drumului. Inainte! zise pantera. Cele opt picioare încălţate n'au ajuns departe.

Nu-şi mai vorbiră nimic vreme de un ceas, cât urmăriră pista largă a celor patru oameni.

Soarele amiezii se ridicase strălucitor şi fierbinte, când Bagheera zise:

— Simt miros de fum.

— Oamenilor le place mai mult să mănânce decât să alerge, — răspunse Mowgli, înconjurând tufişurile pitice de junglă nouă, prin care cercetau acum. Bagheera care alerga în stânga lui, scoase deodată un hârâit cu neputinţă de descris.

— Uite unul care nu mai are grija mâncării, zise el.

Un pachet de haine viu colorate zăcea mototol sub un tufiş şi în jur se răspândise făină.

— Şi asta-i tot lovitură de bambus, zise Mowgli. Uite! Oamenii mănâncă praful acesta alb. I-au luat vânatul — fiecare îşi ducea merindele — şi l-au lăsat aici, pradă lui Chil, Vulturul.

— E al treilea, zise Bagheera.

— Am să mă duc la Tata-Cobra, cu nişte broscoi proaspeţi, ca să-l îngraş, se gândi Mowgli. Arma care bea sânge de elefant e însăşi Moartea — dar tot nu pricep încă!

— Inainte, zise Bagheera.

Abea merseră jumătate de milă mai departe când auziră pe Ko, Corbul, cântând un cântec de moarte, în vârful unui tamarisc, la umbra căruia zăceau întinşi trei oameni. O rămăşiţă de foc pâlpâia slab în mijlocul poienii, subt un ceaun în care mai rămăsese o bucată de turtă înegrită şi arsă, de pâne nedospită. Lângă foc zăcea, strălucind în soare, ankusul bătut în rubine şi peruzele.

— Lucrul are spor la treabă. Aici se opresc toate, zise Bagheera. Cum or fi murit, Mowgli? Niciunul nu poartă semn ori urmă de lovitură.

Un locuitor al junglei ajunge să cunoască cu vremea plantele şi seminţele veninoase, tot atât de bine ca orice doctor. Mowgli adulmecă cu nările fumul ce ieşea din rămăşiţa de foc, rupse o bucată de pâne arsă şi o gustă, stupind-o îndată jos.

— Fructul morţii, tuşi el. Fără îndoială că unul din ei a amestecat otravă în mâncarea celorlalţi doi care l-au omorît, după cum împreună omorîseră mai înainte pe Gond.

— Bună vânătoare, n'am ce zice! Omorurile se ţin lanţ, zise Bagheera.

„Fructul morţii" e numele ce-l dă jungla unui fruct spinos, numit datura, cea mai puternică otravă din India.

— Şi cum adică? zise pantera. Nu cumva om sări unul la altul, pentru ucigaşul cu ochiu roş, de colo?

— Vorbeşte oare? şopti Mowgli. S'o fi supărat că l-am aruncat? Intre noi nu poate pune discordie, căci noi n'avem aceleaşi dorinţi ca oamenii. Dacă rămâne aici, va urma, fără îndoială, să doboare oamenii, unul după altul, cum cad în ropot nucile scuturate de vânt. Nu mi-s dragi oamenii, dar nici n'aşi vrea să moară câte şase pe noapte.

— Ce are aface? Nu-s decât oameni. S'au ucis între ei şi şi-au făcut cheful, zise Bagheera. Omuleţul sălbatec dela început era bun vânător.

— Oamenii îs ca puii de animal; şi un pui s'ar îneca singur ca să muşte dintr'o rază de lună ce joacă pe apă. Vina e numai a mea, — zise Mowgli, vorbind caşicum ar fi cunoscut înţelepciunea tuturor lucrurilor. Niciodată n'am să mai aduc lucruri străine în Junglă — chiar de ar fi frumoase ca Florile. Acesta — ridică ankusul cu grijă — se întoarce la Tata-Cobra. Mai întâiu însă trebuie să tragem un pui de somn, şi nu ne putem culca lângă cei ce dorm aici. Iar pe el trebuie să-l îngropăm, ca nu cumva să fugă şi să mai omoare încă şase. Scurmă-mi o groapă subt copacul de colo.

— Dar, Frăţioare, zise Bagheera, îndreptându-se spre locul arătat, îţi spun că nu-i vina băutorului de sânge. Ticăloşia vine dela oameni.

— E tot una, răspunse Mowgli. Să scurmi o groapă adâncă. Când ne vom trezi, îl voiu lua şi-l voiu duce înapoi.

. . . .

Două nopţi mai târziu, pe când Cobra-Alb stătea trist în întunericul bolţii, ruşinat, jefuit şi singur, ankusul cel cu peruzele vâjâi prin gaura zidului şi căzu zăngănind pe grămezile de galbeni.

— Tată-Cobra, spuse Mowgli (avea grijă să rămâie de partea cealaltă a zidului) caută-ţi între ai tăi pe cineva tânăr şi destoinic care să te ajute la păzit Comoara Regelui, ca niciodată să nu mai iasă vreun om viu de aici.

— A-ha! vra să zică a venit înapoi. Am spus eu bine, că-i Moartea. Cum se face că mai trăeşti încă? bombăni cobra cel bătrân, încolăcindu-se drăgăstos pe mânerul ankusului.

— Pe Taurul care m'a răscumpărat, nu ţi-aşi putea răspunde! Lucrul acesta a ucis de şase ori într'o singură noapte. Nu-i mai da drumul să iasă de aici.

Din englezeşte de T. S.

CRONICA ŞAHULUI

Concursul de nuvele şahiste

Cronica noastră a instituit în toamna anului 1935 un concurs de nuvele cu subiect şahist, pentru desvoltarea literaturii şahiste la noi.

Termenul de închidere al concursului a fost 31 Decembrie.

Deoarece am primit scrisori din ţară, prin care suntem rugaţi să mai amânăm închiderea concursului, am hotărât să prelungim termenul de trimitere al nuvelelor până la 1 Martie 1936.

Reamintim condiţiile concursului: Oricine poate lua parte la acest concurs, trimiţând o schiţă sau o nuvelă, scrisă pe o singură parte a hârtiei.

Lucrarea într'o formă perfect literară trebue să conţină un subiect din viaţa şahistă sau cu caracter educativ: rolul şahului, etc.

Este interzis să se scrie despre teoria şahului sau să se introducă termeni pur şahişti — deoarece concursul nostru este un concurs literar. Cea mai bună nuvelă va fi premiată cu 1.000 lei, iar a doua clasificată cu 500 lei. Se vor decerna şi menţiuni.

Campionatul Interşcolar

Duminică s'a disputat la Liceul Spiru Haret runda II din capionatul interşcolar, la care iau parte 10 licee din Bucureşti. Până acum s'au jucat trei runde: I-a, II-a şi VIII-a.

Rezultatele de Duminică sunt următoarele:

Liceul Matei Basarab—Liceul C. F. R. Aurel Vlaicu 6-0.

Liceul Spiru Haret—Şc. sup. Comerţ 5-1.

Liceul Mihai-Viteazul—Şc. sup. Arte şi Meserii 3-3.

Liceul Lazăr—Liceul Voevodul Mihai 4-0 (şi 2 partide în suspensie).

Liceul Cantemir Vodă—Liceul Sf. Sava 2½—1½ (2 partide în suspensie.

S'au relevat elevii:

Schneidermann, Iordănescu, Cornu, Bernescu, Steinfeld şi Bălănescu *(L. M. B.)*; Teodoreanu, Seimeanu, Costescu, Pantazopol, Goldstein *(L. S. H.)*; *Mironescu*, (Şc. sup. de Comerţ); Popescu, Zaman, Andreescu (Arte şi meserii); Grozdea, Kleper, Berman *(L. M. V.)*; Şain, Sirkus, Iancu, Georgescu *(L. G. L.)*; Constantinescu, Lecca *(L. Sf. L.)*; Petrescu, Diaconescu *(L. C. V.)*.

●

Partidele în suspensie sunt următoarele:

Leu—Garniţchi, Cojan—Varfaliu, Dehio-don Constantin şi Borgovan-Istrati.

●

De remarcat o splendidă victorie a echipei liceului Matei Basarab; a învins cu dezastruosul scor de 6—0 — echipa liceului C. F. R.-ist, care cu o Duminică anterioară reuşise acelaş scor victorios în faţa Liceului Mihai Viteazul.

Această înfrângere scade simţitor şansele C. F. R.-iştilor, dar arată în acelaş timp imensele posibilităţi ale echipei dela Matei Basarab, condusă de *Schneidermann*, excepţionalul talent şahist.

●

O altă victorie strălucită a fost aceia a Liceului Spiru Haret contra Şc. sup. de Comerţ. Pentru a treia oară, în toate rundele jucate, echipa *Seimeanu-Teodoreanu-Costescu, Pantazopol* şi *Bălănescu* reuşeşte 5-1 şi astfel se află acum în fruntea clasamentului pe licee.

De altfel lupta finală se va da, probabil, între echipele Spiru Haret, Matei Basarab şi Gh. Lazăr.

●

Publicăm mai jos o partidă uşoară, jucată interesant, de doi elevi, în cadrul campionatului interşcolar:

ALB: *Ellenbogen* (Şc. sup. de Comerţ).

NEGRU: *Seimeanu* (Liceul Spiru Haret).

1. é2—é4, é7—é5; 2. Cg1—f3, Cb8—c6; 3. Nf1—c4, Cc6—d4; 4. Cf3×é5, Dd8—g5; 5. (é5×f7, Dg5×g2; 6. Th1—f1, Dg2×é4+; 7. Nc4—é2, Cd4—f3 mat!!

Ştiri

Cercul de şah „Mihail Sadoveanu" — neafiliat la F. R. S. — organizează un campionat al Capitalei, ce se va disputa între şahiştii neînscrişi în Federaţia Română de Şah.

Vor lua parte: Erdely, Herland, Loewenton, Mendelsohn, Proca, Taubmann, Wechsler, Augutstein, Gheorghiu, Israilovici, Rendek, Dumitrescu, Paul Farago şi B. Ghenchin.

Primii şapte sunt vedete renumite, cunoscute şi în străinătate, cari vor lupta pentru titlul de campion al capitalei.

Interesant este că nici Erdely *nu mai face parte din* Federaţia Română de Şah. *Este o greşală enormă atât din partea lui* Erdely, *că n'a ştiut să rămână într'o federaţie disciplinată, cu mare ascendent organizatoric asupra „dizidenţilor", cât şi din partea* Federaţiei Române de Şah, *căreia îi lipseşte azi o vedetă de talia acestui maestru incontestabil, cel mai mare şahist român.*

Concursul se va juca la Libertatea, începând dela 2 Februarie, în fiecare Duminică dimineaţă şi Miercuri seara.

Direcţia concursului: Ing. Ştefan Ionescu, dr. Sever Bobeş, av. Ulisse Vasilescu, av. Ioan Timuş, Iosif Roth.

Corespondenţa

Autorul nuvelei *„O partidă de şah penibilă"* este rugat să ne trimeată adresa exactă, pentru a-i da oare cari lămuriri.

●

R. L. F. — Vă rugăm să ne mai trimiteţi odată nuvela „Cu şahul nu e de glumit", deoarece avem impresia că ne-aţi trimis mai puţin o pagină, din cuprinsul nuvelei. Numerotaţi paginile.

I. H.-IAŞI. — N'am primit încă nuvela dv. Pentru că am fost solicitaţi să amânăm închiderea concursului, puteţi trimite până la 1 Martie.

●

Mulţumim pentru nuvela trimisă în ultimul timp, d-relor *R. L. F.-Bucureşti, M. M.-Iaşi* şi d-lor *G. R. Botoşani, E. D. I.-Maramureş, M. C.-Galaţi, C. L.* şi *C. F.-Iaşi.*

Mulţumim pentru nuvela trimisă, d-rei *F. C. P.-Braşov.*

●

Rugăm problemiştii din toată ţara să ne trimeată probleme şi studii inedite pentru rubrica de probleme a cronicii noastre.

Deasemeni cercurile de şah din toată ţara, să ne trimeată informaţiuni despre activitatea şahistă din ultimul timp.

CEREŢI AZI
la chioşcari şi librari
ROMANUL - MINUNE
COPILUL cu 2 MAME
de ilustrul Academician
M. BONTEMPELLI
Enigmă înebunitoare.
Al cui va fi copilul?
Procesul. Casa de nebuni.
în „ROMANELE CAPTIVANTE"
280 pagini — 15 lei
cu ROMANUL-SUPLIMENT
FAŢA MEA INGROZEŞTE
Cutremurătoare spovedanie a unui mutilat de războiu.

Actualităţi Ştiinţifice

Hormonul dragostei materne

O experienţă recentă de fiziologie animală ne-aduce revelaţiuni senzaţionale relativ la rolul covârşitor ce-l joacă în viaţa noastră fizio-psihologică, glandele cu secreţiuni interne.

Iată în ce constă această experienţă: Dacă grefăm unui şobolan mascul o parte din glanda hipofiză, — minusculul organ situat în preajma creerului — se remarcă o schimbare surprinzătore în felul de viaţă al animalului astfel tratat. Şobolanul mascul se comportă întocmai ca o femelă, animată de cea mai caldă dragoste maternă.

Incepe imediat să-şi construiască vizuini pentru pui — îndeletnicire specifică femelei. Şi dacă are puii la îndemână, se aşează ceasuri întregi peste ei, cu un aer protector, matern. E drept, că glandele mamare nu se desvoltă. Totuş instinctul matern apare sub toate formele.

Rezultă din această interesantă experienţă că faimosul sentiment de mamă se datoreşte în realitate, unui simplu efect al hormonilor.

Remediu pentru surdo-muţi

După cum se ştie, surdo-muţii sunt în general surzi din naştere, deveniţi muţi, întrucât, pentru a putea vorbi, trebue să poţi auzi. Chiar în cazul când un copil nu se naşte surd, dar pierde facultatea auzului la vârsta de 5—6 ani, el ajunge şi mut, pentru acelaş motiv.

Numeroasele cazuri de surzenie pot fi grupate în două mari categorii: 1) surzenia provocată de leziuni grave ale nervului acustic şi 2), infirmitatea auzului, în care centrii nervoşi şi urechea internă sunt intacte, însă aparatul acustic nu funcţionează.

In primul caz, surzenia e permanentă; în al doilea caz, mai mult sau mai puţin, remediabilă. Fiziologii s'au străduit să găsească diferite mijloace capabile să deschidă lumea sonoră infirmilor din a doua categorie,

Intr'adevăr, chiar dacă un sunet nu ajunge până la membrana timpanului, există totuşi posibilitatea să-l transmitem prin oscioare până la nervul acustic.

Astfel, peştii, deşi au o ureche fără labirint, se bucură de un auz foarte ager. Pornind dela acest punct de vedere, specialiştii au încercat să redea auzul surzilor, având oscioarele de transmisiune normale. Vibraţiunile mecanice, putând fi transmise pe această cale, sunetele pot ajunge la nervii acustici.

Din nefericire, vibraţiile oscioarelor sânt prea slabe pentru a percepe destul de clar sunetele. Astfel, dacă isbim cu un diapazon în dosul urechii, cei mai mulţi surdo-muţi aud sunetul, întrucât avem a face cu o atingere directă. In aceste condiţiuni însă ei nu aud glasul omenesc.

Pentru a înlătura acest neajuns, s'a încercat să se construiască aparate speciale, destinate să amplifice vibraţiile, care acţionează asupra oscioarelor, punând în mişcare labirintul urechii şi aţâţând astfel nervul acustic.

Un savant american, Lieber din New-York, a reuşit să pună la punct un aparat care funcţionează cu ajutorul unei pile electrice de 4, 5 volţi. Aplicat direct asupra urechii acest dispozitiv permite unor surdo-muţi să asculte muzică. Adoptat şi încercat în aproape toate aşezămintele de surdo-muţi, aparatul lui Lieber s'a dovedit insuficient pentru transmisiunea vocii omeneşti.

Radio şi cinematograful vorbitor ne-au indicat o nouă cale de urmat. Graţie amplificatorilor radio-electrici, putem construi aparate vibratoare, capabile să intensifice undele sonore, într'o măsură suficientă pentru a scuti pe surdo-muţi de a purta asupra lor un aparat. E deajuns să aplicăm o placă sonoră în dosul urechii, pentru a obţine astfel o vibraţie a oscioarelor, vibraţie care se transmite până la nervul acustic.

Aparatul a fost experimentat cu succes în Franţa. Exceptând pe surdo-muţi, suferind de un traumatism permanent al organului auzului, 85 la sută din copiii socotiţi ca surdo-muţi definitivi şi care au folosit acest procedeu au putut asculta sunete. Acest procent de 85 cuprinde două grupe: unii (40 la sută) nu aud decât sunete muzicale pe când restul de 45 la sută, percep şi vocalele şi chiar consonantele, cu alte cuvinte aud glasul omenesc.

Mărunte

— Cu 1 Ianuarie 1936, pe lângă revista „Izvoraşul", în Bistriţa-Mehedinţi, a luat fiinţă sub conducerea pr. Gh. N. Dumitrescu-Bistriţa, o arhivă pentru folklor cu material ce se va aduna din întreaga ţară şi ţinuturile locuite de Români de peste hotare, un muzeu etnografic pentru judeţul Mehedinţi şi o arhivă fonogramică de muzică poporană cu culegeri la fonograf din toate colţurile locuite de Români.

Arhiva şi revista având-şi tipografie proprie, înfiinţată încă din 1930, va începe tipărirea unei serii de lucrări de muzică şi folklor în general şi sprijinirea alcătuirii de monografii pentru fiecare sătuleţ din jud. Mehedinţi, urmărindu-se facerea unei monografii generale a judeţului.

In acest scop se institue deocamdată premii în valoare de 15.000 lei pentru strîngere de folklor, orânduite astfel:

1. 2000 lei (divizibil) şi 10 abonamente „Izvoraşul" gratuit pentru cea mai bună colecţie de folklor muzical din ţară: doine, cântece, jocuri, bocete, colinde, cântece de stea, cel puţin 40 bucăţi.

2. 2000 lei (divizibil) şi 10 abonamente la „Izvoraşul" pentru culegeri de folklor literar de genurile: Basme, povestiri, legende, snoave şi glume, doine, chiuituri, descântece, ghicitori, jocuri pentru copii şi divers material, fără credinţe, datine şi superstiţii.

3. 2000 lei (divizibil) şi 10 abonamente gratuit la „Izvoraşul" pentru culegeri de datine, obiceiuri la Naşterea Domnului, la înviere, precum şi la celelalte sărbători de peste an.

4. 2000 lei (divizibil) şi 10 abonamente gratuit la „Izvoraşul" pentru credinţe, datine, obiceiuri, superstiţii la botezuri, la nunţi şi înmormântări precum şi la alte ocaziuni de bucurie sau durere din viaţa poporului.

5. 2000 lei (divizibil) şi 10 abonamente „Izvoraşul" gratuit pentru cea mai bogată şi mai variată colecţie de cusături naţionale, alesături, covoare, etc., cusute pe pânză sau desemnate pe hârtie milimetrică.

Materialul cules, în manuscris, se va trimite până la 1 Martie a. c.

Se va avea în vedere ca materialul trimis să fie cules din popor, fără vreo schimbare sau adăogire şi fără a fi luat din cărţi: să fie scris numai pe o parte o hârtiei şi selecţionat pe genuri. (De ex. să nu fie la un loc o ghicitoare cu o doină, etc.).

Fiecare bucată culeasă va fi însoţită de numele culegătorului, arătarea localităţii (satul, judeţul) de unde s'a cules, timpul (luna, ziua, anul), când s'a cules, dela cine s'a cules, ştie sau nu carte, ocupaţia, vârsta, dela cine ştie, a învăţat, auzit. văzut cele ce se culeg cu datele de mai sus.

Materialul cules se trimite pe adresa: Arhiva şi revista de folklor „Izvoraşul", Bistriţa-Mehedinţi, of. T.-Severin, de unde se poate obţine şi orice lămurire.

GRIGORE RACOVICEANU care a dat publicităţii „Constituţia României" adnotată, cu o prefaţă de d. prof. Paul Negulescu, — înfăţişând lucrările de doctrină, criticile, jurisprudenţa şi modificările aduse în decursul vremurilor pactului nostru fundamental. O operă de mare utilitate juridică şi cetăţenească.

Bicentenarul naşterii lui J. Watt

La 19 Ianuarie s'au împlinit 200 de ani dela naşterea ilustrului mecanic scoţian James Watt, supranumit „părintele maşinei cu vapori". Această aniversare e sărbătorită în toată lumea, Watt fiind socotit ca unul din marii binefăcători ai omenirii.

Viaţa acestui inventator ilustru reprezintă un exemplu tipic de perseverenţă într'o anumită preocupare, trăsătură caracteristică pentru spiritul britanic. Din frageda copilărie şi până la adânci bătrâneţe (Watt s'a stins la vârsta patriarhală de 83 de ani) acest scoţian modest, sobru şi activ părea obsedat de ideia realizării maşinii cu aburi.

Fiu al unui negustor şi constructor de aparate şi instrumente mecanice de precizie, Watt a avut prilejul din copilărie, să găsească în casa părintească, mediul adecvat aptitudinilor sale.

In adolescenţă, lucrează la un atelier din Londra, specializat în instrumente de precizie. Aci se familiarizează repede cu această ramură şi ajunge la o reputaţie care îi aduce o invitaţie din partea universităţii din Glascow. I se oferă aci locul de şef al cabinetului de fizică şi titlul de inginer. In această slujbă, Watt are prilejul să observe mai de-aproape un mic model al maşinei cu aburi, construită de technicianul englez Newcomen. Dispozitivul utiliza puterea vaporilor, descoperită mai înainte de fizicianul francez Denis Papin.

Departe de a fi o maşină industrială, modelul imaginat de Newcomen se prezenta ca o simplă jucărie de laborator. Randamentul era derizoriu, mişcarea pistonului fiind extrem de lentă şi întreruptă mereu. Watt concepe atunci o serie de perfecţionări radicale, realizând astfel adevărata maşină cu aburi, utilizabilă, în practică.

Astfel, introduce inovaţia condensorului pentru condensarea aburilor ieşiţi din corpul de pompă, ceace permite o funcţionare neîntreruptă a maşinei. Deasemenea reuşeşte să dirijeze mişcarea pistonului, să uniformizze mişcarea graţie volanului şi regulatorului de forţă centrifugă, şi multe alte îmbunătăţiri sensibile.

Proectul nu l-a putut realiza decât după câtva timp, cu concursul unui bogătaş englez.

Invenţiunea lui Watt nu se reduce numai la o iscusită realizare technică. Ea prezintă importanţă epocală, întrucât ei i se datoreşte inaugurarea maşinismului. Să nu uităm că maşina cu vapori a lui Watt e primul motor industrial.

Fără ea n'am avut niciodată nici industria, nici tracţiunea mecanică.

Ing. I. S.

Intr'un hall de cinema

După o zi de lucru, între pereții cenușii ai biroului, ce recreație minunată ne oferă — nouă celor cu bugetul redus — un film, ale cărui peripeții ne satisfac dorul de neprevăzut și romantic, care doarme în sufletul fiecăreia dintre noi. Căci orice femee dorește, în tăcere, aventura, delicioasa aventură, chiar dacă împrejurările sau timiditatea au împiedicat-o să-și împlinească visul. Cu puțină imaginație însă, putem trăi câteva ore de iubire înflăcărată, de nebunii tinerești, fără consecințe și fără complicații, stând comod pe scaunul din stalul unui cinema.

Insă nu numai ecranul, pe care se proectează imaginea eroilor de celuloid, e un prilej de emoții inedite; hall-urile cinematografelor oferă — chiar pentru un observator neexperimentat — minunate subiecte de comedie, dramă sau roman senzațional. Pe bulevardul Elisabeta, într'unul din aceste hall-uri, împodobit cu plante verzi, covoare și oglinzi, se adună, în fiecare seară, un public, care nu se mulțumește să privească pasiv peripețiile prin care trece Friederich March, Greta Garbo sau Charles Boyer. El vrea să trăiască pe propriul lui cont și cu diferite variații, senzațiile sugerate de acești mari interpreți. Aci îi găsești pe toți cititorii rubricii „corespondența", din revistele „Crizantema", „Floarea de Nufăr" și altele de acest fel.

Iată pe tânăra cu ochi neastâmpărați și zulufi aurii, care-și privește nerăbdătoare ceasornicul-brățară. Să nu vă închipuiți că așteaptă vreun Romeo sau Armand Duval. Ea e fată practică — tip 936! Știe că dragostea ideală există doar în filmele de cinema, pe când în viață nu-i decât un prilej de neplăceri și complicații. Iubirea din secolul Lady-ei Chatterley cere linie elegantă și obraz surâzător. Iar aceste atribute nu i le poate oferi colegul de studii, cu care își petrece de altfel unele clipe, între două gânduri serioase, ci numai „domnul în vârstă", „protectorul desinteresat", căruia i s'a adresat prin ziar, sub pseudonimul „o tânără idealistă"...

Pe bancheta din fund stă gânditoare o doamnă înfășurată într'o blană veritabilă. Fardul scump împrăștiat cu artă pe obraz, pălăria tinerească și voaleta coborîtă până la jumătatea feței îi dau un aer ștrengăresc, desmințit de statura-i voluminoasă. Se silește să pară veselă, nepăsătoare—dar încetul cu încetul trăsăturile i se descompun, gesturile i se moleșesc, pe când privirea îi caută desnădăjduită spre pendula din perete. Dece o fi părăsit necunoscuta aceasta colțul căminului și cățelușul, potrivite pentru vârsta ei? Poate regretul unei tinerețe netrăite o chinue, acum când scurgerea anilor i-a arătat goliciunea cuvintelor „virtute, demnitate, fidelitate".

O, cum a tresărit și ce grăbită și-a ridicat oglinda spre obraz. In pragul hall-ului a apărut un tinerel elegant care, după ce aruncă ochiade ștrengărești spre cele două fetițe de lângă ușă, se îndreaptă spre ea, cu un zâmbet mai mult ironic, decât tandru:

— O, chérie, mă aștepți demult? Ce să fac, ma petite, am avut un seminar ambetant cu Vianu. Dacă ai ști cât mi-ai lipsit! Și, pe când îi sărută mâna grăsulie, care tremură sub buzele-i fragede, șoptește: Sper că n'ai uitat rugămintea mea? O, ce drăguță ești, din ce încurcătură mă scapi. Dar va fi pentru ultima oară, ți-o jur.

Toți cei care se simt apăsați de timp, toți cei pentru care aventurile eroilor de celuloid sunt doar un stimulent, găsesc în hall-ul cinematografului prilejul dorit. Solicitatorii de ambele sexe nu lipsesc niciodată. Privirile se caută, se străpung, detaliază, evaluiază. Bărbații le mânuesc cu toată sinceritatea dorinței; femeile cu toată șiretenia sexului. Ciudat, dar oricât de îndrăzneți sunt ochii lor, bărbații rămân în fond niște timizi. Chiar cel mai autentic Don Juan de bulevard nu trece dincolo de atacul privirilor, dacă „victima" sa nu-l încurajează. (Aviz pentru toate provincialele, care văd în bărbatul bucureștean un periculos carnivor). Și jocul acesta nu e invenția cinicului nostru secol. Poate că azi femeia îl exercită mai fățiș, mai sincer, decât semena-i cu lungi cosițe și rochie kilometrică. Insă, în toate timpurile începutul aventurii a pornit dela sexul „slab". Dintr'o privire strecurată, pe furiș, printre gene pornea furtuna ale cărei manifestații ea le primea apoi cu o candidă revoltă, cu o pudoare speriată, care era poate pentru bărbat un mai puternic excitant, decât atitudinea liberă a băetanei de astăzi. Dar cavalerului îi place rolul de cuceritor, iar femeii acela de victimă, din care — de multe ori — știe să tragă bune foloase... Pe vremuri nu prea depărtate, acest duel de priviri se petrecea cu mai multă discreție, într'un decor mai poetic. Acum restaurantele, barurile, hall-urile de cinema au înlocuit plimbările romantice, pe străduțele tăcute, în serile de iarnă, când fulgii de zăpadă cădeau domol, iar printre perdelele ferestrelor se zăreau interioruri blând luminate, care nășteau în suflete nostalgia căminului cald, tandru, liniștit. Sub lumina vie a becului electric, tinerii moderni se privesc deaproape, spre a se convinge de calitățile anatomice respective și, după scurte preliminarii, se îndreaptă spre limuzina din stradă...

...Vara trecută mă aflam în Cișmigiu, pe marginea lacului, într'o seară senină, cu miresme de tei înflorit, cu muzică de Ceaicovschi la radio dela debarcader. Alături de mine se așezaseră doi tineri, se pare doi studenți, care — după felul cum își vorbeau la început, — se cunoștea că atunci se văzuseră pentru prima oară. Conversația lor se învârtea în jurul aceluiași subiect: camera lui, pe care studentul ar fi vrut să i-o arate necunoscutei, asigurând-o că acolo vor putea vorbi în voe, pe divanul de catifea, la al cărui capăt așteaptă măsuța cu țigări, biscuiți și vin. Era sigur că o să-i placă și ei camera aceasta liniștită, cu intrare separată... Dar fata refuza, râzând.

In seara calmă de vară, în fața lacului semănat cu bărci romantice, sub vraja muzicii, — doream din suflet ca fetița de lângă mine, cu obraz de copil neștiutor, să nu cedeze rugăminților precise ale bărbatului; dar tocmai când îmi închipuiam că cei doi tineri se vor mulțumi — cel puțin deocamdată — să rămână acolo, în umbra nopții, privind — mână în mână — stelele îndepărtate, un grup trecu prin fața noastră și câteva glasuri vesele strigară băiatului de alături:

— Halo, Gion, vino cu noi. O să tragem un chef sdravăn, la Monte-Carlo. Gion se ridică repede, gata să-i urmeze, însă tovarășa lui, cu un gest hotărît, îi prinse mâna:

— Te chiamă Gion? E un nume simpatic. Te-ai supărat pe mine? Nu te duce cu ei! Te rog! Spuneai că te așteaptă acasă prăjituri și vin. Mi-e sete. Vreau să gust și eu un păhăruț. Și, fără alte explicații, cei doi tineri plecară în grabă, spre camera cu intrarea separată...

...In seara aceia n'am mai rămas, după obiceiu, până târziu, în parcul înflorit, căci lacul din fața mea îmi păru deodată o baltă nămoloasă, iar muzica delicată, ce tremura în aerul parfumat, o melodie vulgară din Târgul Moșilor!...

Acum, cu sosirea ernii, perechile s'au mutat prin restaurante, baruri și cinematografe, decor mai potrivit pentru ele, — căci dragostea de azi nu are ce căuta între flori și arbori. Pereții acoperiți de reclame, canapelele decolorate și aerul îmbâcsit de fum de țigară și parfumuri tari, formează cadrul necesar, a ceeace altădată se numea iubire...

LUCREȚIA DASCALESCU

R. Iosif — Peisaj

PLASTICA

Din inițiativa Comitetului Cercului Profesorilor Secundari din București, s'a inaugurat la se-

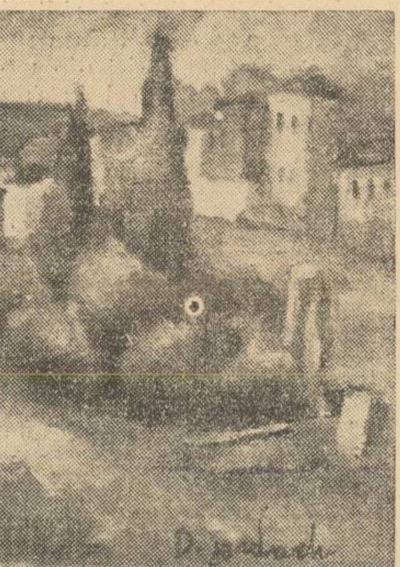

S. Burada — Maternitate

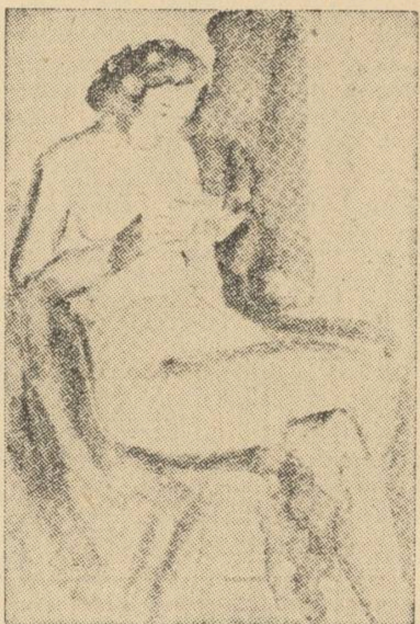
diul Cercului (Strada Elie Radu No. 6) primul salon de artă plastică al artiștilor din învățământul secundar.

Făcând parte dintr'o serie de manifestări sortite să redea corpului didactic prestigiul ce i se cuvine, expoziția maeștrilor din învățământul secundar sporește

Dim. Iordache — Peisaj

E. Vavilyna — Nud

în chip lăudabil câmpul activității extra-școlare și este în același timp o elocventă afirmare a principiului solidarității profesionale.

Corpul didactic participă de obicei la viața literară și științifică a țării, aducând adesea contribuții de seamă.

Manifestarea de astăzi arată năzuința firească a unui corp de elită de a lua parte activă și la viața artistică.

Profesorii de dexterități, *„poate cea mai nedreptățită categorie dintre slujitorii școalei", — cum precizează cuvântul introductiv al catalogului expoziției, — maeștrii cari inițiază pe copii, prin linii, forme și culori, în tainele frumosului, au dat odinioară numeroase figuri ilustre artei românești.*

Astăzi, mulți dintre cei prezenți sunt pictori și sculptori consacrați, artiști cari au figurat cu cinste în saloanele oficiale și în expoziții proprii.

In semn de pios omagiu adus memoriei marilor artiști premergători, cari au funcționat în învățământ și au ilustrat artele românești, organizatorii expoziției au strâns aci și câteva opere ale unora dintre aceștia — în măsura îngăduită de împrejurări.

Deasemeni, s'a făcut apel și la participarea artiștilor în viață care s'au retras dela catedră spre a se consacra exclusiv activității plastice.

Lucrările expuse au fost selecționate cu grijă și alcătuesc, în mic, un Salon Oficial omogen și instructiv.

Poate, la o manifestare viitoare, se va ține seama de o mai atentă grupare pe genuri și afinități. S'ar înlesni astfel înțelegerea deosebirilor structurale dintre expozanți, trasându-se totodată, prin exemplificări armonizate, și principalele tendințe ale artei actuale.

Așa cum se înfățișează, primul salon al artiștilor din învățământul nostru secundar rămâne un frumos exemplu de ceeace poate realiza pe acest tărâm inițiativa particulară.

●

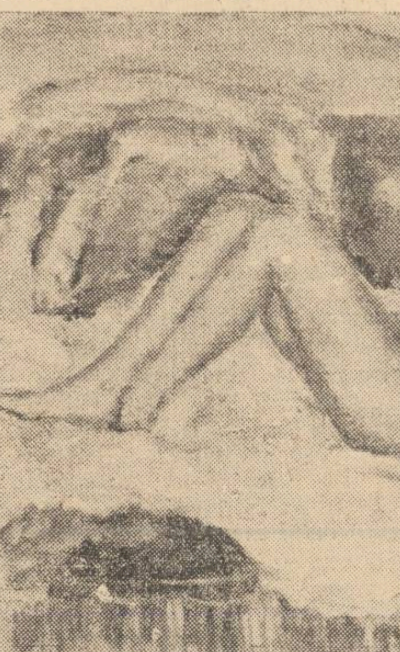
'Ateneul Român adăpostește expozițiile de pictură ale d-lor Alexandru Moscu, R. Iosif și I. Steurer, — trei artiști de ținută deosebită, dar fiecare consecvent și unitar în felul său.

D-l Alexandru Moscu, *pe drumul corectitudinii formale de cea mai nobilă școală, definește armonios psihologii, nuduri, flori și peisaje.*

E o artă de rară demnitate și de frumoase resurse.

Luminos și mereu în evoluție, d. R. Iosif *se realizează plastic pe panouri delicat, cromatizate și în stampe veridice de alb și negru.*

Viziunea d-lui Iosif îmbrățișează de preriință aspectele periferice, nî care ni se evocă trecutul și tihna. Posibilitățile paletei sunt egale cu acelea valorificate de artist în arta gravurii, în care a dat până azi înfăptuiri dintre cele mai originale.

D. Băjenaru — Nud

O. Angheluță — Portret

Arta d-lui I. Steurer *e mult mai modestă.*

Urmărind un decorativ pictural, pe cât de sugestiv uneori, pe atât de rece, d. Steurer se risipește în virtuozități minuscule, a căror valoare artistică nu trebue însă, neglijată.

La Mozart, pictorul Dem. Iordache *expune studii de portret și peisaje.*

Preocuparea constantă a artistului e redarea pitorescului naturii, cu mijloace mai mult de sursă romantică, dar deajuns de personale.

O producție decentă, fără afectări sau cutezanțe; un efort de bun meșteșugar, în stare să se ridice spre mai multă limpezire și vigoare.

Tot, aci se înfățișează și d. Octav Angheluță *în cea dintâi expoziție personală.*

Calitățile valorificate în colectivele oficiale sunt puse și de astădată în lumină, oferind în plus avantajul unei prezentări mai complexe.

Stăpân deplin pe formă și pe amestecul culorilor, d. Angheluță compune inteligent și construește expresiv.

L. Bijn — Tătăroaică

Impreună cu d-sa, d-na Elena Angheluță, *figurine sculptate cu făgăduitoare abilitate.*

H. BLAZIAN

Eroi moderni

Un director de revistă

Alfred Vallette, fundator al Revistei *„Mercure de France"* și director-administrator - colaborator al ei timp de 45 de ani, a închis ochii de curând, în jalea și regretul tuturor celor ce au fost în jurul său, sau numai l-au cunoscut.

Biografia sa se confundă cu istoria, creațiunea și viața acestei eminente reviste, care a fost îndreptarul, expresia și mărturisirea de credință a generațiilor tinere dinainte de războ. Intemeierea ca și susținerea existenței sale timp de 45 de ani, în luptă cu curentele opuse ale celor bătrâni înainte de războiu, ale celor tineri după războ, reprezintă o pagină de eroism moral și material, tot atât de impresionantă ca și acea dintr'o călătorie de explorare sau din oricare dintre luptele mărețe ale savanților pentru invențiuni și descoperiri științifice, ale creatorilor de imense întreprinderi industriale și comerciale, plecând dela cele mai restrânse mijloace și minime oportunități de izbândă.

Ideia înființării revistei „Mercure de France" aparține lui Louis Dumur, care și-a început cariera literară la revista *„Lutöce"*, leagănul simbolismului. Această idee s'a discutat în berăria *„Buffet Alsacien"*, unde se întruneau de obiceiu poeții, scriitorii și artiștii de pe „Rive gauche", dimpreună cu *Vallette,* care locuia în apropiere și care a primit să fie director și administrator al acestei reviste scoasă cu cheltuiala în comun a câtorva camarazi, bogați în entuziasm, dar săraci la pungă.

Dela început se desemnează caracterul lui Alfred Vallette, care nu făcea nimic fără socoteală și fără lungi și îngrijite chibzueli. In adevăr el stabilește cu cel mai îngăduitor dintre tipografi că un număr de 32 pagini al revistei trebuia să coste 125 franci. Deci fiecare dintre cei ce se adunaseră spre a scoate Revista urma să contribuie cu câte cinci franci în fiecare lună. Subscriitorii erau însă numai nouă la început, și, fiind toți cu venituri foarte mici și problematice, erau departe de a se încumeta să pornească la lucru, lipsindu-le încă mult până la acoperirea cheltuelilor. Rămăseseră deci șase subscrieri neacoperite și Vallette nu știa cui să se adreseze pentru plasarea lor. Atunci s'au gândit la *Jules Renard,* care, departe de a fi un bogătaș, dispunea totuși de ceva avut. In adevăr el a luat fără împotrivire cele șase subscrieri pe seama lui. O întrunire la *Café Francais,* Rive droite, aleasă ca să fie mai aproape de locuința lui Jules Renard, însurat de curând și având un copil, a hotărît despre alte chestiuni secundare, dar pe care metodicul Alfred Vallette voia să le discute și să le hotărască în plenul comitetului. S'a hotărît atunci formatul, culoarea, titlul Revistei și toți au convenit ca ea să nu fie *decadentă,* ceia ce însemna simbolistă pe acele vremuri.

Primul număr al lui *Mercure de France* a apărut la 25 Decembrie 1889, cu data de *1 Ianuarie 1890,* cu un articol prim al lui Vallette, în care se simțea grija de a nu indispune pe nici un colaborator și a împăca aspirațiile cele mai diferite, mai ales că Jules Renard nu avea nici o considerație pentru simbolism și reprezentanții lui cei mai de seamă: Verlaine, Rimbaud, Mallarmé. El voia un stil clar și precis. De altfel și Vallette, care tocmai publicase *„Monsieur Babylas"* se arăta destul de protivnic afectării pretențioase și stilului obscur, atât de la modă atunci.

Este de reținut de asemenea că și poeții cei mai revoluționari ai Revistei nu adoptaseră versul liber, ci cel mult un fel de vers scandat ca al lui Antoine Baïf, cum era de pildă versul din poemele lui *Dumur.*

Totuși au admis curând pe *Remy de Gourmont* printre fondatori, iar acesta a contribuit ca *Mercure de France* să devină cu timpul o citadelă a simbolismului.

De altfel dacă Rémy de Gourmont admitea obscuritatea în versuri, se ferea de ea în proză. Iar în 1902, ajunsese să declare că dacă admitea ca temelie doctrina simbolistă, nu înțelegea prin aceasta decât *un refuz* de a participa la, indulgența generală și o „dorință de a menținea noblețа „Artei" și a orgoliului său împotriva vulgarizatorilor".

Ceia ce a îngăduit tuturor colaboratorilor, chiar lui Jules Renard, să se intituleze simboliști.

Alfred Vallette scrie unui colaborator chiar din anul întâi: „Știu că „notre canard" nu va produce nici odată venituri". Dar împotriva tuturor așteptărilor numărul de abonați creștea. lângă colaboratorii obișnuiți scriau și alți scriitori de talent, fără să li se ceară vreo mărturie de credință. La acest succes a contribuit de sigur și talentul Rachildei, devenită d-na Vallette.

In 1894, Vallette scrie aceluiaș colaborator că partea de contribuție materială a membrilor va putea fi *redusă* fără inconvenient și că cu toată creșterea cheltuelilor, va fi bine să dea forma de societate legală, neînsemnatei lor asociații de odinioară, ai cărei fundatori au rămas în viață după 1933, numai Ernest Raymond și până în anul acesta Alfred Vallette.

La începutul lui Septembrie 1935, prietenii lui Vallette îl găseau reîntinerit, mai activ decât ori când. In decursul lungii sale cariere nimeni nu l-a știut bolnav. Cu câteva zile înainte de Septembrie, la dejunul de la „Grand Perdrau" mâncase solid ca de obiceiu, plin de proecte, discutând premiul Leon Durx și premiul Molière, pentru sfârșitul anului, reîncepuse seria edițiilor lui *Mercure de France* și uimise pe toți, încă odată, cu vigoarea sa neclintită și neatinsă de trecerea anilor... Dar în ziua de 29 Septembrie prietenii i-au făcut ultima vizită. Intins pe catafalc părea că doarme liniștit, odihnindu-se adânc după munca încordată de aproape cincizeci de ani.

262 tomuri din *Mercure de France,* care a avut un rol atât de important în evoluția cugetării contimporane, Catalogul gros al operelor editate de el, casa de editură pe care a creiat-o din nimic și a dus-o la nivelul extraordinar al cărui apogeu dovedește geniul său industrial, dar și calitățile sale de om de voință, puterea lui de devotament pentru opera începută, căruia i-a sacrificat cariera sa de scriitor. Model de dezinteresare, el și-a impus regule de viață inflexibile.

La inagurarea monumentului lui Verlaine, când i s'a adus știrea că nu vor asista nici d-nul Steeg, ministru al Instrucțiunii, nici Barrès, care era totuși în comitet, el s'a ridicat de la birou, alb la față de indignare, strigând: „Ei bine! o să ne lipsim și de ministru și de Barrès, ne vom lipsi de toate oficialitățile. Suntem *In-de-pen-denți!*".

Dar asemenea eșiri erau foarte rare la Vallette. De obiceiu stăpân pe sine, știind să țină distanțele, puțin comunicativ, pentru prietenii săi era omul cel mai plăcut, având în totdeauna un sfat bun de dat și un serviciu de făcut...

Cel din urmă articol al său, acel pe care n'a avut vreme să-l citească imprimat, a fost asupra lui Remy de Gourmont, o mărturie de admirație și prietenie.

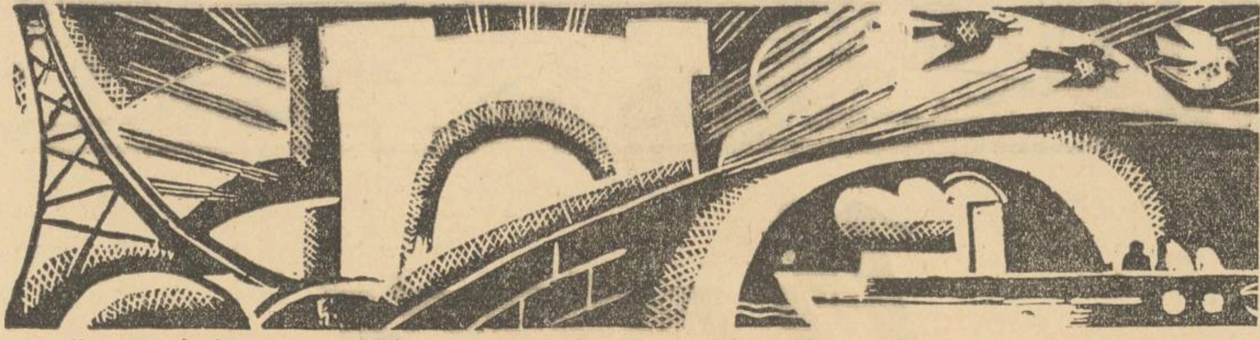
Remy de Gourmont a fost însă acela care a scris despre el în *„Les Masques":* „Vallette n'a putut să-și termine romanul său. El l-a trăit. Inteligența se poate cheltui tot atât de bine și în a administra bunurile temporale ale literaților, ca și în a redacta scrieri. Totul este să existe inteligență, de îndată ce există, acționează și ori unde acționează se simt binefacerile prezenței sale".

Un erou, un erou modern al lumii literare.

Is. Sd.

Din carnetul unui vânător

DEBUTUL

Până la vârsta de 15 ani nu avusesem încă în mâni — cu toată autoritatea și puterea de a dispune — decât trei revolvere cu petițe, un pistol cu dopuri și o pușcă de salon, calibru 6 milimetri. De aceasta, legasem o sfoară în chip de curea, ca s'o pot atârna pe umăr, cu țeava în jos, așa cum văzusem la bădia Mitică.

Prin livada largă cât un pâlc de pădurice, speriam cu dânsa vrăbiile, grangurii galbeni, mierlele negre, împroșcând cu o ploae de alice, mici cât semințele de mac, crăcile de sub picioarele lor.

O singură dată, un ciocârlan cocoțat pe un mușuroi — fie că fusese chior, fie că fusese împins de o soartă nenorocită — mă lăsă să mă apropii până la un pas, să sprijin pușca într'o crăcană, să țintesc timp îndelungat. Inima mi se zbătea ca un pește prins în plasă, când am împins trăgaciul înapoi. Cucoșul țăcăni în petița cartușului. O plescăitură slabă ca o bătae din palme și bietul ciocârlan, opintindu-se în două sărituri, se rostogoli moale pe una din aripi, desfășurată în evantai, în timp ce pleoapele i se lăsară ușor peste gămălia de bold a ochilor cafenii.

Ca un hultan m'am repezit din locul meu spre pasăre și de parcă ar fi fost cel mai prețios vânat trecut vreodată prin fața puștii unui vânător, am ridicat-o de un picior, îndreptându-mă către casă, cu pieptul înainte, cu pași îndesați, pentru a dovedi și celorlalți, bărbăția născută din grozava mea ispravă.

In ușa grajdului, Moș Ion, călare pe o capră de lemn, cârpea hamurile întinse în fața ca o încâlcitură de șerpi negri.

In dreptul lui m'am oprit încruntat, așteptând cu un fior de emoție să mă întrebe și eu să-i povestesc minunata întâmplare.

Dar Moșul, tocmai atunci se căznea să-și bage acul gros și lung în locul sulei cu care găurise cureaua unsuroasă, fără să dea vreun semn că-mi bănuește ființa pe aproape.

— Hm!... Hm!, — tușii eu să mă audă și ridicând pasărea în fața ochilor, o scuturai din pene, ca și cum i-ași fi cântări valoarea. Și, fiindcă el nici acum nu se osteni să-mi dea atenție, mă răstii înciudat:

— Uite, Moș Ioane!...

— Tiiiiii; făcu moșul strașnic mirat și mutumit că-i intrase acul pe gaură. — Da' unde împușcași lighioana asta, bre?, — mă mai întrebă, privindu-mă pe sub sprincenile zburlite ca două omizi păroase.

— In livadă, — răspund eu țanțoș, arătând cu mâna îndărăt, către copacii înalți.

— Și cum s'o tâmplat tâmplarea asta, bre?, — mă iscodi înainte, scoțând din sân și așezând rând pe rând pe genunchi: basmaua cu tutun, amnarul, piatra, iasca.

— Păi, cum să se întâmple, Moș Ioane, — și de atunci am presimțit că trebue să devin vânător. — Vezi nucul de colo?

Ii arătai un nuc la vreo treizeci de metri.

— Văd, — și-și răsuci țigara, groasă cât un deget.

— Vezi vrabia aceia din vârf?...

— O văd și pi ia, — și cu o singură mișcare, linse marginea foiței, o răsuci scurt între două degete, înțepenind-o apoi în colțul gurii.

Amnarul plesni de două ori în cremene, iasca prinse să fumege și pe dată din trabucul vârtos se înălțară în sus rotogoale de fum albăstriu. La răstimpuri regulate, prin crăpătura buzelor, țâșneau fuioare învolburate ca din coșul unei locomotive.

Iar eu, pășind când la stânga, când înainte, când la dreapta; când ducând pușculița la ochi, când lăsând-o în cumpănă, m'am pornit să-i povestesc evenimentul cu atâta înflăcărare, încât ciocârlanul se transformase într'un vultur fioros, cu ghiare de fier și ciocul însângerat, iar pușculița fu înlocuită cu un fel de mitralieră.

In răstimpuri, dacă mă opream să-mi trag răsufletul, Moș Ion, între doi nori de fum, clătina din cap minunându-se:

— Tțțțțțțț.... Vai di mine și di mini.

— Da. Și când am aprins, am chitit-o drept în cap.

— Tțțțțțțțțț... Vai di mini și di mini, — și în ochi avu o sclipire de râs.

— Nu crezi, Moș Ioane?, — mă descurajai deodată, cu multă părere de rău în glas.

Dar el văzuse norul care-mi căzuse pe ochi.

— Nu-i nica, conașule. Ia boala asta de câni, că nu poate să-ș țâi răul în iel; — și izbi dulăul culcat lângă dânsul, cu vârful opincii.

Zadarnic însă, căci pierdusem încrederea.

M'am aplecat, am ridicat ciocârlanul ce căzuse în focul povestirii și pornii la vale.

Din urmă, moșul îmi strigă:

— Șâ și faci amu cu iel, conașule?...

— Il duc la bucătărie să-l frigă, — i-am răspuns încruntat, fără să mai întorc capul.

— Apăi spuni Ilenii sâ-l facâ mai digrabâ cu măslini câ-i mai gustos.

Când Ileana dădu cu ochii de ciocârlan, se plezni cu mâna peste gură și scoase un chiot ca apucată de alte cele.

— Ce-i, Ileană. Ce-ai înebunit?, — răsună glasul mamei, din sufragerie.

— Uliuuu!... Coniță, conașul a prins un șoarece viu.

O ușă se izbi de perete, pași repezi bătură podelele de lemn și mama năvăli val-vârtej în bucătărie.

Nici acum nu știu când a sărit motanul cel tărcat pe fereastră, cu ciocârlanul în gură; cât de repede mi s'au înroșit urechile ca scoase din fiertură și cum a ajuns pușca, din mânile mele în fundul dulapului, în a cărui ușă, cheia se răsuci de două ori cu zgomot, în timp ce Ileana chicotea pe înfundate, cu mâna pe gură, răschirată ca o botniță.

De atunci și până în ziua când am fost socotit de toți, vrednic de a ține în mână pușcă adevărată, încă de trei ori, fiorii glasului sălbatic de plumb și foc, mi-au încleștat inima și răsufletul.

Prima oară am asvârlit ploaia de alice, într'o căciulă agățată pe un vârf de nuia; iar atunci când lovitura porni înainte, am pornit și eu pe spate, alegându-mă cu falca unflată pentru o săptămână.

A doua oară am ochit o cioară din vârful plopului de lângă poartă, în timp ce nenea Mitică se aținea pe la spate, să nu mai pătimesc ca dintâi. Nu am căzut pe spate, dar nici cioara, spre norocul ei și ciuda mea, nu a căzut din copac.

Și în sfârșit, a treia oară, prinzând timpul când mama era plecată la oraș, tata pe câmp iar Ileana în sat, m'am strecurat pe furiș în casă, am luat pușca, am încărcat-o și eșind cu ea în curte, condamnai la moarte o rață leșească, nesuferită pentru că avea ciocul strâmb și fiindcă măcăia ca o moară stricată.

Am trăznit-o cu plumbii fierbinți de i-au sărit penele și pufii ca dintr'o pernă cu învelișul pleznit; dar și tata când află de boroboață, mă trăzni cu doi dupaci după ceafă, să-mi piară pentru multă vreme, pofta după mirosul prafului de pușcă aprins.

Acum însă, toate acestea erau ale trecutului, când încă nu începuse să-mi mijească pe sub nas, cele câteva „tiulee" și odată cu ele, libertatea de a ține în spate arma grea cu două țevi, iar pe pântec, încrucișată, cartușiera totdeauna plină; deși rezultatul activității vânătorești, nu adusese să înscrie în fișa pasivului, mânjită dintru început de sângele ciocârlanului și al raței leșești, decât doar: șase hulubi, o turturică, trei ciori, dintre care o stancă și trei granguri din livadă.

Dar iată că într'o zi, cam pe la toacă, într'un început de toamnă, veni'și ziua sau mai bine zis noaptea, în care trebui să dau examen, la înalta școală a lui Moș Culai.

Soarele ardea încă sus când portița din vale scârțâi prelung și peste pragul ei trecu cu pași mărunți, mai mult sărind, Moș Culai. Mic la statură, dar îndesat, cu mustăți stufoase, ale căror fire aspre veneau să se strecoare într'o bărbiță ca de capră. De sub sprincenele groase porneau întodeauna privirile limpezi ale ochilor vineți, de culoarea corcodușelor sălbatece, iar pe buzele lungi și subțiri, plutea veșnic un zâmbet șiret, scuturat din ascunzișul mustății.

Pe cap — fie că îl sufla gerilă cu poala cojocului de sloată, fie că-l pârjolea soarele în amiez de arșiță — purta aceiași căciulă neagră, creață, țuguiată, care-l făcea cunoscut din cale depărtată: pe bolovanii arăturilor, prin miriștile galbene, pe șoseaua colbăită. Căci rar și numai pentru puțin timp, o cobora câte odată în mână; totdeauna pe ceafă, pe urechea stângă, pe cea dreaptă sau aplecată peste fruntea bombată, acoperind cu marginea una dintre sprincene.

In spate, flintă lungă, cu două țevi și cu cocoașele desperechiate. Unul aducea a ciocănaș de bătut țintele, celalt a plisc de papagal. In loc de curea, o fâșie dintr'un brâu verde.

— Ce veste-poveste, Moș Culai?...

— S'trăiți, conașule. Ia mai vinii șâ eu pi la curti. Da' boeru-i acasâ?

— Nu-i, Moș Culai; e plecat la gară. Da' ce vrei să-i spui?

— Ia acolo, cu niște pârdalnici di hoți. Ni-a potopit păpușoii din coasta pădurii, din sus de Baltag.

— Ce fel de hoți, Moș Culai? De-aici din sat?

— Ba-s din cei din păduri.

— Or fi dezertori?

— Nu-s!

— Atunci, nu-i bănuești?

— Ba i-am prubuluit eu, câ li găsii urmili. Is din ceia cu colț șâ cu chieli di drac.

— Adică cum vine asta?...

— Cum să ghie, conașule, că matali încă nu-i cunoști, da-s răi di tăt; că ț-apucâ cu lăghili cât' țu mi cocianul di lung, îl trântești di pământ, belești știuletili di câmeș sâ șterge-o băeti la ghizunii cu iel în bot.

— Bursuci, Moș Culai, — mă luminai eu și inima îmi tresări în piept iar ochii îmi sclipiră iute.

— Apăi așa li zâci, că sâ 'ngrașâ cu grăunț di nu mai 'cap în chieli.

— Să-i împușcăm, Moș Culai. Când mergem?, — mă grăbii să-l întreb.

— Să-i pușcăm, că di ci-s hoți di codru șâ di ceia mă ridicai la curti. Da vez matali c'am rămas făr' di cartușâ. Cel din urmâ îl aprinsăi mai eri într'un hultan, di prinsăsâ gust la puii babii.

— Dacă e vorba de asta, îți dau și eu, Moș Culai. Cât îți trebue?

— Dacâ ai hi având, să-mi dai ho două-tri... Da din celi cu halicuri mai mari ca sâ borteleascâ chelia hoțului.

Cât ai învârti o țigară m'am și întors cu buzunarele pline și în timp ce-i vărsam cartușele în palmele răschirate ca să le poată cuprinde pe toate, îl întrebai iarăși cu nerăbdare:

— Ș'acum când mergem?

— Eu zâc sâ mergim la noapti... Da', oari ci-a zâci boeru când o prindi di vesti, că-i veni la mini?, — mă întrebă îndoelnic.

— Ce să zică, Moș Culai. Nimic. Zău că nu zice nimic. Și pe urmă, el nici nu vine acasă decât mâne sară; — îi răspunsei cu mare teamă, c'ar putea să se ducă la bursuci fără mine.

— De!... dacâ așa zâci matali... Om merge amândoi, că un'i's doi puterea crești !, — iar pe sub mustăți i se strecură un fir de zâmbet.

— Și unde ne întâlnim, Moș Culai?, — întrebai repede ca să nu-și întoarcă vorba.

— Trec eu șâ'ț dau de vesti. Așa, când o hi luna sus, de două prăjini.

Apoi Moș Culai făcu doi pași ca de plecare, dar, ca și cum ar fi uitat ceva, se întoarse la loc.

— Conașule, matali ești încă învățăcel șâ di ceia ț-oi spuni un sâcret mari. Pi bursuc nu-l poț dovedi cu una cu douâ. Trebui mai întâi di tăti să-l afumi cu iarba lui Scaraoschi șâ sâ-i torni pi gât apâ din ceia tare di 60 di gradi.

Și cum eu mă uitai nedumerit.

— Iarba lui Scaraoschi o găsești matale în raft la Herman, crâșmarul, șâ apa tari la boeru în chimniță, în dămigeana ceia pântecoasă. Cea din poloboc nu-i bună di nica.

Până ce valurile de întuneric ale înserării se lăsară pălii, pălii, liniștite și grele între dealuri, m'am închis în odae și acolo, ca un vrăjitor, preparai în tuburile cilindrice, fiecare descântat în parte, moarte năpraznică pentru fioroasele sălbătăciuni.

Tuburile goale se înșirau unele lângă altele, pe un singur rând. La fund se așternea foșnăind, praful negru și lucios; bura verde de ceară, aluneca grăbită între pereții rotunzi; alicele se rostogoleau zuruind, umplându-le până la gură, unde cartonașe albe puneau capace. Apoi împinse unul câte unul în mașina de frizat, ca obuzele pe o țeavă de tun, își închideau ermetic sufletele criminale.

Grămada de cartușe cu plumb în pântece crescu din ce în ce, până când ultimul cartuș ce se mai găsea prin casă, veni să se amestece între celelalte, plin și dolofan, gata să plesnească în pielea-i de carton.

Urmă trierea și repartizarea. Ici cartușele roșii cu trei la fund; cu plumbul negru, mare, cât o cireașă goldană. Dincoace cele verzi, cu patru la fund, bune și pentru bursuc și pentru vulpe dar și pentru lup. Alături, cartușe galbene pentru urechiați.

Cele cu ploae, cu alice mărunte, cum ar fi de pildă rățelele, nu aveau ce căuta acum. Nu putea să fie de nici un folos în miez de noapte, când în pădure forfotesc numai jivine păroase, cu pielea groasă ca de drac.

Cartușiera își umplu buzunarele de la stânga la dreapta, cartușele înșirându-le așa ca să le pot scoate cu ușurință la caz de primejdie. Intâi cele roșii, cele verzi, apoi cele galbene. Pe acestea din urmă nu puneam mare sprijin. Și totuși au mai rămas încă doi pumni buni, cu care am umplut buzunarele de la scurtă, de la veston, de la pantalonii legați cu o curea lată. Aici spânzura o cuțitoae cât un hanger; căci mi-am zis: paza bună trece primejdia rea.

Nici nu bătuseră ceasurile zece și eram gata. Pregătit din cap până în picioare ca pentru o expediție de grele cumpene.

De câte ori vre un câne hămăia prin curte, inima prindea grăbită să se scuture între coaste. Eșeam afară, priveam cerul larg ca o boltă de catedrală și ciuleam urechile s'aud scârțâitul portiței. Intram iarăși în casă unde nu-mi găseam astâmpăr; și iarăși eșeam și iarăși reveneam.

Abia într'un târziu, când pierdusem orice speranță, pipăind amărît cartușele împrăștiate prin buzunare și gândind la truda zadarnică, scârțâi nisipul de lângă fereastră, în care apoi bătură, ușor, două degete.

De cum pornirăm unul lângă altul, Moș Culai îmi aduse aminte de Herman și de „chimniță".

Ii trecui, pe rând, clondirul și trei pachete de tutun, pe care le îngrămădi în sân, mormăind mulțumit:

— Hm!... Di-amu nu ni mai trebui decât un briceag bun să ghelim celi lighioai.

— Am avut eu grijă, Moș Culai.

— Ai șâ briceag? Atunci îi bun di tăt.

După aceste încredințări, tăcere lungă se așeză între noi.

Sus pe cerul împănat de stele, luna își furișa privirile prin crăpătura unui nour, ca un ochi curios printr'o spărtură de gard. Jos, pe pământul jilav, umbrele noastre ne urmau lipite de tălpile picioarelor. Când scurte și bondoace, când lungi și deșirate; acum coborând prin șanțuri, acum agățându-se prin ghimpii tufelor de scaeți. Aceia a lui Moș Culai, moțată la vârf și prelungită cu țevile lungi ale flintei, părea un cocostârc în zbor, când poalele sumanului împinse de genunchi se desfăceau în lături.

Liniștea ne îmbrățișa molatecă și leneșă, iar pașii noștri săltau surd prin praful drumului ca pe un covor de lână.

Arareori treceam peste un capăt de miriște și atunci paele trosneau cu sunete seci.

Chiar și orhestra cosașilor de peste zi ațipise cu celelalte mii de gâze, în apele de argint, revărsate cascadă din cer. Doar, ici, colo, câte un greer trăgea monoton cu arcușul pe alăută.

Atât de mare era tăcerea din jurul nostru, încât se auzeau din vale, din luncă, clinchetul limpede al unei pedici de cal și glasuri de oameni.

Câte odată, o pasăre de noapte își fâlfâia aripile aproape și atunci, speriat, strângeam pușca mai tare. Toate umbrele tufelor, mișcate de aripa unei adieri, stârneau în mine vârtejuri de spaimă ; și dacă primejdia venea din partea stângă, eu treceam în partea dreaptă a lui Moș Culai; dacă venea din dreapta, mă furișam în stânga; când rămâneam în urmă, când o luam înainte.

Moș Culai pășea tăcut, cu capul în pământ, totdeauna în acelaș pas iute și săltat și părea că nu bagă de seamă la toate manevrele mele.

Intr'un timp, o boare de aer rece ne fâlfâi pe fețe, bâzâind ușor prin țevile puștilor. O primii cu un fior de-alungul spatelui, căci pădurea se înălța aproape, neagră și umedă, ca o tainiță de mormânt.

Inaintarăm pe marginea ei. Deoparte se înălța foșnind porumbiștea, de-altă parte: fagi, ulmi și plopi, tremurându-și frunzele.

La capăt de potecă, Moș Culai se opri. Se uită în lungul ei; se întoarse către mine și-mi făcu semn cu mâna spre un tufăniș de sub frunzarul unui copac gros cât un trup de om. Apoi mormăi în șoaptă:

— Eu mă duc mai în deal.

— Cum? mă lași singur, — îi răspunsei tot în șoaptă și picioarele începură a-mi tremura ca de strașnic ger.

Deodată simții spaima, eșind din întunecimile sumbre ale pădurii și înșfăcându-mi inima în ghiare ascuțite, cum înșfacă pisica puiul de vrabie.

— Sșșșșșșș..., — făcu Moș Culai și porni înainte.

Dar nu înaintă nici zece pași, când în spatele meu, izbucni sălbatec, sfâșietor, ca un glas din pământ, strigătul unui huhuruz.

Am deschis gura larg să chem chem. Pe gâtlej se ridică gâlgâind un nod umflat, iar degetele cuprinse și ele de friguri, apăsară pe trăgaciuri.

Bufniturile huiră lung, spărgând noaptea în zeci de țăndări. Pușca tresări în subsuoară și, o dată cu slobozirea încărcăturilor ce plesniră la doi pași în pământ, se slobozi și din gâtlej, chemare înfricoșată:

— Moș Culaiiiiii!....

— Ce-i?, — se repezi moșul înapoi, cuprins și el de spaimă.

Când înțelese ce se întâmplase, se porni pe un râs hohotit, de parcă ar fi răspuns huhurezului:

— Apăi vânător di iștia mi-ai fost 'mniatali, ha?... Vii după bursuci și puști huhurezi, ha?...

Putea să zică ce vroia. Nu mai era cu supărare. Lângă Moș Culai mă simțeam în siguranță. Inima îmi revenea încetul cu încetul la loc și, o dată cu ea, răsuflarea gâtuită.

— Hei!... Ș'aista i-o mari afașări... Om sta atunci la un loc și ni-om păzi de țânțari, — se gândi moșul cu glas tare, trăgându-mă în adăpostul pregătit mai înainte numai pentru mine.

Acum, puteau să vină și lupii cei mai fioroși. Pentru ei îmi afundai privirile în adâncul negru al pădurii și chiar îi chemam în gând.

Să-i arăt eu lui Moș Culai.

Dar liniștea ce se sfărâmase, se și așternuse la loc, închegată.

O turturică trezită de pocnete, turui departe, ca o bătae ușoară de tobă.

Luna plină cât un fund de căldare, se rostogolea pe creasta unui nour, trăgând cu o bidinea muiată în topitură de argint, vârci de polei luminos, pe creștetul pădurii.

Intr'un târziu, pleoapele se îngreuiară, de parcă în capătul fiecărui fir de geană spânzurau boabe de plumb. Capul aluneca când pe un umăr, când pe altul, când înainte, gata, gata să se rostogolească de pe țâțânile gâtului.

Și atunci, de-odată, o matahală neagră, cât un vițel, se desprinse după un copac, cu pași târâți ca de pisică. Ochii, acum galbeni, acum roșii, acum verzi, ardeau ca o lumină sclipitoare. Și, lucru de mirare, deși era întuneric de să-l tai cu cuțitul, vedeam limpede gura sălbatecă, larg deschisă, cu colți încârligați, plini de bale însângerate.

Am întins, grăbit, mâna după pușcă. Dar pușca era acum elastică întocmai ca o bucată de cauciuc, țevile se deslipiseră una de alta și trăgaciul se mutase de-asupra, între cocoașe. Unul dintre cocoae se transformase în papagal și cânta la fel cu huhurezii. Iar monstrul se apropia din ce în ce, plutind mai mult prin aer. Acum îi simțeam chiar răsuflarea, greoae și ferbinte. Nu puteam să fug, nu puteam să mai aștept. La întâmplare, am apăsat pe trăgaci.

Un pocnet trosni năpraznic și o flacără biciui întunericul.

Am sărit în picioare, împins ca de un arc. O creangă mă izbi peste obraji, iar fumul cu mirosul acru al prafului de pușcă, îmi umplu gura și nările.

— Hâ!... Hâ!... Hâ!...

Alături, Moș Culai râdea tare și din plin, scoțându-și din țavă cartușul golit.

— Hâ!... Hâ!...

La marginea porumbiștei, la câțiva pași, un bursuc se mai zvârcoli o singură dată, apoi încremeni, cu botul însângerat, rânjind la lună...

ION EG.

INCHINARE

D-nei Lucia Sturdza-Bulandra

In versuri ne mai scrise, profunde, statuare,
Ca'n marmoră de Paros să nemuresc ași vrea
Și gestul tău și gratul din clipa creatoare
Când faci a noastre inimi din ritmul lor să stea.

Ași vrea, vibrarea-ți caldă când ești răpită'n focul
Creației divine, în vers s'o 'nmărmuresc,
Cântând măiastra-ți artă să am astfel norocul
Să-mi pun pe frunte-o rază din nimbul tău ceresc...

Dar ce cuvinte oare pot da, oricât de pală,
Lumina'n care mintea prin vraja ta ne-o prinzi,
Când tu, iluminată, extaziezi o sală
Și de pământul negru o clipă ne desprinzi?

O șoaptă stinsă'n lacrimi ascunse sub pleoape
Cu mult mai buni ne face, unindu-ne'n suspin, —
De toți acei ce sufăr ne-adună mai aproape
Pentru străine chinuri uitând al nostru chin!

Cuvintele pe buze-ți, se schimbă'n înflorire
Și cad pe-a noastre inimi iluminând un rai,
Cu tine-am plâns alături în sfântă'mpărtășire
Și am surâs, când iarăși nădejdea ne-o'nviai.

Ți-e sufletul o faclă ce trece'n sbor de îngeri
Impărtășind lumina divină, tutulor; —
Nestinsă scânteiază cu mii de vii răsfrângeri
Mai orbitoare una ca alta'n jocul lor.

Iar inima-ți aleasă e o cuminicare;
Ne-o'ntinzi și, caldă, vie, sbătându-se'n amar,
Ne-o'mparți la toți să plângem în ea pe fiecare:
Sărmane jertfe frânte pe-al vieții crud altar.

Slăvită fii tu fiică iubită-a Melpomenii
Ce ne ridici la ceruri din beznă și noroi!
Ți-aducem azi ofrande, cu lacrimile genii,
Și gândurile noastre și inima din noi!...

DINU SOARE

Evadarea lui Benvenuto Cellini

Guvernatorul închisorii avea în fiecare an anume gărgăuni ce-l scoteau cu totul din minți. Când îl apucau nu-i mai tăcea gura. Trebue să spun că aceste aiureli erau, în fiecare an, altele. Așa, odată i se năzări că e ulcior de untdelemn; altă dată că e broscoi și ca atare sărea ca broscoiul; iar cu alt prilej crezu că a murit și ceru să fie înmormântat.

De astă dată își închipui că e liliac și, în timp ce se plimba, țipa uneori înăbușit ca liliecii și mișca, svâcnind mânile și corpul vrând să sboare. Observându-l, medicii săi, ca și servitorii bătrâni, căutau să-i alunge această credință, născocind, bieții, tot felul de amăgiri.

De la un timp, băgară de seamă că bolnavului îi făcea mare plăcere să mă audă vorbind. De aceea, nu rareori mă luau și mă duceau la el. Sărmanul om mă ținea câte patru și cinci ceasuri întregi. Aproape niciodată nu scăpam de el. La masă, mă punea să mănânc în fața lui. Gura îi turuia într'una și când tăcea — ceeace se întâmpla rar — mă punea pe mine să-i vorbesc. Printre cuvinte, se înțelege, aveam totdeauna grijă să mănânc strașnic. El, sărmanul, nici nu mânca, nici nu dormea, așa că, vorbindu-i neîncetat, mă istoveam de tot. Uneori îl priveam în față: luminile ochilor îi erau rătăcite. Intr'o vreme, mă întrebă dacă și eu am avut vre-odată dorința de a sbura. Răspunsei atunci că tot ceea ce fusese greu de săvârșit pentru ceilalți oameni, eu încercasem să fac și făcusem mult mai ușor. Iar cât privește zborul, dacă Dumnezeul naturii m'ar fi înzestrat cu un corp mai apt și mai capabil, peste măsura obișnuită, să alerge și să sară, cu puțina mea îndemânare, pusă la contribuție manual — cu siguranță aș avea curajul și aș isbuti să sbor.

Ochii guvernatorului sclipiră ciudat; apoi plin de interes mă întrebă pe cine aș imita în sbor. Răspunsei că aceasta e greu de hotărît; totuși, cercetând sborul paserilor și ținând seama că va trebui să imităm tocmai acea artă pe care ele o au dela natură, după părerea mea, liliacul e cel mai potrivit a fi imitat de oameni.

Cum auzi sărmanul de liliac — era tocmai gărgăunul de care suferea în acel an — strigă.

— „Adevărat, adevărat! Acea pasăre e liliacul, el e! — și apoi întorcându-se spre mine, îmi zise: — „Benvenuto, ce crezi, dacă ți s'ar da libertatea, ai avea curajul să sbori?"

Răspunsei că dacă el ar vrea să-mi dea pe urmă libertatea, aș îndrăsni să sbor până în Prati, făcându-mi o pereche de aripi ceruite, din pânză de in.

Iar el:

— „Și eu aș îndrăzni, zise. Dar Papa mi-a poruncit să am grije de tine ca de ochii din cap și eu știu că ești un diavol șiret și că ai fi în stare să fugi. De aceea am să pun să te închidă cu o sută de chei.

Incepui să-l rog fierbinte, amintindu-i că avusesem prilejuri de fugă, dar că, din respect pentru cuvântul dat, niciodată nu i-aș fi greșit cu ceva. Il imploram ca — cel puțin din teamă pentru D-zeu sau pentru cinstea ce-mi făcuse de a petrece atâtea ceasuri împreună — să binevoiască a nu adăuga o nenorocire mai mare la cea destul de mare, în care mă aflam. Dar el, nesimțitor la toate acestea, poruncea cu strășnicie să mă lege și să mă ducă, fedeleș, în temniță.

Văzând că nu era altă scăpare îi spun în fața tuturor:

— Strângeți-mă bine și păziți-mă bine, căci voiu fugi cu orice preț.

Astfel legat, fui dus și închis cu mare grijă.

Atunci începui să cuget la calea de urmat, pentru a evada: mă apucai să cercetez cum era situată celula unde eram închis; părându-mi-se apoi că am descoperit mijlocul de scăpare, stam totuși în cumpănă întrebându-mă cum voi coborî din înălțimea acelui *mastio*, căci așa se numește acea namilă de turn. Mă hotărîi îndată: rupsei cerceafurile cele noi în fâșii deopotrivă de lungi și după ce le cusui bine, mă dusei să văd ce câtime îmi trebuia pentru a coborî... Incepui apoi să-mi fac ordine prin lucruri; astfel dădui de o pereche de clești pe care le furasem unui Savoian, din paza închisorii. Acestuia îi erau date în grijă butoaele și bazinele cu apă. Vremea liberă și-o petrecea lucrând lemnărie.

El avea mai multe perechi de clești, între care se afla unul mare și grosolan. Pe acesta, într'o zi, socotind că îmi va fi de trebuință, îl luai și-l ascunsei în saltea. Acum sosise vremea de a mă sluji de el... Așa dar, mă apucai să caut cuiele ce susțineau țâțânile, însă ușa fiind dublă, capetele cuielor nu se puteau vedea. Incercând să scot unul, mă trudii foarte mult, totuși în cele din urmă isbutii. După ce scosei întâiul cui, stătui să mă gândesc cum să fac spre a nu fi observat. Numaidecât luai puțină răzătură de fier ruginit și puțină ceară de aceiași culoare. Le amestecai și începui grabnic să astup bortele, imitând capetele cuielor. Lăsai însă fiecare balama, prinsă — sus și jos — în două din cuiele scoase, pe care apoi le pusesem la loc, tăiate și neînțepenite bine, doar atât cât era de trebuință pentru a ține balamalele.

Treaba aceasta o făcui cu foarte mare greutate, căci guvernatorul, în fiecare noapte, temându-se să nu fug, trimetea din ceas în ceas pe cineva să-mi cerceteze celula. Acest cineva se întâmplase că avea nume și purtări de sbir. Il chema Bozza și totdeauna aducea cu el pe un altul, numit Giovanni, poreclit Pedignone. Acesta era soldat, Bozza însă slujitor. De câte ori venea în celula mea, Giovanni mă ocăra. In fiecare seară — amândoi — cercetau balamalele ușii și toată celula; iar eu le ziceam:

— Păziți-mă bine, căci, oricum, tot voi fugi.

Aceste vorbe făcură să se nască între noi o dușmănie de moarte. De aceia, căutând să preîntâmpin orice neplăcere, ascundeam cu cea mai mare grijă, în saltea, toate micile mele unelte — vreau să zic cleștele, un pumnal și alte lucruri de acest fel. De asemeni și fâșiile de pânză de care am vorbit. Deși nu prea mă trec cu firea de dragul curățeniei, totuși în împrejurările acelea eram foarte curat: cum se făcea ziuă îndată măturam prin celulă. După aceia îmi făceam foarte frumos patul, ba îl împodobeam și cu oarecare flori, pe care aproape înfiecare dimineață spuneam unui Savoian să mi le aducă. Acesta avea în grijă butoaiele și bazinele cu apă ale închisorii; timpul liber și-l petrecea lucrând lemnărie; lui îi furai cleștele cu care scosei cuele balamalelor.

Să ne întoarcem la patul meu: când Bozza și Pedignone veneau, un singur lucru aveam grijă nestricată să li-l spun: să stea departe de el, ca nu cumva să mi-l păteze sau să mi-l strice, însă ei, uneori, tot mi-l atingeau în bătae de joc — ușor... aproape neobservat:

— A, lași, mârșavi! le strigam eu. Vedeți să nu pun mâna pe o sabie de-a voastră și să vă arăt eu cine sunt. Ce? vi se pare că sunteți vrednici să atingeți patul unuia ca mine? De viața mea nu mă tem, căci sunt sigur că vi-o voi lua pe-a voastră. Lăsați-mă în pace cu necazurile și durerile mele și nu mă scoateți din sărite, că de unde nu, v'arăt eu ce poate face un desnădăjduit.

Bozza și Pedignone spuseră toate acestea guvernatorului, care le porunci să nu se mai apropie de patul meu niciodată, iar când vor veni la mine, să vie fără săbii. Incolo — să fie cu ochii în patru. Ne mai având nici o temere în privința patului meu, mi se păru că am dus la bun sfârșit tot ce-mi propusesem, căci de el atârna izbânda întregii mele întreprinderi.

Intr'o seară, de sărbătoare ca oricare alta, guvernatorul simțindu-se foarte rău dispus — îi veniseră gărgăunii — nu mai spunea altceva decât că e liliac și că, dacă vor vedea că Benvenuto a sburat, să-l lase în pace, că el mă va ajunge, căci va sbura, cu siguranță, mai puternic decât mine:

— Benvenuto se preface că e liliac, dar eu sunt deabinelea, și fiindcă mi-a fost dat mie în pază, lăsați-mă să fac ce știu eu, că îl ajung îndată.

Fiind prada acestor aiureli mai multe nopți dearândul, își istovise, prin veghi, toți servitorii; eu aflam tot ce se petrecea pe deosebite căi, dar mai ales dela acel Savoian care-mi voia binele.

In această seară de sărbătoare, mă hotărîi să fug oricum, numai să fug: mă rugai mai întâi, cucernic, lui Dumnezeu, invocând atotputernicia sa divină să binevoiască a mă apăra și ajuta. Apoi, până să termin cele din urmă pregătiri, noaptea se scursese aproape. Când mai avui două ceasuri până'n ziuă, scosei balamalele ușii; canatul de lemn și zăvorul constituind o piedică de netrecut, trebuii să tai lemnul. Totuși până la sfârșit deschisei ușa și aruncând pe umăr fâșiile de pânză — pe care le înfășurasem pe două bucăți mici de lemn, ca pe două mosoare — ieșii afară din celulă și pornii spre latrinele din turnul uriaș de care am vorbit; scoțând apoi pe dinnăuntru două țigle din acoperiș, sării cu ușurință deasupra. Eram într'o cămașe de noapte albă, în picioare ciorapi și coturni deasemeni albi, în care îmi ascunsesem pumnalul. Luai apoi un capăt al fâșiilor de pânză și îl legai de o bucată de țiglă veche, inclusă pe jumătate în zidul turnului. Fâșia spânzura acum în jos, ca scara unei șele.

Indată după aceia, întorcându-mă spre Răsărit zisei:

— Doamne Dumnezeule, fii sprijin cauzei mele, căci singur Tu știi cum e...

Apoi, lăsându-mă să alunec încet, susținându-mă doar cu brațele, ajunsei la pământ. Luna nu se vedea, în schimb era o irizare plăcută de lumină. Când fui jos, privii marea înălțime dela care coborîsem atât de voinicește și vesel, pornii la drum, crezându-mă scăpat de obstacole. Intâmplarea făcu însă să dau de două ziduri destul de înalte, între care erau orânduite grajduri și cotețe de păsări. O poartă mare, închisă pe dinafară cu zăvoare grele, închidea acest loc strâns între ziduri. Văzând că nu puteam ieși de aci, eram prada unei neliniști grozave. Insă, în timp ce mă plimbam enervat încoace și încolo, gândind la nenorocirile mele, isbii cu piciorul într'o prăjină neobișnuit de lungă, acoperită cu paie. Trudindu-mă o dusei și o ridicai până la coama zidului, unde, după multă pierdere de vreme, isbutii să mă urc și eu. Neputându-mă mișca, din cauză că zidul era strâmt, îmi era cu neputință trecerea prăjinii de cealaltă parte. De aceia îi legai de capătul de sus, fâșia depe mosorul rămas — pe cea dintâi o lăsasem atârnând de turnul închisorii — și astfel, iar după multă trudă, coborîi pe zid. Mânile sdrelite îmi sângerau; le spălai cu urină, după care, istovit, mă așezai jos să mă odihnesc.

Când mi se mai întremară puterile, mă urcai pe cea din urmă cingătoare de zid, cam în acea parte ce privește spre Prati. Pusei jos mosorul cu fâșiile pe care voiam să le leg de o ieșitură a zidului, când observai în spatele meu o umbră: era o sentinelă ce făcea de gardă. Văzându-mi planul și viața în primejdie mă hotărîi să înfrunt acea sentinelă. Soldatul însă, speriat de îndrăzneala mea — căci mă repezisem la el cu pumnalul în mână — îmi făcu semn să mă depărtez, după ce avusese grijă să grăbească pasul. Tocmai acest lucru îl doream și eu. Vrând apoi să mă întorc la fâșiile — părăsite pentru câteva clipe — zării altă sentinelă. Noroc că — fiind cu spatele, nu m'a zărit și ea. Insfârșit legai fâșiile de o crestătură de zid și alunecând, îmi dădui drumul în jos. Părându-mi-se că am ajuns aproape de pământ — fie că-mi desfăcui mânile spre a sări, fie că mă dureau — fapt e că, nemaiputând îndura oboseala căzui și mă lovii la cap. Stătui leșinat mai mult ca un ceas și jumătate, pe cât mi-aduc aminte.

Apropiindu-se ziua, răceala premergătoare răsăritului soarelui mă readuse în simțiri; dar îmi era așa de bine fără cunoștință, — parcă mi se tăiase capul — că mi se părea că sânt în purgatoriu.

Puțin câte puțin, puterile îmi revenină. Observai că mă aflam în afara închisorii... apoi deodată, îmi amintii totul.

Acum, fiindcă lovitura primită în cap precedase fractura unui picior, dusei mânile mai întâi la cap: le coborâi pline de sânge. Pipăind însă cu băgare de seamă, văzui că n'aveam vre-o rană importantă. Vrui să mă ridic de jos; simții ca niște cuțite în glesne; observai însfârșit fractura. Nu mă înspăimântai deloc. Scosei pumnalul, cu teaca împreună, căci aceasta avea o cataramă groasă de metal, care opunându-se rigidității osului, îi produsese ruperea. Tăiai apoi cu pumnalul o bucată din pânza rămasă, cu care îmi legai, strâns, piciorul. Pornii apoi, în patru labe, cu pumnalul în mână, spre poarta orașului, pe care o găsii închisă. Subt ea, se afla însă un bolovan de piatră. Incercai să-l dau laoparte. Isbutii. Il trăsei afară și pe acolo intrai.

Străbătusem cu anevoință, dela locul căderii mele, până la poartă, mai mult de cinci sute de pași. Nu intrasem însă bine în Roma, când simții că niște dulăi îmi dădeau târcoale pe la spate. Unul mă mușcă chiar, destul de adânc. Văzând că lucrul se repetă, îl înțepai cu pumnalul așa de tare, că începu să chelălăiască jalnic. Alți câni, după cum le e firea, alergară la el. De aceia grăbii pasul îndreptându-mă către biserica della Trespontina așa, în patru labe. Când ajunsei în capătul drumului ce duce la Sant Angelo, apucai calea spre răscrucea della San-Piero și fiindcă intrase alba'n sat, temându-mă să nu dau de vre-o primejdie, rugai pe un sacagiu, întâlnit în drum — deși măgarul îi era împovărat, iar sacaua plină — să-mi aline suferința, ducându-mă pe înălțimea terasei din San-Piero.

— Sunt un tânăr sărman. Din pricini de dragoste am fost nevoit să sar pe o fereastră, rupându-mi piciorul. Locul de unde am fugit nu e de mică însemnătate așa că de m'ar recunoaște cineva aș putea fi făcut fărâme. De aceia, rogu-te, ridică-mă și du-mă grabnic unde ți-am spus, și nu-ți va fi degeaba: îți voi da un scud de aur — și îndată dusei mâna la pungă, ce sta doldora de bani.

Sacagiul mă luă bucuros în spinare și mă duse pe colina de la San-Piero. Aci mă lăsă jos și se întoarse la asinul său.

Tot în patru labe, apucai drumul spre casa ducelui Octaviu — a cărui soție, fiică naturală a împăratului însuși, avusese înainte de soț pe Alexandru, duce de Florența — fiindcă știam sigur că în suita acestei mari principese erau mulți prieteni de ai mei, veniți cu dânsa de la Florența; de asemeni și fiindcă dânsa mijlocise pentru mine — în urma stăruinții guvernatorului închisorii, care voind să mă ajute spusese Papei, cu prilejul sosirii ducesei la Roma că datorită mie fuseseră scăpați de pacostea unei ploi mari, ce le-ar fi pricinuit pagube de mai multe mii de scuzi; că el pieduse orice nădejde, dar că eu îi readusesem inima la loc. Și iată cum: îndreptasem câteva tunuri grele către partea unde norii — care și începuseră să toarne cu găleata — erau mai groși; cum începuseră tunurile să bubue, ploaia și stătu, iar soarele se arătă, strălucind vesel. Așa dar eu și numai eu făcusem ca acea urgie să treacă cu bine.

Auzind acestea ducesa spusese:

— Priceperea acestui Benvenuto poate sta alături de uimitoarea memorie a ducelui Alexandru, fostul meu soț. De oameni ca aceștia voi ține totdeauna seamă, când am prilejul de a le face vre-un serviciu. In urmă vorbise de mine și ducelui Octaviu, soțul său.

Pentru toate aceste binecuvântate motive, mă duceam la locuința Excelenței Sale, ce se afla în Borgo Vechio. Era un strălucit palat, unde n'aș fi avut a mă teme întru nimic de Papă.

Dar fiindcă fapta săvârșită de mine fusese prea uimitoare, pentru a fi lucrul unei mâni omenești, nevoind Domnul să fiu cuprins de vre-o proastă înfumurare, spre binele meu, îmi scoase în cale un învățământ și mai cuprinzător, decât cel al primei mele întâmplări. Lucrurile se petrecură așa: în timp ce mergeam, trudindu-mă, spre palatul ducelui, fui recunoscut de un servitor al cardinalului Cornaro, care era găzduit în palat. Servitorul alergă în odaia stăpânului său și îi spuse, deșteptându-l din somn.

— Prea cucernice Monsenior, Benvenuto, ocrotitul Sfinției Voastre e jos; a fugit din închisoare și merge, plin de sânge, în patru labe: pe cât se vede și-a frânt vre-un picior; acum nu știu unde se duce.

Buimăcit de somn, cardinalul îi porunci:

— Aleargă repede și adumi-l aci!

Dus în fața sa mă liniști spunându-mi să nu mă tem de nimic. Apoi trimise numaidecât după unul din cei mai mari medici din Roma: Iacomo da Perugia, un chirurg excelent, care mă vindecă deplin: îmi puse osul la loc, mi-l înfășă strâns și îmi luă el însuși sânge, căci vinele mi se umflaseră neobișnuit de mult. Deschizătura ranei fiind mică, sângele țâșni cu atâta furie că îi împroșcă fața, împiedicându-i vederea. Socotind de rău augur această întâmplare, bunul medic era neliniștit. De mai multe ori voise chiar să mă lase în voia Domnului, temându-se a nu păți ceva pentru faptul de a mă fi vindecat în totul, sau măcar în parte.

Intre acestea, cardinalul poruncise să mă ducă într'o cameră secretă, iar el porni îndată la palatul Papii — spre a-mi mijloci ertare.

trad. de I. LINDE

Nina Arbore. Desen

Geamia

Din sonetele Balcicului

Căsuțele turcești o înconjoară
O urmăresc cum strălucește 'n soare,
Smerite, i se 'nchină la picioare
Și 'n umbra ei, sfioase, se strecoară...

Ea le privește și se înfioară
Din albul minaret ce stă să sboare
Căci apropierea de pământ o doare
In ruga ei, cu cerul se măsoară.

Un muezin la un balcon apare
E ca un punct de mișcătoare viață
Iar glasul lui se pierde 'n depărtare.

. . . .

Când lumea 'n noapte s'a schimbat la față,
Sosește semiluna și se-agață
De minaret, să-i dea o sărutare...

ALEXANDRINA CRĂCIUN FOTINI

IEROME K. IEROME

Omul care nu mai crede în noroc

Se urcă la Ipswich cu șapte jurnale săptămânale la subsuoară. Fiecare dintre ele asigura pe cititori contra decesului sau accidentelor de cale ferată. Iși așeză bagajul în plasa de deasupra lui, își scoase pălăria și-o puse lângă dânsul, își tampona chelia c'o batistă roșie de mătase, apoi începu să-și scrie cu perseverență numele și adresa pe toate cele șapte jurnale.

Ședeam în fața lui și citeam „Punch". De câte ori călătoresc iau jurnalul ăsta humoristic cu mine: calmează nervii.

Trecând peste acele de la Manningtree, trenul avu o mișcare bruscă și o potcoavă de cal, pe care străinul o pusese cu grijă în plasa de deasupra lui, alunecă printr'o gaură și-i căzu c'un sunet muzical în cap.

Nu păru surprins, nici supărat. După ce-și pansă rana cu batista, se aplecă și ridică potcoava, se uită la ea cu reproș și o aruncă liniștit pe fereastră.

— Te-a durut? — îl întrebai.

Era o întrebare prostească. Mi-am dat singur seama în momentul în care am pus-o. Trebue că potcoava cântărea cel puțin 3 pfunzi: era excepțional de mare și grea. Cucuiul depe cap îi creștea văzând cu ochii. Numai un idiot putea întreba dacă-l doare. Mă așteptam la un răspuns enervat. L-ași fi dat și eu dac'ași fi fost în locul lui. El însă păru să considere întrebarea ca o expresie naturală și amabilă de simpatie.

— Da, puțin! — răspunse.

— Ce făceai cu ea? — întrebai. — Era un obiect curios pentr'un călător.

— Am găsit-o pe drum, tocmai lângă gară, — explică el; — am luat-o pentru noroc.

Și împături altfel batista ca să aducă o suprafață mai rece peste umflătură, în timp ce eu murmuram ceva genial despre providență.

— Da, — zise el, — am avut pe timpuri mult noroc, dar niciodată n'am scos-o cu bine la capăt!

M'am născut într'o Miercuri, — continuă el; — cred că știi, că Miercurea este cea mai norocoasă zi în care se poate naște cineva. Mama mea era văduvă și nimeni dintre rude n'a vrut să facă nimic pentru mine. Spuneau că să ajuți un băiat născut într'o Miercuri, înseamnă s'arunci cărbuni într'o mină. Unchiul meu, când muri, îi lăsă fratelui meu Sam toți banii, ca să-l despăgubească oarecum pentru faptul că s'a născut într'o Vineri. Eu n'am căpătat decât sfaturi asupra îndatoririlor și răspunderilor bogăției — când va să vină — și recomandația de a nu-i neglija pe cei cu drepturi asupra mea, când voi fi devenit om bogat.

Făcu o pauză, în timp ce strânse diversele jurnale de asigurare și le puse în buzunarul de sus al paltonului.

— Apoi, sunt pisicile negre, — continuă străinul. — Se spune că sânt norocoase. Or, n'a existat niciodată o pisică mai neagră decât aceia care m'a urmat în apartamentul meu din Bolsover Street din prima noapte când m'am mutat acolo.

— Și nu ți-a adus noroc?, — întrebai, văzând că se oprise.

Privirea lui se pierdu în depărtare:

— Ei, depinde, — răspunse visător, — poate că nu ne-am fi potrivit. Totuși, mi-ar fi plăcut să încerc.

Privea fix pe fereastră și un timp oarecare nu vrui să intervin într'o amintire evident neplăcută.

— Ce s'a întâmplat apoi?, — întrebai în sfârșit.

Iși reveni din visare:

— O, — zise el, — nimic extraordinar. A trebuit să plec din Londra pentru câtva timp și mi-a lăsat canarul ei favorit să-l îngrijesc în lipsa ei.

— Dar nu era vina d-tale, — insistai eu.

— Nu; poate că nu, — consimți el; — dar s'a produs o răceală de care alții au avut grijă să profite.

— I-am oferit și pisica, — adăugă el, dar mai mult pentru el însuși decât pentru mine.

Stăteam și fumam în tăcere. Simțeam că consolările unui străin ar suna fals.

— Și caii bălțați sunt norocoși, — observă el, scuturându-și cenușa din pipă pe pervazul ferestrei. — Am avut odată unul.

— Ce ți-a făcut?, — mă interesai.

— M'a făcut să-mi pierd cea mai bună situație pe care-am avut-o în viața mea, — fu răspunsul liniștit. — Directorul a arătat mai multă indulgență decât ași fi avut dreptul s'aștept; dar nu poți ține un om care e veșnic beat. Strică reputația unei firme.

— Așa-i!, — convenii eu.

— Vezi?, — continuă el, — n'am avut niciodată rezistență. Pentru alții n'ar fi avut atâta importanță, dar eu îmi eșeam din fire după primul pahar.

Nu eram obișnuit.

— Dar de ce beai?, — insistai eu. — Doar nu te punea calul să bei?

— Ei, lucrurile stăteau astfel, — explică el, continuând să-și frece ușor cucuiul, care avea acum mărimea unui ou. — Animalul aparținuse unui domn care lucra în branșa vinurilor și a spirtoaselor și care era obișnuit să intre, în interes de afaceri, în mai toate cârciumile pe care le întâlnea.

Rezultatul a fost că nu mai puteai trece pe lângă o cârciumă cu calul acela.

„Le vedea de la un sfert de milă depărtare și se îndrepta direct spre ușă. Mă luptai cu el la început, dar dura între 5 și 10 minute până să-l fac să se miște din loc și oamenii se adunau în jurul nostru și făceau pariuri.

Cred totuși că m'aș fi ținut tare dacă într'o zi, un individ al temperanței nu s'ar fi oprit să țină un discurs mulțimii de pe trotoarul de peste drum. Mă numi „Pelerin" și căluțului îi spuse „Pollion" sau așa ceva și striga mereu că trebue să lupt pentru o coroană cerească. După aceia, oamenii ne strigau „Polly și Pelerinul" în luptă pentru coroană.

Asta mă înfurie; intrai în prima cârciumă la care se opri calul și cerui două scoțiene. A fost începutul. Mi-au trebuit ani ca să mă dezbar de obiceiu.

Dar, — continuă el, — a fost mereu aceiași poveste. După două săptămâni în primul meu

serviciu, directorul mi-a făcut cadou de Crăciun o gâscă care cântărea 18 pfunzi.

— Dar asta n'a putut să-ți facă vreun rău, — observai eu. — Asta înseamnă noroc.

— Tot așa au spus și ceilalți funcționari, atunci, răspunse el. — Nu se auzise ca bătrânul să fi dat ceva în viața lui. „I-ai intrat în grație", spuneau. — „Ești norocos al dracului!"

Suspină adânc. Simții că avea ceva de povestit.

— Ce-ai făcut cu ea?, — întrebai.

— Asta era buba, — replică el, — nu știam ce să fac cu ea. Era în ajunul Crăciunului, la zece noaptea; părăseam tocmai biroul, când mi-a dat-o. „Frații Tiddling mi-au trimis o gâscă, Biggles!, — îmi zise, în timp ce-i țineam haina. — Frumos din partea lor, dar mie nu-mi trebue; poți s'o iei d-ta!"

Bineînțeles că i-am mulțumit foarte recunoscător. Mi-a urat un Crăciun vesel și a plecat. Am învelit gâsca într'o hârtie cafenie și am luat-o la subsuoară. Era o pasăre bună, dar grea.

In orice caz, fiind și Crăciun, m'am gândit să mă tratez c'un pahar de bere. Intrai într'o cârciumioară liniștită, în colț la Lane și pusei gâsca pe tejghea.

„Frumoasă pasăre!, — zise cârciumarul. — Știu că ai ce secate din ea mâne".

Vorbele lui mă puseră pe gânduri, când îmi dădui seama că n'aveam nevoe de pasăre, că nu-mi servea la nimic: plecam din oraș să-mi petrec vacanța cu părinții logodnicei mele în Kent.

— Logodnica cu canarul?, — întrerupsei eu.

— Nu, — răspunse el, — asta era înainte. Gâsca de care-ți povestesc m'a făcut să-mi pierd logodnica. Părinții ei erau mari fermieri; ar fi fost absurd să le aduc o gâscă și nu cunoșteam pe nimeni la Londra să i-o dau; așa că-l întrebai pe patron, când trecu iar pe lângă mine, dacă n'ar vrea s'o cumpere el. Ii spusei că i-o lăs eftin. — „Mie nu-mi trebue, — îmi răspunse, — mai am trei în casă. Poate că vreunul dintre domnii aceștia ar vrea să o cumpere.

Se întoarse spre doi indivizi care ședeau și beau gin. Amândoi la un loc nu-mi părură să facă nici cât prețul unui pui. Cel mai jerpelit dintre ei spuse însă c'ar vrea s'o vadă; desfăcui pachetul.

O bătu pe toate părțile și mă supuse la un lung interogatoriu ca să afle cum a ajuns la mine și sfârși prin a răsturna jumătate de păhărel de gin cu apă peste ea. Apoi îmi oferi o jumătate de coroană.

Mă înfuriai într'atâta, încât luai hârtia cafenie și sfoara într'o mână, gâsca în cealaltă și eșii afară fără niciun cuvânt.

O purtai astfel câtva timp, căci eram enervat și nu-mi dădeam seama; dar când m'am liniștit începui să mă gândesc ce ridicol trebue să fiu. Câțiva băeți observară probabil și ei. Mă oprii sub un felinar și încercai s'o împachetez din nou. Aveam cu mine o geantă și o umbrelă. Din cauza lor mi-a scăpat gâsca în canal, — ceiace era de așteptat, dat fiind că mă căzneam să mânuesc patru articole diferite și trei yarzi de sfoară c'o singură pereche de mâni. Impreună cu gâsca, ridicai și un kilogram de noroi de pe jos, din care împrăștiai cea mai mare parte pe mâni și pe haine și o cantitate apreciabilă pe hârtia cafenie. Incepu să plouă.

Luai toate, grămadă, în brațe și mă îndreptai spre cârciuma cea mai apropiată, să mai cer o bucată de sfoară și să pun lucrurile în ordine.

Cârciuma era plină de lume. M'am apropiat de tejghea și am aruncat gâsca pe ea. Oamenii dimprejur se întrerupseră din vorbit ca să se uite la gâscă. Un tânăr, care stătea lângă mine, spuse: „Ei, ai omorit-o?"

Cred că aveam aerul enervat. Avusesem intenția să fac încă un efort ca s'o vând aici, dar era evident că nu se găseau amatori. Am luat o halbă de bere, căci mă simțeam cam obosit și încălzit, am curățat bine pasărea de noroi, am împachetat-o din nou și am eșit.

Traversând strada îmi veni o idee fericită: să pun gâsca la loterie. Incepui să caut imediat un local cu un public adecuat. Mă costă trei sau patru whisky-uri; nu mai vroiam bere, neputând-o suporta; în sfârșit, dădui de adunarea care-mi trebuia: o societate cu aspect domestic, într'o cârciumioară familiară din Goswel Road.

Ii explicai cârciumarului ce vroiam. Zise că n'are nimic contra; spera însă c'am să fac apoi cinste cu băutură. Il asigurai că am s'o fac cu plăcere și-i arătai pasărea.

— Arată cam rău, — zise el.

— A, nu-i nimic, — îi explicai eu. Mi-a căzut din greșală. Dar se spală.

— Și miroase cam curios!, — zise el.

— E noroi!, — replicai eu. — Știi cum e noroiul din Londra. Și un domn a vărsat puțin gin peste ea. N'o să se remarce când o să fie gătită.

— Ei, — răspunse dânsul, — eu n'am să iau parte, dar dacă altcineva ține, treaba lui!

„Nimeni nu părea entuziasmat. O pusei în joc pentru șase pence și luai și eu un număr. Chelnerul căpătă și el unul gratis, pentrucă se îngrijise de organizare și reușise să convingă încă cinci oameni, cu toată opoziția lor, să ia și ei parte.

O câștigai tot eu și dădui 3 și 2 pence pe băutură. Un individ cu aspect solemn, care sforăise într'un colț, se trezi deodată și-mi oferi 7 pence și jumate pe ea; — de ce tocmai 7 pence jumate, n'am putut înțelege niciodată. Dac'ar fi luat-o, n'aș mai fi văzut-o niciodată și toată viața mea s'ar fi desfășurat poate altfel. Dar destinul a fost totdeauna contra mea. I-am răspunse c'o aroganță inutilă că nu fac filantropie de Crăciun pentru săraci și am eșit.

Se făcuse târziu și mai aveam un drum lung de bătut până acasă. Aș fi dorit să nu fi văzut niciodată pasărea. Aveam impresia că începuse să cântărească vreo 36 de pfunzi.

Imi veni în minte s'o vând unui negustor de păsări. Căutai o prăvălie; găsii una în Myddleton Street. Nu era niciun client înăuntru, dar după felul cum zbiera omul, ți-ai fi închipuit că are în mână tot comerțul din Clerkenwell. Scosei gâsca din hârtie și o pusei pe polița din fața lui.

— Ce-i asta? — întrebă el.

— O gâscă, — răspunsei eu; — ți-o las eftin.

O apucă de gâtlej și mi-o svârli în față. Eu mă ferii și o căpătai într'o parte a capului. Nu te-a lovit încă niciodată cineva c'o gâscă în cap; nu poți să-ți închipui cum doare. O ridicai de pe jos și svârlii și eu în el; un sergent răsări cu obișnuitul: „Ei, ce s'a întâmplat?"

Explicai faptele. Negustorul de păsări eși afară pe trotuar și de-acolo apostrofă tot universul:

— Uitați-vă la prăvălia asta, — striga; e ora 12 fără un sfert și șapte duzini de gâște atârnă de tavan, și prostul ăsta mă'ntreabă dacă vreau să mai cumpăr una!

„Imi dădui seama că ideea mea fusese idioată și urmând sfatul sergentului, plecai liniștit cu pasărea la subsuoară.

Atunci, — îmi spusei mie însumi, — am s'o dăruesc. Am s'aleg un om sărac, care s'o merite, și am să-i fac dar pasărea. Trecui pe lângă o grămadă de lume, dar nimeni nu părea deajuns de vrednic. Poate din cauza orei, poate din cauza împrejurărilor, toți cei pe care i-am întâlnit mi s'au părut nedemni de gâscă.

Am oferit-o unui om în Judd Street, care mi s'a părut flămând. Era un bețiv păcătos. Nu am reușit să-l fac să înțeleagă ce vroiam și mă urmări până la capătul străzii înjurându-mă cu voce tare, până ce, luând-o deodată după un colț, fără să-și dea seama, s'a pierdut în Tavistock Place, zbierând după un altul.

Pe strada Eston, am oprit un copil flămânzit și i-am pus-o în brațe. Mi-a răspuns: „Eu, nu!", — și-a fugit. L-am auzit strigând ascuțit după mine: „Cine-a furat gâsca?"

Am aruncat-o într'un loc întunecos în Seymour Street. Un om a ridicat-o și mi-a adus-o. Mi-era imposibil să mai dau vreo explicație. Ii dădui 2 pence și mă pornii din nou la drum cu ea.

Cârciumile începură să se închidă. Am intrat într'una, ca să mai iau o înghițitură. De fapt, băusem destul, eu care nu-s obișnuit decât c'un pahar de bere din când în când. Dar mă simțeam trist și mă gândeam că poate o să mă'nveselească. Mi se pare c'am băut gin, pe care nu pot să-l sufăr.

Am vrut s'o arunc în Oakley Square, dar un sergent a pus ochii pe mine și m'a urmărit de două ori în jurul parapetului. In Goldin Road am încercat s'o arunc într'un subsol, dar am fost împiedicat în acelaș fel. Se pare că toată poliția de noapte a Londrei n'avea ceva mai bun de făcut, decât să mă oprească de a mă debarasa de gâscă.

„Păreau să se intereseze atât de mult de ea, încât mi-am închipuit că le-ar face plăcere s'o capete. Mă îndreptai spre unul, în Camden Street. Ii spusei: „Bobby" și-l întrebai dacă n'ar vrea o gâscă.

— Am să-ți spun eu ce nu vreau, — răspunse el sever: să nu fii obraznic!

Ii răspunsei bineînțeles pe acelaș ton. Nu-mi aduc aminte ce s'a mai întâmplat, dar la sfârșit mi-a mărturisit intenția lui de a mă aresta. I-am alunecat din mână și m'am repezit în King Street. El fluera și se luă după mine. Un om zbughi de sub o poartă în College Street și încercă să mă oprească. Il imobilizai c'un picior în stomac, tăiai prin Crescent și o luai înapoi spre Camden Street prin Batt Road.

La Podul Canalului mă uitai înapoi și nu văzui pe nimeni. Aruncai gâsca peste parapet și o auzii căzând c'un plescăit în apă.

Răsuflai ușurat, mă întorsei și cotii în Randolph Street, unde mă dădu peste cap un comisar. Mă certam tocmai cu el, când apăru deodată gâfâind, celalt tâmpit. Imi spuseră c'ar fi mai bine să explic chestia inspectorului și eu fui de acord.

Inspectorul mă 'ntrebă de ce am fugit când celalt sergent a vrut să mă aresteze. I-am răspuns: „Pentru că nu doream să-mi petrec sărbătorile Crăciunului la răcoare", argument care fu considerat ca foarte slab. Mă întrebă ce aruncasem în canal. I-am răspuns că era o gâscă. Mă întrebă de ce-am aruncat-o în canal? Fiindcă mă plictisisem până peste cap de ea, — zisei eu. In acel moment intră un sergent, spunând că reușise să pescuiască pachetul. Il deschiseră pe masa inspectorului. Conținea un copil mort. I-am încredințat că nu era pachetul meu și că nu era copilul meu; dar nici nu-și dădură osteneala să-mi ascundă că nu mă credeau.

Inspectorul spuse că era un caz prea grav ca să mă lase liber pe cauțiune, dat fiind că nu cunoșteam pe nimeni la Londra. I-am convins să trimită o telegramă logodnicei mele, spunându-i că sânt reținut imperios în oraș și-am petrecut o zi atât de liniștită de Crăciun și de arest, cum nu-mi mai doresc niciodată.

In sfârșit dovezile contra mea au fost găsite insuficiente pentru ca să justifice o condamnare și am scăpat cu un proces pentru beție și turburarea ordinei.

Mi-am pierdut însă situația, mi-am pierdut logodnica, și-aș vrea să nu mai văd gâscă toată viața!..."

Ne apropiam de Liverpool Street. Își adună bagajul și, luându-și pălăria, încercă s'o pună pe cap. Din cauza umflăturii provocate de potcoavă, pălăria nu voia să stea în nici un fel. O puse, trist, din nou pe scaun.

— Nu, — zise el liniștit, — n'aș putea spune că mă încred prea mult în noroc!

Tradus din englezește de LEKA

— Și cum să mă fac iubită?
— Pune mimoze și o inimă de cucuvea în spirt dinainte de războiu.

Cronica muzicală

Concert simfonic de muzică românească, dirijat de d. Mihail Jora

Un concert al cărui program e închinat în întregime muzicii românești nu poate fi — în principiu — decât bine-venit, oricând.

D. *Mihail Jora,* care a organizat și dirijat ultimul concert simfonic al Filarmonicei, merită în aceiași măsură recunoștința compozitorilor ce figurau pe program și a publicului iubitor de muzică, al cărui interes și datorie este să cunoască cel puțin tot atât de serios producția muzicală autohtonă cât și operele străine consacrate.

S'ar părea însă că numai o mică parte a acestui public își recunoaște acest interes și această datorie, majoritatea lui abținându-se dela o manifestare prețioasă și prin caracterul și prin raritatea ei.

Programul a cuprins, savant, două opere tinerești alături de alte două consacrate, împreunând spontaneitatea puțin capricioasă a unora cu academica formă a celorlalte.

Suita „Din cătănie" a d-lui *Paul Constantinescu* e o caricatură reușită, schițată cu ajutorul câtorva teme populare orășenești, pline de suc în sine și în chipul în care au fost lucrate și folosite. D. Paul Constantinescu e astfel un reprezentant fericit al umorului în muzica românească, așa cum a dovedit-o și în comentarul muzical plin de vervă și spirit al „Nopții furtunoase" de Caragiale.

D. *Dinu Lipatti,* care a debutat anii trecuți cu succes, ca pianist, ne-a fost prezentat acum ca autor, plin de curaj și făgădueli, al unei Suite simfonice „Șătrarii", executată în primă audiție de Filarmonica. Și d-sa cheltuește spirit și veselie, dar în acelaș timp și accente lirice în această suită cu mult caracter românesc, bine alcătuită și orhestrată, mai ales pentru un debutant.

Lângă aceste merituoase lucrări tinerești au răsunat cu solemnitate „Concerto grosso" al lui *Filip Lazăr* și „Suita întâia" a lui *George Enescu.*

Turnat în fermecătoarele tipare fixe ale genului, „Concerto grosso" amintește intenționat capodoperele ce l-au ilustrat. E vorba deci de o operă conștient și savant construită după modele consacrate, dar dintr'un material propriu, constituind o excepție interesantă și originală în muzica românească.

„Suita întâia" nu e una din lucrările familiare publicului nostru, din opera lui George Enescu, din pricina execuțiilor ei distanțate. Bogăția și variația melodică precum și construcția ei solidă, caracterul ei personal cu toată forma clasică îi îndreptățesc o schimbare favorabilă a sorții.

D. Jora a dirijat cu drag și pricepere întreg programul.

N.

Povestea cântăreţului Gh. Folescu

Povestitorul

Cântăreţul spune:

— *Pe vremea aceia, pe când deschideam ochii pe întinsurile Bărăganului...*

M'am cufundat cu plăcere în fotoliul moale, gata s'ascult povestea nouă, neîncepută, a cântăreţului cu voce de violoncel profund. Odaia, îmbrăcată în haine moderne viu colorate, se uită la mine, satisfăcută. Pe geam, lumina albă, clară mă mângâie şi mă ademeneşte să cred că-i primăvară; nu degeaba cerul e aşa de albastru şi soarele zâmbeşte şiret, de pe subt genele-i de vânt subţire.

In faţa mea, cel ce începe povestea e un om pe care de-abia acum îl văd de-aproape. E potrivit de statură, bine zidit, cu ochi albaştri limpezi ce pun un contrast copilăros pe faţa gravă şi chibzuită. Părul albit de fulgi de zăpadă, gestul blând, vocea caldă fac din el un povestitor plăcut, pe care-l putem asculta multă vreme, fără oboseală.

Pe pământurile întinse ale Bărăganului

— *E mult de-atunci,* — urmează cântăreţul; — *eram un copil tăcut, închis în mine ca un gândăcel intr'o carapace. Imi plăceau locurile pustii, liniştite, orizonturile largi ale câmpiei nesfârşite de pe Bărăgan. Firea mea era croită după ţinuturile acelea întinse pe care deschisesem ochii. Tăcerea nesfârşitului, liniştea măreaţă şi calmă au avut o înrâurire puternică asupră-mi, accentuându-mi înclinările fireşti.*

Imi plăcea să aţin calea ciobanului care trecea cu oile la păscut. Să mă rog de el să-mi dea voie să mulg şi eu blândele oiţe sara, când le vâra la strung. El mă lăsa să-i ajut şi drept răsplată îmi dădea să beau lapte, cât puteam, din cupe de lemn de brad.

Imi plăcea sunetul tălăngilor cum picură clare, în înserarea calmă. Mă bucuram să dorm pe câmp, pe vremea secerişului, cu cerul înstelat de-asupra. Să ascult zgomotul deşertului, susurând nesimţit, să aud cum trec pe sus, fâlfâind, păsările călătoare în stoluri.

Pe alt târâm

— Şi-ai fost mult timp fericit în Impărăţia Bărăganului? — îl întrerup eu ca un copil curios.

— *Nu prea mult. Când am împlinit şase ani, am fost smuls de pe pământurile mele nesfârşite şi adus în Bucureşti. Aici, în cetatea de piatră, pe alt tărâm decât pe cel pe care-l îndrăgisem, m'am simţit întâiu înstrăinat şi singur. Pe urmă m'am resemnat însă şi m'am liniştit. O altă viaţă începea pentru mine.*

Am intrat la Seminarul Nifon, şcoală serioasă, severă, c'o disciplină de fier. Copilul din pustă, trăit în libertate, a trebuit să se supuie acestui nou fel de viaţă. Scularea la opt, culcarea la nouă, ore fixe de masă, de învăţătură, asta timp de opt ani de zile. Disciplina însă îmi plăcea şi curând am devenit un bun ostaş al ei. Şi toată viaţa am păstrat obiceiul acesta, de rânduială aspră, fără abateri dela ce ţi-ai propus.

Ce-i dăruiseră Ursitoarele

— Dar, — spun eu dela locul meu, — de ce nu pomeneşti nimic despre darul ce ţi-l făcuse Ursitoarea cea cu voce de cristal?...

— *Stai că ajung şi-acolo,* — spune povestitorul, — *de ce nu ai răbdare? Toate la vremea lor.*

Mă 'nfund mai bine în fotoliu.

— *Aici, în şcoala viitorilor preoţi,* — urmează cântăreţul,— *am prins meşteşugul de-a cânta şi de-a descurca ştiinţa muzicei. Imi plăcea să-mi înalţ vocea adeseori şi la serbările de la sfârşitul anului cântam întotdeauna cu ardoare, ca la îndeplinirea unui rit.*

Imi aduc aminte că în anul al cincilea venise la serbare şi Regele Carol I — se împlineau douăzeci şi cinci de ani de la inaugurarea şcolii;—atunci am cântat singur, în faţa tuturor, pentru întâia oară. Apoi...

Il întrerup din nou:

— Ce-ai cântat?

— *Ce să cânt? Un cântec* nemţesc; Cavatina din Ebreea. *N'are a face asta...*

— Şi s'a aplaudat?

Ochii albaştri ai povestitorului se încreţesc de râs:

— *Nu-mi mai aduc aminte. S'o fi aplaudat. Ori poate nu s'a aplaudat... N'are a face asta.*

— Eu sunt sigur că s'a aplaudat.

Cântăreţul se face că nu aude. Vocea lui porneşte iar, mai departe:

— *Mie îmi plăcea tare muzica. In acelaşi timp, aveam şi mare îndemânare la jocuri, sărituri şi tot felul de zbânţuieli.*

Ajunse spre capătul învăţăturii, am început să mă gândesc la ceeace voiu face de acum încolo.

Eram între trei focuri: profesorul de gimnastică mă îndemna să mă apuc de cariera sportivă.

Profesorul Const. Banu — dascălul de Istorie — mă sfătuia să iau drumul artei, înscriindu-mă la şcoala de arte frumoase.

In sfârşit, unchiul meu — care era preot — dorea să mă vadă îmbrăcând haina sfântă, devenind un bun preot, cu voce care ar fi făcut frumos dar rugăciunilor bisericeşti...

Povestitorul se opreşte o clipă. Eu n'am răbdare să aştept:

— Ei, şi? Cum s'a întâmplat?

— *Cum să se întâmple?* — vine răspunsul; — *Am urmat teologia, ca să nu mâhnesc pe unchiul meu. In acelaşi timp, însă, am intrat şi la Conservator. Pe urmă, s'a văzut că n'am făcut rău luând drumul artei şi unchiul meu s'a înduioşat şi m'a dezlegat de făgăduiala dată. Aşa am pornit nestingherit pe calea cea adevărată.*

Gh. Folescu în „Mefisto"

Cântecele mamei

— Să nu uiţi să-mi spui cu ce sfetnic te-ai întâlnit pe acest drum nou şi ce fel de poveţe ţi-a dat?, — îl îndemn eu iar la vorbă.

—*Am avut sfătuitor meşter,* — spune Gh. Folescu; — *e un profesor care acum, a murit; îl chema Popovici Bairut. El ne inspira încredere şi dragoste în artă, învăţându-ne s'o interpretări şi s'o pricepem.*

El era omul care cu multă dreptate spunea: „nu există şcoală, în arta vocală; şcoală franceză, ori germană, sau italiană; există numai limba în care cânţi. Dacă vei cânta în limba română, după ce ai studiat în aşa zisa şcoală franceză de pildă, nu vei cânta bine; căci spiritul limbilor e diferit".

— Şi-ai urmat sfaturile profesorului?

— *Le-am urmat, căci am găsit în ele propria mea convingere. Simţeam că trebuie să lucrez pentru tot ce-i în spiritul naţiei noastre şi ne deosebeşte de celelalte popoare. Imi dădeam seama că trebuie creată o artă nouă, numai românească, atât pe tărâmul interpretării cât şi pe cel al bogăţiilor neexploatate de muzică populară.*

— A!, — m'am grăbit eu să-l întrerup din nou. Atingi o coardă cât se poate de interesantă. Te rog să rămânem mai mult în această Impărăţie a muzicei populare. Spune-mi ce-ai făcut şi lucrat şi dupăce îmi vei da toate lămuririle putem trece mai departe, pe alte târîmuri.

Cântăreţul a urmat:

— *Când eram copil, mama îmi cânta tot felul de cântece de ţară. Am deschis ochii şi-am crescut în melodiile populare, care mi-au devenit tot aşa de familiare ca zgomotul tălăngilor dela stână ori ca gâgâitul păsărilor străine ce treceau pe sus spre alte zări. Ajuns la capătul anilor de conservator, cu sfaturile profesorului meu care dospiseră în mine, am început să mă gândesc să merg la fapte.*

Fără să mă suprapreţuiesc, pot spune fără modestie că am fost cel dintâi care — graţie maestrului Chiriac ce m'a ajutat s'o pun pe roate — am scos muzica dela plug şi dela sapă şi am adus-o în cercurile în care până atunci era hulită.

Inainte se cânta pe scena Ateneului şi pretutindeni, ca muzică populară: Mândruliţă de la munte, Fluieraş de os, Ochi albaştri drăgălaşi, *care sunt romanţe, făcute în stil popular, dar departe de a putea fi numite „cântece populare".*

Incepând din 1909 — odată cu activitatea maestrului Chiriac — a început în sfârşit a se cânta muzică populară. Eu îi reproduceam toate melodiile auzite în copilărie dela mama şi cei din jur iar el, Chiriac, le scria şi le pieptăna.

Acum, când mă uit în urmă la drumul pe care l-am făcut, am o mare satisfacţie că mişcarea muzicală pe tărâmul acesta a reuşit. Drept probă, pot spune că la serbarea ce s'a dat la Sinaia în cinstea Regelui Bulgariei, acum câtva timp, Majestatea Sa Regele Carol II mi-a cerut (fusesem poftit să iau parte la această sărbătoare) să cânt numai muzică românească. Iţi închipui ce mulţumire a fost pentru mine faptul acesta, să văd că de unde înainte se cântau în asemenea ocazii numai romanţe şi franţuzisme, acum însuşi Regele nostru cere muzică populară, interesându-se de aproape ca şef ce ne este de arta specific românească.

Cântecul cucului

Cântăreţul se întrerupe o clipă şi se scoală ca să deie porunci.

— *Bei o cafea?* — îmi spune.

— Te-am auzit cântând „Cântecul cucului", — îi răspund eu. Nu cred să mai fie cineva care să-l poată „zice" aşa de frumos.

— *Nu mi-ai spus dacă bei o cafea?* — repetă gazda, făcându-se că n'a auzit ce-am spus eu.

S'a dus cucu' de pe-aici
Tra-la-la-la-la-la-la!
Şi şi-a lăsat puii mici,
Tra-la-la-la-la-la-la!

fredonez eu încet, melodia populară. — Beau cafea!, — răspund apoi, stăpânului casei.

Cântecul cucului e una dintre cele mai simple melodii populare. Câteva fraze muzicale ce revin într'una, cu cuvinte diferite şi-acelaş refren. Simplitatea asta îl face foarte greu de executat, căci trebuie să găseşti tot felul de nuanţări care să-l scoată din monotonia repetării. In acelaşi timp, nuanţările savante pot strica tot, dându-i un ton pretenţios. Dozarea aceasta, aşa de greu de potrivit, ştie s'o găsească Gh. Folescu. Cântând cu artă şi mlădiindu-şi nuanţat vocea, nu fură nimic din simpleţa măreaţă a melodiei primitive.

— Nu-ţi place să fii lăudat; — îl iscodesc pe cântăreţ.

— *Nu-mi place să vorbesc de lucruri intime;* — îmi răspunde cu gravitate artistul.

GH. FOLESCU

Cucul de părere bună,
Tra-la-la-la--la-la-la-la !
Cântă codrul de răsună,
Tra-la-la-la--la-la-la-la !

aud în minte vocea de bas a cântăreţului, cântând sfârşitul. Voce caldă, vibrantă, ce ştie să cânte cu o artă desăvârşită şi în care se simte adânc înţelegerea şi sentimentul artistului.

In luptă cu balaurul Nenoroc

— Să urmăm te rog povestea începută, — spun eu pregătindu-mă de ascultat. — Ce s'a mai întâmplat pe urmă şi ce peripeţii îmi poţi spune?

Cântăreţul povesteşte iar:

— *Aşi fi avut putinţa să plec în străinătate. Mulţi au spus că aşi fi făcut o carieră strălucită. Mi s'au oferit burse pe care eu le-am refuzat. De ce? Pentrucă un singur gând mă urmărea zi şi noapte, un gând pentru care eram în stare să mă lupt cu balaurii, ca voinicii din poveste: să avem şi noi Opera Română; şi acest gând m'a ţinut toată vremea în ţară.*

Timpurile erau grele. Nenorocul ni se pusese împotrivă, păzind porţile noii Impărăţii ce voiam s'o făurim. A trebuit să luptăm mult. Eram numai câţiva cântăreţi săraci, conduşi de entuziasmul cald pentru o idee frumoasă. După multă osteneală şi răbdare, am izbutit însfârşit să punem bazele unei societăţi lirice, subt înaltul patronaj al Reginei Maria şi condus de-un comitet de înalte doamne. Am luptat crâncen ca să ne susţinem; renunţam la orice profit material, păstrând numai strictul necesar pentru a putea trăi. In această partidă idealistă, condusă numai de dorinţa şi dragostea a câtorva oameni, principesa Ghika a adus un însemnat aport, lucru pentru care eu întotdeauna îi voi rămâne recunoscător.

Zâna Inchipuirii

— *Poate că după înfiinţarea Operei Române, aşi fi plecat în străinătate să-mi încerc şi eu norocul; însă nenorocirea a fost că fie că Opera trecând la stat n'a avut nici un prieten care s'o susţie, fie că a fost minată încontinu până şi astăzi chiar de un spirit de nedisciplină, fapt este că în fiecare an Opera era ameninţată de-a nu mai exista. Şi asta m'a împiedecat să plec.*

— Dar Statul face sacrificii pentru Operă! — remarc eu.

— *Da. E-adevărat că în raport cu celelalte State, România dă un însemnat ajutor Operei sale. Insă, eu cred că pricina pentru care această instituţie nu merge bine e că n'a avut niciodată noroc de un om care să vrea într'adevăr să facă ceva pentru ea. Tot ce s'a făcut s'a făcut cu multă trudă, prin tot felul de umblete, intervenţii, insistenţe; n'a pornit dintr'un imbold, din dragoste pentru artă. De aceia ne vedem astăzi cu personalul Operei române că de-abia-şi duce viaţa de azi pe mâne şi cu un local de operă cum nu cred să existe în altă ţară de pe suprafaţa pământului — atât e de nepotrivit cu scopul ce-l are.*

Nici nu-şi închipuie publicul ce sforţări facem noi, la un spectacol de operă, întrebuinţând alături de voce şi fizicul nostru; braţele, muşchii, ca să izbutim a ieşi în faţa publicului şi să cântăm.

Cu toate acestea nu disperăm, căci o rază care a pornit de sus de tot — din sufletul plin de entuziasm al nostru — ne dă mângâiere şi bucurie şi ne face să nădăjduim că odată şi-odată vom fi şi noi în rândul lumii.

— Trăiţi cu gândul la Zâna Inchipuirii... — glumesc eu. — Sunt vremuri grele şi bani puţini.

— *Cine ştie dacă visul nostru nu se va retliza?*

Melodiile cântăreţului

— Ce? s'a isprăvit cu povestea?

Gh. Folescu tăcuse şi-acuma îşi sorbea în tihnă cafeaua.

— *Dar ce mai vrei să-ţi spun? Nu-ţi este de-ajuns?*

Am aprins şi eu o ţigară, amestecând-o cu gustul băuturii aromate turceşti.

— Eu aşi vrea să-mi mai poveşteşti unele lucruri din viaţa şi obiceiurile dumitale, — am spus.

— *Ce lucruri?*

— M'ar interesa de pildă să ştiu ce cântece şi roluri preferi şi cum le studiezi?

Cântăreţul ridică mâna şi-mi arătă în jur.

— Ce-i asta?

Nu pricepeam. I-am urmărit direcţia mânii.

— *Cadrele de pe pereţi,* — mă lămuri artistul. — *Sunt rolurile mele preferate.*

M'am apropiat şi-am privit: erau aquarele, lucrate artistic, reprezentând pe cântăreţ în rolul lui *Mefisto* din *Faust* şi al lui *Boris Gudunov,* din opera cu acelaşi nume.

— *Aceste personagii le prefer tuturor celorlalte,* — zise Gh. Folescu;—*în materie de muzică străină. In ce priveşte opera românească, am cântat cu multă plăcere rolul lui* Ion, *din* Năpasta, *compoziţia muzicală a lui Sabin Drăgoi.*

In afară de muzica de operă, după cum ţi-am mai spus, iubesc cântecele populare şi în afară de acestea, oratoriile — pe care le-am studiat cu ardoare la Seminarul Nifon.

— Cum studiaţi? Şi la ce ore?...

— *Studiez când se întâmplă; dar în fiecare zi, regulat. Disciplina câştigată în şcoală a devenit pentru mine a doua natură.*

Deosebit e poate faptul că nu obişnuiesc niciodată să lucrez cu acompaniament de pian. Studiul meu are loc în pat, obişnuit; mă instalez comod, iau partitura şi cetesc încet, notă cu notă, cântând în gând. După ce am înţeles şi-am pătruns bine bucata, atunci îmi iau şi ajutorul pianului. Dar numai după ce am studiat dinainte bucata, în linişte, neturburat de nimeni. Zgomotul pianului, prezenţa unui al doilea, vorba m'ar împiedeca să cetesc adânc bucata de muzică. — E o creaţie şi-aici, în interpretarea vocală a unei bucăţi muzicale; şi ca pentru orice aport de creaţie, trebuie tihnă şi singurătate.

Mască şi piei fermecate

— Te-ascult, — îi spun eu iar, când el tace. Spune-mi ceva despre partea actoricească în operă. Dumneata eşti un admirabil actor. Crezi că e necesar să şi joci opera pe care o cânţi?

— *Nici vorbă,* — răspunde cântăreţul. *Ca să poţi scoate toate intenţiile compozitorului, ca să cânţi bine un rol, nu e destul să te ajuţi de ştiinţa teoretică învăţată prin şcoli şi sporită prin studiu. De intri în pielea personagiului ce-şi cântă moartea iubitei lui, ori disperarea, ori bucuria, vei putea reda patetismul, tragismul ori exuberanţa necesară. De nu, atunci toate vor rămâne într'o medie oarecum monotonă; deşi poate ştii să mânuieşti măestru vocea.*

Admir pe Şaliapin, *pe care l-am văzut jucând în* Boris Godunov *şi pe care-l pot proclama fără frică cel mai mare cântăreţ de operă; înţelegând prin asta şi darul natural al organului vocal şi ştiinţa de-a cânta şi arta de-a juca personagiul. Numai aceste trei însuşiri la un loc fac un desăvârşit artist de operă.*

— Să intri desăvârşit în pielea unor personagii străine, aşa precum în poveste eşti blestemat să te transformi în cine ştie ce dihanie, — spun eu.

Gh. Folescu în „Boris Gudunov"

— *Da,* — aprobă Folescu; — *şi-apoi lepădând pielea şi masca străină ca să devenim iar noi, simpli muritori de rând.*

Spânul din poveste

— *Să-ţi spun ceva despre un om care niciodată n'a cerut nimic dela nimeni şi despre altul care mă urmăreşte şi se amuză să-mi facă rău. Cel dintâiu sunt eu; de-am căpătat ceva, mi s'a dat, n'am solicitat. Cel de-al doilea e* Spânul *din poveste, piaza mea cea rea.*

Am fost numit profesor la Conservator, fără să fi pretins ori să fi cerut. Asta în două rânduri. Se zicea că ştiu să arăt elevilor să cânte româneşte. De două ori am fost numit, de două ori am fost scos. Cel care trage în umbră sforile a avut grijă să-mi facă rău.

De-asemenea sfori — trase de Spâni de-aceştia — a avut totdeauna parte şi Opera Română. Politica, din nefericire, veşnic s'a amestecat în artă, numind diferiţi cântăreţi, fixându-le dinainte salariul şi rolurile în care aveau să cânte — indiferent că nu erau în stare să răspundă acelor mari cerinţe şi pretenţii.

Când aceşti Spâni vor dispărea, atunci şi Harap-Alb va putea să-şi vadă Zâna Inchipuirii, idealul lui. — Să nu crezi că pretind că eu sunt Harap-Alb; sunt numai o bucăţică, o fărâmă din el. Harap-Alb care aşteaptă vremuri mai bune suntem noi toţi cântăreţii la un loc, cei care-am luptat pentru înfiinţarea societăţii lirice şi alăturea cu toţi iubitorii de artă.

Pribegia spre orizonturi largi

— Spune-mi ceva din viaţa dumitale în afara preocupării artistice.

Gh. Folescu a zâmbit dintr'odată cu ochii lui albaştri clari şi toată faţa i s'a luminat, plină de bună-voie.

— *Arta îmi copleşeşte întreaga viaţă,* — spune el. — *Totuşi, e drept că simt ades nevoia să ies la câmp, spre orizonturi largi, asemenea celor din copilăria mea fericită.*

Sunt vânător şi pescar. In timpul liber, o iau razna, cu puşca la umăr, ori mă aşez pe malul unei ape, cu undiţa în mână. Aerul proaspăt, orizontul larg îmi dau viaţă.

Aşa de mult simt lipsa naturii, că aproape zilnic ies şi mă plimb pe jos, spre marginile Bucureştiului, la întâmplare. Asta îmi mai lecuieşte dorul de ţinuturile nesfârşite ale copilăriei de pe Bărăgan.

Acelaşi vis

— Spune-mi ceva de încheiere, maestre, — l-am rugat. — Ce crezi că ar fi potrivit.

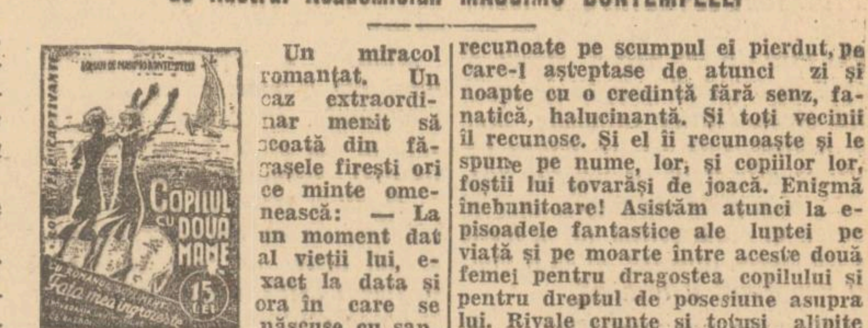
Cântăreţul a stat o clipă pe gânduri. Apoi, a ridicat spre mine privirea-i clară şi-a rostit:

— *Aşi spune ca Simion din Scriptură, atunci când aşi vedea că localul Operei a luat fiinţă: „Acum liberează Doamne pe robul tău, că văzură ochii mei mântuirea Ta".*

Am râs amândoi.

Acelaşi vis îl urmărea pe cântăreţ; spre o Zână a Inchipuirii ce-i surîdea albă şi frumoasă din lumea idealului ei.

VALER DONEA

COPILUL cu DOUA MAME

de ilustrul Academician MASSIMO BONTEMPELLI

Un miracol romanţat. Un caz extraordinar menit să scoată din făgaşele fireşti ori ce minte omenească: — La un moment dat al vieţii lui, exact la data şi ora în care se născuse cu şapte ani mai înainte, un băeţaş nu mai cunoaşte, respinge ca pe o străină pe mama sa Ariadna, care l-a născut şi crescut în fierbinte dragoste, şi-i cere insistent să-l ducă „acasă la mama lui". Şi ca un somnambul o conduce prin străzi prin care el nu a mai fost, la Luciana, mama unui băeţaş mort cu şapte ani în urmă, la aceeaşi dată şi oră a naşterii acestui copil care i se aruncă de gât strigându-i fericit „mamă". Şi ea îl recunoaşte pe scumpul ei pierdut, pe care-l aşteptase de atunci zi şi noapte cu o credinţă fără senz, fanatică, halucinantă. Şi toţi vecinii îl recunosc. Şi el îi recunoaşte şi le spune pe nume, lor, şi copiilor lor, foştii lui tovarăşi de joacă. Enigmă inebunitoare! Asistăm atunci la episoadele fantastice ale luptei pe viaţă şi pe moarte între aceste două femei pentru dragostea copilului şi pentru dreptul de posesiune asupra lui. Rivale crunte şi totuşi alipite prin dragostea comună de el — groaznicul magnet viu — care le depărtează şi le apropie, — ele trebuc să se suporte, se deplâng şi se mângâe, — desnădăjduite prietene duşmane. — Al cui e copilul? Al cui va fi? Cine va rosti sentinţa solomonică?

Un roman adânc turburător, de-o originalitate bizară, care se desfăşoară în zona spaimei, la limita dintre real şi nebunie.

Cu romanul-supliment: FAŢA MEA INGROZEŞTE! — spovedania unui mutilat de război —

In „ROMANELE CAPTIVANTE" (280 pag. 15 lei). La chioşcari şi librari

Arta de a se îmbrăca

Cea mai desăvârșită artă de a se îmbrăca o capătă femeia studiindu-se în fața oglinzii. Ea își modifică înfățișarea atunci după cerințele circumstanțelor la care trebuie să ia parte și pentru a înfrunta opinia lumii cu care se va întâlni, fără a părăsi nici o clipă dorința de a plăcea în intimitate ca și în lume.

„Frumusețea căpătată prin arta de a se îmbrăca și a se îngriji este tot atât de interesantă ca și cea naturală”, zice Dolores del Rio într'un interview. „Chiar și frumusețea naturală”, urmează ea, „trebuie cultivată și îngrijită, pusă în valoare în fiece clipă, căci nici o femee, în vremea de azi, nu poate rămânea frumoasă și tânără fără această preocupare constantă”.

Deci frumoase sau nu, femeile trebuie să fie mereu cu gândul și grija de a-și „crea” frumusețea când n'o au, de a și-o întreține când o au.

Toate starurile de cinema, care ca și actrițele reputate, au influență cu drept câștigată în lumea feminină, prin seducțiunea exercitată pe ecran sau pe scenă recomandă femeilor silința și chiar sârguința de a-și căpăta o frumusețe individuală. Dolores del Rio, care este tip de frumusețe al rassei sale, de origină aristocratică, având corpul cel mai desăvârșit și o eleganță de cel mai bun gust dintre toate vedetele dela Hollywood, este de părere că frumusețea e chestiune de îndemânare, de inteligență și de perspicacitate.

„Nu trebuie să râvniți la lucruri scumpe”, zice frumoasa Kay Francis, „acestea sunt numai pentru femeile bogate, majoritatea nu sunt bogate, dar aceasta nu trebuie să le împiedice de a se prezinta bine”. Totul e să nu imite pe nimeni ci să se îmbrace fiecare după tipul și alura fiecăruia”.

Părerea tuturor „stelelor”, celor mai tinere și mai practice din generația actuală, este că femeile trebuie să-și studieze cu îngrijire garderoba și să nu se îmbrace la întâmplare și „cum o fi”. In privința aceasta este o anecdotă caracteristică. O verișoară din provincie scrie unei verișoare din capitală să-i cumpere o pălărie. Ea îi recomandă să o cumpere în culoarea marron închis, să se potrivească cu tailleur-ul ei cel mai bun, să fie la modă, dar să țină seamă că o va purta în lumea din provincie și să nu fie scumpă... Exemplu minunat pentru a ilustra felul în care trebuie să căutăm a potrivi orice obiect din îmbrăcămintea noastră nenumăratelor împrejurări în care ne-am putea găsi.

Noel Coward, marele autor dramatic al Angliei, dă asemene în presa sa „Album de familie”, pe lângă o admirabilă piesă de teatru și o lecție de arta de a se îmbrăca a femeilor.

In scenă sunt patru femei așezate de la cea tânără la cea mai tânără. Toate patru sunt din aceiași clasă socială, îmbrăcate toate în rochii de seară negre, dintre care una de catifea și celelalte trei de mătase. Toate au aceiași alură discretă cum se cuvine unei familii din clasa de mijloc din perioada de după 1860. O ușoară mișcare de crinolină umflă puțin rochiile. Dar deși în liniile mai importante cele patru rochii se aseamănă foarte mult, ele sunt în realitate tot atât de diferite între ele ca patru culori ale spectrului solar.

Mai întâi culoarea. Cea de catifea este de un negru adânc și bogat ca o caldă noapte de vară fără stele. Dintre celelalte trei de mătase, una de un negru cu reflexe albăstrui ca negrul murelor, alta e de un negru mat și dur ca al cărbunelui, iar a treia de un negru absolut, al complectei negațiuni a luminii.

Diferența caracteristică este în garnitura fiecărei rochii, deși s'ar părea că nu este de cine știe ce importanță.

Una din rochiile de mătase are o rețea de șenilie neagră pe umeri, alta are o garnitură de franjuri mici ca niște cârlionți pe un grilaj în pătrățele, iar a treia are o mișcare moale ce coboară umerii ceva mai jos, pe când rochia de catifea are ceva patetic în bogăția ei.

Noël Coward a căutat să dea un înțeles anumit diferențelor acestora și artista Gerthrud Lawrence care costumează actrițele, a izbutit în adevăr să armonizeze amănuntele caracteristice ale rochiei cu fiecare din trăsăturile caracteristice ale personagiilor, în legătură cu jocul actrițelor și concepția autorului.

Fără îndoială că trebuie să fie greu a găsi anume nota care se cere în orice scenă a unei drame. Să nu se creadă însă că e mai ușor de găsit soluția pentru o femee care trebuie să meargă la o masă și apoi să danseze în prelungire, sau să vină, după o reprezentație la operă să-și termine programul la o serată.

In clipa de față sezonul acestui fel de viață este în plin la București, iar soluția sunt așa numitele „tailleurs” de miezul nopții, ceiace implică chestiunea bluzelor, cu atât mai de actualitate cu cât primăvara și climatul de sud din anul acesta va impune mai curând de cât ne așteptam chestiunea mantoului pardesiu și a tailleurului de stofă pentru stradă.

In așteptare femeile practice își vor înlocui voluminoasele gulere de blană de la mantourile de iarnă prin reveruri largi bordate cu blană sau simple cravate de blană sau noduri de stofă cu capetele de blană. Pentru un mantou marron-auriu am observat într'o casă „haute couture” o bordură de lutru aurie în acelaș ton, iar altul bleu marine cu o cravată de stofă terminată cu vulpe marină (un bleu marine). Dar varietatea blănurilor lucrate cu o artă și un gust desăvârșit în marile noastre blănării, este infinită. Femeile ingenioase, cochete și practice au de ales dintr'o gamă nesfârșită pe cele mai potrivite cu forma și aspectul pe care vor să-l dea mantoului de iarnă pentru a-l adapta neașteptatei noastre primăveri.

Peste tailleurul de stradă maron sau bleu marine se poate adapta un mantou trois quarts, larg, de tweed beige, care să ajute la trecerea sezonului nostru nestatornic, până ce vom putea îmbrăca tailleurul trois quarts de primăvară. Moda trois quarts persistă, alături de ansamblu: mantou lung de nuanță opusă cu rochia sau de aceiași culoare dar de stofe diferite. Gustul pentru carouri și ecossais persistă și se accentuiază atât în tailleurul trois quarts cât și în rochiile simple sau „habillées”. Dar cu greutățile actuale, nu este de recomandat o asemenea fantezie decât pentru femeile cu garderobă bogată deși chiar acestea trebue să se gândească la scrisoarea verișoarei din provincie.

Tailleur-ul de seară este o inovație care ni se pare fericită în clipa de față a sezonului. O rochie de seară nouă în acest sezon, afară numai dacă nu avem absolută nevoie de ea, se face cu greu. In schimb rochia se ofilește la dans mai mult la corsaj. Jupa rochiei de seară cu o bluză de lamé, frumos decoltată în spate și fără mâneci, peste ea o jachețică scurtă, cu basca puțin ondulată, de faille negru, de taffetas simplu sau cu broșeuri, împlinește cu eleganță practic și economic, cerințele bogatului program de carnaval al frumoaselor noastre bucureștence.

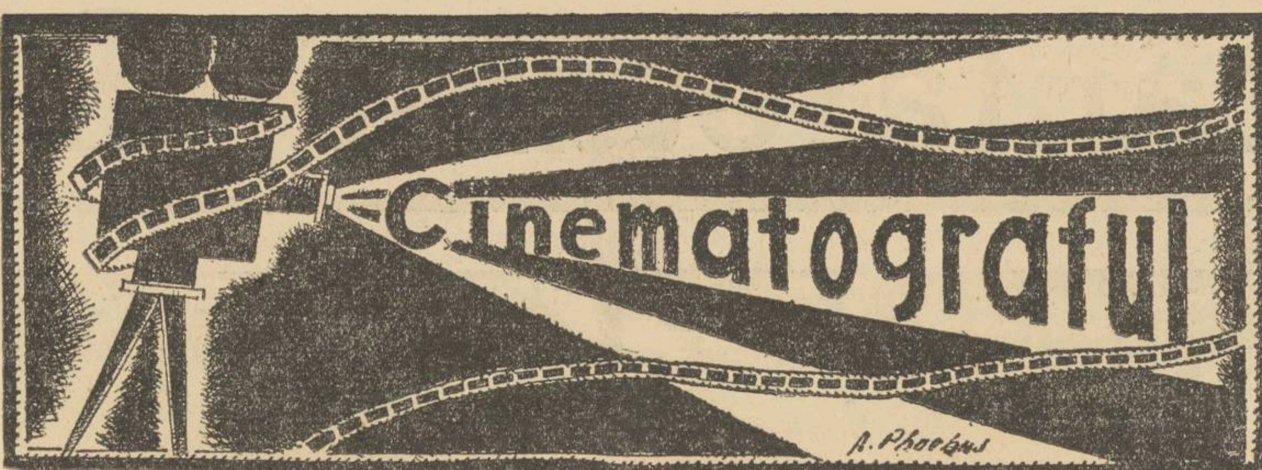
Nu pot să nu încheiu această scurtă privire asupra artei de a se îmbrăca fără a mai cita câteva din părerile frumoasei și înțeleptei Kay Francis.

„Căutați o „temă” în îmbrăcămintea d-voastră, ca să aveți o armonie, amintind printr'un detaliu la pălărie mantoul, la mantou costumul și pălăria.

„Dacă e bine să aveți o îmbrăcăminte cu caracter original și individual, nu vă sfătuiesc să vă fixați într'un gen. Bărbaților le place schimbarea și s'ar plictisi văzându-vă mereu aceiași.

„Nu uitați că, dacă în epoca noastră nota sport domină în stradă, romantismul persistă mereu în sufletul generațiilor noastre. Deci căutați să aveți pentru interior o rochie romantică. Nu scumpă, dar lungă, mlădioasă, pitorească spre a vă învălui în ea când ați terminat cu bucătăria și sunteți în intimitate...”

BITRIX

Echipajul: cusururi

Trebue să mă grăbesc să arăt care sunt cusururile „Echipajului” — unele destul de grave — înainte de a explica de ce acest film e primul film francez făcut cum trebue.

Primul cusur, de care de altfel nu-s complect responsabili producătorii, este nepermisa ineptie psihologică și neverosimilă grosolănie morală a poveștii. Doi aviatori formează „echipaj”. Este binomul aeronautic pilot-observator, frați de cruce, pe viață și pe moarte. Din întâmplare, și fără să știe, observatorul se îndrăgostește de soția pilotului și este iubit de aceasta. De aci drama. Dar asta n'ar fi nimic. Iată însă că tânărul nostru află adevărata identitate a scumpei sale. Atunci — fire sinceră, incapabilă, mă rog, de prefăcătorie, nu se mai poate purta prietenos cu pilotul. Acesta e intrigat de răceala subită a camaradului său, care, ingenios, găsește să-i dea o explicație. Profitând de faptul că pilotul era unanim antipatizat în escadrilă (o antipatie cu atât mai crudă cu cât era complect nemeritată), îi spune: „explicația... — știu și eu... este ceva respingător în d-ta... D-ta însuți ai spus-o...”) și pleacă lăsându-l pe celălalt vă închipuiți în ce stare.

Să-ți torturezi rivalul pentru nobilul motiv că nevastă-sa te iubește, treacă-meargă. Există oameni sadici pe lumea asta. Dar să pretinzi că faci asta pentrucă ești un om moral și nu te rabdă inima să trădezi secretul unei femei, asta e de o grosolănie sufletească neînchipuită, și de altfel destul de neverosimilă pentru a nu putea demoraliza pe nimeni. Decât, dacă morala nu are nimic de suferit din asta, în schimb arta este păgubită. E ca un duș rece peste tot ce fusese artisticește bine făcut până atunci. Ni se întâmplase să fim emoționați. Acum zâmbim.

Al doilea cusur: caracterul de șantaj lacrimal al acestor istorii grosolane de războiu, primejdie cronică, sacrificii absolute, e tutti quanti.

Al treilea cusur: Dl. Pierre-Aumont, care se gudură tot timpul ca un cățel fals, cu aere intenționat drăgălașe. Observați-l de pildă când fumează. E de neînchipuit. Omul acesta nu știe nici măcar să fumeze.

Al patrulea cusur: insignifiența Anabellei, care, într'o atmosferă de tragism crâncen, ne încurcă drumul cu expresia ei mai miel-la-tavă ca niciodată.

JEAN PIERRE AUMONT

Și cu asta am isprăvit lista cusururilor.

Echipajul: calități

Vi s'a părut poate că vorba e cam tare când am spus că „Echipajul” e primul film francez făcut așa cum trebue făcut un film. N'am exagerat. Au existat filme franceze bune. De pildă „Crimă și pedeapsă”. Dar între cei doi „ași” (Blancher și Baur) și restul trupei distanța artistică era supărătoare. Am avut „Milionul”, unde ideea era de o fantezie fermecătoare, dar unde realizarea artistică a detaliilor era cam frustă, uneori chiar cam grosolană. Am avut...

Dar e inutil să mai lungim lista. E mai simplu să spunem ce n'am avut până acum și ce „Echipajul” tocmai ne dă. Este știința de a prelucra materialul omenesc al filmului astfel încât să uităm că avem roluri principale și roluri secundare. De bună samă, remarcăm că partitura lui Vanel e mai lungă decât a aspirantului care cântă Chopin la piano sau a soldatului care cere o țigară. Dar avem impresia că e pură întâmplare, că adică dacă am tăia 50% din rolul lui Maury și am înmulți cu 10 cantitatea de joc a Tubibului, sau a balafratului cu beretă și iepuraș, sau a grăsunului cu moletiera vecinic desfăcută, sau a sergentului parizian, sau a căpitanului-șef, calitatea artistică a scenelor ar rămâne aceeaș. Personagiile secundare, figuranții care spun două cuvinte, toată lumea, dar absolut toată lumea,e redată egal de perfect, de autentic, de omenește emoționant.

Pasagiile cele mai bune sunt „tablourile de compoziție”, grupări de figuri în jurul unui centru de interes comun, unde fiecare ins aderă la ansamblu, se leagă cu fiecare din ceilalți inși în parte și cu grupul în întregime, formând un tot ca un sistem savant de orlogerie, ca piesele interdependente ale unui organism. Când toată escadrila glumește, la bar, când toți ies, în câmp, să întâmpine aterisarea unui camarad plecat, când toți înconjură pe căpitan care le anunță vre-o veste senzațională, sau — și insist asupra acestei scene, căci e poate cea mai bună a filmului: când stau în casă, și așteaptă întoarcerea celor doi plecați, pe o ceață groasă, și întârzie îngrijorător.

ANNABELLA

La o masă, patru din ei joacă bridge și se acață de cuvintele jocului ca să nu alunece spre cuvintele celelalte, pe care toți le au pe vârful buzelor. Un altul în viața civilă elev la conservator, cântă cu sunete puțintele și nesfârșit de triste, o sfâșietoare bucată de Chopin; pe caetul de muzică vedem, însemnate, cu creionul, două „haken” didactice și cuminți, mărturii ale vremii trecute, ale timpului de pace, studii, examene și alte, cu totul alte emoții.

Un tânăr aspirant, de curând venit, și care nu înțelege cum cineva poate juca liniștit bridge, se plimbă de colo până colo. Printre bridgiști, unul spune: „lasă, c'o să te obicinuești cu asta”; altul exclamă „n'o să mai isprăvească ăsta odată cu Chopin al lui; el ne poartă ghină!” Și tânărul aspirant se duce la fereastră. O întredeschide. Se vede, afară... adică nu se vede nimic; doar o pată albă, opacă. Ceața. Și numai peste câteva secunde, după ce ochiul a început să se obicinuiască, zărim silueta căpitanului care cutreeră prin întunericul acelei zile moarte, dând ordine și plimbându-și gândurile negre. Toate astea împreună sunt de o putere de evocare cum numai cinematograful american și rusesc, în cele mai fericite ale lor momente de inspirație, ni le puteau da până astăzi. Astăzi însă au devenit și Francezii în stare s'o facă.

Visul unei nopți de vară

Aprecierea cea mai potrivită pentru acest film este să ridici palma în sus și să faci mulinete în aer timp de zece minute. Este ceva de o frumusețe unică, fără analogie, fără comună măsură cu tot ce a mai fost până acum. Am văzut până acum de trei ori filmul. Sper să-l mai văd cel puțin încă pe atât. Am căutat cu lumânarea cel mai mic cusur de bun gust. Nu e. Opera Reinhardt-Shakespeare-Korngol - Nijinska este unul din marile momente în Istoria Cinematografului. Voi vorbi pe larg de toate astea cu prima ocaziune.

CHARLES VANEL

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Cupa „Jan Șeba” continuă să-și răspândească binefacerile. Cași săptămâna trecută, ea a fost unul din fermenții care au stimulat întru activitate viața noastră sportivă așa de mult desorganizată și dezorientată de absența zăpezii.

Matchul care a stors ultimele picături de interes din competiția pentru cupă, urma să decidă care din echipele participante a repudiat mai categoric onoarea de a câștiga trofeul. Lupta între C.F.R. și Sportul Studențesc a fost la înălțimea foarte modestă a obiectivului ei, acela de a evita coada clasificației; nedecisă, neinteresantă, și nesărată a fost această întâlnire oferită celor 1500 de spectatori cari meritau ceva mai mult pentru bunele lor intenții.

Din capul locului s'au produs defecțiuni și erori în compunerea echipelor. Astfel universitarii au resimțit lipsa a trei din jucătorii lor: Tofan, Drăgan și Marinescu, care au fost înlocuiți cu alți jucători, iar technicianul conducător al ceferiștilor a găsit că e momentul potrivit de a face experiențe! Este excelentă metoda experimentată, dar într'un match public, chiar de modestă importanță, se aplică rezultatul, concluzia experiențelor. Se vede însă că metoda e încă la începuturile ei, în tabăra feroviarilor și astfel am văzut o echipă cu Martin centru half și Vintilă extrem dreapta. Rezultatul a fost interesant (din punct de vedere experimental!); de unde săptămâna trecută C.F.R. produsese o echipă deslânată, acum, grație acestei ingenioase dozări, ni s'a înfățișat o echipă în formă de nebuloasă. Nucleul acestei nebuloase îl forma balonul, în jurul căruia materia vie a celor două echipe se agita haotic.

In special linia de atac, ambele linii de atac, păreau alcătuite din jucători lipsiți de balonul cugetător personal, iar poarta în acest match ciudat, era ceva necunoscut, primejdios și care trebuia evitat cu orice preț. Totuși, pentru a păstra aparențele, se shoota și la poartă, dar având grijă ca nu cumva balonul să intre în plasă.

Bine-înțeles, nimeni nu uita că echipele erau neantrenate, că sezonul nu începuse încă, astfel că indulgența le era garantată. Oricum, rareori am văzut trecând mai sarbăd, cele 90 de minute ale unui match de foot-ball.

Lovitura de începere o are Sportul Studențesc care trage ponoasele introducerei lui Fănescu în centrul liniei de atac. Mare încurcător de ițe, Fănescu anulează orice început de luptă organizată. După o scurtă dominare a Sportului Studențesc balonul ajunge în cercul universitarilor unde însă Munteanu și Mitan „limpezesc” ușor toate situațiile. Versatilul Vintilă, improvizat extremă dreaptă are câteva acțiuni periculoase, repede spulberate însă de partenerii lui. Din nou universitarii trec la atac și Gică Popescu activează în voe dând de lucru apărării adverse. Dominarea se precizează tot mai mult, dar numai până la poartă, care are un efect dizolvant asupra liniei de atac. E rândul feroviarilor acum să se distreze între ei și să plictisească publicul; la un atac al lor, mingea se găsește la 5 metri de poarta lui Munteanu, liberă și disponibilă; o asemenea situație îl supără însă pe Buza care se repede imediat și... trimite mingea afară.

La reluare Sportul Studențesc mai amestecă odată jucătorii, încercându-și din nou norocul: Schilder dela Telefon Club ocupă locul lui Voicu, iar Fănescu trece half centru, schimbând locul cu Genu. Norocul s'a schimbat într'adevăr, dar nu după pofta studenților. La o învălmășeală în careul C.F.R. Dumitrescu Tache marchează imparabil după ce însă Țepeneag făcuse hands. Aplicând litera și disprețuind spiritul regulamentului, arbitrul nu acordă goal, ci penalty, iar justiția imanentă fiind momentan lipsă și emoția prezinte, Genu trage și ratează!

Universitarii continuă să preseze, obțin cornere, se zbat, shootează, dar fără rezultat; între timp Țepeneag nu-și pierde vremea; cum nu e la prima lui încercare, îi vine mult mai ușor acuma să facă pentru a doua oară „hands” în careul de pedeapsă. Genu declarându-se mulțumit cu un singur penaty ratat, e rândul lui Popescu să rateze și el, dar în stil personal, trimițând balonul în brațele primitoare ale lui Conrad. Cu acest ultim act, acțiunea ofensivă a Sportului Studențesc s'a sfârșit pentru a face loc celei feroviare. Tot așa de lipsiți de eficacitate ca și adversarii lor, ceferiștii ruinează destule ocazii favorabile; un goal singur este salvat „in extremis” cu pumnul de Ego Munteanu. Din corner, balonul se plimbă din nou dezorientat și fără stăpân, până când fluerul arbitrului pune capăt unei lupte care amenința să schimbe plictiseala pasivă a spectatorilor, în enervare activă.

Dacă jocul în ansamblul lui a fost așa cum se vede din cele de mai sus, totuș unii jucători, considerați individual, merită mențiune. Astfel Ego Munteanu, portarul Sportului Studențesc s'a achitat conștiincios de rolul lui important, salvând chiar un goal sigur. Linia de mijlocași a lucrat mulțumitor în special în a doua repriză; perechea Duca-Mitan a zădărnicit multe atacuri adverse dovedindu-se utilă echipei. Gică Popescu s'a afirmat din nou ca un element cu frumoase calități dar ca și ceilalți tovarăși ai lui s'a resimțit de lipsa de antrenament. Titi Dumitrescu, cel mai bun și cel mai nenorocos shooteur din linia atacanților, compartimentul cel mai slab al universitarilor.

Dela ceferiști, locul întâi se cuvine lui Conrad care a dovedit încă odată, că este un portar de mare clasă. Fundașii Wetzer și Țepeneag au ținut să arate tot timpul prin nesiguranța plasamentului și a shootului, că sânt la începutul sezonului; au mai arătat și o duritate excesivă și fără rost. Linia mijlocașilor Costea, Cuedan și Martin a funcționat mediocru cu toate stăruințele lui Cuedan care s'a cheltuit mult; în fine atacul al cărui randament total a fost zero nu s'a distins decât prin fantezia alcătuirei lui.

Conducerea jocului care a fost mulțumitoare, a avut-o d. Gh. Bura.

GRIMAN

Radio-discul

Nu putem pretinde personalului dela Radio-București, care face cunoscut și schimbă ordinea pieselor și a discurilor, o infailibilitate de robot. Știm că survin totdeauna lucruri neprevăzute, modificări de ultim moment în programele muzicale. Dacă acest lucru poate fi trecut cu vederea, atențiunea acordată repertoriului care se anunță e însă absolut recomandabilă.

Astfel Luni 13 Ianuarie la ora de muzică variată, în locul „Andantelui” din „Simfonia Spaniolă” executat de Mischa Elman, domnișoara speakeriță cu cea mai simpatică voce din lume a voit să ne facă să credem că e finalul piesei de mai sus.

Sunt desigur momente de distracție a căror repetare poate duce la pariuri asupra numelui unei bucăți. Nu cumva se urmărește acest scop pentru crearea unui interes nou pentru muzică?

Marți seara la 19.15 s'a transmis prin doză un fragment din „Cocoșul de Aur” de Korsakoff, opera fantezistă și bufonă a marelui simfonist rus, scrisă după vârsta de 60 ani.

Fiind una din ultimele sale lucrări, se pare că bogăția coloraturii orchestrale, risipa de melodii impregnate de pitoresc și feeric oriental scade pe alocuri. Deși tratate contrapunctic, cele trei acte ale operei au nesfârșite repetiții care țin locul desvoltării.

Uniformitatea aceasta este de nesuportat într'o compoziție atât de lungă, și unde libretul furnizat de Pușkin rămâne până la urmă un pretext pentru exibiția de costume și decoruri.

Maestrul Alfred Alessandrescu ne-a procurat două ore de superioare emoții interpretând ca dirijor al orchestrei Radio, pagini alese din compozitorii moderni francezi.

Am dori acest festival, continuat în una din săptămânile următoare, pentru a cunoaște rând pe rând întreaga școală de noui compozitori ca Louis Durey, iubitor al liniei simple melodice și care atinge un lirism înalt în primul său cuartet de coarde și în „Images à Crusoë”.

Deasemeni Louis Beydts, continuator al spiritualului Messager, Maurice Thiriet, Auric, Poulenc și chiar Jean Françoix, sperăm că datorită competinței și gustului în selecțiune a maestrului Alessandrescu, nu vor rămâne mult timp în mintea marelui public niște nume abstracte din istoria muzicii.

Vineri seara, d. Sandu Albu, mai muzical ca niciodată a pus expresiune și patetism în executarea unor dificile piese violonistice de Kreisler.

La ora 0.55 ni s'a oferit un impresionant concert de discuri unde pianul a avut prioritatea și reprezentat prin Variațiunile simfonice de Franck în interpretarea lui Gieseking, înentrecut decât de Alfred Cortot, și concertul de Ravel având ca solistă pe celebra Marguerite Long, singura în măsură să obțină acele efecte fluide sonore și pasagiilor de strictă virtuozitate să le păstreze particularul de mecanică raveliană.

VIRGIL GHEORGHIU

D-ra ANTOINETTE VRISIDI care a avut o frumoasă creație în rolul Suzy din piesa „Lozul cel mare”, reprezentată pe scena Teatrului Regina Maria.

D-ra Vrisidi, care este una dintre cele mai bune eleve din ultimul an al cursului de artă dramatică al d-nei Lucia Sturdza-Bulandra, joacă actualmente rolul Mitzi din aceiași piesă.

Cereți chiar azi — 24 pagini tipărite la heliogravură

CINEMA

Singura revistă de specialitate din țară.

Cuprinde reportagii și știri din lumea filmului și

CRONICA OBIECTIVA a filmelor de D. I. SUCHIANU

BILETE CU REDUCERE LA CINEMATOGRAFE

Numeroase ilustrațiuni

Lei 5 exemplarul

Ceva despre roman

O reînoire de imaginaţie pare că s'a operat în domeniul romanului. In ultima vreme am văzut apărând o serie de opere care, dacă nu sunt superioare celor din trecut, rup în schimb cu prejudecăţile prea intelectuale de eri şi lasă impresia că n'au altă preocupare, altă pretenţie decât aceea de a ne consola, de a ne distra puţin în aventura aceasta tragică sau plicticoasă care este viaţa

In principiu, acest fel de reacţiune este demn de încurajare. De ce n'am mărturisi că de câteva zeci de ani, romanul s'a întins în afară de frontierele lui naturale. Influenţa lui Flaubert, a celor doi Goncourt, a lui Pierre Loti, a lui Anatole France, a lui Barràs, a lui Proust în special, devenise la un moment dat covârşitoare, iar romancierii din ţările de limbă latină în prim loc îşi făceau un punct de onoare din a scrie în nota maeştrilor.

Prin această afinitate şi ridicându-se necontenit până ce a atins culmile cele mai înalte ale literaturei, romanul se depărta de adevărata lui misiune care constă, de fapt, în a distra şi a descreţi frunţile.

Evoluţiei lui nu-i lipsea oarecare monstruozitate, — dacă ne este permis să întrebuinţăm termenul. Interesându-se tot mai mult de idei, atingând problemele cele mai înalte, el înlătura pe deantregul tutela imaginaţiei care părea să fie protectoarea lui naturală. Or, imaginaţia este facultatea primă a romancierului sau, în orice caz, ar trebui să fie. Intocmai cum nu se poate concepe poezia fără emoţie, nu se poate concepe un roman în care intriga, incidentele, pasiunile, într'un cuvânt întreaga parte imaginativă este redusă la minimum în favoarea desvoltării unei teze sau a unei idei. Un roman trebue să fie, înainte de orice, o istorie povestită. Observaţiunile, analiza, discuţia ideilor se alipesc povestirii şi-i dau mai multă sau mai puţină valoare, dar intriga trebue să existe şi să fie povestită. Romanul poate foarte bine să nu fie decât o intrigă povestită şi să rămână o capodoperă a genului.

Recent, decedatul Paul Bourget, cu care n'am putut fi întotdeauna de acord, într'un interview de şase rânduri acordat acum câteva luni săptămânalului „Nouvelles littéraires" răspunde la o întrebare a redactorului relativă la roman: — „Cei trei muschetari" mă distrează infinit mai mult decât enciclopedia de prostie instruită care totalizează opera lui Flaubert".

Fie-ne îngăduit să nu credem că Paul Bourget, care a fost un estet, îl preferă pe Dumas lui Flaubert. Aparţinem toţi unei epoci care caută nebuneşte realitatea şi care are cultul ideilor şi al scrisului artistic. Flaubert convine prea mult sensibilităţii, gustului şi concepţiei pe care ne-o facem despre un scriitor. Noi n'am da o pagină din „Salambo" pentru toată opera lui Dumas.

Să nu ne facem însă prea multe iluzii: putem, prea bine, să ne înşelăm. Părerile şi gusturile sunt doar atât de schimbătoare! Faima este o cutie cu surprize, iar ideile critice variază după epoci. Dante, între alţii, a cunoscut capriciile modei, care amintesc fluctuaţiile bursei. In secolul al XIV-lea era venerat, în al XVII-lea şi al XVIII-lea hulit; Voltaire îl botjocorea. Azi, schimbându-ne odată mai mult părerea, îl socotim drept una din făcliile umanităţii.

Cine ar fi îndrăznit, cu cincizeci de ani în urmă, să-l compare pe Baudelaire cu Hugo sau chiar cu Gautier? Azi, nimeni nu ezită s'o facă şi nu putem garanta că avem mai multă dreptate decât părinţii noştri.

In ce ne priveşte, prin faptul că nu îndrăznim să avem păreri definitive în literatură, mărturisim sincer că nu ne-ar fi surprins chiar dacă Paul Bourget ar fi declarat făţiş că-l preferă pe Dumas lui Flaubert.

Fără îndoială că Flaubert simbolizează, în ochii noştri, arta adevărată, observaţiunea scrupuloasă, efortul meticulos spre perfecţiune, într'un cuvânt, probitatea, pasiunea spre adevăr. Dumas, dimpotrivă, reprezintă neglijenţa, desordinea de imaginaţie, lucrul grăbit, făcut în pripă, tărăgănat, nepreocupat de nimic altceva decât de a plăcea. După noi, apare aproape cu neputinţă să comparăm doi oameni atât de deosebiţi, unul încercând cu încăpăţânare să atingă culmea perfecţiunii, celălalt mulţumindu-se să distreze. Cum se face, totuşi, că dacă ne gândim la cei mai mari creatori, la semizeii literaturii, la Homer, la Shakespeare, la Rabelais, le găsim mai multe afinităţi şi asemănări cu Dumas decât cu Flaubert? Poate pentrucă adevărata genialitate nu constă în a urmări un gen superior, ci în a atinge din plin, cu uşurinţă, ceeace ai urmărit...

Rapsozii rătăcitori care cocoţau dintr'odată, datorită câtorva adjective, pe eroii lor atenieni sau troieni în nemurire, misteriosul şi ciudatul comedian din Stratford pe Avon care tăia în bucăţi şi bucăţele pe Plutarc cu foarfeca geniului, preocupându-se puţin de artă astfel cum o concepem noi azi, giganţii aceştia neglijau scrisul artistic şi nu căutau câtuşi de puţin adjective răsunătoare. Ei nu cântăreau frazele, expresiile, cuvintele, ci dădeau drumul, clae peste grămadă diamantelor şi scoriilor, într'un cuvânt tuturor creaţiunilor creerului lor, celor reuşite şi celor avortate.

Prin aceasta, ei sunt mult mai apropiaţi de mulatrul romantic care s'a atins de tot şi de toate, de medicină, de ştiinţele oculte, de filosofie, care a creiat din nou istoria lumii şi a înfăţişat toate simţămintele, toate pasiunile omeneşti în cele o sută de drame şi trei sute de romane pe care le-a scris. Fiinţele, o mulţime nenumărată de fiinţe, se însufleţesc şi capătă viaţă, o viaţă grosolană, mojică, elementară, dar abundentă sub mâna lui şi totul devine nobil şi binevoitor, totul se luminează ca prin minune sub focurile sclipitoare şi vii ale imaginaţiei lui. In felul acesta, a parvenit să se ridice în genul lui (un gen modest şi frivol fără îndoială) mai sus decât oricine şi să dea viaţă unor adevărate, unor incomparabile capodopere.

Da, fie-ne îngăduit să bănuim că geniul nu trebue căutat în efort, în forma rară, îngrijită şi impecabilă, în lucrul frământat şi meşteşugit. Geniul nu este în perfecţiune ci în plenitudine. Imprumutând un titlu tocmai de la Dumas, am putea zice că geniul se găseşte *în dezordine* şi că găsim în ea calităţi vulcanice cari ţâşnesc, o nepăsare care creiază, o abundenţă torenţială, o exuberanţă tropicală. Omul genial este mai cu seamă un mare temperament. Muncitorul cinstit şi sârguitor care a fost Flaubert, deşi aparţine unui rang superior, este poate mai departe de titanii literelor decât înflăcăratul Dumas care creiază în voie, desemnând dintr'o singură trăsătură, cu nepăsare. Acesta din urmă rămâne mic şi fără rival în micul său regat inferior, pe câtă vreme în domeniul înalt la care a ţintit Flaubert, acesta din urmă se învecinează cu alţi rivali, chiar maeştri, cu Balzac sau Stendhal.

Inainte de a trage o concluzie, să nu uităm că o carte durează şi are şanse să devină nemuritoare în proporţia repercusiunilor pe care o are asupra inimilor. Ea nu trebue clasată după rangul la care tinde în erarhia genurilor ci după cantitatea de viaţă pe care o conţine. O operă de artă este un organism şi, ca fiinţele vii, ea se distinge prin vitalitatea ei, prin mişcare nu prin frumuseţea mai mult sau mai puţin vizibilă a formelor ei.

O părere a noastră în direcţiunea condiţiilor prime care se cer unui roman? Socotim că am enunţat-o.

H. VOICU

Oamenii de bunăvoinţă

Deşi Jules Romains are o concepţie înaltă despre iubire, după cum se vede din trilogia sa **Psyche,** totuşi o isgoneşte dintre oamenii săi de bună voinţă.

In tot cazul ea nu pătrunde decât pe căi obscure printre ei şi e privită cu totul ineficace pentru planul evoluţiei sociale în care se realizează oamenii de bună voinţă. Aceştia sunt creaturi numai ale inteligenţii şi ale imaginaţiei, sânt reprezentări sistematice şi intenţionat alcătuite pentru a simboliza viaţa socială.

Romains ar izbucni în râs dacă i s'ar pune întrebarea care ar fi putut fi partea iubirii de oameni în răspunderile profunde ale războiului. In rezumat trebue să constatăm că sensibilitatea nu există de loc, ca factor de inspiraţie dominant în opera lui Jules Romains.

Preocuparea autorului nu este de loc de a provoca o vibrare a sistemului nervos a cititorilor sau cititoarelor sale.

Universul său este un univers de voinţă şi energie, de ambiţie, de doctrină, de interes general şi progres, un univers în care nu sânt luate în consideraţie decât forţele care pot exalta în om fiinţa socială şi politică, şeful, cetăţeanul, etc.

Femeia al cărei univers este acel al vieţii efective şi intime, nu are nici o legătură cu asemenea categorii, care-i apar în opoziţie cu firea şi pe care instinctele sale le resping.

Deci ciclul „Oamenilor de bună voinţă" este în afară de influenţa femeilor.

Tomurile al IX-lea şi al X-lea, ne apropie de termenul 1914, pe care şi l-a pus autorul ca sfârşit al seriei. Romanul lui Jules Romains, este deci un roman al vieţii dinainte de războiu. In ordinea socială, politică ca şi în acea mai tainică a economicului se vede pregătindu-se ameninţarea conflagraţiei europene.

Vedem neizbutirea grevei din 1910, din care va rezulta intrarea în calculele diplomaţilor, a posibilităţii mobilizării.

JULES ROMAINS

Vedem Germania îngrijată de politica de încercuire a lui Delcassé, căutând diversiune în Maroc. vedem apoi partea care revine marii industrii, care face contracte secrete cu guvernele asigurându-şi beneficii enorme. Apoi societăţile secrete încercând chiar prin mijloace sângeroase să taie mecanismul orb care va duce Europa la dezastru.

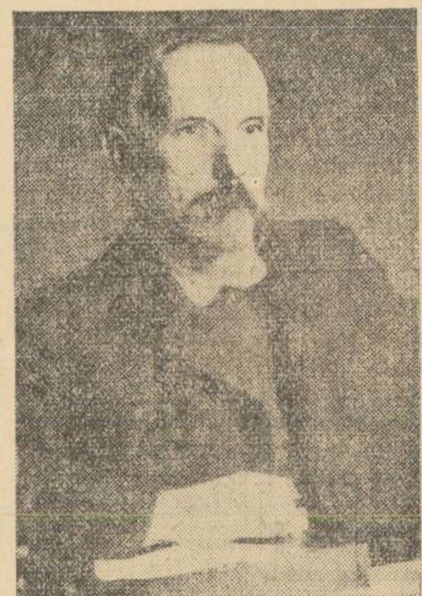
Dar nici aceste societăţi nu sunt libere, căci ascultă fără să-şi dea seamă de misticile naţionale pe care cred că ei le utilizează.

Se înţelege, e oarecare arbitrar şi se simte artificialul fabricării, dar autorul este un vizionar şi nu se ştie dacă cu puterea aceasta nu va izbuti să impună credinţei omenirii şi să determine istoria.

In tot cazul este o operă gigantică, nu are echivalent în nici o altă literatură şi va face cinste epocii noastre literare.

Jurnalul lui Jules Renard (Gallimard)

Jules Renard a rămas în amintirea celor ce l-au cunoscut, ca un om cu o înfăţişare fizică ciudată şi o fire încă şi mai ciudată. „O frunte proeminentă, ne spune André Billy, ochii mici şi rotunzi ca de pasăre, un nas scurt şi cam ridicat în sus ca un pisc, părul roşu ras la piele, o bărbiţă şi o mustaţă ca a lui Poincaré".

JULES RENARD

Dar, zice André Billy, Jules Renard nu semăna numai la aspect ci şi la fire cu Poincaré. Avea, zice, duritatea şi înţepeneala francezilor dela Est, era închis şi incapabil de orice expansiune şi de destindere.

Ceeace e mai ciudat e că acest om caracterizat astfel, căutase cu pasiune să rupă cu orice convenţie şi orice retorică, pentru a intra în comunicarea cea mai directă cu cetitorii. Idealul său era, după cum se destăinuia lui Bachelin, elevul său, de „a face pictură, care deşi rămânând pictură să fie fotografie".

Dar Jules Renard nu-şi înţelegea el singur arta, căci nimic nu seamănă mai puţin cu o fotografie ca schiţele sale. Ele sunt în adevăr schiţe, dar oarecum în spiritul desenelor japoneze, fără eleganţa şi linia suplă a acestora.

Schiţele lui care au fost mult admirate acum vreo douăzeci de ani, căzuseră aproape în uitare când apăru „Jurnalul" acum zece ani, pentru prima oară. Adevăratul Jules Renard abia atunci a fost înţeles. Fără îndoială succesul lui **„Poile de Carotte"** a fost real şi durabil.

El impresionează şi azi fie ca lectură, fie pe scenă, fie pe ecran. Dar criticii tineri îl socoteau cam superficial, cu toate că se părea că vizează departe şi pătrunde adânc. In adevăr, vorbele bietului Morcovel: „Toţi nu au parte să fie orfani" devine abia cu generaţia de după războiu un adevărat aforism al copiilor!...

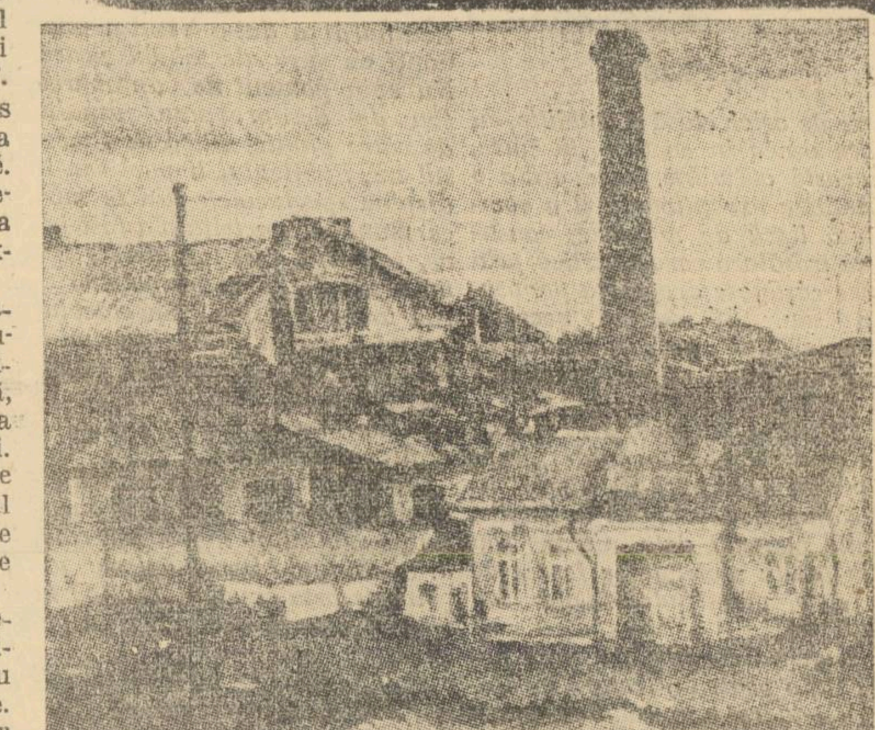
Jurnalul însă a apărut tuturor ca una din operele cele mai surprinzătoare pe care le-a produs literatura autobiografică. André Billy zice: „Jurnalul este confesiunea unui călău al propriei sale persoane".

In tot cazul e o carte unică, pentru că autorul a avut ambiţia să se zugrăvească pe sine fără nici o prejudecată în favoarea sa. Rousseau însuşi nu ajunge nicăeri în confesiunile sale nici pe departe la sinceritatea lui Renard, pentru că el vede lumea prin prisma unui nemăsurat orgoliu şi e cuprins de mania persecuţiei. Jurnalul lui Jules Renard este examenul de conştiinţă cotidiană a unui moralist, care credea că nu poate fi înşelat de nimeni şi numai de el însuşi. El nu avea nici o dragoste de sine şi de aceia putea fi neîndurat, explorându-şi conştiinţa cu neîncredere şi prudenţă, ca un străin şi gata a se ponegri în orice clipă. Se vede că era foarte nenorocit şi că a vrut să se sinucidă ca tatăl său şi poate tot prin aceasta ar fi sfârşit, dacă nu-l răpunea boala la 46 de ani. Jurnalul său a ţinut dela 1887 la 1910 şi e plin de o melancolie acră. E ros de invidie, o constată şi e furios pe el însuşi din această cauză. Ar vrea să fie indiferent la toate, dar o sensibilitate nenorocită îl face să fie plin de scrupule şi susceptibilităţi. Bine înţeles că nu e indulgent nici cu alţii. Nu admitea nici un fel de afecţiune şi deşi a fost un prieten sigur şi statornic, dispreţuia prietenia şi nu îngăduia decât pasiunea perfecţiunii.

In fond era un căutător al absolutului şi era exasperat că oamenii şi el însuşi nu oferă decât un amestec de manii, vicii şi defecte. In acest jurnal se desvălue un suflet care a simţit atât de adânc mizeria umană în el însuşi, încât şi-a aplicat ca un fel de pedeapsă, de ispăşire această mărturisenie zilnică. O carte pe care nu o citeşti cu plăcere, dar care te zguduie şi te face să-l pui mai presus de tine pe acest Jules Renard care a avut tăria şi aproape pasiunea de a-şi recunoaşte mizeria.

Ziare primite la redacţie

LE MOMENT: No. 281.
CARADAŞCA: No. 57.
SOLIA: No. 278.
PĂRERI: No. 4.
NADEJDEA: No. 114.
GAZETA BASARABIEI: No. 36... 52.
FARUL ROŞU: No. 5.
PĂMANTUL: No. 212—122.
INFORMAŢII COMERCIALE: No. 201.
NEAMUL NOSTRU: No. 1.

N. Tudor — Peisaj bucureştean

Cronica literară

Al. O. Teodoreanu: Tămîie şi otravă, vol. II

Calităţile esenţiale ale scrisului d-lui Păstorel Teodoreanu, sunt inteligenţa şi părtinirea sentimentală, adică atitudinea. Aceste ipostaze nu sunt contradictorii ci convergente, căci inteligenţa dă cadrele atitudinii şi sentimentul le umple. Pagina păstoreliană e plină de idei, în deosebi morale, care sunt trase însă de vântul pasiunii într'o parte sau alta, adică înspre tămâie sau înspre otravă. Dacă ar fi vorba de scrieri pur teoretice, am putea regreta cumva lipsa de obiectivitate, aci însă e numai subiectivitate artistică, sau ca să zicem aşa umoare. E un lucru curios cum la Păstorel Teodoreanu chiar scrierile de hotărîre didactică se prefac în compuneri de savoare literară. Lungul articol despre mareşalul Lyautey este desigur foarte frumos scris. Plin de informaţii exacte şi de citate caracteristice. Dar luat în sine el nu e decât o scriere de circumstanţă. Te întrebi numaidecât: dar oare ce-a avut de gând autorul, când a introdus în volum un articol biografic atât de puţin în concordanţă cu materia cealaltă a cărţii? Răspunsul îl dă mereu tonul scrierii. Păstorel Teodoreanu admiră spiritul de monarh al generalului, Păstorel Teodoreanu e regalist înfocat într'o ţară în care toată lumea e regalistă înfocată, Păstorel, ca să ne convingă pe noi de o cauză de dinainte primită, ridică glasul mai tare decât noi. In această ridicare de glas stă tot farmecul. Pe cititor nu-l interesează de loc chestia Lyautey în sine, el e încântat de felul cum se aprinde autorul în focul sacru al elogiului, iubeşte cu alte cuvinte personalitatea lui.

Multe alte pagini ar rămâne desumflate fără această continuă alimentare a lor prin umoarea scriitorului. De altfel Păstorel e conştient el însuş (sau subconştient) de mecanica artei sale, fiindcă nu-şi poate ţine seriozitatea până la sfârşit, fiindcă atunci când indignarea sau elogiul e mai în toiu plesneşte calamburul care arată jocul artistic al sentimentelor. Iată-l de pildă făcând cititorului o morală asupra îmbrăcăminţii, într'un ton serios care te face să laşi capul în jos:

„..Un om curat într'o haină uzată e respectabil; iar dacă acea haină veche şi de stofă eftină e şi bine tăiată şi călcată şi pusă de acord cu ciorapii, cravata şi pălăria, purtătorul ei are drept la admiraţia tuturor acelora care îşi întrebuinţează ochii ca să vadă. Sunt suficiente în schimb un inel şi o tabacheră (valoarea în acest caz e circumstanţă agravantă), pentru a compromite iremediabil un miliardar. Acestuia nu i se îngădue fracul mai puţin decât perfect, nici cămaşa altfel decât ideală şi ca execuţie şi ca material. Blana cât de puţin uzată pe umerii lui nu-şi află izbavă şi o cravată albastră la o haină cafenie de pildă, e deadreptul o infracţiune".

Autorul urmează astfel înfierbântându-se din ce în ce mai tare, încât îţi vine să-i spui moldoveneşte: Ăra, dar ce te superi aşa, bre omule! când deodată vezi că el devine vesel, vesel că a găsit un calambur:

„... Ceeace e iertat celui sărac, lui i se, pe drept cuvânt, refuză, căci proverbele se întorc pe dos, ca mantalele cehoslovace şi Jupiter devine bou (cehoslobou)."

Aci stă şi deosebirea de humorul tip caragialesc, cu care s'ar putea găsi apropieri. Acela e metodic, sarcastic, bine disimulat până la sfârşit. Umorul lui Păstorel nu este, încă odată, un umor, ci mai mult o umoare. Păstorel e sentimental, entusiast, energic, muşcător, biciuitor, dramatic, frenetic, e însufleţit de toate pasiunile umane în tonalitatea sublimului, dar le desumflă pe toate cu un calambur, fără a le batjocori. El are ardoarea lui Ionel Teodoreanu la care s'a adăugat însă inteligenţa şi hotărîrea desinteresată de a nu se lua în serios până la capăt.

Citiţi acea graţioasă cuvântare cu prilejul plecării d-lui Demostene Botez din Iaşi. Cu tot amănuntul hazliu al unei damigene de vin, ea e copleşită de înduioşare:

„Il văd pe Demostene şi pe mine însumi mă văd, păşind alături pe sub teii Copoului, amândoi în uniforma Liceului Internat, *Arcades ambo.*

„Imi amintesc damigeana (parc'o văd), care ne aştepta pe masa din odaia lui Demostene şi cu care, adesea în lipsă, îi făceam infidelităţi. Şi-mi amintesc de-un vers, care domniilor voastre desigur nu vă va spune mult, dar care nouă ne evocă atâtea:

Greti, zi-mi cuvântul care ne desparte.

. . . .

„Unde-i Greti? Unde-s teii de-atunci?

„Unde-i *acel* Demostene? Unde-s eu?"

Rămâi aproape încovoiat de atâta interogaţie lirică aducătoare de lacrimi, când deodată Păstorel schimbând cârma sufletului întreabă:

„Unde-i damigeana?"

Aruncându-ne în prezentul dorinţei potatorice.

Cel mai strălucit exemplu al uşurinţei de a oscila dela serios la comic şi chiar la bufon, fără falsitate, e cuvântul de întâmpinare rostit către Principesa Ileana din partea cercului „Triunghiul Albastru":

„Domniţă,

„Dacă e adevărat că paradoxele de azi sunt axiomele de mâni, e tot atât de adevărat că jocul capricios al cauzelor şi efectelor face ca nu totdeauna axiomele de azi să fie cu necesitate paradoxele de ieri, ba câteodată se întâmplă ca axiomele de azi să fie paradoxele de mâni. Ca să ilustrez cu o pildă această afirmaţie aparent hazardată voi cita un fapt la îndemâna oricui. Ştim cu toţii că punctul e o abstracţie, o ficţiune, o născocire a prodigioasei închipuiri omeneşti.

„Ştim de asemenea că punctul nu are dimensiuni. Iată însă că unul din cei mai străluciţi matematicieni ai timpului nostru vine să desmintă prin chiar numele său această străveche evidenţă. Faptul a fost remarcat într'o şedinţă solemnă a Academiei franceze. Aţi înţeles desigur că e vorba de matematicianul Poincaré, pe româneşte punct pătrat. Am citat cazul acesta, pentrucă, pe vremuri *„Triunghiul Albastru"* mi-a provocat o nedumerire similară.

„De-abea luase fiinţă şi nu ştiam despre el decât că se bucură de înalta protecţiune a Alteţei Sale Regale Principesa Ileana.

„M'am adresat unei Doamne din comitet întrebând: „Ce este *Triunghiul Albastru?"*

„Ştiţi ce mi-a răspuns? Că *Triunghiul Albastru* este un cerc".

„Am înţeles în urmă că *Triunghiul Albastru nu* este un cerc, ci o sumă de cercuri concentrice, al căruia centru e Domniţa Ileana şi a cărui rază merge până în inimile noastre. Dar, nu vreau să mă risc în comparaţii geometrice, terenul fiind nesigur pentru modestele mele cunoştinţi în materie. Mi s'ar putea întâmpla să reeditez, fără voia mea postura acelui faimos personaj al lui André Maurois, care, întrebat dacă statuia lui Charlemagne pe care afirma că o văzuse, e o statue equestră a răspunse evaziv:

Hm! Comme ci, comme ça!

„E o situaţie pe care n'o invidiez şi pe care socot prudent şi oportun s'o evit.

„De aceia, făcându-mă interpretul a tot ce-i suflare omenească în acest oraş, închei zicând:

„Fii binevenită în mijlocul nostru

şi

Să trăeşti, Domniţă!".

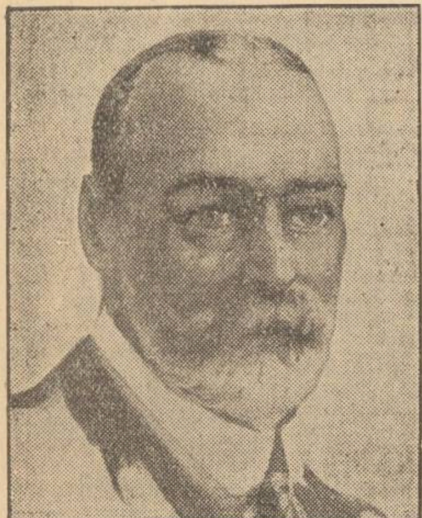
Oricine va observa fineţa cuvântării. Autorul trebuia să vorbească în faţa unei tinere principese, căreia în chipul cel mai firesc urma să-i facă un madrigal. Publicul feminin excludea idei prea grave. Păstorel Teodoreanu s'a refugiat în calam-

Continuare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

George V

Caracterul serios şi conştiinţa profund religioasă nu împiedecau pe regele George de a fi omul cel mai politicos şi cel mai desăvârşit tovarăş. Toţi acei care au avut ocazia să-i vorbească ştiu că regele avea un deosebit talent de a te face să te simţi cât se poate de liniştit în faţa lui. Suveranul avea darul conversaţiei, era lipsit de orice afectare atunci când ştia să se menţină la nivelul interlocutorului său. Niciodată nu se putea spune de el că era condescendent. Era omul cel mai natural din lume; şi toţi îşi pot aminti că întotdeauna a încercat, ca şi copiii săi, să adopte aceiaşi atitudine în raporturile cu persoa-

GEORGE V

nele de orice clasă şi condiţie, cu care venea în contact la curte. Această atitudine, care arăta o bunătate excepţională şi o completă lipsă de mândrie, constituia trăsătura caracteristică prin care câştigase dragostea poporului său. El deţinea secretul popularităţii pe care-l avea în cea mai mare măsură, fără să-l fi căutat vreodată.

Definiţia desăvârşirii fixate de La Rochefoucauld: „omul care nu se supără de nimic" — a rămas nedesminţită în Anglia, unde oamenii dela Curte sau din înalta societate se feresc de orice afectare intelectuală sau artistică.

Regele George găsea prea puţin timp pentru o lectură în afară de lucrul său cotidian, totuşi avea o profundă cunoaştere a oamenilor şi a lucrurilor, mai cu seamă politice.

Persoane de mică importanţă sau subordonate, un simplu servitor sau grădinar era mirat să vadă că, după un timp destul de lung, regele îşi amintea o convorbire avută cu ei asupra unui neînsemnat subiect de ordin domestic.

Această memorie vastă şi sigură i-a fost întotdeauna de mare ajutor.

Regele avea cea mai mare consideraţie pentru Rudyard Kipling, pe care-l consulta ori de câteori avea de ţinut un discurs de oarecare importanţă. Kipling însă nu era propriu zis un scriitor din era georgiană; el data din epoca celor două domnii precedente. George al V-lea ştia că avea şi glorii literare din propria sa domnie mai ales pe marele romancier John Galsworthy, mort acum trei ani, a cărui viaţă şi corespondenţă au fost publicate de curând. Regele a fost fericit să-l poată înscrie printre „onoraţii" celei de-a şasezeci şi patra aniversare a sa, la 3 Iunie 1929, când i-a dat şi înalta distincţiune a ordinului „Meritului".

Suveranul, dacă nu era un intelectual, avea înclinaţiile cele mai răspândite în societatea engleză: pasiunea câmpiilor înverzite, a mării şi a sporturilor. El era un vânător pasionat şi un excelent ţintaş. Până anul trecut, regele urmărea cursele de cai cu cel mai mare interes, asociindu-se spontan la această pasiune împărtăşită cu acelaş entusiasm de toate păturile societăţii.

Cuvântul „sportsman" are un înţeles mult mai larg în engleză decât în limba franceză, deoarece e aproape sinonim cu „gentleman" şi denotă nu numai o ocupaţiune sau un joc favorit, ci un întreg ansamblu de calităţi dintre care şi acel de dreptate, loialitate şi arta de a păstra aceeaşi bună dispoziţie chiar când ai pierdut partida sau cursa.

Englezii au iubit nespus de mult pe Regele George al V-lea, care — după credinţa tuturor, — era unadevărat „sportsman", — cum îşi închee „Le Temps" articolul despre defunctul suveran.

C. Stere

Cu prilejul împlinirii vârstei de şaptezeci de ani, revista „Hotarul" închină d-lui C. Stere un articol — din care extragem următorul pasaj:

„Cu siguranţă însă că atingerea acestei respectabile vârste de către o fiinţă omenească care şi-a petrecut o parte din viaţă începând încă din adolescenţă prin fortăreţele din Siberia, e un semn bun.

O indicaţie că viaţa unui semen, oricât ar fi de chinuită şi exploatată, dacă poartă în ea dintre virtuţi pe acea a omeniei şi iubirii deaproapelui, — n'a fost zadarnică, nu s'a irosit în treacăt. E un exemplu viu pentru atâtea şi atâtea generaţii, hărăzit de destin altfel.

Faptul în sine că acest suflet

C. STERE

mare şi adânc uman n'a fost poate niciodată înţeles de mulţi, — ba din contră i s'au rezervat numai bârfeli şi insulte, nu e mai mult decât o caracteristică a haosului ce străbatem. Constantin Stere a fost şi-a rămas din fragedă tinereţe o viguroasă forţă morală, care a luptat din răsputeri, pentru traducerea în fapt a ideilor de stânga, introducând în viaţa de toate zilele şi ceva omenesc. Atât.

Zimbrul rănit dela Bucov trebue acceptat în întregime fiindcă numai aşa poate fi în oarecare grad înţeles".

Cronica mizantropului

Intre poezie şi feerie

Am văzut deunăzi la cinematograf interpretarea pe care Reinhardt a dat-o Visului unei nopţi de vară de Shakespeare. Nu voiu pomeni de aprobarea sau de desaprobarea filmului de către public, adică de succesul lui. Publicului îi plac sau îi displac spectacolele din te miri ce. Bunăoară actriţa n'a fost bine, sau n'au fost „toalete", sau nu era balet, sau dimpotrivă erau toate acestea. Spectacolul nu mi-a plăcut, nici nu mi-a displăcut, m'a desamăgit, dându-mi totuş putinţa să recunosc pe cale intelectuală sforţarea regisorului. De ce?

Nu vreau să fac aici critică cinematografică, făcând concurenţă subtilului meu confrate, d. Suchianu. Desamăgirea nu priveşte arta cinematografică în special ci arta dramatică în genere.

Reinhardt, om plin de imaginaţie şi de talente, pe cât ştim, îşi închipue că drama reprezentată e un rezultat al dramei şi al reprezentaţiei luate ca factori deosebiţi. De aceea sforţarea aceea a înscenării, a transformării textului în maşină. Aci stă, mi se pare, eroarea. Omul de gust se duce pentru text. Textul trebuie fireşte desfăşurat în spaţiu, dar în aşa fel încât să nu piardă locul central, să nu fie înăbuşit în decoraţii şi în costumaţii. Cea mai mică umflare a maşinilor peste marginile îngăduite de economia textului duce la mascaradă.

Asta în ceeace priveşte teatrul dramatic în general. Dar mai e un teatru liric, în care drama e cu totul secundară şi esenţialul e poezia. Visul unei nopţi de vară e de felul acesta.

Acolo spectacolul trebue să fie excitantul care porneşte sufletul pe drumul visării. Echilibrul dintre spectacol şi poezie este într'adevăr foarte greu de găsit. In orice caz disproporţia se naşte acolo unde regisorul începe să se amestece în visarea noastră şi să ne-o împiedice, să ne spună adică mai mult decât trebue. Poezia se împacă rău cu regia de aceea cele mai multe feerii sunt pantomimice.

A voi însă să ilustrezi pas cu pas poezia shakesperiană, iată un lucru plictisitor. Nu vreau să spun că am înţeles farmecul limbii engleze şi că m'a supărat discordanţa ei cu imaginile.

Nu. Am înţeles că se declamă cu stridenţă în vreme ce maşinile lucrau. Frumoase maşini nu-i vorbă, câte odată, adevărate basme vii. Duhurile nopţii care se trag încet, într'o aură ceţoasă, sticloasă, înspre lună, dispariţia lor treptată pe cer, iată lucruri grandioase. Dar totuşi hohotele lui Puck, produse de un copil cu veleităţi de artist, ce sfâşieri pentru ureche! Duhurile sboară duse de macarale, care se simt. Tot spectacolul în genere e un imens balet de girls. Natura, stâncile, animalele sunt de carton şi câlţi. Totul seamănă a panoramă. Capul de măgar al lui Bottom e aşa de ţeapăn că simţi cum actorul se sufocă. Ce mai lux apoi în reprezentarea cadrului, şi ce mai erudiţie! Imitând întocmai regisoratul vremii costumele antice se amestecă cu acele contimporane.

Imense coloane răsucite sunt luate din pictura contimporanilor lui Vasari, precum şi din barocul cel mai autentic. Şi totuşi totul e silnic, calp. Un lac natural, o pădure seculară adevărată, un palat stil Renaştere adevărat, aşa încât să se simtă piatra autentică, figuri mediteraniene suave în locul vulgarelor tipuri de bar, ar fi închipuit mai bine senzaţia de feeric decât toată maşinăria. Singurul moment bun a fost bufoneria, adică aceea pentru care s'a cheltuit mai puţin. Miraculosul nu poate fi înfăptuit în cinematograf decât într'un singur chip: pe calea desenelor animate. Acolo totul porneşte din imaginaţie şi libertate şi ideea de natură, întocmai ca în artele plastice, nu vine să contrazică viziunile artistului.

ARISTARC

---

bur, într'un calambur pregătit de altfel cu multă paradă vicleană de erudiţie, spre a obţine figuri serioase şi a face desnodământul şi mai hilariant. Calamburul se preface pe nesimţite ntr'un graţios compliment, lipsit de insipiditatea obicinuită a genului din cauza prospeţimii sentimentului şi menţinerii până la sfârşit al tonului de badinerie. Nici o vulgaritate, niciun moment de râs silit, totul de o desăvârşită cuviinţă. E o pagină de adevărat spirit franţuzesc.

Lui Păstorel îi place în deosebi calamburul, pe care îl caută, şi nu fără succes, şi în limba lui Voltaire. De pildă:

„La auzul sarmat al trubadurului, numele poetului Albert Samain, sună (ca să rimeze cu polen), Samène (Ça mène au ridicule, Monsieur... (şi apoi în notă) Sa main est mal (1) armé (é) pour la littérature" E de prisos a spune că observaţia nu e tocmai dreaptă, fiindcă fără o licenţă de rimă, Samain n'ar putea rima cu nimic în româneşte. Francezii înşi-şi fac astfel de rime bizuite pe lecturi naţionale de nume proprii:

Ce Shaylock, avec le sabre de Bluecher,
A coupé sur la France une livre de chair.

Dar verva păstoreliană rămâne totuşi un fapt.

Volumul de faţă cuprinde şi poezii, fabule şi epigrame. Notăm în deosebi fabulele, foarte izbutite şi a căror originalitate stă în punerea unei zicători în mediul de imagini din care a luat naştere sau în adaptarea unor expresii la mediul animal. Pornind dela expresiile „a fi vacă", „a fi bou", „a fi măgar", fabulistul născoceşte o naraţiune cu un bou, o vacă, un măgar, care sunt aşa şi în natură şi la figură literară. Măgarul invitat de bou la masă, se poartă ca un măgar, intră în legături amoroase cu vaca, şi aceea cu purtări de vacă. Boul e prin urmare un bou:

Când ştii prea bine că eşti bou,
Să nu inviţi măgari la masă.

Cât despre adaptare, putem cita cazul momiţei care certată de leu îşi ia coada, nu între picioare ci între ceeace are ea mai desvoltat, adică între mâini:

Şi-a plecat momiţa cu coada 'ntre mâni

sau al măgarului care în lumea îmăgărească e mai de măgărie, în paralelă cu omenia oamenilor. Ar fi nedrept să nu reţinem şi îndemânarea verbală, remarcabilă, cum bunăoară în această parodie originală după parodiile d-lui Topârceanu:

Tu deşi nu l'ai numii
Toată lumea a ghicit,
Când ai vrut să-i dai la cap,
Că te repezeai la melcu
Cel cu
Ochelari şi cioc de ţap.

G. CALINESCU

Mozart

La 27 Ianuarie 1756 s'a coborît un înger pe pământ.

El s'a născut la Salzburg în Austria. E un fapt evident. Nimeni n'ar încerca să-l conteste — înţeleg mândria locuitorilor Salzburgului. Dar adevărul e că el nu s'a născut numai acolo.

Niciodată expresiunea „a venit pe lume" n'a avut mai mult înţeles decât în ziua când s'a născut acest copil, căci în ziua când s'a născut Mozart — el a fost dăruit lumii întregi.

Ei bine! Inchipuiţi-vă că într'o zi s'au întâmplat următoarele:

Era seara. Mama sa lucra lângă cămin, iar tatăl lui copia un oratoriu.

Copilul-minune stătea tăcut lângă clavecin. Mânuţa i s'a a-

MOZART

tins pe neaşteptate de clape. Acordurile au venit unul după altul şi astfel a luat fiinţă prima manifestare a geniului lui Mozart care, la vârsta de cinci ani, improviza acel faimos menuet, sortit să rămână celebru în decursul veacurilor...

Micul Mozart e în vârstă de cinci ani şi e primit la Schoenbrunn. La un moment dat, se împiedică pe parchet şi cade. O fetiţă îi dă ajutor. Era Maria-Antoaneta. El se adresează fetiţei pe când o sărută: „Mai târziu vei fi soţia mea".

Iată miracolul recviemului.

Mozart era bolnav, în ajunul morţii sale, când a primit vizita unui necunoscut.

Acesta i-a spus următoarele:

— Domnule, am venit să vă comand un recviem.

— Un recviem, dar pentru cine?

— Permiteţi-mi să nu vă răspund.

— Dar pentru ce epocă trebue să fie compus acest recviem?

— Nu înţeleg de ce mai pierdeţi timpul cu astfel de întrebări.

Străinul dispăru, iar Mozart compuse recviemul care a fost gata peste câteva săptămâni. Străinul n'a mai revenit. Sănătatea lui Mozart devenea însă din ce în ce mai rea.

Simţind că i se apropie sfârşitul, Mozart şi-a explicat cuvintele straniului personagiu care-i comandase cu câteva săptămâni în urmă acel recviem.

„Nu înţelegeam — zise el — pentru cine era comandat acel recviem, acum înţeleg: era pentru mine".

Mozart şi-a dat sufletul fredonând melodia ultimei şi tristei sale compoziţii. (Sacha Guitry. — Nouvelles Littéraires).

După sărbători...

Atât am cântat şi am strigat de Crăciun şi Anul nou, încât cu toată criza şi nenorocirile omenirii albe, negre şi de toate culorile, sărbătorile au venit, ba au şi trecut.

In evul mediu slujba la biserică ţinea toată noaptea şi de aceia oamenii cinau înainte de a merge la biserică, în seara de ajun.

MARCHIZA DE SEVIGNÉ

In Franţa, în secolul al XVII, însă, masa se servea după slujbă. Astfel aflăm din corespondenţa d-nei de Sevigné că, în 1677, vorbăreaţa marchiză, ca să serbeze şi naşterea Domnului şi sosirea d-nei de Grinan la Paris, după ce a ascultat slujba la mânăstirea „Les Filles Bleues de l'Annonciade", din apropierea ei, a dat o masă la care au fost poftiţi câţiva musafiri, unul şi unul. Printre aceştia d-na de Lafayette, de Schonberg, de Coulanges, de la Monnaye, abatele Livry şi alţii.

Dar ceeace ne interesează este cât s'a mâncat, spre a ne convinge dacă au dreptate medicii şi higieniştii, care ne spun mereu că mâncăm prea mult.

Iată ce a mâncat spirituala şi grăsuţa marchiză cu mosafirii ei:

Patru supe, cinci feluri de peşte, şase feluri de fripturi, printre care şi mieluşelul lui Isus, zece prepeliţe şi opt epuri. Apoi pateuri cu păstrăvi, „buissons d'ecrevisses", după ce luaseră ca aperitiv ortolani, becaţine şi ca desert prăjituri, biscuiţi, fructe, bomboane... nu mai vorbim de vinuri.

Iată ce se chema o masă de Crăciun pe acele vremuri, dar nu menu-uri de regim cum ni se impun azi.

Ce să mai zicem de revelionul din timpul lui Napoleon al III-lea?

In 1867, Ducele de Morny oferi la „Grand Seize", faimosul cabinet particular de la Café Anglais o masă de revellion, care face să ne lase gura apă. Opt frumoase prietene cu tovarăşii lor erau invitaţii acestui bogat ospăţ.

Bucătăria a fost de o delicateţă neîntrecută. Marene en Sauterne, bisque d'ecrevisses, truite saumonée Windsor şi Chateau Yquem, căprioară cu trufe şi Chateau Margaux, becaţine cu Champagne, Jambon glacé à l'ambassadrice şi Chambertin, saladă algeriană şi sparanghel cu sos olandez, îngheţată napolitană, prăjitură chinezească, meringues au café şi... Cliquot Ponsardin...

Asta se chiamă a mânca şi a bea.

Mai mult, stridiile fură servite doamnelor în scoici mari Saint Jacques, montate ca nişte cutii de bijuterii cu câte o perlă veritabilă pe capac.

Dar nici bărbaţii n'au fost uitaţi. Fiecare găsi sub şervet o ţigaretă de aur gravată cu monograma şi blazonul fiecăruia.

Bibliografie

Cărţi

THOMAS MANN: Moartea la Veneţia. In româneşte de Camil Baltazar. Ed. „Cugetarea" Bucureşti, 1936. Preţul 50 lei.
LEOPOLD STERN: La course à L'amour (Roman). Ed. „Albin Michel" Paris, 1936 Preţul 15 fr.
AL. LASCAROV-MOLDOVANU. Romanul Furnicei. Ed.: „Cugetarea" Bucureşti, 1936. Preţul 60 lei.
V. S. FERARU: Proiectul de uniune a statelor Europene. Tip. „Olimpul" Bucureşti, 1935. Preţul 250 lei.
NOEL VINDRY: La Cordée (Roman). Ed.: „Gallimard" Paris, 1936.
LUC DIETRICH: Le Bonheur des Tristes (Roman). Ed. „Denoël et Steele" Paris, 1936. Preţul 15 fr.
HAIG ACTERIAN: Pretexte pentru o dramaturgie românească. Ed.: „Vremea" Bucureşti, 1936.
ION M. GANE, profesor de liceu: Romanul popular „Filerot şi Artusa" în redacţiunea lui Radu S. Câmpiniu. Tip. „Dunărea" Brăila, 1936.
DUMITRU AL. CRĂCIUN, profesor de liceu: Quintus Haratius Flaccus 2000 ani dela naşterea poetului). Tip. „Roth şi Komaromy" Carei, 1936. Preţul 14 lei.
TRAIAN IONESCU: Eleşteu îngheţat. Ed. „Cartea Românească", Buc. 1936. Preţul 40 lei.
C. ARGINTARU: Setea Norilor. Ed. Hyperion" Cluj, 1935. Preţul 40 lei.
L. TOLSTOI: Pagini alese. In româneşte de R. K. Roxam. Ed. „Şantier" Bucureşti, 1936. Preţul 5 lei.
RADU GYR: Stele pentru leagăn. Tip. „Episcopul Vartolomeiu, Râmnicul Vâlcea, 1936. Preţul 40 lei.
V. FLUERAŞ: Psalmi. Ed.: „Fântâna darurilor", Bucureşti, 1936. Preţul 30 lei.
MARGARETA BARCIANU: Povestea Numelui. Ed.: „Bucovina" Bucureşti, 1936.
PAUL MORANDI: Bucarest. Ed.: „Plon" Paris, 1935.
ROSEMONDE GERARD: Edmond Rostand. Ed.: „Fasquelle" Paris, 1936. Preţul 12 fr.

Reviste

DEMOCRAŢIA: No. 12 (Decembrie).
VOCEA BUZĂULUI: No. 46—50 (Decembrie).
FINANŢE ŞI INDUSTRIE: No. 3 (Ianuarie).
GRANIŢA: No. 10 (Ianuarie).
AMICUL TINERIMII: (Ianuarie).
CONVORBIRI LITERARE: No. 9—12 (Sept.-Dec.).
ARHIVELE BASARABIEI: No. 3—4 (Iulie-Dec.).
NOS ESSAIS: No. 1 (Ianuarie).
CALEIDOSCOP: No. 1 (Ianuarie).
PASĂREA ALBASTRĂ: No. 4 (Decembrie).
GAZETA CIUCULUI: No. 144 (Ianuarie).
CARPAŢII: No. 1 (Ianuarie).
LUMEA NOUĂ: No. 1 (Ianuarie).
CURIERUL BĂILOR: (Decembrie).
LUMEA TURISTICĂ: No. 15—17 (Decembrie).
VREMEA: No. 421 (Ianuarie).
INSEMNĂRI IEŞENE: No. 1, 2 (Ianuarie).
SABARUL: No. 1 (Decembrie).
RÂNDURI: No. 3—4 (Decembrie).
CELE TREI CRIŞURI: No. 11.12 (Noev.-Dec.).
GANITA: No. 9 (Decembrie).
SOCIETATEA DE MÂINE: No. 11-12 (Nov.-Dec.).
LA ZID: No. 14-15 (Ianuarie).
HOTARUL: No. 1 (Ianuarie).
LIBERTATEA: No. 1 (Ianuarie).
VITRINA: No. 3 (Decembrie).
DIN TRECUTUL NOSTRU: No. 25-27 (Oct.-Dec.).
INMUGURIRI: No. 1—6 (Decembrie).
REVISTA VREMII: No. 3-4, 5-6 (Ianuarie).
ARHIVA: No. 3—4 (Decembrie).

Buletine

BULETINUL: No. 25.26 (Ianuarie).
MONITORUL MUNICIPIULUI: Timişoara No. 1 (Ianuarie).

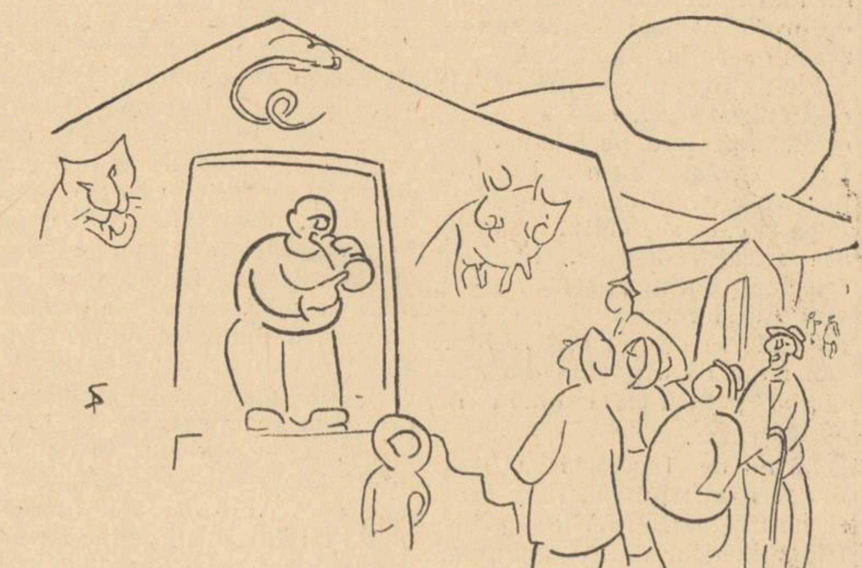
Ziare şi Reviste străine

LA BULGARIE: No. 3701 (Decembrie).

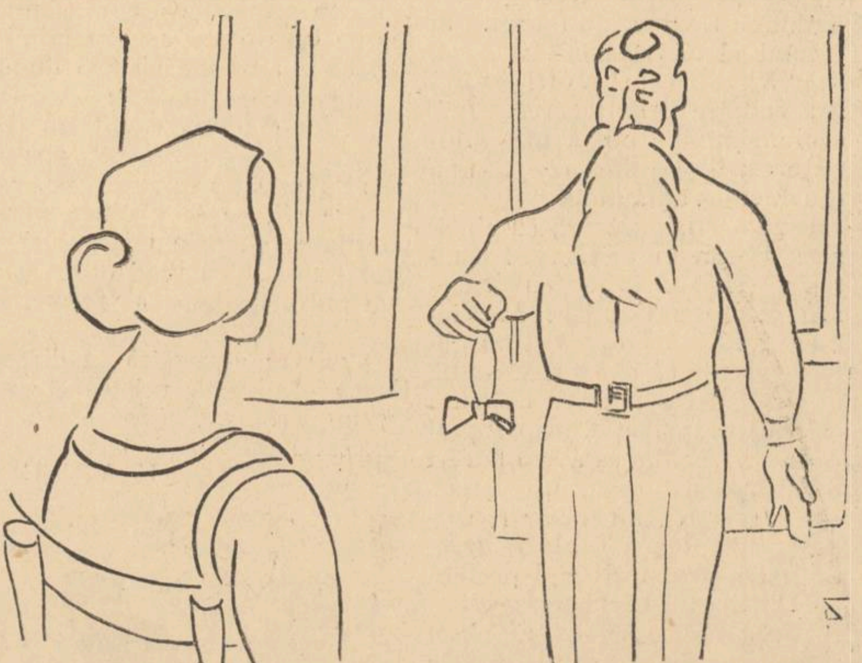
Poşta redacţiei

Manuscrisele de mai jos, desemnate subt iniţialele autorilor, nu se pot publica — neîndeplinind condiţiunile:

Bucureşti: L. P.; N. V.; A. C.; Mara; A. T.; N. Aloman; M. P.; C. S.; Z. G. B.; M. M.; M. C. Gh.; Sonet, Bunica, Scrisoare etc.; I. P.; N. Pant.
Silistra E. S. A.
Focşani: I. Fl. P.
Botoşani: Suflet bun.
Câmpulung, Muscel: I. P.
Ploeşti: A. G.; L. L.
Budeşti: N. R. şi I. C.
Timişoara: M. Ş.
Braşov: V. O.; T. Ş.
Bacău: T. C.
Constanţa: M. R.
Târgu-Ocna: S. R.
Galaţi: S. M. Ch. L.; E. M. C. I. F.
Regele Ferdinand-Ilfov: E. M.
Arad: P.
Podul-Iloaei: I. B. R.

Intraţi domnilor! Aici puteţi vedea pe Românul care n'a scris încă nici un roman!

— Crezi c'are să-mi vină bine cravata asta?

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 792
Duminică 9 Februarie 1936

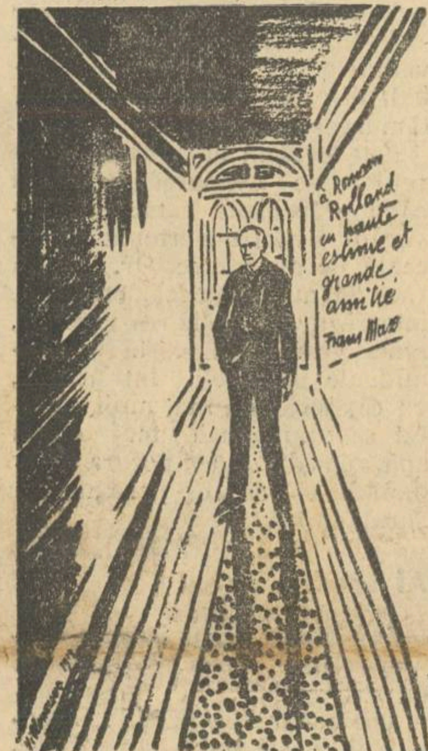
FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897, CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

BIBLIOTECA CENTRALĂ a „ASOCIAȚIUNII" SIBIU

Dubla sărbătorire

Un mare intelectual atinge vârsta seninătăților și a tăcerilor olimpice. Este o deosebită distincție, pe care istoria o acordă rar. Cei șaptezeci de ani au încununat numai puține frunți ale culturii și au uns mai mult calmul mediocrităților nesbuciumate, viețile ca o lumânare într'un sfeșnic. Văpaia gândului, dimpotrivă, mistuie — și straja în noapte și sub vânturile tari este de sigur mai grea decât tihna din corturi... Le poète apparait en ce monde ennuyé... Râvna destinului intelectual nu este o înălțare ci numai o intensificare, și ca atare nu poate servi liniștea și confortul. Repede calcinate de tainele răscolite, viețile aces-

tea, despre care se spunea că sunt blestemate, se isprăvesc sumar și tragic. Dar cei mai puternici străbat toate întrebările și numai după învingerea lor dialectică, pășesc în sfârșit în măreția liniștilor din urmă, în toamna vârstelor, glorioasă și tăcută. La sfârșitul vieții privirea lui Goethe domină ordinea sa nouă, — e ora când Beethoven nu se mai aude decât pe sine. Pentru un mare intelectual ca Romain Rolland, în sensul în care într'adevăr omul acesta nu s'a mișcat decât în universalitate, în cea mai absolută universalitate, și care năzuia întotdeauna să se înalțe **au-dessus de la méléa,** șaptezeci de ani ar putea fi într'adevăr intrarea efectivă în eternitate. Universal și ideal printre toate, cugetul lui ar găsi însfârșit terenul, marile câmpii ale desfășurărilor gratuite.

Dar nu. Epoca noastră nu mai rezervă inteligențelor nici liniștea aceasta finală. Bătrânețile intelectualilor contemporani au toate ceva din fuga din urmă a lui Tolstoi care se alungase și din patul de moarte. In clipele liniștii supreme, surlele sună o nouă recrutare de la care demnitățile nu pot dezerta. Porțile tuturor retragerilor sunt închise și va fi fost în soarta acestei vremi să înfrățească în luptă, direct, politic, revoluționar pe cei mai tineri cu cei mai bătrâni. „Cincisprezece ani de luptă", pare el să spună în ultima sa carte, nu vor fi ajuns; lupta continuă. Și iată-l trecând peste toate, iată-l chiar criticând poziția sa dinainte de luptă, prea încrezătoare în ideal și în forța lui evangelizatoare, iată-l nemai făcând deosebirile factice în răstălmăcirea cărora se rătăcise mulți ani, acum când libertățile sunt atacate și idealurile săpate și când nu mai pot fi deosebiri între apărătorii lor.

Aniversarea lui îl reunește pentru a treia oară cu Lenin, care s'a săvârșit din viață în zilele lui Ianuarie 1924. Prima lor întâlnire avusese loc în anii războiului și, îmi pare, și în locurile exilului, de unde însă drumurile lor se despărțiseră complet: Romain Rolland pornise „pe deasupra vâltorii" crezând că slujește idealul, iar Lenin intrase direct în vâltoare, servindu-l brutal, efectiv și biruitor. Rolland l-a criticat atunci și l-a acuzat de nu știu ce violentare a cuviințelor istorice.

A urmat apoi tragica separație, care a durat prea mult, dintre luptători și cugetători, dintre cei prea absorbiți și dintre cei toropiți. Numai din acest divorț a putut să isvorască mișcarea instinctelor elementare, moartea sumbră a gândului, — fascismul, această dublă piraterie: socială și culturală. In Jean Christophe, se despărțiseră gânditorul, de fratele lui, luptătorul social.

Abia astăzi, la ultima lor întâlnire, aderă la acțiunea sa și deabia azi îl înțelege. Este în cadrul acestor două aniversări care se învecinează în calendar, marea întâlnire a Intelectualului cu Revoluționarul, pe baricadele mitraliate ale idealului uman. Și este ca atare o dublă sărbătorire.

GHIȚĂ IONESCU

INTOARCERI...

pentru Maria

M'am încrezut în tine
Ca într'o apă tămăduitoare,
Surâsul de lumină care vine
Ca și pe orbi, până 'n adânc, mă doare.

Și nu știu cum...
Parcă 's sfârșit și parc' ași vrea să fug,
Mi-s boii obosiți și-o să-i dejug
Mai înainte de-a pleca la drum.

Toiagul dă-mi-l numai înapoi
Să dibuesc în nopțile din mine
Și să-mi târăsc tristețea de strigoi
Acolo unde nimeni nu mai vine...

Și cântecele-au adormit...
Copilăria mea s'a stâns
Ca ultima colindă 'ntr'un cătun.
Cu mine singur lângă ea am plâns
In dormitorul rece, de Crăciun.

De-atunci au înghețat în mine
Nu știu cum —
Ca lacrimile zâmbete străine
Și mi-am ferit privirile din drum
Și cântecele-au adormit în mine pline.

Toate păreri de rău ca și un jug
Apasă amintirilor grumazul,
Când aplecat ca'n urma unui plug
In urmă-mi. mamă, îți simțesc obrazul.

LUCIAN MIRCEA

O. Angheluță — Portret

Din viață... și din cărți

Un document

Un avocat dintr'un barou de provincie a înaintat Decanatului următoarea întâmpinare, pe care o redăm întocmai — cu ortografia și punctuația ei... abținându-se dela orice comentar:

DOMNULE DECAN,

„In ziua de 13 Sept. 1935 la avut la S. 4-a dos. Nr. 5683/935, un proces al meu personal, care consta dintro contestație la executarea unei Sentințe, în materie de onorar, din partea Soc. X. Venindumi rândul, repres. soc. un oarecare Y. mi a solicitat mie și Trib. ca procesul să rămână mai la urmă, întrucât avocatul său Z. nu este liber. Am admis această cerere și am eșit afară. Pe sară eram cu colegul, L. S. când a venit avocatul V. R. să mă roage, ca să i dau un termen, întrucât el este avocatul soc. și nu cunoaște dos. căci atunci a venit din întâmplare la Tribunal. i-am răspuns, că termen de bună voie nu-i pot da, deoarece înainte de începerea ședinței, a venit Dl. C. D. să mă roage în acest sens și l-am refuzat, dar dacă are motiv legal, sigur că l poate amâna, deoarece m-ar pune într'o situație delicată față de C. D. pe care l-am refuzat.

„Am așteptat pe sală, să mi vie rândul, dar nu mai venea și atunci ca să nu pierd vremea, îl întreb pe V. R. ce face? ne judecăm sau amânăm? Imi răspunde cu un dispreț și cu o deferență chiar necuviincioasă lipsit complet deorice uzaj de urbanitate socială sau cel puțin ca diferență de vârstă... Dute la Z și vorbește cu el, nu cu mine și îmi întoarce spatele, fiind întro societate agreabilă D-sale, arătându-se cât de mare este D-sa și cât de mic sunt eu, crezând că prin acest fel nu-și manifestă de cât adevărata educație".

„Iam răspuns: Vezi de ce nu am căzut de bună voe la un termen?

Mă pomenesc că vine la mine și îmi spune: „Obraznicule, necuviinciosule, am să ți dau două palme." Să credeți că am rămas foarte surprins de atâta lipsă complectă de judecată bolnăvicioasă. M'am abținut de la orice eșire vilentă, pe care dacă io aplicam, cred că zdravăn nu eșea, dar m'am abținut, să nu mă dau în spectacol, fiindumi situația socială mai presus de cât lipsa complectă de deferență a lui V. R. Ca să i înlesnesc posibilitatea m'am dus la el și iam spus, „dă mi palmele spuse", ca un laș complect și ca o manifestare de bravură mi a ripostat, „Iți rezerv pentru altă dată două palme".

Am rămas foarte surprins de acest eșit din minți, casi nu pot să l calific altfel, fiind o calificare prea modestă, abținândumă de la orice replică fie prin vorbe, fie chiar prin meritata corecțiune pe care o merita și pe care cu drept cuvânt puteam să i o aplic dar am evitat un spectacol urât pentru mine și am plecat.

„Foarte multă lume, dar nu am putut să pserv decât pe H. registratorul de S1.

„Am așteptat până azi conform promisiunei lui, să primesc cele două palme, dar văd că și-a luat seama, crezând că ast fel voi vida acest incident la care aș fi știut să i răspund, de aceia mă plâng Dv., ca să mi dați cu întreg Consiliul satisfacția onorabilă pe care trebue să o primesc din toate punctele de vedere, căci în caz contrariu mă văd eu obligat ca să mi iau satisfacția cât de neîntârziat.

„Sunt informat că acest domn bolnav nu este la primul caz.

„Primiți Domnule Decan stima ce vă păstrez."

(ss) A. B.

O. Angheluță — Peisaj

LOGODNICUL

de OTILIA CAZIMIR

Mi-am pus bagajul la îndămână și m'am apropiat de fereastră. Trecusem de ultima stație. Simțeam o neliniște ușoară, un fel de curiozitate amestecată cu teamă, ca totdeauna când mă îndrept spre locuri unde nu mă așteaptă nici o amintire.

Trenul nu se grăbea deloc. Părea că-i e somn, că-i e lene, și că mai bucuros s'ar întinde pe-o coastă, la soare, în mijlocul livezilor cu meri înfloriți. Vagonul scund, despărțit doar prin spatarele canapelelor în compartimente strâmte ca niște cutioare, se smuncea mereu în aceeași parte, la intervale neregulate. Așa făcea, pe vremuri, rădvanul vechiu întârziat subt șopron de pe când trăiau bunicii. Era un rădvan verde, înalt pe roate, la care vizitiul înhăma la zile mari un cal alb, bătrân și osos, cu capul prea greu, cu ochii fumurii și resemnați. Moș-Ilie trăgea calul de căpăstru și, încet și solemn, închiși în cutia uscată care mirosea a paie putrede și a colb, făceam înconjurul ogrăzii.

— Moșule, suie pe capră și mână mai iute! ne rugam noi, copiii.

Moșul întorcea spre noi barba mucegăită și râdea numai cu un colț de gură. In cellalt colț avea lipită o jumătate de țigară stânsă.

— Iaca acù! nu vi-i destul că v'am scos la paradă, — ha? Ați hi vrând să dau de dracu cu duduca? D'apoi. oleacă dac'oi mâna mai răpegior, gata-i: se răsipește *copeaua!...*

Acum, în vagonul care se smuncea cu supărare într'o parte, începeam să fiu încredințată că mecanicul trenului samănă cu vizitiul pedestru al rădvanului din copilărie. Și mi se părea că dacă aș scoate capul la fereastră, l-aș vedea: cu barba mucegăită, cu o jumătate de țigară stânsă la colțul gurii, mergând pe jos și ducând locomotiva de căpăstru.

In „compartimentul" în care mă aflam, singurul meu tovarăș de călătorie dormea cu trupul pe o canapea de piele și cu picioarele pe una de catifea. Așa l-am găsit când m'am urcat în tren. Respirația lui egală se amesteca și se pierdea în respirația grea a locomotivei. O muscă sprinteнă, cu aripioare verzui și cu trup subțire de abanos, i se așeza pe obraz. Din când în când, străinul ridica brusc colțul gurii, strângând dintr'un ochiu. Parcă se pregătea să strănute. Mâna căzută pe marginea canapelei încerca de la distanță un gest inutil de protestare. Musca se ridica puțin, plutea o clipă cu aripile întinse, ca susținută de un fir de painjen, apoi se așeza exact în acelaș punct de pe obraz, ca și cum ar fi îndeplinit acolo, conștient și cu îndărătnicie, o misiune hotărîtă de mai nainte.

In plasa de deasupra, un buchet mare se ofilea cu încetul în învelișul lui de foiță. O narcisă moartă își scutura păhărutul cu polen. Un trandafir tânăr își scosese la aer obrazul roșu de catifea. Ce căutau acolo, deasupra omului adormit, florile primăverii? Unde se duceau — și cine le aștepta?

Străinul a oftat prin somn, pe urmă a zâmbit. Parcă mi-ar fi răspuns la întrebare. Abia atunci am văzut, cu surprindere, că e tânăr. De-un ceas decând călătoream împreună în intimitatea ostilă a compartimentului, îi cunoșteam chipul adevărat, destins de somn, mă familiarizasem cu pieptănătura lui complicată, ghicisem că și-a confecționat pantaloni noi, dintr'o stofă abia diferită, la haina purtată. Știam chiar, fiindcă era încă imprimat în negru pe tălpile albe, prețul pantofilor de lac atunci încălțați întâia oară. Numărul 44, preț fix 450 lei... Le știam toate, pentrucă întâmplarea ne închisese din nu știu ce capriciu în aceeași cutie neagră de oțel; călătoare dealungul acelorași câmpii imprimăvărate. Le știam toate. Dar ca să-mi dau sama că tovarășul meu de drum e tânăr, a trebuit să zâmbească prin somn...

Am scos din geantă adresa viitoarei mele gazde din orașul străin spre care mă îndreptam. O chema doamna Eleonora Varduca și stătea pe o stradă cu nume vechiu, sonor și grav: strada Sucedava.

Peste livezile stropite cu verde strident și încărcate cu spuma rumănă a florilor de măr, orașul necunoscut își trimetea spre mine o imagine plutitoare, fără contur. In cadrul gol al amintirii, închipuirea mea așeza fără bunăvoință, ca pe o fotografie scoasă cu un aparat nepus la punct, icoana unui târg moldovenesc colbăit și meschin, cu ulițì strâmbe, cu copii murdari în umbra porților, cu multe animale domestice în libertate și cu un „centru" pretențios unde circulă, într'un spațiu restrâns, femei gătite proaspăt după moda sezonului trecut.

Un fluerat slab s'a împrăștiat, înainte de a lua ființă, pe deasupra livezilor fragede. Trenul s'a oprit.

M'am întors spre tovarășul meu de călătorie; dacă l-aș trezi?... In vremea asta, străinul a tresărit, a deschis un ochiu neașteptat de albastru, a aruncat în jurul lui o privire difuză și a făcut odată la mine, răstit:

— Ha?...

Pe urmă a închis ochiul. L-am lăsat în pace. Poate merge mai departe. Treaba lui...

Gara de cărămidă roșie își înălța cubul masiv deasupra peronului prunduit. Părea dintr'o bucată, și așa de grea că nu ți-ai fi închipuit-o goală pe dinăuntru.

Lângă locomotivă, un domn înalt cu șapcă roșie parlamenta cu gesturi încăpătoare. Locomotiva pufnea pe nas, părea că-i răspunde, supărată. Departe, pe linie, un acar venea agale mânând din urmă doi purcei. In gară, telegraful vorbea singur, țăcănind pripit.

M'am coborât din tren. Eram singură. Am ieșit în spatele gării. Și deodată m'a întâmpinat o stradă largă și dreaptă, umbrită deoparte și de alta de tei cu frunziș de scamă cenușie, pavată cu bolovani de râu rotunzi ca niște pânișoare. Departe, ca tăiați într'un azur mai închis decât al cerului, munții moldovenești își însemnau pe zare conturul liniștit. Și, peste gardurile gospodărești de scânduri, venea spre mine mireazmă proaspătă de lilieci și de apă curgătoare. Orașul străin mă primea c'un zâmbet curat și c'o mângâere. Parcă mă aștepta.

Am rămas în loc, nedumerită: în piața rotundă din fața mea nu se vedea nici o trăsură.

Șeful de gară s'a ivit în privazul ușii, ținând cu amândouă mânile un paner de papură cu capac. Și de subt capac, scotea capul o găină ciufulită, cu ochii crunți.

— Mănditä, iaca, ne-o adus Maftei pe mașină o cloșcă pentru ouăle de rață... Nu ciupi, cobaie!

M'am apropiat:

— Mă rog, la dumneavoastră nu sînt trăsuri de piață?

Șeful a lăsat panerul jos, și-a scuturat palmele una de alta, și-a așezat dintr'o singură mișcare, cravata și șapca și mi-a răspuns, neașteptat de amical:

— Nu prea sînt... *Noi* avem mai mult trăsuri de casă. Da' tot trebuie să pice vreuna. Vezi mata că ceasul Episcopiei rămâne 'n urmă, și *d'aia...*

Apoi, îmbucurat fără veste, mi-a arătat cu ochiul spre capătul uliții:

— N'am spus eu? Iaca, vine Bercușor...

O trăsură mare și veche, cu la-

Continuare în pag. II-a

cul șters de ploi, venea în goana cailor. Capra era așa de înaltă și telegarii așa de mărunței, încât, de departe, vizitiul părea că stă în picioare pe spinările cailor, ca la circ. Bercușor era tânăr, avea fața pestriță ca un ou de curcă și urechile mari, perpendiculare pe cap. A coborît spre mine, din înălțimea lui, o privire ascuțită și cercetătoare.

— Poftiți, dudue, poftiți, mă rog. Unde mergeți?

I-am spus adresa. Și, nu știu dece, Bercușor s'a bucurat grozav.

— La cucoana Eleonora Varducă?... Cunosc, cum să nu cunosc? Așa o damă cum se cade... Sunteți de-acuma rudă? Nu?... Atunci, așa, prietenă de la domnișoara dumneaei?...

Și întorcându-se pe capră, mi-a încredințat o taină amestecată cu miros de scrumbie, de tutun și de usturoi:

— Că zice că se logodește cu cela de la gară, — cum îi zice?... — care-o stat la dumnealor cu chirie...

Căluții lui Bercușor erau inimoși. Trăsura, cam tare în arcuri, mă purta în salturi inegale peste bolovani. In urma mea, șeful de gară rămăsese aplecat deasupra panerului cu cloșca. La o fereastră de la etaj se iviseră, între perdele, doi ochi vineți, de iscoadă.

●

Odaia doamnei Eleonora Varduca m'a întâmpinat fără prietenie. Mă simțisem mai bine în tren, în gară și chiar în caleașca lui Bercușor.

Perdelele, prea rigide și prea albe, stăteau umflate, gata parcă să-și ia zborul. In sobă înegrea un vraf de hârtii arse, de necunoscutul care stăpânise înaintea mea odaia și care, la plecare, își făcuse ordine printre scrisori. Poate că și el se simțise ca și mine de stingher între pereții albaștri cu chenare cafenii, subt tabloul în cărbune, în ramă de scoici poleite, al „răposatului"... E ciudat sentimentul de jenă cu care pătrunzi într'o odaie care a fost a altcuiva, — a altcuiva care parcă n'a plecat de tot, ci întârzie în umbra și'n parfumul lucrurilor, te spionează și te măsoară cu un fel de necaz și de ironie.

M'am sprijinit cu palmele de masă. Masa s'a clătinat: avea un picior prea scurt. In călimara de cristal, cerneala uscată se răsucea în solzi violeți. Penița ruginită, cu vârfurile crucișe, cădea din condeiul care purta, la capăt, urme de dinți.

Dulapul n'avea cheie. Ca să se ție închisă, ușa trebuia proptită, sus, cu un jurnal împăturit în multe. Lavoarul de nuc purta încă stropi de săpun uscat. Iar pe luciul tulbure al oglinzii dintre ferestre, o urmă de deget, urma degetului mare al unei mâini bărbătești, punea definitiv odăii o pecetie străină și ostilă.

Din toată încăperea, numai patul îmi părea cunoscut. Subt covorul de părete puțin decolorat, pe care cine știe decând un păstor cânta din fluer unei păstorițe de lână trandafirie, divanul mânăstiresc, larg cât o odaie, își înfoia horbotele albe cu miros curat de sulfină.

— Nu vă deranjez?...

Doamna Varduca a intrat, timidă. A închis lavoarul, a netezit cuvertura pe pat, apoi s'a oferit, cu un zâmbet:

— Poate că vi-i urît...

S'a așezat pe marginea unui scaun, cu gesturi stângace, ca într'o casă în care ar fi intrat întâia oară. M'a iscodit, cu îndemânare și cu inutilă risipă de viclenie, despre viața mea de până atunci, despre neamuri:

— N'ai mata o mătușă măritată cu fratele dirigintelui poștei din Fălticeni? Nu?... Atunci am confundat...

Vorbea cu glas egal și scăzut. A început să-mi povestească despre un proces de demult c'un nepot, pentru o moștenire. Și m'a purtat, încet și monoton, după firul încâlcit și vechiu al amintirilor ei.

— Și să vezi mata, bărbatu-meu, grefieru'...

Din rama lui de scoici poleite, grefierul o asculta cu atenție, privind țintă în gol cu ochii de cărbune. Nu m'aș fi mirat să-l văd plecându-și capul în semn de aprobare, ori să-l aud oftând atunci când cucoana Eleonora îl privea pe gânduri:

— Eh, dacă ar fi trăit Dumnealui...

Inserarea se lăsa domol în odaie.

— Da' eu vorbesc, și mata poate că vrei să te odihnești...

Am protestat, moale...

— Nu... îmi face plăcere...

Pe fereastra deschisă intra parfum de liliac și de pământ ud. Cineva a trecut pe drum, încetinindu-și mersul prin dreptul ferestrelor.

— ...ș'atunci bărbatu-meu, grefieru', Dumnezeu să-l ierte...

Ușa s'a deschis fără sgomot. Duduia Eugenița sămăna cu mamă-sa. Avea pieptul plat, talia lungă ș'un chip de pisică, cu ochii îndepărtați și stropiți cu auriu. Călca atât de lin, încât dacă creștetul ei ar fi însemnat în mers o linie vizibilă în văzduh, linia ar fi fost perfect orizontală. De aceea duduia Eugenița purta pe tabla ceștile de cafea pline până 'n margine, fără să verse o picătură.

A pus pe masă tablaua, a căutat cu ochii prin odaie un lucru care știa bine că lipsește și a plecat. Se vedea că nu-i place să întârzie în odaia mea. Incăperea asta, căreia lipsa obiectelor familiare îi dădea, pentru mine, un aer de provizorat, părea a fi pentru fata gazdei, plină de amintiri pe care încerca, timidă și neputincioasă, să le înlăture.

STUDIO GUSTY

OTILIA CAZIMIR

Doamna Varduca a privit lung în urma fetei. Și când a vorbit iar, avea alt glas:

— Gândesc c'ai să te 'mpaci cu Duduia... Așa-i ea, cam sălbatecă la început. Și azi îi-și supărată... Matale pot să-ți spun. Că se chiamă că de-acu ești de-a noastră...

S'a uitat spre ușa închisă și s'a aplecat, a taină:

— Matale pot să-ți spun... Duduia e în simpatie reciprocă cu fostul nostru chiriaș. Băiat bun, impiegat de mișcare. Frumușel, cu viitor, și de familie.. Acuma-i mutat la Buzău. Doi ani a stat la noi, în odaia asta... La început, mai umbla el cu fetele Adameascăi, — a lui Adamescu de la poștă. Niște nebune, se plimbă toată ziua cu ofiterii la grădină și Dumnezeu mai știe pe unde, și biata mă-sa se spetește muncind, că nici slugă n'au cu ce să ție. Da' pe urmă a văzut băetu' cu cine are deaface. Nici nu mai ieșea în oraș; la slujbă ș'acasă. Păcat că l-o mutat. De când a plecat, de două săptămâni, a scris Duduei trei ilustrate și două scrisori închise. Să vezi mata ce scrisori! Am să ți le arăt. Zicea că sosește azi și mâne logodește... Și n'a venit... Noroc că am ținut secret, c'ar fi avut ce se bucura nebunele Adameascăi!

— Și... când trebuia să sosească logodnicul? întreb cu o vagă bănuială.

— La trei și patruzeci, cu trenul cu care ai venit și mata. Când am văzut la colț pe Bercușor, am gândit că-i el... I-am pregătit salonul... Dece n'o fi venit nu 'nțeleg. Măcar să fi scris. Eugenița crede că trebuie să fie vre-o intrigă la mijloc, și plânge, și zice că așa n'are ea noroc... Mai știi? I-or fi scris nebunele vre-o anonimă...

O ascultam, cu gândul la tovarășul meu de drum, la pantofii lui de lac noi-nouți, la buchetul care începuse să se ofilească în cămeșuța lui de foiță...

— Eu sînt de vină, trebuia să-l trezesc...

Doamna Varduca a tresărit, speriată:

— Poftim? Pe cine să trezești?

— Nimic... mă gândeam la ceva...

Gazda mea a plecat, cam grăbită. M'am apropiat de fereastră. Departe, într'o livadă obscură, își încerca glasul o privighetoare. Noaptea era transparentă și liniștită. Un murmur fluid și pur, cântecul unor nenumărate cupe de cristal subțire, trecea peste oraș. Cânta, pentru el singur, râul cel cu apă limpede și iute peste care mă purtase azi, hodorogind, trăsura lui Bercușor.

Am închis fereastra și am aprins lumina. In becul uzat a tresărit un firicel roșietic și sărac. O muscă s'a ridicat din umbră izbindu-și, năucă, armura metalică de luciul oglinzii. Zborul ei, ca o ață de întuneric destinsă în văzduh, mi-a călăuzit privirea spre urma degetului necunoscut de pe oglindă.

Și, cu încetul, urma aceea a început să capete pentru mine o ciudată înfiripare de viață: știam cine-o lăsase acolo.

— Trebuia să-l trezesc... Eu sunt de vină.

Nu puteam dormi. Mă gândeam la ochii de pisicuță bolnavă ai duduei Eugenița. Și urma degetului de pe oglindă îmi atrăgea mereu privirea, ca o mustrare. Pe masă, vasul de sticlă aștepta zădarnic florile care mureau cine știe pe unde, — din vina mea.

— Trebuia să-l trezesc...

M'am ridicat, am înmuiat în apă un colț de prosop și am șters îndesat, cu ciudă, urma de deget de pe oglindă.

— Poate că așa o să pot dormi...

Atunci s'a auzit la poartă o bătaie stăruitoare. Și glasul speriat al duduei Eugenița a tremurat în cerdac:

— Mamae, o telegramă! Să știi că i s'a întâmplat ceva rău lui Nicu!

Am rămas în picioare lângă oglindă. Peste apa ei vânătă a plutit dintr'odată un tablou întunecat. Un tren deraiat în noapte... Un mort... Și peste el, buchetul de logodnă, vèsted, scutură polen de aur din păhărutele narciselor. Și un ochiu albastru, grozav de albastru, mă privește fix, cu durere și cu adâncă mustrare. Iar o muscă de abanos, cu aripioare verzui, se lasă sprintenă pe albastrul încremenit al ochiului....

— Eu sunt de vină, că nu l-am trezit...

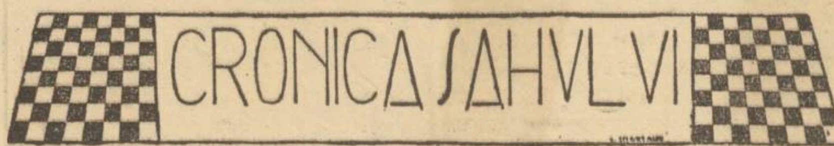
Dar glasul Duduii silabisea dulce subt becul aprins în cerdac:

„Afaceri urgente necesitat prezența Pașcani. Sosesc mâne nerăbdător. Nicu".

De-atâta nerăbdare, logodnicul dormise neîntors de la Mărășești și până la Pașcani...

Am respirat adânc. Am stins lumina. Și, cu fața la părete, am adormit ușor în mireazmă răcoroasă de sulfină, ca într'o livadă înrourată cu iarba dată 'n copt.

OTILIA CAZIMIR

Adresa redacției acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. București 1.*

D. Dinu Negreanu este silit, din cauza ocupațiilor sale multiple, să se retragă dela conducerea cronicii noastre.

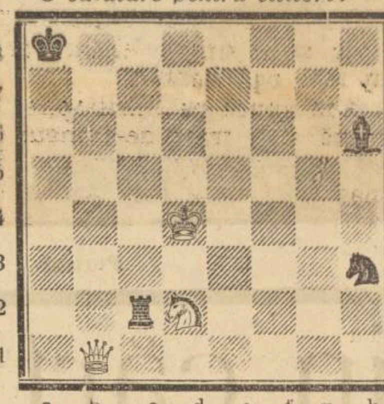
Mulțumindu-i călduros pentru activitatea sa depusă, ne exprimăm speranța că și pe viitor vom putea conta pe colaborarea d-sale.

Am reușit să obținem în locul său pentru conducerea rubricii pe d. Dr. L. Lazarus, cunoscutul problemist.

REDACȚIA

PROBLEMA No. 957

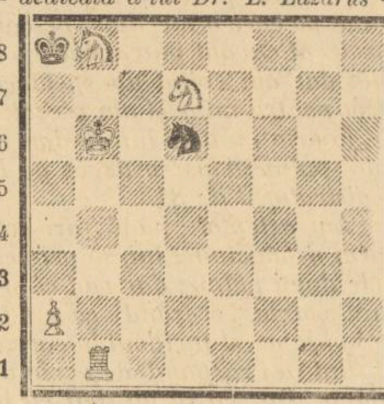
de **Dr. L. Lazarus**, București.
(inedită)
— O salutare pentru cititori! —

3 + 4 = 7
Ajutor invers 3 ‡
Hilfszüger Selbstmatt 3-er

PROBLEMA No. 958

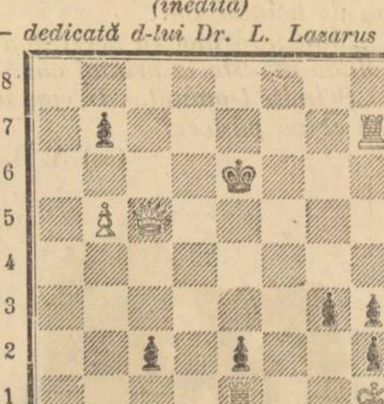
de **Ing. Paul Faragó**, București.
(inedită)
— dedicată d-lui Dr. L. Lazarus —

5 + 2 = 7
3 ‡

PROBLEMA No. 959

de **S. H rland**, București.
(inedită)
— dedicată d-lui Dr. L. Lazarus —

5 + 7 = 12
Maximal invers 3 ‡
Längstzüger Selbstmatt 3-er

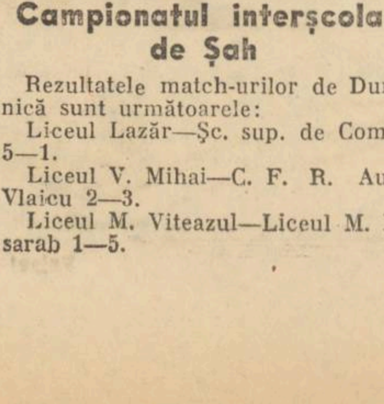
Campionatul interșcolar de Șah

Rezultatele match-urilor de Duminică sunt următoarele:

Liceul Lazăr—Șc. sup. de Comerț 5—1.

Liceul V. Mihai—C. F. R. Aurel Vlaicu 2—3.

Liceul M. Viteazul—Liceul M. Basarab 1—5.

Liceul Cantemir—Sc. sup. Arte și Meserii 3½—2½.

Liceul S. Haret—Liceul Sf. Sava 4—1 (1).

✱

Au învins:

Sirkus, Leu, Cogan, Iancu, Georgescu (L. G.); Friedman (Șc. sup. de Comerț); Popescu, Ganițchi (L. V. M.); Cristescu, Kempf, Dumitriu (L. A. V.); Klepper (L. M. V.); Schneidermann, Bernescu, Antonescu, Cornu, Bălănescu (L. M. B.); Istrate, Filipescu, Delio (L. C. V.); Teodoreanu (mereu învingător!), Seimeanu, Costescu, Racoviceanu (L. S. H.); Constantinescu (L. Sf. S.); Popescu, Sava, (Șc. sup. Arte și Meserii).

D. N.

O nouă contestație

Eminentul nostru problemist, I. Ohman-Buhuși, ne-a trimis o nouă contestație, cu privire la problemele premiate din concursul nostru internațional „In memoriam W. Pauly" și anume:

Problema cu motto: He, *mat în 2 mutări a d-lui W. Hebelt-Grodno (Polonia), care a obținut premiul al II-lea, are următoarea extrasoluție: 1. D×f2 cu amenințarea dublă și inevitabilă: 2. Nd3 mat și 2. Cf6 mat. Păcat de această foarte frumoasă problemă! In consecință, problemele următoare înaintează cu un grad mai sus, astfel că problema cu motto: „Und so eine Idee!" de d-nii E. și J. P. Pedersen-Aarhus (Danemarca) primește premiul al II-lea, etc.*

BIBLIOGRAFIE

A apărut Nr. 1. (anul XI.) din *„Revista Română de Șah"*, de sub conducerea d-lui *Mihail Sadoveanu*. Ca și în trecut acest număr se prezintă într'o formă impecabilă din punct de vedere redacțional și technic. Conține o bogată expunere teoretică asupra contragambitului *Albin* de *Dr. I. Balogh*, bazată pe o partidă foarte interesantă și instructivă, jucată la prima olimpiadă de șah prin corespondență în 1935. Urmează apoi partide din matchul *Dr. Euwe-Dr. Alechin*, precum și alte două partide foarte frumoase, câștigate de *R. Fine* împotriva lui *S. Flohr* și de *L. Steiner* împotriva lui *H. Müller*. In excelenta rubrică permanentă: „Sfârșituri de partidă și partide scurte" se găsesc 10 jocuri excepțional de frumoase, datorite celor mai mari maeștrii străini. Partea destinată problemelor și studiilor se găsește în mâinile încercate ale competenților problemiști: C. Costăchel, A. F. Ianovcic, P. Leibovici și I. Schlarkó. Diferite bibliografii și o cuprinzătoare cronică șahistă încheie acest număr al *„Revistei Române de Șah"*, fără îndoială una din cele mai bune reviste de șah din lume.

Abonamentele la „Revista Română de Șah" (Lei 300 pe an, L. 150 pe 6 luni) se vor expedia pe adresa: M. Auguștein, Brăila, str. Unirii 115.

●

Cu rubrica noastră de astăzi începem un nou concurs între dezlegătorii noștri. Soluțiile trebuiesc trimise pe adresa noastră de mai sus în decurs de 4 săptămâni dela apariția problemelor. La probleme în 2 mutări este suficient comunicarea cheiei, iar la problemele în 3 și mai multe mutări, variantele principale. Fiecare problemă contează atâtea puncte, din câte mutări constă ea. Extrasoluții contează la fel. Soluțiile vor fi publicate lunar. Dezlegătorii cari vor realiza 400 puncte, vor câștiga premii în cărți și reviste de șah.

PAUL I. NEGREANU
DR. L. LAZARUS

Actualități Științifice

Silicoza, boala minierilor

E vorba de o boală prea puțin cunoscută la noi, și care face adevărate ravagii în America, între lucrătorii de mine, cariere de nisip și piatră, săpătorii de tuneluri, etc.

Această maladie, denumită „silicoză", e provocată departicelele fine și grăunciorele de nisip, piatră sau quarț, conținând siliciu și care, pătrunzând în plămâni, îi rod încetul cu încetul.

Fără a fi mortală prin ea însăși, boala se termină în general prin pneumonie, tuberculoză sau asfixie, întrucât plămânii atinși nu transmit sângelui destul oxigen.

Cazuri frecvente de silicoză au fost constatate în special în minele de aur din California și la lucrările de construcție ale tunelului din Virginia de Vest. In această din urmă regiune, pământul conținând până la 99 la sută silice, lucrătorii, cari nu aveau măști speciale, mureau în massă, ceeace a determinat autoritățile americane să ia o serie de măsuri profilactice.

Aur în porumb

Analize recente, făcute cu extremă minuțiozitate, au descoperit urme de aur în grăunțele de porumb recoltat în Slovacia de vest. Aceste boabe fiind arse, s'a putut identifica în cenușa rămasă un reziduu metalic aurifer. E drept că, din punct de vedere practic, randamentul este neînsemnat, întrucât un kilogram de boabe de porumb nu cuprinde în general mai mult de 1/1000 grame de aur. Cercetările, făcute în această regiune și asupra boabelor de fasole, n'au condus la descoperirea unor urme de aur, după cum presupuneau unii.

Vinul și berea contra bacteriilor

Partizanii alcoolului vor găsi un argument prețios în recentele cercetări, făcute de câțiva specialiști, relativ la rolul bactericid al vinului și berei.

Intr'adevăr, din experiențele întreprinse în această direcție, rezultă că aceste băuturi, atât de apreciate de mulți din semenii noștri, exercită o acțiune de apărare intensă împotriva infecțiunilor microbiene, grație conținutului lor în alcool și acid carbonic.

Astfel, s'a constat că în vinul roșu obișnuit agenții febrei tifoide își pierd vitalitatea în două ceasuri, iar într'un vin mai acid, acești microbi mor în zece minute. Se poate ca un asemenea vin acru, deși foarte higienic sub acest raport, să n'aibă un gust desăvârșit. Cercetările au mai arătat deasemenea că apa amestecată cu vinul roșu devine sterilă de bacteriile tifosului în 12 ore, pe când apa amestecată cu vinul alb, ajunge în aceeaș stare numai după 6 ore.

Pe baza acestor constatări, medicii din occident recomandă, în cazuri de epidemii, consumația apei amestecată cu vin.

Felinare aprinse electric

Celula fotoelectrică — denumită popular „ochiul electric" — minuscula piesă care are darul prețios de a transforma razele de lumină în curenți electrici, își mărește tot mai mult sfera ei de aplicații practice.

O recentă utilizare permite aprinderea și stingerea automată a felinarelor de pe stradă. In acest scop, se folosesc aparate constând dintr'o cutie impermeabilă de fontă, care cuprinde un amplificator, un releu sensibil și o celulă foto-electrică sub un clopot emisferic.

Pe măsură ce lumina zilei scade, curentul furnisat de celula fotoelectrică se reduce, ceeace provoacă o acționare a releului, care comandă aprinderea lămpilor. Fenomenul invers se petrece la ivirea luminei în zori, când felinarele se sting tot automat, sub acțiunea aceluiaș mecanism.

„Puncte moarte" în eter

Echipajele avioanelor care deservesc traficul liniei britanice Cairo-Khartum, au constatat cu surprindere că deasupra „Văii Regilor" — unde se găsește mormântul lui Tutankamon — orice recepție de radio este imposibilă.

Acest fenomen misterios, pe care unele spirite superstițioase îl puneau în legătură cu anumite efecte oculte emanate din mormântul defunctului faraon, a fost de curând explicat de savantul parisian Charles Nordmann.

Acesta susține că „Valea Regilor" nu e singurul loc din lume, în care nu sunt posibile comunicații prin T. F. F. Există în eter o serie întreagă de asemenea „puncte moarte"'. Așa de pildă, orice radio-comunicații cu vapoarele de pe înălțimea Capului Finister și din anumite puncte ale portului Toulon sunt absolut imposibile. Deasemenea în Groelanda există un imens teritoriu, în care nu se pot face nici emisiuni, nici recepții de radio. Aceste „puncte moarte" sunt datorite, — după Charles Nordmann — unor câmpuri electromagnetice pricinuite de prezența nisipului electrizat.

Soarele în serviciul industriei

Un inventator din California H. E. Mc. Coy a construit un aparat care face posibilă realizarea unor energii calorifice și a unor temperaturi oricât de mari, grație expoatării razelor soarelui.

Pentru prima oară această străveche problemă technică, este soluționată într'o formă practică și rentabilă din punctul de vedere comercial. In ilustrație, vedem pe inventator alături de transformatorii săi solari. Fiecare din aceste unități concentrează într'un focar căldura produsă de 1500 de elemente. La rândul ei, această căldură poate fi multiplicată prin utilizarea altor trasformatori, oricât de numeroși. In felul acesta, putem depăși orice limită. In încercările, făcute pe baza acestui procedeu ingenios, s'a reușit să se topească diverse minereuri, să se izoleze mercurul din sulfura de mercur și să se acționeze mașini cu vapori, etc.

Locuințele umede și sănătatea

Se știe din experiență că locuințele umede sunt vătămătoare sănătății. Și totuș, această constatare, apoape banală, nu a primit până acum o explicare rațională. Abia de curând savantul german, profesorul Kisskalt din Muenchen, a reușit să lămurească problema.

Este evident că umezeala pereților se evaporează atunci când e încălzită camera, provocând astfel o permanentă răceală de evaporare. Or, această răceală nu încetează, oricât de intensă ar fi încălzirea camerei, atâta vreme cât există încă umiditate în pereți. Intr'adevăr, cu cât încălzim mai mult, cu atât se evaporează mai multă apă, răceala de evaporare menținându-se ca o permanentă sursă de boală.

Al treilea ochiu

Savanții americani dr. Svorikyn și dr. Morton au inventat un dispozitiv, pe care l-au denumit „al treilea ochiu". Dispozitivul constă într'o lampă electronică, care reușește să aducă în domeniul vizibilului ceeace pentru ochiul normal este invizibil. Grație acestui aparat, omul are posibilitatea de a-și mări de vreo patru ori sfera elementelor vizibile.

Mecanismul aparatului realizat de cei doi savanți jankei, — și cunoscut în știință sub numele de „iconoscop", este următorul: lumina declanșează intr"însul electroni, provocând curenți electrici, care pot fi amplificați cu ușurință și adaugă astfel un supliment de energie, suficient pentru a impresiona ochiul.

Grație noului aparat, vom putea străbate într'o anumită măsură ceața și urmări microorganismele la razele luminii infra-roșii.

Ing. I. S.

Inventatorul Mc Coy și transformatorii solari

Sărbătorirea lui Romain Rolland

Cazul Romain Rolland

Că Romain Rolland reprezintă un caz — iată un fapt de care nimeni nu se poate îndoi, cunoscând semnificația operei și a activității sale. I-a fost dat acestui scriitor, — care nu este cel mai considerabil al timpului său, — să reprezinte lumea modernă mai mult decât alții.

Vorbind riguros, orice artist e un reprezentativ, pentrucă el promovează în opera sa diferite curente, diferite influențe, feluri de a gândi și a simți din lumea înconjurătoare. Numai că aceste influențe sunt mai mult sau mai puțin actuale, mai mult sau mai puțin importante, din punctul de vedere social, de pildă. Spunem aceasta ca să accentuăm că atunci când judecăm capacitatea de reprezentare a unui scriitor, suntem forțați să părăsim cadrul strict estetic al chestiunii.

Romain Rolland a avut norocul să fie la răspântia unor curente foarte puternice, foarte vii ale vremii noastre, pe care le-a exprimat cu o generozitate și un simț ascuțit, dureros aproape, al nedreptății. Deaici o caracteristică imediată: Romain Rolland reprezintă aspirațiile sociale, etice ale vremii noastre și mult mai puțin posibilitățile ei estetice sau intelectuale pure.

Or, prin faptul însuș al evoluției democratice, nevoile de dreptate socială, de realizări umanitare au întrecut cu mult, covârșitor, pe toate celelalte posibilități și necesități din om, înăbușindu-le aproape. Pentru omul modern european, problema etică primează, am putea spune că devine aproape unică.

E deajuns să reluăm literatura democratică, — Rousseau, Lamenais, Victor Hugo, Zola, Tolstoi (ca teoretician), ca să ne dăm seama cât de firesc se situează Romain Rolland între ei.

Dar dacă Romain Rolland ar fi fost numai un teoretician, ar fi trecut între mulți alți predicatori ai democrației. Aceste aspirații însă, s'au altoit la el pe un temperament extraordinar de cald, de generos, de comunicativ, care târăște, smulge, dela cititor o adeziune, oricât de puțină inimă ar avea.

Să spună intelectualii ce a însemnat pentru fiecare din ei, la o etapă a adolescenții, lectura lui „Jean-Christophe". Au fost clipe puternice...

Ceiace face mai interesant umanitarismul lui Romain Rolland, e că se suprapune pe o cultură în adevăr formidabilă. Un secol și jumătate de civilizație europeană se exprimă prin el. „Jean-Christophe" ajunsese să reunească (în ultimele lui opere) adâncimea germană, claritatea și vivacitatea franceze, cu simțul formei și al nobleței italiene". Frază ce exprimă minunat chiar aspirațiile lui Romain Rolland.

Umanitarismul lui Romain Rolland nu e de esență intelectuală ca acela al lui Goethe; e de natură sentimentală. Această sensibilitate ia proporții în adevăr de fluviu, complicându-se cu un simț al muzicei, care îl face să evite tot ce e prea geometric, prea riguros în firea umană, într'un cuvânt tot ce e de natură pură intelectuală... Temperament muzical, ineacă în valuri sonore tot ce pare a fi ireductibil în antagonism. Mărturisim că metoda nu ni se pare prea eficace, cu toată simpatia pe care o inspiră, cu toată adeziunea de primul moment pe care o smulge. Aspirația centrală a lui Romain Rolland pare a tinde spre acel „Weltbürgerschaft" (cetățenie mondială) care a fost unul din leit-motivele romantismului german și în special al lui Schiller. Prin toată opera sa, el se declară urmașul și moștenitorul a diferite mișcări europene, care au totuși trăsătură comună antitradiționalismul lor: 1) doctrinele, aspirațiile democratico-umanitare ale Revoluției din 1789. 2) al Aufklarungului german, mișcare analogă cu precedenta adaptată unui alt popor. 3) al muzicii romantice. 4) al eticei tolstoiene; mișcări interesante, firește.

Pentrucă suntem pe terenul pur ideologic, trebue să declarăm că nu ne îndoim nici un moment de sinceritatea generosității și umanitarismului lui Romain Rolland, pe care le găsim chiar comunicative, contagioase; dar intelectual, sistemul său ar suferi pe urma unei analize. Bunele intenții, nobleța sufletească nu explică nimic din realitatea ultimă și cauzală a lumii, care—după cum spune Evanghelia — sunt singurele lucruri ce au importanță. Romain Rolland e unul din strigătele acelea patetice care au izbucnit în noaptea omenirii, care au răscolit-o dar nu au explicat-o: Socrate, Huss, Luther, Rousseau, Tolstoi.

Domnul Ibrăileanu spune că admiră pe Anatole France și stimează pe Romain Rolland. Stima i-o dăm cu toții fără deosebire, dar Maestrul care să ne explice misterul vieții, al nostru și al cauzelor, e în altă parte.

VASILE LOVINESCU

Mărunte

— In cursul lunei viitoare va apare un volum cu zece portrete ardelenești al d-lui V. Munteanu, redactorul ziarelor „Adevĕrul" și „Dimineața" pentru Ardeal.

Romain Rolland — student

Din Jean Christophe

Contemplația naturii

Mergea pe câmpuri cu pași mari privind cerul și agitând brațele. Poruncea norilor. Vroia să-i întoarne spre dreapta. Dar ei se duceau la stânga. Atunci începea să-i ocărască și-și retrăgea ordinul. Ii pândea cu coada ochiului, cu inima bătând, să vadă măcar pe vreunul din cei mai mititei ascultându-i porunca; ei însă urmau să alerge liniștit spre stânga. Atunci bătea din picior, îi amenința cu bățul și le da cu strășnicie poruncă să pornească spre stânga: și în adevăr atunci ascultau de minune. Era fericit și mândru de puterea lui. Atingea florile menindu-le să se prefacă în calește aurite, cum auzise că se întâmplă în povești; și cu toate că așa ceva nu se întâmpla niciodată, era încredințat că odată și odată, cu răbdare, tot are să izbutească. Căuta un greier din care să-și facă un cal: îi punea încetișor nuelușa pe spate și spunea o formulă magică. Insecta speriată o lua la fugă: el îi tăia drumul. Indată apoi se trântea pe burtă lângă dânsul, ca să-l vadă de-aproape. Uita că-i vrăjitor și se juca răsturnând biata gâză cu picioarele în sus râzând în gura mare de zvârcolirile ei.

Cea dintâi jignire

Incurajați de tăcerea lui, cele două odrasle de boer, care prinseseră dintr'odată pentru puiul de sărac una din acele antipatii de copil, crudă și fără motiv, se gândiră numaidecât cum să-l necăjească, făcându-și dintr'asta un prilej de desfătare. Fetița mai ales era înverșunată. Băgase de samă că lui Christophe îi venea greu să alerge din cauza hainelor lui prea strâmte: și descoperi un fel rafinat de a-l chinui: să-l puie să sară. Clădiră mai multe bănci unele peste altele, îndemnându-l pe Christophe să treacă obstacolul. Bietul băiat nu îndrăznea să spuie ce-l oprește să sară; își adună toate puterile, se avântă și se lungi la pământ. In jur hohote de râs îl batjocoreau. Fu pus să încerce din nou. Făcu o sforțare disperată reușind să sară. Călăii lui însă nu se arătară mulțumiți numai cu atât, hotărînd că obstacolul nu era destul de înalt. Ridicară mai mult construcția până ajunse o piedică cu neputință de sărit fără să-ți rupi gâtul. Christophe încercă să se răzvrătească și declară că nu sare. Atunci fetița îl făcu laș ți-l râse că i-i frică. Christophe nu mai putu îndura; și cu toate că era sigur că are să cadă sări și căzu. Picioarele i se încurcară în obstacol, care se dărâmă cu tot cu el. Se răni la mâni și era cât pe ce să-și spargă capul; și culme a nenorocirii, straiele îi plesniră în genunchi și în alte părți. Se simțea bolnav de rușine; auzea pe cei doi copii țupăind de bucurie în jurul lui; suferea groaznic. Se simțea disprețuit, urât: dece? dece oare? Ar fi vrut să moară! — Nu există durere mai crudă ca a copilului care descopere întâia oară răutatea celorlalți; se crede atunci persecutat de lumea întreagă și nu mai are niciun sprijin să-l susție; nu mai are nimic, nimic!... Christophe cercă să se ridice, băiatul de burghez îl brânci trântindu-l din nou; fetița îl lovi cu picioarele. Făcu o nouă încercare: se aruncară amândoi peste dânsul așezându-i-se pe spinare, turtindu-i fața de pământ. Atunci îl cuprinse furia: prea multe nenorociri cădeau pe capul lui! Mânile îl usturau, hainele lui cele frumoase erau rupte, — o adevărată catastrofă! — rușinea, supărarea, revolta contra nedreptății, atâtea necazuri laolaltă, se prefăcură dintr'odată într'o furie oarbă. Ridicându-se în genunchi și 'n mâni se încordă deodată scuturându-se ca

ROMAIN ROLLAND

un câne și zvârlindu-și cât colo prigonitorii, și cum ei reveneau la atac se repezi asupra lor cu capul înainte, pălmui pe fetiță și trânti un pumn băiatului zvârlindu-l în mijlocul stratului.

Răsunară urlete. Copiii alergară spre casă, cu țipete ascuțite. Se auziră uși trântite și exclamații de mânie. Cucoana alergă, pe cât îi permitea trena rochiei. Christophe o vedea venind dar nu căuta să fugă; era îngrozit de cele ce făcuse: era un lucru nemaipomenit, o crimă; dar nu-i părea rău de nimic. Aștepta. Era pierdut. Cu atât mai bine Ajunsese la disperare.

Idilă

Sabina sta pe scaun în fața casei. Christophe i se așeză la picioare, pe trepte. Dintre faldurile rochiei ei strânse în poală lua cu pumnul păstăi verzi și trecea bobițele rotunde în strachina pe care Sabina o ținea între genunchi. Privea în jos. Vedea ciorapii negri ai Sabinei care-i modelau pulpele și picioarele. Nu îndrăznea să-și ridice ochii spre ea.

Atmosfera era apăsătoare. Cerul foarte alb, foarte jos, fără nicio adiere. Nu se mișca nicio frunză. Grădina era închisă de ziduri mari; acolo se sfârșea lumea.

Copilul plecase la plimbare cu o vecină. Erau singuri. Nu vorbeau. Nu mai puteau să spună nimic. Fără să vadă, continua să ia mazăre din poala Sabinei; degetele îi tremurau atingând-o, întâlniră între păstăile proaspete și mătăsoase degetele Sabinei care și ele tremurau. Nu mai putură continua. Rămaseră nemișcați, fără să se privească. Ea răsturnată în scaun, cu gura întredeschisă, cu mânile atârnând; el, la picioarele ei, sprijinindu-se ușor de ea; simțea dealungul umărului și al brațului căldura piciorului Sabinei. Gâfâiau amândoi. Christophe își apăsa mânile pe piatră ca să le răcorească; una din ele atinse piciorul Sabinei ieșit din pantof, și rămase pe el, neputându-se desprinde. Un fior îi străbătu. Amețeau aproape. Mâna lui Christophe strângea degetele delicate ale piciorului Sabinei. Sabina, înfrigurată, se pleca spre Christophe.

Voci cunoscute îi smulseră din această beție. Tresăriră. Christophe se ridică dintr'o săritură și trecu de partea cealaltă a gardului. Sabina își adună cojile de păstăi în poala rochiei și intră în casă. Ajuns în curte, el întoarse capul. Era în prag. Se priviră. Frunzele copacilor începură să sune subt picături mărunte de ploaie... Ea închise ușa. Doamna Vogel și Rosa se întorceau... Christophe se sui în camera lui...

O escapadă

Indată după masă se pregătiră să plece. Aveau doi kilometri de mers prin pădure până la debarcader. Ada se ridică cea dintâiu și Christophe o urmă. Așteptară afară până fură gata și ceilalți: — fără să vorbească, alături, în ceața deasă ruptă doar de un singur felinar aprins în fața ușii hanului...

Ada apucă pe Christophe de mână și îl trase de-alungul casei către grădină, în umbră. Rămaseră ascunși subt un balcon de pe care cădea o perdea de viță sălbatică. Noaptea grea îi învăluia. Nu se vedeau. Vântul mișca vârfurile brazilor. Simțea degetele calde ale Adei între degetele lui și parfumul florii de eliotrop ce-o purta ea la sân.

Deodată îl atrase spre ea; gura lui Christophe atinse părul Adei, umezit de ceață, îi sărută ochii, nările și obrajii grăsuți, și colțul gurii, căutând buzele, găsindu-le și rămânând pe ele.

Ceilalți ieșiseră. Strigau:

— Adi.

Stăteau nemișcați, abea respirând, strânși unul lângă altul.

Auziră pe Myrha spunând:

— Au plecat înainte.

Pașii tovarășilor lor se depărtară în noapte. Se îmbrățișară mai strâns, înăbușindu-și pe buze șoapte pasionate.

Un orologiu din sat sună în depărtare. Se smulseră din îmbrățișare. Trebuiau să alerge la stație. Fără nici un cuvânt porniră la drum, strânși la braț, potrivindu-și mersul în același pas, un pas vioiu și hotărit, ca ea. Drumul era pustiu, în jur nici o ființă vie, abea vedeau la zece pași înaintea lor; mergeau senini și siguri în noaptea lor dragă, fără să se împiedice de pietre. Fiindcă întârziaseră apucară pe un drum mai scurt. Cărarea după ce coborise printre vii, începea să urce șerpuind lung pe costișă. Auzeau prin ceață zgomotul apei și plescăitul sonor al bărcii ce se apropia. Ajunseră însfârșit pe malul Rinului dar încă prea departe de stație. Nu-și pierduseră seninătatea. Ada își uitase oboseala de cu sară. Li se părea că ar fi putut merge noaptea întreagă pe iarba tăcută, în ceața plutitoare mai umedă și mai densă de-alungul fluviului învăluit ca de-o lumină albă de lună. Sirena bărcii mugi și monstrul nevăzut se depărtă greoiu. Spuseră râzând:

— Așteptăm pe următorul.

Pe țărm, un val se sfărmă cu clipotit dulce la picioarele lor.

La îmbarcader li se spuse:

— Acum a plecat cel din urmă.

Inima lui Christophe începu a bate. Ada strânse brațul tovarășului ei.

— Ei! zise ea, găsim altul mâne.

La câtiva pași într'o aureolă de ceață, lumina slab un felinar agățat într'un stâlp. Puțin mai încolo, câteva ferestre luminate, un han mic.

Intrară într'o grădiniță minusculă. Nisipul scrâșnea subt pașii lor. Găsiră bâjbâind treptele scării. Când pătrunseră înăuntru tocmai se stingeau luminile. Ada, la brațul lui Christophe, ceru o cameră. Incăperea unde fură conduși dădea spre grădină. Aplecându-se pe fereastră, Cristophe văzu lumina fosforoscentă a fluviului și ochiul felinarului, cu jocul gâzelor aripate izbindu-se în jurul sticlei. Ușa se închise. Ada sta în picioare lângă pat, zâmbind. El nu îndrăznea s'o privească. Nici ea nu se uita la dânsul, îi urmărea însă printre gene, toate mișcările. Podeaua trosnea la fiecare pas. Se auzeau cele mai mici sgomote din casă. Se așezară pe pat și se îmbrățișară în tăcere.

Beethoven

Elogiul bunătății

„Vreau să dovedesc că acel care face fapte bune și nobile, găsește în aceasta sprijin contra nenorocirii".
BEETHOVEN

Nu sunt eroi acei care au izbutit prin gândire sau prin putere. Numesc eroi numai pe acei care au avut suflete mari. După cum a spus unul din cei mai mari dintre ei, chiar acel a cărui viață o povestesc aici: „Nu recunosc alt semn de superioritate decât bunătatea". Când nu este firea nobilă, nu există nici om mare, nici artist mare și nici om de acțiune mare; nu există decât idoli deșerți pentru mulțimea meschină. Vremea îi distruge laolaltă. Puțin ne interesează succesul. E vorba să fii mare nu să pari mare.

Dragostea de mamă

In 1787 el își pierdu mama pe care o adora. „Era așa de bună cu mine, merita atâta dragoste, era cea mai bună prietenă a mea! O! Cine era mai fericit de cât mine când puteam să rostesc cuvântul duios de mamă și când ea putea să-l audă!" Ea murise ftizică; și Beethoven se credea încolțit de aceeași boală; de atunci el suferi într'una. Și la suferința lui se adăugă o melancolie, mai crudă decât boala însăși.

Epitaf

Ce cucerire, ce bătălie a lui Bonaparte, ce soare dela Austerlitz s'a înălțat până la gloria acestei sforțări supraomenești, acestei victorii, cea mai strălucitoare pe care a câștigat-o vreodată Spiritul: un nenorocit, un sărac, un infirm, un singuratic, chinul întrupat, pe care lumea îl lipsește de bucurie, făurește el singur Bucuria ca să o dăruiască lumii. O oțelește cu mizeria sa după cum a spus-o singur într'un cuvânt superb care a fost însăși viața lui și care este principiul tuturor sufletelor de erou:

„Prin suferință spre Bucurie"
„Durch Leiden Freude".

Michel-Angelo

Zugrăvirea capelei Sixtine

Munca titanică a început la 10 Mai 1508. Anii întunecați,— cei mai întunecați și mai sublimi din viața sa întreagă! Acesta-i legendarul Michel Angelo, eroul Capelei Sixtine, a cărui imagine măreață este și trebuie să rămâie săpată în memoria umanității.

A suferit groaznic. Scrisorile lui de atunci sunt mărturie a unei descurajări febrile pe care nici credința lui nu o putea potoli.

„Mi-e sufletul desnădăjduit: iată un an de când n'am primit nici o sumă de la papă; nu-i cer nimic, pentrucă lucrarea mea n'a înaintat destul, ca să mi se pară că merit o răsplată. Și aceasta numai din pricina lucrului anevoios și fiindcă pictura nu-i meseria mea. Astfel îmi pierd timpul fără rezultat. Dumnezeu să mă ajute!"

Deabia isprăvise **„Potopul"** și pictura începuse să se mucegăiască: nu se mai deosebeau figurile. Atunci n'a mai vrut să continue. Dar papa nu a îngăduit nici o scuză. A trebuit să reînceapă lucrul.

. . . .

Michel-Angelo a isprăvit această muncă de Hercule, glorios dar istovit. Luni de zile, ținând capul dat pe spate pentru ca să picteze bolta capelei Sixtine, și-a stricat vederea așa de mult, încât vreme îndelungată după aceia nu putea să citească o scrisoare, sau să privească un obiect, decât ridicându-le deasupra capului, ca să le vadă mai bine.

El singur râdea de infirmitățile sale: „Din pricina muncii am făcut o gușă ca și pisicile de Lombardia din pricina apei... Pântecele meu se înalță către bărbie, barba se ridică spre cer, căpățâna mi se sprijină pe spate, pieptul parcă mi-i de scorpie; penelul picurându-mi pe obraz, l-a prefăcut într'un mozaic împestrițat. Șoldurile mi-au intrat în trup și spatele mi-i sprijin.

Merg la întâmplare fără să pot să-mi văd picioarele. Pielea mi-i întinsă în față și sbârcită în spate; sunt încordat ca un arc sirian. Mintea mi-i tot așa de ciudată ca și trupul:

Urmare în pag. 7-a

Romain Rolland — astăzi

te simți prost când ești o trestie îndoită..."

Nu trebue să ne lăsăm înșelați de această bună dispoziție. Michel-Angelo suferea din pricină că era urât.

Romain Rolland

Note biografice

Romain Rolland, literat și autor dramatic francez, s'a născut la Clamecy, în anul 1868.

De mic copil avea dragoste și înclinare spre arte și mai ales pentru literatură și muzică. Părinții lui însă îl îndeamnă să urmeze calea științei. Dorind să nu mâhnească pe ai săi, Romain se înscrie la Politehnică, în 1886. In acelaș timp însă urmează și literele, luându-și, în 1895, doctoratul cu succes, cu o teză asupra „Originilor teatrului liric modern".

Insărcinat cu o catedră de conferințe la „Ecole Normale", în ramura Istoriei Artelor, activează în acelaș timp ca muzicograf. Firea lui nu-și desminte înclinările de cu vreme și în chip natural se dedică artei.

Prima manifestare în domeniul muzelor e piesa Aërt, *scrisă în 1898. Urmează apoi o serie întreagă de lucrări dramatice, istorice și filosofice:* Lupii, *apărută sub pseudonimul Saint-Just,* Triumful rațiunii *(1899),* Danton *(1901),* 14 Iulie *(1902),* Teatrul poporului (1903), Va veni timpul *(1903),* La Montespan *(1904).*

După literatura de teatru, se lansează într'o serie de studii adânci și pătrunzătoare asupra artiștilor celebri și în special a muzicanților. Scrie Beethoven *(1903),* Michel Angelo *(1905),* Muzicanți de astăzi *(1908),* Haendel *(1910),* Viața lui Tolstoi *(1911),* Voiaj muzical în țara trecutului *(1920).*

Opera lui capitală în literatură, însă, este Jean Christophe, *scrisă în decursul anilor 1905-1909, prin care devine cunoscut în întreaga lume. Preocuparea și dragostea lui pentru darul divin al muzicii se concretizează în acest roman, care cuprinde zece volume; înțelegerea soartei geniilor muzicale, procesul dureros și dulce al creatorilor de armonii e urmărit în amănunt de autor, în pagini lirice, pline de exuberanță și volubilitate.*

In afară de apostolatul artei, Romain Rolland este înainte de toate un umanitarist. Nu într'un înțeles restrâns ci într'un sens grandios.

La începutul războiului mondial, publică o carte: De-asupra încăerării *(1915) în care se arată partizan al păcii între națiuni, hotărînd că nu există destin al unui popor; există destin omenesc. Cartea aceasta a ridicat vii proteste. Incepând să meargă pe drumul acesta, Rolland își accentuiază din ce în ce mai mult ideile internaționalei III.*

Pe vremea măcelurilor crâncene ale războiului, se retrage în Elveția. „Refugiul rațiunii în zilele de nebunie", așa i se spune din clipa aceia.

Cărțile pe care le mai scrie în anii următori sunt îmbibate de convingerile lui puternice.

Cităm: Către popoarele asasinate *(1917),* Colas Breugnon *(1918),* Clerambault *(1920),* Precursorii *(1924),* Jocul dragostei și al morții *(1925),* Sufletul încântat *(1925-27),* Mahatma Gandhi *(1926),* Les Leonides *(1928),* Eseu asupra misticei și acțiunii Indiilor vii în 1930.

In 1916, i se decerne premiul Nobel, cu drept cuvânt după o carieră plină de muncă și luminată de idei și convingeri mari.

Acum, odată cu împlinirea a celei de-a 70-a aniversare, omenirea întreagă îl sărbătorește, ca pe-un apostol al frumosului și bunătății.

Privire asupra operei lui Romain Rolland

Firește, în cadrul unei dări de seamă nu putem să analizăm toată opera lui Romain Rolland. Ne vom mulțumi să caracterizăm operele cele mai importante, etapele caracteristice ale acestui drum de șaptezeci de ani.

Vom lăsa deci la o parte toate operele de pură critică muzicală: vom reaminti numai că sunt din cele mai bune ale genului și că poate e tot ce-i mai rezistent din opera lui Romain Rolland, deoarece sunt curate de orice altă preocupare, nelimitate de contingențe străine de opera de artă.

Nu vom vorbi deci de „Musiciens d'Aujourdhui" și „Musiciens d'autrefois", de „Handel", de „Opera lui Beethoven": constatăm că existau la Romain Rolland și posibilități de artă pură.

Există un punct central, o cheie de boltă a întregii opere rollandiene și aceia nu e de natură estetică: vreau să vorbesc de afacerea Dreyfuss, care a fost atât de decisivă pentru toți acei din generația sa, situându-i violent într'o atitudine. „Afacerea" a făcut din Romain Rolland un luptător, determinându-i toată viața lui ulterioară și în acelaș timp și opera. A făcut din acest om care părea destinat unei cariere pacifice de muzicograf și de profesor la Sorbona, un luptător.

Romain Rolland a încercat să-și întruchipeze aspirațiile, iubirile și urile, într'un erou a cărui viață a descris-o în zece volume. In „Jean Christophe", Rolland a vrut să realizeze „Weltburgerul" (cetățeanul mondial) al romantismului german. Deasupra rasei și-a națiunilor, caută să înjghebe în el, prin „divina Muzică" o sinteză a Occidentului și dacă înțelegem prin Occident numai pe acel modern trebue să spunem că a reușit... adică, Jean-Christophe rezumă Occidentul acela care înseamnă ceva mai mult prin pasiune, sentimentalitate, morală, decât intelectualitate pură. „Jean Christophe" e șira spinării a întregii opere a lui Romain Rolland. Tot ce a scris se situează numai față de dânsul ca niște catene secundare față de muntele central. E o încercare de portretizare în genul lui Plutarc, în care o grijă de fiece clipă pentru eroism susține tot personajul.

Opera s'ar fi putut reduce perfect la jumătate, deoarece ceaлaltă e numai polemică de un interes strict momentan, contingent, pe care scurgerea timpului a nimicit-o. Oriunde însă vorbește de muzică. Rolland e desăvârșit, și momentele de creație ale muzicantului Jean Christophe, deșteptarea înceată a geniului său latent, șuvoiul muzical care crește, sunt realizări definitive, cași paginile pregnante ale copilăriei pe malul Rinului.

Inclinarea lui Romain Roland spre biografia eroică, culminează în cele trei vieți (Viața lui Beethoven, Viața lui Michel Angelo, Viața lui Tolstoi).

Realitatea obiectivă îl interesează mai puțin decât anumite caracteristici în simpatie cu propriul său temperament. In Beethoven vede pe cel dintâi dintre muzicanți și forța cea mai eroică a artei moderne. E opera cea mai desăvârșită a lui Romain Rolland și după spusele lui Péguy a însemnat „nu numai începutul destinului literar al lui Romain Rolland, ci infinit mai mult decât un început de destin literar o revelație morală, subită, o presimțire desvăluită, revelată, isbucnirea, comunicarea bruscă a unui mare destin moral".

In „Michel Angelo" vedea „contradicția puternică între un geniu ce era eroic și o voință care nu era". In omul mic care purta plafonul Sixtinei pe spate, ca un uriaș cerul, avem tragedia unui geniu care poate și vrea nesfârșit mai mult decât temperamentul și timpul său. In sfârșit, zece ani după „Viața lui Beethoven", compune „Viața lui Tolstoi", „Lumina care s'a stins acum, a fost pentru acei din generația mea, cea mai pură dintre acelea care le-au luminat tinerețea".

Venirea războiului i-a prilejuit lui Romain Rolland o atitudine care i-a atras admirația multora și ura multora. Se situează singur „Au dessus de la mélée", fapt ce denotă o mare încredere în ceeace reprezintă.

După război, ne dă o serie de volume „Anette et Sylvie", în care vede un fel de „pendant" feminin al lui Jean Christophe. Preocupările politice covârșesc și se situează acum fără nici un echivoc.

Trebue deasemenea de notat

(Continuare în pag. VI-a)

„Inamicul Public" No. 1

In America, Dillinger fusese decretat, înainte de a fi fost ucis, „inamicul Public" No. 1. Acum, nu știu care alt gangster se bucură de această tristă celebritate... Noi, românii, n'avem încă astfel de inamici, dar avem un și mai teribil inamic: „Inamicul Casnic" No. 1. Și-o să vă spun de ce, cu deamănuntul:

Pre numele cel mic Firică, iar după cel moștenit din bătrâni, Andronescu, eu și cu nevastă-mea, duceam oarecum un trai tihnit. Eu pensionar, ea cu menajul; ambii — după cât se vede — oameni potoliți, așezați, casnici. Deși în vârstă, ne permiteam din când în când câte-o distracție... câte-un cinema sau un teatru că, deh! om ești și nu poți sta închis ca bursucul în vizuine. Ș'apoi... mi-a mai rămas o fată de măritat, așa că trebue s'o scot în lume, pe la concerte și pe ea... Dar, asta-i altă chestie.

Duceam deci un trai destul de patriarhal, până veni nepricopsitu' de gineri-meu, Pandele Gornișteanu, „ăl cu blokhausul", să-mi încurce el rosturile vieții și să-mi strice liniștea. Imi explica el, adică, avantagiile radiofoniei, că el de fapt e inginer la Uzina de gaz și se pricepe în drăcovenii d'astea... aeriene. Cică:

— Tată socrule.. De ce să te „deplasezi" cu familia și să nu-ți aduci distracția, pe calea undelor hertziene, în casă? Vrei muzică de cameră? Radio-România ți-o retransmite din străinătate! Vrei muzică religioasă? Ai toată slujba dela Patriarhie în casă! Ai cumva poftă să *vezi* o piesă de teatru, Radio ți-o servește la domiciliu...

— Oho, mă nerodule — zic — ia-mă mai încet... Cum o să văd o piesă de teatru prin drăcia aia?

— O vezi, tată socrule, adică o auzi atât de bine, încât parc'o vezi cu ochii! Zău, piesele sunt sincronizate, adică radiofonizate, de s'aude totul: cum se deschid ușile, cum umblă actorii pe scenă, cum își aprind țigările tot-tot e redat pe cale mecanică. Ș'apoi ai alte avantagii: vrei să știi cât e ceasul, sau în ce zi ne aflăm, sau ce vreme e prin oraș, dac'o să ploae la țară, în fine, orice informație îți dorește inima, ți-o servește spikerița la radio! Dar economia cu deplasarea, cu biletele, cu garderoba? Stai liniștit în fotoliu și nu te costă mai nimic.

...Slab de înger am fost de când mă știu. E de-ajuns ca vreun zănatec să-mi toace la ureche verzi-și-uscate, că m'a și convins. Așa e caracterul meu!

Ca urmare, a douazi sosi de la magazin un amploiat cu tașcă însoțit de doi zaplani cu aparatul „Super-Superlativus nr. 2 cu acumulator electric la patru lămpi" (cam așa ceva miau explicat aceia) și'ncepură să-mi răvășească mobilele din casă pentru a găsi locul potrivit, ba-mi cotrobăiră și prin pod ca să facă „legătura". Cât îl potriviră Dumnealor, dându-mi și lămuririle necesare, dihania de aparat începu să cânte, ba să și spuie ceva fonfăit pe englezește, dar nu'nțelegeam boacă. După ce plecară însă, încetă ca prin farmec și, oricâte șuruburi învârtirăm, *Super-Superlativul* tăcea chitic. Soacră-mea își dete cu părerea că trebue să fie „defectat la bobinaj" că și-al Popeaschii tace de patru zile'n șir.

Nevastă-mea spuse că, poate nu s'aude din pricina tramvaiului No. 6, care trece prin fața locuinței mele. Fii-mea, Carmencita, mai sentimentală, oftă:

— Vai, papa... și tocmai prinsesem Roma! Și eu mă'nebunesc după canțonetele italienești...

Doar eu, mă gândeam ce neghiob am fost să arunc 14.500 de leișori pe gârlă, pentru o drăcovenie care mai mult pârâe și latră, decât face vreo treabă. Când veni ginere-meu la masă, nu-i răspunsei la salut și-l privii îmbufnat, crâncen. Când află pătărania, privi hardughia și isbucni în râs:

— Păi dacă sunteți profani, cum vreți să meargă? Nu vedeți c'ați scos șaltărul din priză? Cine l-a scos?

Eu îl scosesem... din nebăgare de seamă.

De atunci, zilele mele pașnice de odinioară, zilele mele idilice de om casnic, s'au dus de parcă nici n'ar fi fost. De cum fac ochi, ai mei, toți, vor să asculte emisiunea. Dar fiecare la altă oră și alt post. Dacă pune nevasta *Kattowice* ca să prindă *Sarabanda demonică* de Grieg, soacră-mea așteaptă până se termină și pune *Budapesta:* îi plac ei *Husarii la Manevre* și *Concert de tobă* de Sandor Szabo. La prânz, Carmencita mă distruge cu grupul de Nord — *Milano*, iar după masă când mi-i somnul mai dulce, nepotul meu, sportiv nevoe mare, ține morțiș să prindă toate fazele unui match de football varșovian. Iar eu, sunt obligat — păcatele mele — s'ascult toate bazaconiile din lume, toate ceardașurile și tirolezele, toată hărmălaia hârâitoare cu acompaniament de talgere, tobe și flighelcornuri! Și cel puțin dacă ticălosul de „Super-Superlativus" le-ar spune în șoaptă, în surdină, cu decență... Ași! Se repede nebunește să ne zgâlțâe ferestrele și ne sperie vecinii... Dacă, disperat, deschid ferestrele, vecinii mă amenință (pe drept cuvânt) că mă vor da în judecată. Iar dacă le închid, atât Azor, cânele de curte cât și Pufi câinele de covor dovediți complectamente anti-muzicali, se înfurie și urlă ca apucați de streche.

Căci aparatele astea de radio sunt pline de toane, ca femeile tinere în primii ani de căsnicie. Dacă vecinii mei au și ei radio, atunci la noi se aude numai pe jumătate din ce spune oratorul adică monologul ese trunchiat, cu pauze enervante, că nu'nțelegi nimic. Dacă, din contra, ai imobilul cu ascensor, capătă paraziți și dudue ca un motor Diesel. Iar dacă dentistul de-alături întrebuințează instrumente nikelate, ți-a pus D-zeu mâna'n cap: es din parleur niște răgete ca'n junglă, de ți-i lehamite.

Noaptea, tresar din somn: am coșmaruri și viziuni infernale, deoarece în salon familia se delectează ascultând chelăiturile lui Michel Strogoff.

In zori, mă scol sub teroare, leoarcă de sudori: Stațiunea Eiffel îmi redă: *Un bombardament maritim*, încât nu mai știu pe ce lume mă aflu.

In ultima vreme, vă spun drept, am încercat pe cât posibil să mă feresc de el. Il boicotam ca pe-un dușman. Ba, într'o seară, am căutat pe nevăzute să-i fac ceva, să-i stric vre-un șurub, doar-doar o tace. Dar mi-a fost imposibil. Te joci cu nepotul meu, un drac și jumătate de băiat, capabil să-ți fure și oul de sub cloșcă? L'a luat, l-a sucit, l-a demontat și l-a făcut iar să schiaune, să șuere și să bodrogănească, prins de nevricale... Astfel încât am ajuns să-l decretez *„inamicul casnic No. 1"*.

Iar eu, sunt obligat, păcatele mele, s'ascult toate bazaconiile din lume.

La drept vorbind însă, „inamicul casnic No. 1" este și rămâne tot soacră-mea. In zilele când are ea mâncărime de limbă și tardive, romantice reminiscențe de pe vremea Husarilor la manevre, eu și cu familia ne retragem în munți.

Preferăm să ne rupem câteun picior la Sinaia cu skiorii, dar o lăsăm singură cu hautparleurul... Scăpăm astfel de două rele sau cum se zice, facem „dintr'o pălită, două izbite"...

IULIU LAZĂR

CRONICA MODEI

Pălăria

Altă dată moda condamna pe toate femeile, laolaltă, să poarte aceeași unică formă de pălărie, cu aceiași calotă și aceleași boruri, aproape de aceiași culoare. Astăzi moda și-a schimbat metoda. Ea e atât de variată încât fiecare e liberă a-și alege pălăria care-i place sau mai just care i se potrivește... E mai bine? De sigur! Dar oare nu e mai greu?!

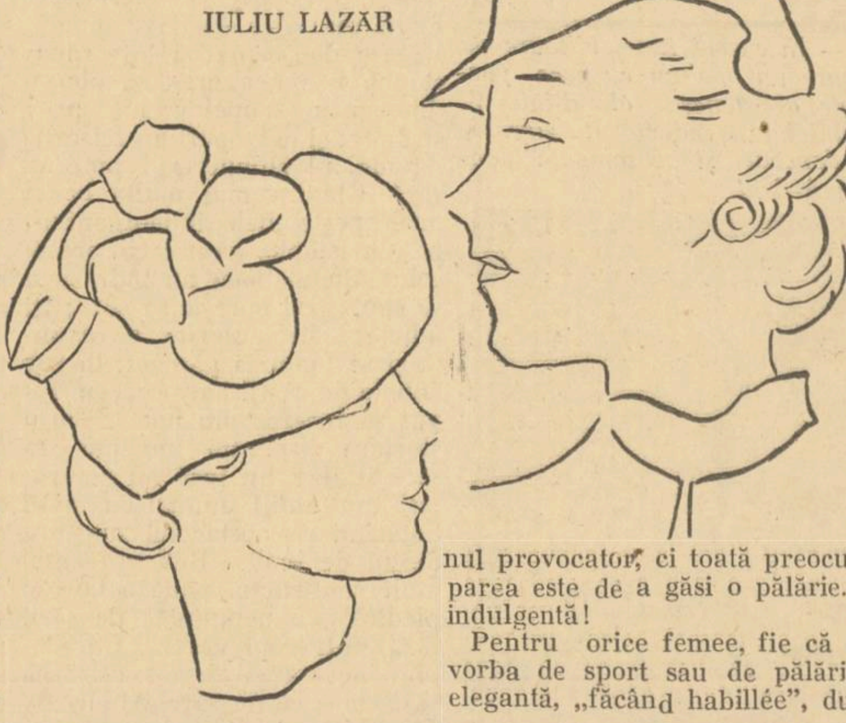
Depinde! Femeia tânără și frumoasă poate pune orice pe cap, fără grijă. Dar dacă Dumnezeu nu ne-a făcut frumoase, numai voința, îndemânarea, dorința de a fi seducătoare cu ori ce preț și mai ales îndelung răbdătoarea ședință în fața oglinzii, sunt singura noastră salvare.

Pălăria! Iată primejdia cea mare a modei de azi. Vorbeam data trecută de inspirația romantică în arta de a ne îmbrăca, în opoziție cu nota sport. Aceasta din urmă este netă, francă și vădit creată pentru vioiciunea ștrengărească și îndrăzneala tinerei sportive.

Nota romantică în pălăria de stradă, de vizită sau de ceremonie are însă o mie și una de nuanțe, între care nuanța satirică, humorul, „mocheria," sub care se ascunde și se arată, în acelaș timp, „humoarea" sentimentală a femeei de altă dată, de azi și de totdeauna. Dorința pasionată a tuturor de a plăcea și a seduce, se colorează, în pălăria modernă, de bravadă, de grimasă și bătaie de joc, e sfruntătoare și tandră, bătăioasă și arzătoare, provocatoare și discretă... Ah! cât de tânără și de plină de viață trebuie să fie cocheta modernă, care are atâtea de spus numai prin forma pălăriei și modul de a și-o arunca pe o claie de bucle, în deobște roșcate. Pare să o fi tulit în goană, pe scară sau chiar în stradă după ce a închis ușa pe când, în realitate, cine știe cât a studiat singură în fața oglinzii, până s'a decis asupra genului pe care vrea să i-l dea.

După cum se vede deci, alegerea unei pălării este un lucru important în arta de a se îmbrăca, chiar și la femeile tinere, cu atât mai mult pentru cele care încep a se ofili. Atunci nu mai poate fi vorba, vai! de genul provocator, ci toată preocuparea este de a găsi o pălărie... indulgentă!

Pentru orice femee, fie că e vorba de sport sau de pălăria elegantă, „făcând habillée", după expresia consacrată, gândul hotărît trebuie să fie că, înainte de a fi cumpărată, o pălărie trebuie să fie *studiată*.

Aceasta înseamnă că nu trebuie să pierdem din vedere *anume principii*, ceia ce ne dovedește că atunci când am vorbit de *„arta de a se îmbrăca"* a fost vorba de o artă reală și nu de o glumă ușoară.

Astfel trebuie să observăm în primul loc ca volumele pălăriei *să echilibreze* volumele staturii și ale feței și apoi să căutăm a armoniza liniile pălăriei cu trăsăturile feței. Să ilustrăm deci aceste principii cam abstracte.

Dacă aveți de pildă o bărbie pronunțată și maxilarele largi, puteți alege calote largi sau pătrate cu pliuri și „bourrelets". Feriți-vă însă de calote mici, ascuțite și înguste. Dacă aveți umerii feței proeminenți și obraji mari, puteți purta garnituri voluminoase și de culoare deschisă, mai largi pe părți de cât în față, sau așezate pe ambele părți ale pălăriei.

Dacă aveți o bărbie subțire și redusă și nu aveți umerii obrazului eșiți, nici maxilare pronunțate, puteți să vă îngăduiți calote mici, ascuțite și bine ajustate. Nu puneți însă nici odată o panglică de culoare deschisă în jurul calotei. Garnitura să fie mai largă în față de cât pe părți, de preferință în formă triunghiulară cu vârful în sus. Iar dacă puneți garnitură pe părți, ea trebuie să fie plată și mai închisă sau de aceiași culoare cu pălăria.

Femeile cu gâtul scurt trebuie să-și proporționeze lărgimea borurilor pălăriei astfel în cât să nu scurteze gâtul și mai mult. Cele cu gâtul lung pot purta însă borurile largi sau strâmte, fără grijă.

Cine are trăsături fine și mărunte nu trebuie să poarte garnituri grele, torsade mari, cabosoane enorme, pliuri rigide și draperii voluminoase.

Dacă aveți o figură blândă, cu trăsături moi, nu purtați pălării de alură militară și cuceritoare, care se potrivesc figurilor uscate, cu trăsături aspre, viguroase, accentuate... Acestora li se potrivește și bordul lung în față, pe când alte figuri largi și plate au absolută nevoie de un bord scurt în față. Când ceafa este scurtă și groasă să căutăm a o subția prin alura garniturii, mai ales dacă e o tocă. Dacă pălăria are bord, răsfrângem bordul în spate.

Dar mai ales când tinerețea începe a se veșteji, să evităm cu îngrijire orice pălărie prea tinerească, fără a purta însă pălării prea bătrânești. Să se evite iarăși pălăria ridicată în față, sau pe acea cu borurile drepte prea rigide și să se prefere, fie pentru pălării fără boruri, fie pentru cele cu boruri, linia *„sinuoasă"*. Șade bine și este de genul... indulgent.

In genere, oricare ar fi vârsta și caracterul figurii, căutați a armoniza culoarea pălăriei cu acea a ochilor, a tenului și a părului, se înțelege de la sine și cu acea a toaletei în genere.

Nu uitați că armoniile se poartă mult mai ușor de cât opozițiile. Totuși mi-a rămas în amintire înfățișarea unei tinere pictorițe, cu o rochie cenușie, aproape fumurie și o violentă pălărie de feutru verde ca iarba, care făcea minunat într'un peisagiu de Noembrie. Dar cea care o purta era o artistă și înfățișarea ei îi purta semnătura: era un portret viu.

Să nu fim însă prea pedante și să ne amintim că, dacă moda ne oferă mii de sugestii și artistele din „Haute Couture" și „Haute mode" sau de la cinema și teatru, multe extravaganțe ispititoare, găsim în totdeauna sprijinul cel mai sigur pentru alegerea îmbrăcămintei și a pălăriei, în bunul nostru simț, în tactul și măsura, care nu pot lipsi unei femei normale de o anumită condiție socială și cu oarecare educație.

BITRIX

MAI TARE CA
„NIMIC NOU PE FRONTUL DE VEST"
FAȚA MEA INGROZEȘTE!
Cutremurătoarea spovedanie a unui mutilat de război
Cităm din „Prefața" acestui roman: „Cei ce nu caută în cărți decât născociri plăcute, să se păzească de a deschide acest roman; e prea adevărat spre a fi plăcut... Cei ce nu caută în cărți decât nenorociri imaginare, prilej de lacrimi ce nu dor, să nu încerce nici ei să-l citească: le-ar părea prea brutal. Emoție caută oricine, dar... până la un anumit grad. Numai o bărbătească milă, aceea care consideră această delicatețe ca o lașitate a inimii, va străbate aceste pagini fără să fie cuprinsă de slăbiciune. (HENRI GALIS).
A apărut ca roman-supliment la volumul „COPILUL CU DOUĂ MAME" din colecția „Romanele Captivante" (280 pagini 15 lei). La toți chioșcarii și librarii.

Căsătoria lui Pompalone

T. S. STRIBLING

Sun Jet Lee, exportatorul de copra, mi-a spus povestea asta într'o seară, pe când ne plimbam în jurul savanei dela Portul Spaniei. Treceam pe lângă o vilă italiană, spoită cu var, când un servitor deschise o poartă înaltă și un bărbat și o femeie, pe cai negri minunați, ieșiră în galop și tropăiră în jos pe alee. Ce m'a făcut să mă întorc și să-i privesc până s'au pierdut în vălul lunii, era felul de a călări al bărbatului. Femeia era, de bună seamă, produsul săltăreț al unei școli de călărie, dar bărbatul, după părerea mea, își petrecuse mare parte din viață într'unul din aste trei locuri: în Rusia Cazacilor, prin imașurile din America de Nord sau în *pampas*, în America de Sud. Eram gata să-l întreb pe Sun Yet Lee, când el mi-o luă înainte:

„Acesta e Mărețul Pompalone cu soția lui, Lady Bettina", zise el. „A venit aici acum câți-va ani din Ilanos al Orinocului L-am cunoscut, cât poți cunoaște pe un *llanero* și încă venezuelian. Asta era pe vremea când societatea de aici, din Portul Spaniei, îl cam ocolea fiindcă se zicea că și-a agonisit averea prin nu știu ce omoruri și furturi destul de norocoase".

„Asta", zisei, „se socotește o piedică destul de mare, nu?"

„Pentru câtva timp da, în lumea asta albă din Apus", încuviință tovarășul meu cu anumită expresie pe față, „dar aici timpul îndulcește astfel de neregularități, timpul și o mânuire chibzuită a averii". După ce tropotul copitelor pieri, adăogă cam acru: „Deși am fost primul lui prieten, ai băgat de seamă, cred, că nu m'au recunoscut de fel".

M'am mirat de observația asta. „Ei, e lună, Sun Lee! Cum să te aștepți să te recunoască la lumina lunii?"

„Firește că nu mă aștept. Dacă nu isbutesc ei să mă vadă când ne întâlnim față în față, ziua în amiaza mare, sub soarele din Trinidat, atunci, cum spui d-ta, cum o să mă aștept să mă recunoască la lumina lunii?"

Tonul lui Sun Lee era plin de ciuda aceia tainică pe care cred că orice Chinez o simte când vorbește cu sau despre un om alb. Era cât pe ce să râd, dar ceva în înfățișarea lui Lee mă opri. Indată el urmă în acelaș fel.

„Vezi că de atunci s'au cam ridicat, în societate, Mărețul Pompalone și Lady Bettina. Aud că Guvernatorul i-a poftit la balul lui din urmă, ceeace înseamnă ceva — de vreme ce Guvernatorul acordă grațierile. Și așa" — Sun Yet Lee făcu un mic gest — „de ce m'ar mai cunoaște el pe mine?"

Părerea Chinezului despre rasa mea și, prin deducție, despre mine, făcu o mică spărtură în conversația noastră, pe care îmi era greu s'o astup. Stam și priveam cam fără rost la vila palidă cu cele nouă ferestre de la etaj, drept deasupra zidului înnalt. Apoi pusei întrebarea cu totul de prisos. „Și așa, i-ai cunoscut?"

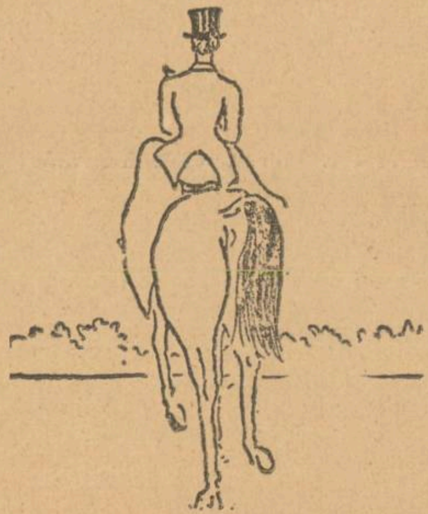
„Când Mărețul Pompalone s'a însurat", zise Sun Yet Lee, „eu i-am fost martor. A venit și m'a rugat, ca pe un prieten. „Sun Lee, toate cunoștințele pe care le am în Portul Spaniei s'au scuzat că nu pot să-mi fie martori la cununie. Acum, tocmai pentru motivul pentru care nu vor ei să vină, în amintirea Najalkii, te rog să-mi faci serviciul ăsta".

„Așa că m'am dus. La căsătorie mai erau doar doi bărbați: tatăl miresei, un fabricant îmbogățit de curând, cu numele de Sherbrooke și un preot schismatic jerpelit, pe care îl desgropaseră nu știu de unde, din oraș, și-l hotărîseră să îndeplinească ceremonia. Imi amintesc cum tot saluta și zâmbea în odaia mare și goală, parcă toate ar fi mers strună".

Tovarășul meu sta în bătaia lunii, privind la vilă și desfătându-se, cu un zâmbet tainic și fără veselie, la amintirea căsătoriei singuratice la care asistase. Stătu atâta vreme în tăcere, încât îmi închipuiam că nu voi afla mai mult, când el luă povestea din nou și dela alt capăt

Cum spun (începu iar tovarășul meu), eram prieteni și-i făcusem Mărețului Pompalone vre-o două-trei servicii, încât, când un băiat se abătu pe la prăvălia mea și-mi înmână o scrisoare, nu m'am mirat văzând plicul mare, cu un blazon gravat, pe care se tîra un tigru, ceiace îmi dovedea că e dela Mărețul Pompalone. Biletul, cu scrisul lui aspru, obișnuit, grăia: *Află tot ce poți despre viața intimă a Bettiei Sherbrooke și vino la vila mea, la ceai, la patru.*

M'am dus la prietenul meu Wong Lu, care are o spălătorie pe strada Richmond. După cum îmi închipuisem, prietenul meu Wong avea și rufele familiei Sherbrooke, așa că multă vreme am șezut pe marginea mesei

lui de călcat, vorbind și privind cum fierul lui netezea manșete și cămăși și pijamale.

La șase am venit pe aleea asta gudronată și am intrat pe portița dosnică pe care o vezi colo, unde bougainvillea se apleacă peste creasta zidului.

L-am găsit pe Pompalone în sufragerie, la etajul al doilea, care dă în partea din dos a vilei. Dacă Pompalone n'ar fi fost la masă, sufrageria ar fi părut o comédie cam extraordinară, cu cercevelele ferestrelor negre, de abanos, și între ferestre cu tapete cu tigri în mărime naturală. Fața de masă nu era albă, ci brodată în dungi negre și de fir, ce aminteau coloritul tigrului. Ar fi fost un cadru extraordinar, cum spuneam, dacă omul dela masă nu l-ar fi potolit și nu l-ar fi acordat cu părul său negru ca pana corbului, cu pielea-i bronzată, cu nările largi și ochii arzători, de culoarea cuarțului. Nepăsarea desăvârșită cu care își scobea dinții mari și albi cu un briceag, reducea zidurile la simple ziduri, ne bătătoare la ochi, convenționale.

Un bărbat și o femee, pe cai negri minunați, ieșiră în galop.

Când intrai printre portierele negre și galbene, îmi făcu brusc semn cu mâna spre un scaun de cealaltă parte a mesei și începu în felul lui repezit: „Ce-ai aflat despre fată?"

„Familia Sherbrooke" am spus, „s'a îmbogățit de curând".

„De unde știi?"

„Mama și tata poartă încă rufărie de bumbac, iar copiii lor, o fată și un băiat, poartă mătase".

Pompalone dădu nerăbdător din cap: „Și fata, Betty, ce-i cu obiceiurile ei personale".

„Tocmai s'a apucat de călărit. Are un costum de călărie nou de tot, dela cisme până la pălărie și biciușcă. Asta se întâmplă numai odată, când capriciul e la început",

„E voinică?"

„E clădită în linii largi", am spus eu. „Batistele ei arată că dă cu puțină pudră și nu dă deloc cu săpun, încât tenul ei, cum o fi fiind, e cel puțin natural".

Mărețul Pompalone încuviință. „Asta e partea animală a acestei Betty Sherbrooke. Dar ce e cu fata însăși, cu sufletul ei? E ambițioasă, plină de foc? Trebue să înțelegi, Sun Jet Lee, că vreau să mă însor cu o femeie care să aibă copii de seamă". In înfierbântarea-i ce sporea, Pompalone puse cu atâta putere ceașca pe fața de masă brodată, încât mai-mai să o spargă. „Noi bărbații suntem păcăliți aici, fiindcă la urma urmei copiii noștri depind mai ales de soțiile noastre. Aici e greșala noastră!"

Pompalone se sculă și cu gesturile lui clătină masa și târî învelitoarea grea încoace și încolo, răsturnând jumătate din vase.

„Așteaptă, așteaptă o clipă", îl rugai eu. „Fata asta, Betty Sherbrooke, nu e ce-ți închipui. Am băgat de seamă un lucru interesant în trusoul ei. Pe rufele ei brodase un desemn de blazon, încercându-l în felurite culori, ca să vadă cum merge mai bine. Fără îndoială că a pus pe vreun genealog să-i găsească rude printre nobilimea engleză, cu gând să-și însușească niște arme. Sau poate nădăjduește că tatăl ei o să fie înnobilat.

Pompalone dădu din cap. „Ei, asta e ceva — faptul că-și caută genealogia. Mie personal, nu mi-ar plăcea să-mi datorez mărirea strămoșilor mei. Eu încep neamul meu. Eu sunt cel dintâi Pompalone. Acela e blazonul meu, sculptat deasupra ușii mele, un tigru ce se târăște. Nimeni nu mi l-a dat. Oamenii care mi-au stat în cale — mi l-au sugerat.

„Totuși, la urma urmei, femeia e o ființă derivativă și nu prea te poți aștepta dela ea să creeze un blazon. Dacă fetișcana asta nostimă, Betty, se gândește măcar la blazoane, asta e ceva. Prea bine, prea bine, va trebui s'o punem la încercare și să vedem dacă poate naște supra-copii, fiindcă la urma urmei, omul trebue să facă încercarea asta cu cineva. Nu poate fi el tot".

Făcu un gest. ‚Și-i plac caii. Invață să călărească. Foarte bine, o să-i dăm un cal și un grajd. Sunt prea multe garaje. Sun Yet Lee și prea puține grajduri. Numai un nemernic ar da un cal pe o mașină. O să pun să-mi clădească un grajd chiar lângă zidul acela". Arătă cu degetul spre un zid galben foarte înalt care mărginea curtea lui spre apus, la spatele vilei. „Trebue să-i facem pe plac fetiței ășteia. Dă pe aici din când în când, Sun Lee, ca să vezi cum merge". Și cu un semn mi-a dat drumul.

Bine, Mărețul Pompalone trânti o ceată întreagă de oameni să lucreze la grajdurile lui; și clădirea nouă se înălță tot atât de încărcată ca și vila lui: era în acelaș stil, o vilă mai mică pentru caii lui.

Betty Sherbrooke venea des la vilă, se interesa ca o stăpână de grajdurile pe care le clădea logodnicul ei. Când îi vedeam împreună pe ea și pe mărețul Pompalone, eram nevoit să recunosc că era aevărata tovarășă pentru el. Era aproape atât de înaltă cât el, bine făcută și era una din blondele acele reci, cu păr lucios, ochi de culoarea mării și buze roșii ca o creastă de cocoș.

Rhamba Sing se uită la mine nepăsător cu fața lui bătrână și sbârcită...

Sub mânile zidarilor străini, grajdurile creșteau în sus în blocuri albe, șir după șir. Eram în curte într'o seară, când culmea zidăriei ajunsese aproape la nivelul zidului înalt și galben. Domnișoara Betty se urcase pe zid și privea în jos când o auzii strigând: „O, Pompalone! Vino nițel să vezi ce grădină are vecinul nostru. Ce drăguț lucru!"

Mă uitai în sus și fata bălae în soarele strălucitor pe zidăria albă, era o priveliște care-ți cam lua ochii. Pompalone urcă în grabă scara și, de curiozitate îl urmai și eu.

Domnișoara Betty arătă cu degetul. „Uite, colo e un mic templu budist, acela cu cupolă aurită și un lac mic cu nuferi și trestii și trepte ca să culegi florile. Pompalone, în viața mea n'am mai văzut ceva așa drăguț!"

In timpul ăsta ajunsesem și eu pe creasta zidului. Toți trei stam în tăcere, admirând. Firește, acolo unde ochii lor primitivi de caucasieni vedeau trăsăturile, accentuate, eu observasem nuanțele grădinii, armonia de culori sub domul aurit și oglindirea lui printre nuferii trandafirii din eleșteu, gruparea florilor și a erbii, și efectul pomului din colț, care așternea umbre printre razele soarelui și le scotea în relief. De, astfel de sipet de giuvaeruri lăsa departe în umbră lucrurile de dincoace de zid, cu vila și grajdurile noastre; dar firește, nici un apusean nu poate ajunge la simțul culorii pe care îl are Orientul.

„Cum aș vrea să fie a mea!" șopti domnișoara Betty, după o lungă privire din ochii ei nordici, lacomi.

„Sun Lee", zise Pompalone, „să afli a cui e grădina asta".

„Ei, a unui Indian, firește, Pompalone", zisei eu, fiindcă vedeam că-i lipsește gingășia unei grădini chinezești.

Mărețul Pompalone îmi aruncă o privire și zise sec: „Să afli numele Indianului și prețul grădinii".

„Pompalone", spusei, „grădina asta n'are aerul de grădină de vânzare".

„Adevărat! Adevărat!" exclamă Pompalone. „E josnic să te apuci să întrebi cât costă frumusețea — să te tocmești pentru drăgălășenie! Trăznetul lui Dumnezeu! Nu-i de mirare că frumusețea e necunoscută rasei ăsteia de precupeți englezi din Trinidad. Un lucru frumos ca și o femee frumoasă, trebue răpit, Sun Lee!" Dădu cu pumnul în zid. „Il înjosești pe om întrebându-l cât costă grădina lui! O înjosești pe o femee, cerând-o de soție! Răpirea și furtul, Sun Lee, sunt formele cele mai înalte ale esteticei. Caramba! Nu-i nici o îndoială că un om îți admiră opera dacă e gata să-ți tae gâtul pentru ea, sau că iubește pe o femee, dacă ea îl poate înnebuni!"

Domnișoara Betty își astupă urechile cu mânile. „Pompalone! Pompalone! De câte ori te-am rugat să nu mai vorbești așa!"

„Să nu mai vorbesc așa", o îngână Pompalone. „Și totuși tu singură încerci să dovedești că te tragi din baronii englezi, oameni care aveau sânge în vinele lor și care luau ce le plăcea, bărbat, femee sau lucru. Nu-i de mirare că-i prețuești!"

„Asta s'a întâmplat de mult," zise domnișoara Betty, nițel sdruncinată.

„Da, azi deviza pare a fi „lasă pe bunici să fure pentru tine". Oricum, e cu neputință pentru mine să mă cobor în grădina asta și să pun stăpânire pe ea, așa că va trebui, Sun Lee, să te rog să afli cine e proprietarul ei și să-i dai cât o cere".

A doua zi m'am dus la prietenul Wong Lu și l-am privit cum îndoae manșete. Am vorbit de una, de alta și la urmă i-am spus: „Wong Lu, cine e Indianul acela bogat care îți trimite mereu la spălat vestminte de mătase în culori trainice, galbene, purpurii, roșii, femeiești și bărbătești?"

Wong Lu chibzui o clipă. „Trebue să fie vorba de Dookie Rau sau de Rhamba Singh".

„Care din doi are copii?"

„Dookie Rau".

„Atunci e vorba de Rhamba Singh. Ia stai, e bătrânul care vinde boabe de cacao pe strada Victoria".

„Chiar ăsta e bătrânul, mai sfrijit decât mine și de culoarea nucșoarei".

Am plecat dela spălătorie și am luat-o pe strada Victoria. Rhamba Singh avea o gaură în zid care ducea în dos, în curtea de lângă un grajd vechiu.

Rhamba Sing acoperise o parte din curtea asta cu bucăți de mușama gudronată, de tinichele și de scânduri răzlețe și astfel înjhebase un adăpost pentru marfa lui. Sub acesta erau șiruri de saci cu boabe de cacao și tot locul era îmbâcsit de mirosul dulceag de cacao, cu un iz de tocană în el, care rămăsese fără îndoială dela mâncarea pe care și-o gătea singur bătrânul.

Indianul bătrân muncea el însuși ca un hamal printre sacii cu boabe. Purta un ștergar drept pantaloni, o singură cămașe care îi flutura în jurul șalelor și un turban. Atunci am înțeles că mă aflu în fața unui filosof, nu numai a unui estet și că, dacă voiam să cumpăr grădina, trebuia să lucrez cu băgare de seamă.

După ce întrebasem de prețul câtorva soiuri de boabe și mă tocmisem pentru trei saci, m'am așezat pe teancul de saci, am scos o țigară din tabachera mea de bambu, am aprins-o și am tras fumul în piept. Cum vorbeam, fumul plutea din gura și nările mele.

„Rhamba Sing", observai, „trebue să fie cineva om înțelept, ca d-ta, ca să se bucure cum trebue de un lucru, un cal frumos, un templu particular, o grădină..."

Bătrânul ridică ochii la mine fără urmă de înțelegere pe fața lui de scorțișoară și mormăi:

„Eu zic", repetai, „că trebue să fie cineva înțelept ca să-i placă o grădină. Uite, de pildă, le Englezii ăștia bogați din Portul Spaniei: casele lor sunt adevărate palate, casele lor de afaceri sunt vile și cluburile lor sunt castele. Se duc dela una la alta în mașini luxoase, fără întrerupere, an după an; și totuși nu înțeleg niciodată de ce se plictisesc de viață ca niște copii cu brațele pline de dulciuri".

Rhamba Singh se uită la mine nepăsător cu fața lui bătrână și sbârcită și mormăi: „Mai vrei alte boabe?"

Trăsei iar fum pe nas și chibzuii: „Incă patru saci. Și soțiile lor, Rhamba Singh. Ce absurditate, să alerge pe străzi cu obrajii goi ca să-i vadă oricine! Își îngrămădesc soțiile pe jumătate goale, la un loc, la dansuri și la banchete, par'c'ar fi hotărîți să li se scârbească până și de dorință și să piardă iubirea, în cenușa zilelor lor".

Bătrânul Rhamba Singh dădu din cap. „Asta e adevărat, Sun Lee. Dorința e în ochi și'n gânduri. Numai un nebun își mănâncă pasărea cântătoare din grădină".

„Ce spui d-ta acum, Rhamba Sing, e al doilea gând al înțelepciunii, nu întâiul gând al tinereții".

„Asta e adevărat, Sun Lee; întâiul gând al tinereții mele era cu totul altfel. Intr'o noapte la Mangalore, am văzut dansând o fată. De n'ar fi fost fata asta, Sun Lee, aș fi și acum un Sudra în Bengal. Imi aduc însă aminte de brățările ei dela mâni și de la picioare și de plăcile de aramă arsă de pe sânii ei. Erau de aur în ochii mei, Sun Lee. Mi-am făcut loc cu coatele prin mulțime și am ajuns la omul care bătea toba și i-am dat un ban de aramă ca să-mi spue numele ei. O chema Najalka. L-am întrebat cât costă ea. Toboșarul a scuipat.

„Ți-ai cheltuit cea din urmă para ca să-i cumperi numele și acum mă întrebi cât costă ea — bagă de seamă, câne de Indra, să nu-ți cadă umbra pe piciorul meu".

„M'am tras deoparte, dar cel puțin îi știam numele și stam și-o sorbeam cu ochii. Mă gândeam: ce ar fi dacă Najalka ar dansa numai pentru mine într'o grădină, lângă un templu? și, Sun Lee, mi se topeau măruntaele în mine și am plecat.

„Luna următoare oameni albi veniră din Apus pentru a tocmi lucrători și eu mi-am pus degetele pe o peniță, în timp ce ei scriau. Apoi m'au pus într'o baracă, împreună cu șase sute doisprezece Sudra și paria, amestecați toți, fără altă rânduială decât cea pe care o făceam noi singuri în baraca unde mâncam și dormeam. Am stat acolo trei luni, așteptând să vie o corabie și să ne ducă în Apus. Unii dintre noi au murit, dar eu trăiam înainte, Sun Lee, fiindcă undeva în fața mea, dincolo de grădinile anilor, vedeam o fată dansând.

„La urmă am pornit pe mare cu alți patru sute și ne-am oprit la Fiji, la Samora și în cutare sau cutare loc; pe urmă hârtiile mele au fost date unui englez de aici, din Trinidad.

„Am lucrat pentru el zece ani, când tocmeala mea s'a isprăvit și am fost liber să stau aici sau să mă întorc în India. Am rămas aici și am scris în Bengal și după un an am primit o scrisoare ce spunea că Najalka murise, dar lăsase o fetiță, o mică Najalka, făptură drăguță care dansa și care costa opt sute de rupii.

„Dar eu n'avem cele opt sute de rupii, așa că am adunat bețe în hățiș și le-am ars și am vândut cărbuni aici în Portul Spaniei; am ajutat la descărcatul corăbiilor pe chei. Dar până să adun opt sute de rupii, Sun Lee, am îmbătrânit destul ca să înțeleg că-mi trebue alte rupii ca s'o țin pe fata Najalkii. Nu poți face culcușul unui pui de căprioară într'o cocină de porci. Dar când am avut mai multe rupii, a venit altă scrisoare dela Mangalore, spunându-mi că fata Najalkii murise din naștere și că o fetiță, altă Najalka, era în locul ei.

„Așa că le-am trimes cele opt sute de rupii și le-am spus să o învețe să cânte și să danseze, până când o ajunge să prețu-

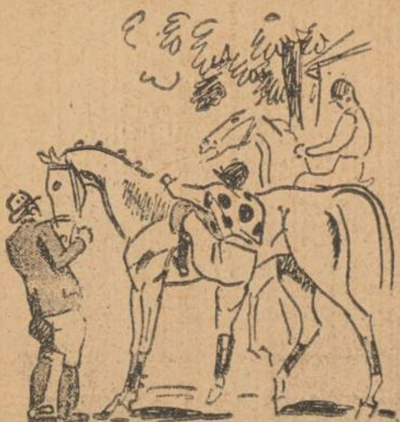
Urmare în pag. VI-a

iască opt sute de rupii şi atunci să mi-o trimită. Şi aşa am ajuns la urmă să am pe Najalka, fiica Najalkii, fiica Najalkii. Seamănă foarte mult, Sun Lee, şi când mă uit la ea timp îndelungat, văd pe mama mamei ei dansând la lumina făcliei, la Mangalore; aceiaşi paşi, aceleaşi cântece şi inima îmi bate; şi totuşi, la urma urmei, Sun Lee, nici un om nu-şi poate readuce anii trecuţi".

După o poveste ca asta un om alb ar fi avut poate grosolănia să-i ofere lui Rhamba Singh bani pentru grădina lui, dar noi Chinezii am avut privilegiul de a fi bine crescuţi şi politicoşi; părinţii noştri fuseseră Chinezi înaintea noastră. Aşa că mi-am încrucişat mânile pe piept şi m'am închinat în faţa lui Rhama Singh şi am ieşit deandaratelea pe uşă, urându-i şi mai mulţi ani şi încă şi mai mare înţelepciune.

N'ajunsesem bine în prăvălia mea, când un băiat intră în goană, ţipând: „Sun Lee! Sun Lee! Te-am căutat peste tot. Măreţul Pompalone strigă după d-ta..." In vremea asta alergam amândoi spre vilă.

L-am găsit pe Măreţul Pompalone în sala de bal dela etajul al doilea, acolo unde vezi cele nouă ferestre aşezate în faţadă trei câte trei. Umbla în sus şi 'n jos pe podeaua lustruită, care strălucea atât de tare, încât par'că doi Pompaloni s'ar fi plimbat prin sala de bal, unul cu picioarele în sus şi unul drept. Arunca cât colo havanele negre, abea aprinse. Am intrat cât am putut de încet şi am zis, cu un gest domolitor: „Aşa dar ai văzut fata cu veşmântul de purpură şi brăţările de aur".

El se întoarse spre mine cu un gest furios. „Sun Jet Lee! M'ai lăsat să-mi pierd timpul cu fetişcana aia cu chipul ca o lună plină, când chiar dincolo de zidul meu e aşa vis, aşa nebunie...."

„Dragă Pompalone!" am zis grăbit, fiindcă parcă venea să mă doboare. „Habar n'aveam că există astfel de fată..."

„Ce! Ce! Şi stai aici şi-mi descrii vestmintele şi brăţările ei! Nu te juca cu mine, Sun Lee!"

„Aşa e cum spun!" strigai, fiindcă venea spre mine. „I-am ghicit îmbrăcămintea după grădină, după culoarea grădinii. Eu — eu îmi închipuiam cam cum stau lucrurile, Pompalone, înţelegi".

„De unde ştiai că acolo e o fată?"

„O!" fluturai din mâni. „Grădina".

Măreţul Pompalone îmi aruncă însă o privire furioasă, apoi făcu un gest. „Eu m'am urcat pe zid să-mi văd grădina azi dimineaţă şi ea era acolo, făcând bae în eleşteu, printre nuferi. Trăznetul lui Dumnezeu, Sun Lee, mi-a venit nebunie! Pusesem mânile pe creasta zidului să sar înnăuntru, când miam dat seama că o săritură de patruzeci de picioare îmi poate face rău chiar şi mie. Am vrut să mă cobor pe copac, dar şovăiala asta singură a adus o ceată întreagă după ea. M'am gândit că dacă aş fi jos n'aş putea scăpa cu ea îndată. Nu puteam să mă urc înapoi cu ea şi s'o încui în vilă. Pe lângă asta, vila nu e singură. Portul Spaniei nu e singur. Afurisitul ăsta de guvern englez!

„Ştiam că nu trebue să mă mai uit nici o clipă la ea, altminteri săream jos şi o pierdeam. Şi totuşi, Sun Lee, am văzut asta toată viaţa mea, omul care stă la îndoială când e vorba de o femeie sau de o crimă, le pierde pe amândouă. Aşa că ascultă, asta trebue s'o facem. Mâne dimineaţă ascunde-te în grădină când face ea bae. Să ai căluşe şi legături gata..."

„Bine, Pompalone", l-am întrerupt, „dar n'ai prefera să ai consimţământul ei?"

Pompalone se opri din plimbare ca să se sgâiască la mine. „Consimţământul ei! Eu, Pompalone, să stau să mă rog de o bucăţică de frumuseţe, îmi *dă voe* s'o iau, *vrea* să-mi facă cinstea să vie la mine! A-a-ah! Sun Lee, vorbeşti tot atât de desgustător ca Englezii ăştia din Trinidad!"

„Dar uite!" stăruii eu. „I-ai făcut curte acestei Betty Sherbrooke, foarte răbdător, săptămâni în şir..."

Măreţul Pompalone se uită la mine şi răspunse enigmatic: „Domnişoara Sherbrooke inspiră răbdare".

„Totuşi, ar fi mai bine să nu ne apucăm de lucrul ăsta fără socoteală, Pompalone", îl sfătuii eu. „Hinduşii au o serbare doar peste două zile şi în ziua aceia bătrânul Rhamba Singh o să fie de bună seamă la procesiune împreună cu ceilalţi. Dacă ai putea avea răbdare până după poimâne, ar fi mult mai cuminte".

Incepu iar să umble în sus şi în jos, cu cele două imagini ale lui Pompalone, una de-asupra, alta sub podea. La urmă se întoarse şi-mi făcu semn cu mâna. „Trăznetul lui Dumnezeu! Du-te, omule, şi rânduieşte aşa. Iau fata în timpul procesiunei şi, Sun Yet Lee, nu-mi pomeni de ea până atunci".

Ziua procesiunii e zi mare aici în Trinidad şi în cele două zile dinainte m'am îndeletnicit cu adunarea lucrurilor care-mi trebuiau pentru răpirea unei femei: o scară subţire de frînghie, o pereche de cătuşe delicate, nişte fâşii de mătase ca să-i leg glesnele şi genunchii şi mânile şi coatele, şi o tărtăcuţă mititică drept căluş, una mică şi drăguţă pe care am găsit-o în piaţă, cu dungi galbene şi verzi. Imi venea să râd gândindu-mă cum s'ar uita vânzătorul, dacă ar şti ce voiam să fac cu ea. Cât despre fâşiile de mătase, le-am ales portocalii şi le-am parfumat cu frangipan. Mi-ar fi plăcut nişte cătuşe de argint, ceva ciselat, ca brăţările.

In noaptea de după ce vorbisem cu Pompalone, adică cu două nopţi înainte de procesiune, m'am gândit că e mai bine să mă duc în grădina lui Rhamba Singh şi să văd precis cum era aşezată, aşa încât să pot plănui amănuntele mai rafinate ale răpirii.

Era lună plină, în noaptea aceia şi aleea asta cătrănită, copacii deasupra ei şi vila albă erau întocmai cum le vezi acum. Singura deosebire era că grajdurile Măreţului Pompalone, pe care nu le poţi vedea de aici, erau neisprăvite.

Am intrat încet pe poarta asta lăturalnică şi nu m'am dus de loc la vilă, fiindcă Pompalone îmi dăduse porunca straşnică să nu-i pomenesc de Najalka, până n'oi avea-o legată şi gata să i-o dau în braţe. Am

mers de-alungul umbrei gardului în jurul grajdurilor, în dos, şi de acolo spre creasta zidului dela grădina lui Rhamba Singh.

M'am suit în umbra pomului, am agăţat scara de frânghie între cărămizi, am trecut peste creastă şi într'o clipă am fost jos, pe partea cealaltă. Parcă aş fi căzut într'o bae de aer parfumat. Noaptea era plină de mireasma orhideelor şi a crinilor şi jos în eleşteu, lângă straturile de crini, vedeam sclipirea micului templu aurit. Era o grădină dulce şi gingaşă, dar cum stam în ea, mi-a venit în minte bătrânul Rhamba Singh trăind în murdăria bărăcilor, călătorind în pivniţele urâte ale corăbiilor şi muncind zece ani pentru libertatea lui şi astea toate pentru grădina şi fata asta — şi pentru ca pe urmă eu, un gentleman chinez, să viu să-i turbur cuibul. Nu era un gând plăcut. „Ah, Sun Jet Lee! cugetam. „Strămoşii tăi care se uită în noaptea asta jos la tine, ce or fi gândind ei de tine?"

Stam în umbra copacului cu duioşia lunii şi a florilor în inimă, când veni şoapta unui pas pe iarbă şi un glas ca un clopoţel, spuse în limba indiană. „Sahib, cum ai ajuns aici?"

M'am întors tresărind şi am văzut pe fată stând chiar lângă mine. Lumina lunii căzând în stropi peste ea făcea să mi se taie suflul, dar am isbutit să spun destul de liniştit, ca şi cînd aş fi vorbit cu astfel de făptură în toate zilele.

„Pe scara asta de frânghie, Najalka".

Sta uitându-se la mine cu ochi care erau în întregime negri, din pricina lunii. „Eşti un prieten al lui Rhamba Singh?"

Eram ispitit să mint, totuşi am zis: „O scară de frânghie e prietenă numai cu omul care o întrebuinţează, Najalka".

„Atunci de ce ai venit aici, sahib — ca să furi? Sunt numai flori în grădina asta".

Sângele îmi bătea la tâmple şi răspunsei cu glas cam tremurător: „De asta am şi venit, Najalka — să fur o floare".

„Să furi o floare! Bine, sahib, am să-ţi dau una!" Şi întinse mâna şi rupse o mlădiţă îmbălsămată dintr'o plantă agăţătoare.

Când mi-o întinse era aşa frumoasă, şi faţa ei semăna atâta cu o petală de lotus — şi ca şi mama ei şi mama mamei ei fuseseră deprinse şi învăţate să placă bărbaţilor, până când asta ajunsese la ele firesc, ca răsuflarea. Când îi atinsei mânile, glasul mi se stinse şi apăsai amândouă palmele ei pe chipul meu, tremurând.

„Najalka, acestea sunt florile de care vorbeam şi fără ele am să mor".

Fata stătu o clipă nemişcată de tot, apoi râse ca un clopoţel ce sună foarte lin. Işi trase o mână şi o trecu prin părul meu.

„Şi aşa eu sunt — eu, Najalka, aceia pentru cari ai venit însfârşit".

M'am uitat la chipul ei, ţinându-mi răsuflarea. „E cu putinţă să mă fi aşteptat pe mine, Najalka?"

„Aşteptam pe cine-va, sahib, fără să ştiu pe cine. In fiecare dimineaţă, de când am fost adusă aici, mă uitam în zori la eleşteu şi la flori şi mă gândeam: „De bună seamă cine-va o să vie şi-o să mă fure azi, scăpându-mă de veşnica îmbăiere din grădina bătrânului Rhamba Singh".

Braţele mele lunecară în jurul ei, de uimire. „Bine, Najalka", murmurai, „tu floare dulce, întunecată! Rhamba Singh te ţine numai ca pe o orhidee în grădina lui?"

„Mă mănâncă cu ochii", şopti ea ştrengăreşte. „Huu, ochii lacomi ai bătrânului! Cum mănâncă — mănâncă — mănâncă fete şi grădini, diamante şi temple şi lacuri cu nuferi! Ne mănâncă pe toţi, sahib, şi ne pomenim înghiţiţi de punga bătrânului. Punga lui! Huu, punga lui!"

„Punga lui!" repetai aiurit, fiindcă fantezia Najalkii era prea aeriană chiar şi pentru mine.

Un sgomot ne sperie. Najalka il auzi întâi. Era un pas rar în casă, la celălalt capăt al grădinii. Un nod mi se puse în gât, dar înainte de a alerga la scară, o strânsei pe Najalka la piept şi-mi apăsai buzele pe floarea gurii ei.

„Mâne — mâne noapte", şoptii, aproape înăbuşindu-mă, „la ora asta — şi o să fugim şi acum..."

Ea îşi lipi pătimaş buzele de ale mele. „In orice noapte, o! dulcea mea iubire. Acum grăbeşte-te — grăbeşte-te, el vine!"

M'am suit pe scara de frânghie ca o veveriţă, am tras-o după mine şi m'am coborît la etajul întâi al grajdurilor, cu inima svâcnind. Când am ajuns la pământ, un glas mi-a spus la ureche: „A, d-ta eşti, Sun Yet Lee?"

Mi s'au încleştat fălcile. Am rămas fără grai, cu ochii pironiţi la Măreţul Pompalone. Am înghiţit în sec, pe urmă am răspuns, cu glas liniştit, cred: „Cercetam terenul, Pompalone".

„Văd", zise el.

„Nu ţi-am spus nimic, Pompalone, fiindcă ai spus să nu mai pomenesc despre asta până n'oi fi gata de — de lucru".

Măreţul Pompalone se uită la mine. „Asta e foarte cuminte din partea d-tale, Sun Jet Lee".

„Imi dau silinţa să lucrez pentru prietenii mei, întocmai cum aş lucra pentru mine".

„Recunoştinţa o să mă ruineze", zise Pompalone. „Şi acum, Sun Lee, vino cu mine în vilă. O să petrecem noaptea împreună. Avem pregătiri de făcut mâne, singura zi ce mai rămâne până la procesiune. Trebue să găsim o luntre de curse care să ne ducă în delta Orinocului; trebue să întocmim luntraşi negri care ştiu să se bată cât şi să vâslească şi pe care nimic nu-i leagă. Hai, nu mai zăbovi. Hotărît, e mai bine să dormi cu mine astă noapte, ca să putem porni împreună devreme, mâne dimineaţă".

M'a apucat o slăbiciune. M'am uitat la vila albă ca zăpada în bătaia lunii şi de-odată mi s'a părut că e un mormânt înnalt; iar cele nouă ferestre în trei grupuri păreau a fi un nume săpat pe mormânt, numele „Sun Yet Lee". Cu presimţirea asta urâtă înfiptă în gât, am intrat în urma lui Pompalone. Mi se părea că strălucirea Najalkii atârna pe mine tot atât de vizibilă ca hainele mele. Un parfum întârziat al făpturii sale mă învinovăţea. Părea cu neputinţă ca Pompalone să se uite la mine şi să nu ştie că tocmai mă întorceam dela ea.

Am muncit toată ziua la închirierea bărcii şi a luntraşilor şi a maşinei care să dea fuga dela vilă la chei. Mă făceam tot mai nervos. La urmă m'am întors serios spre el, când ne întinsesem pentru a doua oară pe paturile înalte de abanos.

„Pompalone, de ce vrei să ei pe fata asta, Najalka? Ştii că nu e genul care să aibă copii şi să întemeeze o familie de seamă. E o scântee, o mireasmă, o floare fără rod. Acum, Betty Sherbrooke are în vinele ei sângele cuceritor al Angliei..."

Pompalone făcu un gest. „Ce spui d-ta e adevărat, Sun Jet Lee, Betty Sherbrooke ar însemna o familie numeroasă — dar ce e o familie numeroasă? o familie Sun Yet Lee, e năzuinţa omului după vre-un dor pe care el însuşi nu şi l-a împlinit niciodată. Dragostea de familie e resemnarea omului pentru sine şi nădejdea că fiii lui vor putea ajunge la o ţintă necunoscută. Dar Najalka asta, Sun Lee, e ţinta însăşi..."

Ştiam că e de prisos să mai vorbesc cu Măreţul Pompalone. Fiindcă era oarecare adevăr în ce spunea el. Toţi oamenii, oricât de serioşi şi de convenţionali ar părea, sunt în realitate în aşteptarea unei femei. De asta toţi bărbaţii, tineri sau bătrâni, privesc cercetători fiecare chip de femeie, întrebând: „Să fie oare ea, aceia cu care aş voi să înfloresc şi să mor? Sau iar trebue să bat drumul vieţii prin copiii mei?" Asta e ce înţeleg de fapt Indienii prin Nirvana.

In zori, am auzit tobele procesiunii.

Măreţul Pompalone se sculă din patul negru şi aurit ca şi cum s'ar fi culcat doar în treacăt, şi merse la fereastră. O tobă îndepărtată îmi bătea în urechi ca pulsul. Nu ştiu de ce îmi amintea de Najalka, şi mă întrebam ce o să creadă ea despre mine când oi aduce pe *grozavul* llanero la întâlnirea noastră.

M'am uitat pe altă fereastră şi am văzut avangarda Indienilor înaintând pe aleea gudronată, pe sub copaci. Vaerul instrumentelor de trestie se înălţa până la mine pe vuetul tobelor.

O ceată de copii veni alergând în fruntea procesiunii şi pelerinii ajunseră în dreptul nostru, ducând un turn mare de hârtie. Opt Indieni îl purtau pe o targă, un turn de hârtie care era înalt chiar cât ferestrele de la etajul al doilea, la care stăteam noi. In vârful turnului, era capul însângerat al unui ţap. Un băţ înfipt în gât îl ţinea drept în sus; îi puteam vedea ochii în dosul coarnelor

Era o jertfă adusă unui zeu de-al lor şi trebuiau să ducă turnul şi capul de ţap pe chei...

încovoiate. Era o jertfă adusă unui zeu de-al lor şi trebuiau să ducă turnul şi capul de ţap pe chei şi să le arunce în fluviu; aşa era datina.

Procesiunea era grotescă, Unii oameni purtau doar un petec în jurul şalelor, alţii o cămaşe, alţii un vestmânt de muselină înfăşurat în jurul trupului; unii erau în haine englezeşti, alţii purtau turbane. Şi cântările lor se înălţau cu o melancolie ciudată, ce amintea de tainele şi cruzimile Indiei. In răstimpuri, printre pelerini se mişcau oameni cu cădelniţe şi când îşi legănau coşurile de argint, aerul se umplea de mirosul slab al jerfei.

In procesiune, Pompalone arăta cu degetul o fiinţă cu caftan şi turban.

„Uite, Sun Lee, colo e Rhamba Singh".

Mă uitai şi recunoscui pe bătrân care, ciudat, se uita în sus la mine.

Pompalone plecă dela fereastră şi veni de-mi puse mâna pe umăr. „Acum", zise, „putem merge".

Mă mai uitai odată la bătrânul Rhamba Singh şi parcă mi se topeau măruntaele. Picioarele îmi slăbiră atât, încât abea puteam umbla. Mă întorsei şi urmai pe Pompalone.

Acesta nu-şi dădu nici cea mai mică osteneală să se ascundă, deşi, ce-i drept, nici nu era nevoe. Pe când urca scările in grajdul neisprăvit, nările i se dilataseră şi-i vedeam vinele de pe gât umflându-se. Şi în urechea mea pulsul începu să şoptească, fiindcă e cu neputinţă, domnule, să mergi la răpirea unei femei cu nepăsare, parcă ar fi vorba de o căprioară. Şi murmurai „Poate ar fi mai bine să merg eu înainte, Pompalone, ca să nu se sperie".

Imi închipui că nu m'a auzit. S'a coborît el întâi. Grădina era pustie. Cupola aurită a micului templu sclipea jos, sub straturile de crini. Şi gândul ultimei mele clipe acolo cu Najalka, chiar în locul acela, mă învălui ca o mare întristare. „Când m'o vedea", gândeam, „ce o să zică de Sun Yet Lee? O, Sun Yet Lee, ce zic despre tine umbrele strămoşilor tăi? Fiindcă una e să furi iubirea pentru tine, dar e o trădare neasemuită să vinzi iubirea aceasta altuia". Şi-mi ştergeam pe ascuns ochii cu mâna.

Măreţul Pompalone merse drept spre casă şi eu după el. Trecui de uşa micului templu cu cupolă aurită. Şi cu coada ochiului zării o scânteere de aur şi purpură înăuntru.

Mă oprii, rămăsei ţintuit. Ochii îmi ieşau din orbite şi pieptul mi-era atât de greu încât abea puteam sufla.

Imi auzeam numele, dar nu puteam răspunde. Limba îmi era uscată ca a unui papagal şi în cap un glas îmi şoptea: „Astăzi, Sun Yet Lee, e ziua morţii tale, chiar de ar fi să trăeşti cât K'ung-Fu-Ţe".

Pompalone îmi scutura braţul. „Ce e?" mormăia. „Ai amuţit, Sun Yet Lee? Sau inima ta de iepure..." Şi atunci văzu ce văzusem eu...

Toate brăţările de mâni şi de picioare şi toate vestmintele şi vălurile ei o acopereau şi plăcile gingaşe de aur se rotunjeau pe sânii mici, în timp ce ea zăcea în faţa chipului lui Buda, cu mânile împreunate, întocmai ca ale lui Buda.

Ar fi părut adormită, doar faţa îi era aurită, cum e datina pentru morţii indieni; aşa, semăna foarte mult cu chipul ce se înălţa de-asupra ei, cu mânile împreunate.

N'aş putea spune ce gândea Măreţul Pompalone, dar inima mea era plină de o tragedie ciudată, neobişnuită pentru oameni. Tragedia omului care trece printre femei privind cercetător la chipul acesta şi la celălalt, întrebând: „Ea este? Ea este?"

Şi când vede faţa ei — a şi trecut.

Afară, pe intrarea templului, bătrânul Rhamba Sing scrisese cu restul de vopsea aurită: „Najalka, fiica Najalkii, fiica Najalkii".

(Din englezeşte de M.)

Era lună plină în noaptea aceia şi aleea asta cătrănită, copacii deasupra ei şi vila albă...

M'am suit în umbra pomului, am agăţat scara de frânghie între cărămizi şi am trecut peste creastă...

Privire asupra operei lui Romain Rolland

Continuare din pag. IV-a

o incursiune în domeniul tradiţiilor orientale prin 1) Viaţa lui Gandhi, în care vede animatorul Indiei Noi, 2) Viaţa lui Ramakrishma, unul din cei mai mari reprezentanţi ai spiritualităţii hinduse şi 3) Viaţa lui Vivekananda, discipolul acestuia.

E curios acest contact al unui scriitor sentimental şi moral cu o civilizaţie pur intelectuală. Cu toată informaţia, înţelegerea lui Rolland nu-i la înălţimea sentimentalităţii. Un singur fapt o demonstrează: Gandhi i-a făcut o vizită biografului său când a venit în Europa la conferinţa Mesei rotunde. Cum Rolland îl lăuda pentru nobleţa şi desinteresarea sa, Gandhi îl întrerupse: „Dar, domnule Rolland, nu sunt deloc desinteresat, tot ce am făcut, am făcut-o pentru realizarea mea personală; e însăşi calea pe care mi-a impus-o Invăţătorul meu".

Câteva vorbe care luminează distanţa între o atitudine transcendentă şi reală, şi între una pur etică sentimentală.

Ciclul operei lui Romain Rolland nu s'a determinat, deoarece însuşi obiectul ei e indefinit. Nicicodată lumea nu va înceta să fie un motiv de suferinţă şi de pasiune, pentru aceia care trăesc din plin în marea ei Iluzie, ca Romain Rolland.

V. L.

O femee plină de viață

După regina Mary a Angliei, cea mai cunoscută figură feminină în țară este Lady Astor, care a împlinit 15 ani de activitate parlamentară, ca prima femee membră a parlamentului englez.

In afară de patru sau cinci figuri parlamentare cu adevărat populare și consacrate, Lady Astor și Sir Maxton se bucură de favoarea opiniei publice, aproape în aceiași măsură. Pereche stranie și fără nicio potrivire.

Sir Maxton are o înfățișare care justifică, în mare parte, popularitatea sa. Cu chipul său palid sub o claie de păr alb ce-i cade în plete peste guler și ochii săi strălucitori, el pare a fi însăși încarnarea revoluției. Alegătorii se uită la el cu oarecare spaimă, căci li se pare că se și văd printre baricade așteptând masacrul, deși Sir Maxton nu e nici fanatic, nici doctrinar. Lady Astor însă nu se bucură de nici un fel de extravaganță în înfățișarea ei. Nici măcar de avantajul uniformei parlamentare bărbătești: Veston de culoare închisă și pantaloni în dungi. Singura ei preocupare este să nu atragă atenția câtuși de puțin și de aceia cu toate că-i stă foarte bine în hainele ei negre, cu puțin alb, trece absolut neobservată prin mulțime. „Vreau, zice ea, să fiu privită ca un simplu membru al parlamentului și nu ca o curiozitate".

Care e secretul influenței sale asupra imaginației populare?

In primul loc faptul că, cu

LADY ASTOR

toate piedicile și greutățile, „a izbutit". Lucrul nu era așa de ușor pe cât se crede pentru cineva care era femee, americană și avea limba ascuțită, mai ales în epoca eduardiană.

Războiul i-a înlesnit calea, dărâmând barierele. Apoi Lord Astor succedând în Camera Lorzilor, s'a creat o vacanță în Suttern Division of Plimouth și Lady Astor a căutat să profite de această oportunitate. Dar erau mulți factori împotriva ei. Era femee și era străină. Nu s'a lăsat însă și după o lună a intrat în parlament, escortată de George Lloyd și Lord Balfour.

Lupta cea mai grea începea abia acum. In parlament era o secție puternică și hotărîtă să-i facă zile negre. „Au încercat să mă înghețe", zicea ea într'un interview. „Oameni cu care m'am cunoscut ani de zile, nu-mi adresau vorba când ne întâlneam pe culoarele parlamentului. Vroiau să-mi taie curajul și pariau că n'o să durez nici șase luni. Dar i-am înfrânt".

Interesantă este următoarea anecdotă. Un distins ministru, membru al cabinetului, cunoscut prin causticitatea comentariilor, o întâlnește într'un târziu pe culoarul Camerei și o felicită pentru intrarea în parlament.

„Dar aceasta s'a petrecut acum șase luni, îi replică Lady Astor, iar în tot timpul nu mi-ai dat cea mai mică atenție". „Adevărat, răspunde X., nu-mi place să văd femeile în parlament și când te-am văzut în fotoliul deputaților am avut aceiași impresie ca și când ar fi intrat o doamnă în camera mea de baie". „Dacă aș fi așa de urâtă ca d-ta, X., aș fi fost și eu tot atât de stânjenită ca și d-ta când m'ar fi invadat femeile în camera de baie".

Deviză ei ar putea fi foarte bine: „Nemo me impune lacessit" și aceasta a încercat-o pe nie-lea sa un ziarist. Acesta a căutat să dezlănțuie o furtună împotriva Lady-ei Astor publicând un articol, intitulat „Divorțul Lady-ei Astor", în care insinua tot felul de infamii relativ la prima ei căsătorie, care a fost nenorocită.

După doi ani, Lady Astor nu l-a uitat pe ziarist. Acesta a fost condamnat la închisoare penală pe șapte ani. La alegerea care a urmat i-a servit replica.

„Bottomley (astfel se numea ziaristul), a fost plătit să încerce a-mi dărâma reputația și a-mi ataca moralul și caracterul. Eu am făcut proba caracterului meu, iar Bottomley este la închisoare".

Lady Astor avea de luptat cu multe greutăți în inima orașului industrial Plymouth. Dar a izbutit să se aleagă, împotriva tuturor candidaților; a câștigat simpatia poporului cu ajutorul combinaților sale practice în legătură cu nevoile populației și prin iscusința și îndrăzneala metodelor sale electorale.

Nu e tocmai ceia ce se chiamă o oratoare de tribună, dar are o replică atât de promptă și tăioasă în cât puțini oameni politici îi pot ține piept. Când Lady Astor e la tribună publicul e ațâțat și interesat ca la un match de foot-ball, cu jucători eminenți. „Christ a fost socialist", strigă o voce din public. „O, nu! răspunde Lady Astor, creștinii sunt nemulțumiți de ei înșiși, iar socialiștii de vecinii lor".

Lady Astor nu se sfiește de nimeni și atacurile merg direct în luptă cu oricine, oricât ar fi de însemnați ca persoană adversarii. „Ah, cu dumneata bătrân Rufian, nu mă pot împăca cu nici un preț!", zise ea adresându-se lui Lloyd George.

Când are o convingere o apără cu mult curaj, ca de pildă chestiunea controlului natalității care e una dintre cele mai spinoase în parlamentul englez. Și tot astfel s'a luptat și pentru interzicerea vânzării alcoolului la minori precum și în toate chestiunile privitoare la legiuirile pentru ocrotirea muncii copilului, cum și la crearea căminurilor de copii, în care a izbutit atât prin argumentarea irefutabilă, cât și prin stăruința fără cruțare a insistențelor și stăruințelor sale, pe care nimic nu le putea descuraja.

E plină de curaj fizic. Intr'o seară venind dela o întrunire, găsește un bădăran în hall-ul locuinței sale din Plimouth. Intimidat de înfățișarea ei hotărîtă, bădăranul o ia la fugă. Dar nu cunoștea pe Lady Astor. Aceasta se luă după el, îl alungă pe stradă, intră după el într'o sală publică și-l urmări până puse mâna pe el. Atunci însă renunță a-l da pe mâna poliției; „Am vrut numai să-i știu numele spre a-l da în vileag", zise ea.

Una din armele sale politice, este darul său de a primi și a conduce întrunirile din palatul său din St. James Square. Acolo este locul de întâlnire a tuturor personalităților engleze, dela cele mai orgolioase la cele mai simple. Iau parte la ele nu numai politicianii, ci și întemeetorii și reprezentanții tuturor claselor sociale și instituțiilor de ocrotire și cultură, ca membrii armatei de salvare, ai societății debutanților, lucrătorii sociali precum și tot felul de străini distinși, americani din New-York sau California.

Prințul de Wales, actualul rege, era întâlnit în saloanele ei de ori și cine, ceiace în Anglia e un lucru foarte greu de obiceiu. Lady Astor dădea anume petreceri pentru întâlnirea Prințului de Wales cu tineretul parlamentar. Când prezenta pe cineva Prințului, avea felul ei glumeț sau prietenesc, care făcea și pe unii și pe alții să se simtă în largul lor.

Felul ei de a primi, înlăturând orice formalism, a făcut ca cei mai riguroși socialiști să nu-i ocolească primirile și să nu considere casa ei ca templul lui Mamon, deși Lordul Astor este omul cel mai bogat din Anglia.

La una din aceste recepții, teribilul socialist David Kirkwood a stat de vorbă mai bine de o jumătate de ceas cu moștenitorul tronului.

Urmare în pag. VIII-a

PLASTICA

Prestigiul artei nu este totdeauna la nivelul pe care l-am dori în manifestările autohtone.

Meșteșugari fără vocație și fără pregătire se încăpățânează într'un diletantism de cea mai inferioară calitate, ocupând inutil panourile saloanelor bucureștene. Reacțiunea nu poate veni decât printr'o ofensivă a artiștilor calificați. Deaceia, nu ne supără prea marele număr de expoziții, când majoritatea se impun prin ținută decentă și stil.

Nu este vorba, firește de reapariția d-nei Elisa Ghioculescu, *într'un domeniu pentru care nu are însușiri, nici sensibilitate.*

Nu ne-am gândit, fără îndoială, nici la stăruința naivă a d-nei Jeannette Ulvinianu, *care, ca și d-ra* R. Dimiu, *n'a arătat*

A. Ciucurencu — Figurină

decât monotonie, afectare, lipsă de mijloace.

Nu interesează în chip deosebit nici prezența d-lui Andrei Reves, *care expune portrete, nuduri, compoziții și peisaje, — ponderate ca execuție, dar lipsite de adâncime și de expresivitate.*

Mai personal e d. Valentin Hoeflich. *D-sa aduce interioare, priveliști și naturi moarte, pictate cu suficientă pricepere a*

Dudu Alexandrescu — Portret

formei și-a armoniilor de nuanțe.

Uleiuri sensibile și gravuri de bun gust înfățișează d. Alexandru Bassarab.

D-sa însă, nu atinge inteligența emotivă a d-lui Alexandru Ciucurencu. *Acesta e într'o evoluție cu adevărat revelatoare.*

In figurine, nuduri și naturi moarte, d. Ciucurencu valorifică o transparență, o delicatețe de vibrație cromatică, o bogăție de accente sensibile, care definesc opera unui excepțional temperament artistic.

Tot atât de înzestrată, deși de altă structură, e și d-ra Dudu Alexandrescu, *fostă elevă a d-lui Steriadi și a cunoscutului meșter francez Waroquier.*

D-ra Alexandrescu are un remarcabil simț al perspectivei și compoziției, un desen sensi-

Al. Bassarab — Gravură

bil la inflexiunile formei și la adâncirea psihologică, o culoare de rafinată inspirație.

Portretele, vederile din țară și din străinătate, compoziția „Carnavalul", expusă anul trecut la Paris, nudurile și florile, merg — în desfășurarea lor armonioasă — dela tehnica decorativului timid la ingeniozitatea compoziției de mare respirație.

Intre atâtea concepții și atitudini fără intenții revoluționare, d. S. Perahim *vine cu o viziune îndrăzneață a lumii, cu crâmpee*

I. Negrulea — Ogar

de realitate brutal transfigurată, exprimând compătimire pentru mizeria în care se sbate clasa muncitoare, — indignare pentru cupiditatea nesățioasă a profitorilor.

Totul, în tablourile expuse, e înfăptuit cu mijloace plastice sobre, reduse la ultima expresie, fără specială preocupare pentru linie sau pentru pastă, fără o problematică a desenului sau a culorii.

Sunt strigăte de alarmă, de indignare, de revoltă socială,—

Dudu Alexandrescu — Acuarelă

unele destul de puerile — invocând o atitudine protestatară în fața moralei curente și ridicând un imn justificat mânii de lucru.

Un singur sculptor expune în momentul de față în București: I. Negrulea. *Un artist de mult temperament, abil cizelator al formei și meșter în echilibrarea volumurilor.*

Cele mai numeroase lucrări sunt în bronz: un „Don Quichotte" închipuit într'o foarte personală interpretare, „Primul sărut", apropiere suav stilizată, un ogar cu silueta sveltă, un tors elegant.

In gips, ni se arată trei proecte pentru cavoul familiei Craja din cimitirul Bellu: Sfinții Gheorghe, Nicolae și Ioan Botezătorul, concepții decorative, sugestiv realizate.

A. Ciucurencu — Figurină

*D. Negrulea ale aplicațiune și înțelegere. E un plastic prin știință și sensibilitate *.*

H. BLAZIAN

* D-na Elisa Ghioculescu a expus la „Universul". Ceilalți — la Mozart.

Maxime de Victor Hugo

- *Nu este niciodată lipsă de femei bătrâne.*
- *Cine nu este capabil de a fi sărac nu este capabil de a fi liber.*
- *Păziți-vă de acei care se bucură de un rău oarecare, mai mult încă de cei care îl comit.*
- *Mulți prieteni sânt ca și cadranul solar; nu arată decât orele când strălucește soarele.*
- *Unele cugetări sânt rugăciuni. Se află clipe când, oricare ar fi atitudinea, sufletul este în genunchi.*
- *Melancolia este fericirea de a fi trist.*
- *Să ai o trestie în șira spinării, ce izvor de fericire și noroc!*
- *Oamenii răutăcioși au o fericire neagră.*

O victimă a fatalității

Impărăteasa Elizabetha de Austria, soția lui Frantz Iosef, a rămas în mintea tuturor ca o figură ce nu se poate uita, deși sunt aproape patruzeci de ani de când a murit.

Soarta ei a vrut ca să fie mai frumoasă, mai nenorocită și mai aventuroasă de cât alte femei.

Nimic nu părea a o destina să devină împărăteasă. Mica prințesă de Wittelsbach, era vară primară cu Frantz Iosef, prin mama sa Ludovica de Bavaria. Fusese hotărît între cele două surori, prințese de Bavaria, să căsătorească pe principesa Elena, sora mai mare a Elisabethei, cu Frantz Iosef.

Nimeni nu se gândea la Elisabetha, pe care o numeau familiar Sisi. Ea sămăna tatălui său, extravagantul și independentul din fire, Max de Wittelsbach, care iubea oamenii simpli și avea o sfântă oroare de formele etichetei, impuse de soția sa, orgolioasă și îngâmfată de rangul și ascendența sa.

Tatăl și fiica sa mai mică se adorau și făceau împreună plimbări și pic-nikuri, dimpreună cu numeroșii copii nelegitimi ai ducelui Max, cei mai buni tovarăși de joc ai micii Sisi. Fetița crescu astfel liberă și fără prejudecăți. La saisprezece ani Sisi era o fetiță frumoasă, brună și subțirică, vioaie și nebunatică, iubind animalele, copacii și copiii de țăran, stăpânind caii cei mai nărăvași, visând să fie într'o zi „regina circului". Dar Frantz Iosef preferă pe această veselă și râzătoare fetiță, Elenei, care era frumoasă și ea, dar prea cuminte.

Elisabetha era superstițioasă și aflase de la tatăl său că ivirea unui curcubeu era prevestire de noroc. In ajunul nunții ea văzu un curcubeu și iubind pe logodnicul său credea că-i e destinată cea mai mare fericire pe lume.

Vai! a doua zi după nuntă plângea cu suspine de groază, fiind sigură că niciodată nu va putea iubi pe acel ce-i devenise soț.

Pe lângă aceasta avu de înfruntat ura archiducesei Sofia, soacra sa, care se ținea de ea la tot pasul, dojenind-o, ca și cum ar fi vrut să o facă să-și ispășească crima de a fi devenit împărăteasă împotriva dorinței tuturor.

Spre nenorocul ei, născu două fete una după alta, dintre care una muri. Archiducesa o mustra amar pentru aceasta, și-i imputa că nu-și face singura datorie care i se cerea ca împărăteasă, nașterea unui prinț moștenitor.

Când fu însărcinată o treia oară i se arătă din nou un curcubeu și Impărăteasa se liniști, căci era sigură că va naște un băiat.

In adevăr născu pe Rudolf. Din chiar în ziua nașterii, când veni după datină Impăratul în haina lui de paradă cu pantalonii roșii ca focul, ea-și întoarse fața spre perete și zise deslușit:

— „Intr'o zi, miriade de steaguri roșii vor flutura la ferestrele Vienei. Țineți minte ce vă spun... ziua aceia va veni...

— Majestatea sa delirează", zise infirmiera.

Dar Elisabetha întoarse spre cea care vorbea o față de o liniște împietrită și zise, fixând-o:

— De loc, am spus adevărul. Avea, în adevăr, adeseori presimțiri tainice, percepute de nervii săi întinși întotdeauna într'o încordare supremă. Aflase despre legendele groaznice care planau asupra dinastiei și o amenințau: blestemul Vulturilor și dama albă.

Se spunea că de câte ori dinastia era amenințată apărea o femee albă unui membru al familiei imperiale. Iar cât despre Vulturi se zicea că Rudolf de Habsburg, după ce întemeiase, cu greutățile cunoscute dinastia sub semnul Vulturilor, înlocui pe armele lor Vulturul prin aquila imperială. Iar de atunci umbra răzbunătoare a Vulturului se arăta ori de câte ori un Habsburg trebuia să fie lovit de soartă. Din acea clipă a fost mereu urmărită de groaza acestor apariții. Se zice că Dama albă i s'a arătat încă din primele zile ale căsătoriei.

După nașterea mult așteptată a unui prinț moștenitor, ea crezându-se dezlegată de orice legături conjugale, care-i erau nesuferite, plecă pe yachtul ei personal într'o lungă călătorie, departe de o soacră tiranică, departe de el și de copiii ei, pe care nu-i era îngăduit să-i sărute niciodată.

In croaziera spre Madera sufletul ei gol de ori ce afecțiune se îndrăgosti de tânărul și frumosul ungur Imry Hunyadi, secretarul ei.

Intr'o zi acesta o văzu turburată și îngrozită, frământându-se pe bord. Ea îi mărturisi că a visat un șarpe mare, care, învârtindu-se în jurul grumazului lui Hunyadi, îl zugruma.

Puțin timp după aceia, în adevăr, Frantz Iosef auzind despre infidelitatea împărătesei, îl prinse pe Hunyadi și-l închise.

Atunci împărăteasa amenințând pe marinarii săi cu revolverul, îi sili să o lege de catarg în mijlocul unei îngrozitoare furtuni, în plin ocean. Acolo își revărsă ea tot amarul, toată revolta și toată deznădejdea pentruca să se confunde cu furia tempestei.

Umbra vulturului de altfel i se mai arătă de mai multe ori. Astfel la o vizită pe care o făcu lui Maximilian, soțul surorii sale, Charlotta, pe care-l iubea pentru spiritul său liberal atât de departe de cruda tiranie a lui Frantz Iosef, văzu umbra Vulturului asupra lui. Aceasta era cu câteva zile înainte de plecarea lui Maximilian în Brazilia. Se știe ce a urmat.

Deși chinuită de groaza care plutea asupra acestei rase, de blestemele care au fost aruncate

ELISABETHA DE AUSTRIA

asupra ei pentru crimele sângeroase de care era vinovată, deși nenorocită și fugară, tinerețea și frumusețea ei se păstrau nealterate.

Nici inima nu-i îmbătrânea. In Irlanda se înamoră de un maestru de ceremonii, mai mult viguos de cât frumos, *William* Middleton, mai mult vesel de cât spiritual, mai mult înfocat de cât sentimental.

Contele Andrassy însă care era înamorat de împărăteasă de multă vreme și convinsese pe compatrioții săi să-l aleagă rege al Ungariei mai mult de dragul ei, veghea asupra ei. El veni să scoată pe Elisabetha din această aventură care o compromitea. Impărăteasa era și ea sătulă de Irlandez, un curcubeu îi anunța din nou fericirea și plecă cu Andrassy care a fost singura ei iubire adevărată.

De altfel singurul zeu căruia i se închină cu adevărat a fost amorul. Ea i-a ales lui Frantz Iosef pe încântătoarea doamnă Schratt, care l-a făcut să se fixeze și să se lase de trecătoarele lui aventuri de o zi. A cerut fiului său să-i prezinte pe Maria Vecsera, fetița timidă de 17 ani, a cărei grație o mișcă. S'a purtat întotdeauna cu cea mai mare libertate, bătându-și joc de toate conveniențele și făcând în ciudă tuturor celor gravi și pedanți. Era o zână foarte capricioasă, dar totdeauna plină de bunătate.

Tragedia de la Mayerling și moartea lui Andrassy, i-au distrus sănătatea. Doliul n'a mai părăsit-o. Și-a reluat viața ei rătăcitoare, dar de data aceasta fără dorințe și fără aventuri. In 1898, petrecu vara în Elveția, în tovărășia unui tânăr englez, care trebuia să-i împrăștie melancolia declamând versuri și citindu-i romane sau cântând din ghitară. Intr'o zi, pe când

Urmare în pag. VIII-a

O femeie plină de viață

(Continuare din pag. VII-a)

Imbrăcat cu o bluză albastră, stând de vorbă în fumoarul lui Astor Mansion, cu Prințul de Walles, se simțea tot atât de calm, și de stăpân pe sine ca la Camera Comunelor. Kirkwood vorbea desigur despre grozăviile din Glasgow, iar Prințul asculta cu atenția omului care vrea să se informeze despre adevăr.

Un străin care observă scena zise: „Așa ceva nu cred să se mai întâmple în nici o altă țară de pe lume". Dar străinul nu știa că „așa ceva" nu se mai întâmplase în nici o țară din lume.

Ziua sa este plină de dimineață până seara și totuși documentarea în cele mai complicate chestiuni este cât se poate de completă și argumentarea bogată în toate proectele de lege pe care le adoptă.

In mijlocul preocupărilor celor mai grave, când toți se tem ca nu cumva guvernul național să lunece prea mult spre stânga și să nu triumfe în dreapta reacțiunea sub forma fascismului, partida de bridge la Lord Astor rămâne totuși de cea mai mare importanță. Acolo se întâlnesc oamenii din partidele de guvernământ, cu reprezentanții tuturor celorlalte partide și învață astfel să se cunoască și să se respecte unii pe alții. Lady Astor are grija să pregătească terenul pe care să se întâlnească toate forțele rivale, ca pe un adevărat teren neutru. Prin aceasta, Lady Astor poate fi privită ca una din forțele vitale ale Angliei și influența ei ca una din cele mai caracteristice ale activității feminine în politică.

O victimă a fatalității

(Urmare din pag. VII-a)

acesta îi citea un roman de Marianne Crawford, un vultur se dezlipi de vârful unui pin și aripa lui atinse în zbor fruntea Impărătesei. Ea scoase un țipăt de groază. Secretarul văzu și el vulturul.

Aceasta se petrecu la 30 August. La 30 Septembrie Luigi Lucceni implântă pumnalul în inima călătoarei pe țărmul Mont Blanc al lacului Leman la Geneva pe când se pregătea să urce puntea vaporului.

Rănită, ea ajunse totuși pe vapor, dar când puse piciorul pe bord se prăbuși. Fu întinsă jos și, după o scurtă agonie, se sfârși.

Privea norii cu o clipă înaintea morții. Zâmbii cu tristeță și murmură:

— „Un curcubeu".

Femeie stranie și chinuită, pentru care moartea a fost o liberatoare și-i închise ochii cu o făgăduință de fericire...

Cronica sportivă

După deziluzia suferită săptămâna trecută, matchul care s'a jucat Duminică pe terenul de lângă gara Obor între Unirea-Tricolor și Sportul Studențesc, a restabilit la timp echilibrul și a restituit spectatorilor, încrederea și optimismul.

De astă dată amândouă echipele erau „desghețate"; oborenii, care n'au stat degeaba toată iarna ci au activat într'un destul de lung turneu în Orient, s'au prezintat în condițiuni mulțumitoare de formă și de technică; iar studenții, care s'au putut desmorți în competiția cupei „Jan Șeba", erau de astă dată cu echipa completă, inclusiv Totan și Drăgan a căror lipsă fusese atât de resimțită în matchul cu Juventus.

In general, jocul a fost agreabil, iar rezultatul exprimă destul de bine raportul real de forțe; totuși studenții au fost departe de a fi un adversar comod; de multe ori acțiunile lor au fost periculoase, și producătoare de ocazii favorabile; că nu au marcat și ei măcar un punct, se datorește și întâmplării, nenorocului, care, precum se știe, se cam amestecă în matchurile de football. Victoria s'a cuvenit însă pe bună dreptate echipei condusă de Petre Steinbach; un antrenament judicios și tenace a permis echipei oborenilor să funcționeze cu regularitate și să-și impună din prima repriză chiar, o dominare care le-a adus două puncte.

Inceputul atacului l'au avut studenții, care au reușit să pună poarta adversă în pericol; dar curând după aceea au fost siliți să treacă în apărare, în frunte cu portarul care de-abea reține o minge periculoasă. Atacul stăruește însă și e mereu alimentat cu mingi, de Steinbach; astfel e deschis Bogdan care devine repede periculos și situația e salvată în ultimul moment de portarul studenților Ego Munteanu, cu toate că fundașii Duce și Mitan fuseseră la posturile lor.

Studenții contra atacă acum, și Gică Popescu, bine lansat de Titi Dumitrescu, trece de apărarea oborenilor și trage la poartă, dar Petrică Rădulescu prinde; atacul continuă, studenții obțin un corner care se „răcește" repede și apoi din nou, dintr'o poziție favorabilă, Gică Popescu trage puternic în poartă: un punct aproape sigur, dar Rădulescu prinde. E rândul oborenilor acum să treacă la atac, de astă dată cu succes; Cârjan, care în tot matchul a fost extrem de activ, trimite dela o distanță respectabilă mingea, care spre surprinderea portarului intră în plasă; al doilea punct nu întârzie mult și e datorit harnicului Bogdan, care expediază un shot plasat în poarta lui Munteanu.

Până la sfârșitul reprizei nu se mai marchează nimic, deși ocazii s'au prezentat destule ambelor echipe.

La reluare, deși oborenii conduc jocul și au prilejul de a spori avantajul, nu se întâmplă nimic: astfel Schilleru trimite peste bară și un corner în favoarea albaștrilor este prost bătut de Bogdan; de altfel aripa stângă a uniriștilor este ținută sub strânsă supraveghere; intre timp, Steinbach, lovit la un picior, ese de pe teren fiind înlocuit cu Covaci, iar Titi schimbă locul cu Tacke, ambii, Dumitrescu.

Din nou Gică Popescu este în apropierea porții adverse și Rădulescu are de apărat o minge grea; până în ultimul minut nu se mai întâmplă nimic, dar atunci Sony Niculescu din imediata apropiere a porții primește o minge și marchează imparabil al treilea și ultimul goal al matchului.

In ceiace privește jucătorii, prima mențiune dela învingători se datorește portarului Petrică Rădulescu, care a arătat o formă bună. Apărarea a fost conștiincios și autoritar condusă de Sucitulescu având ca ajutori pe Iliescu și Gavăd. La mijlocași, Steinbach a fost cel mai bun, susținut, mai slab ca de obicei, de Ghermelie și Florea; înaintarea bună, în frunte cu Bogdan urmat de Cârjan, Schilleru, și cam pe la urmă, de Sony Niculescu.

Dela învinși, tot portarul trebue menționat cel dintâi; Munteanu s'a dovedit foarte util echipei lui; combinat cu apărarea lui Duce și Mitan, a constituit un obstacol greu de trecut. In linia mijlocașilor Totan și Drăgan nu și-au putut da întreaga măsură a eficacității lor, probabil din lipsa de antrenament.

In fine înaintarea, din care mai bun a fost Titi Dumitrescu, s'a resimțit de absența unui bun centru înaintaș ca și de abuzul de combinații. care au darul de a „răci" prin pierdere de timp și lipsă de îndrăsneală, ocaziile favorabile de a marca.

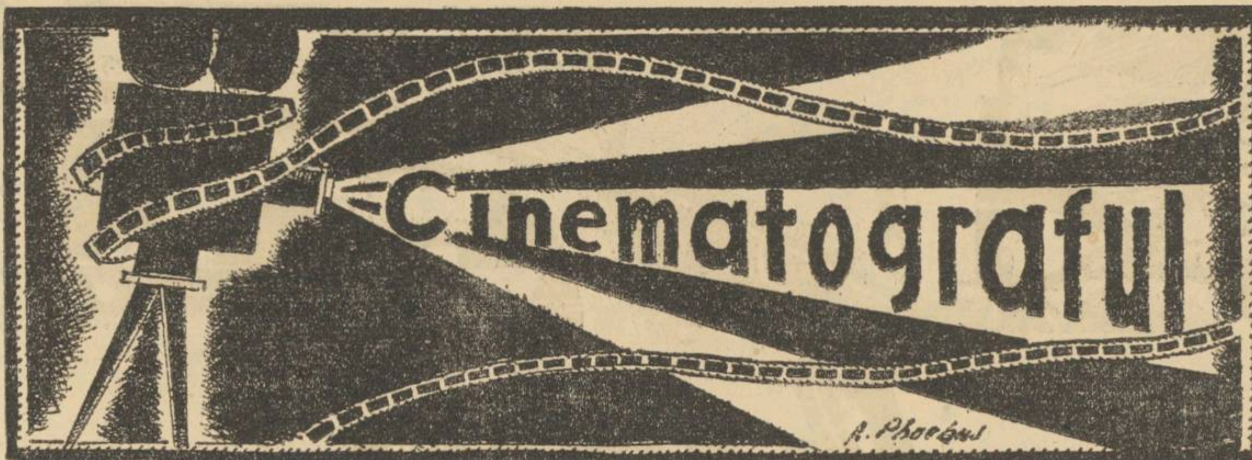
Jocul studenților a fost însă în general bun și în real progres față de acel furnizat cu o săptămână în urmă.

Dela Cluj, studenții ne dau vești mai bune. Acei pe care mișcarea footbalistică îi interesează, nu vor fi uitat desigur, matchul frumos pe care universitarii clujeni l-au câștigat contra echipei C.F.R., care le contesta o victorie. din punct de vedere sportiv, perfect valabilă. Se vede că actul acela inamical a umplut paharul nenorocului care urmărea valoroasa și sportiva formatie clujană.

Se pare că acum studenții iau virajul care-i va scoate din extremitatea inferioară a clasamentului. Ultimul match pe care l-au jucat împotriva unei echipe de technică înaintată cum e C.A.O., dovedește că universitarii clujeni sunt în plină recâștigare a forțelor. Deja reparațiile aduse prestigiului în suferință sunt mulțumitoare; să nădăjduim împreună cu toți iubitorii de foot-ball, că această valoroasă formație în care amatorismul este cultivat într'un înalt spirit sportiv, va reuși să-și câștige în luptă dreaptă și deschisă, locul pe care îl merită.

GRIMAN

Leon Viorescu — Natură moartă

Visul unei nopți de vară

Sunt supărat foc pe Domnul Aristarc. Dar nu-i pot face nimic. „Cronica mizantropului", titulatura rubricei sale, este o pavăză care îl apără. Și dacă va spune — cum mi-a mai spus-o deja — că personal consideră că cinematograful nu-i o artă, mizantropia d-sale profesională va justifica și asta; iar faptul că filmul lui Reinhardt „Visul unei nopți de vară" nu i-a plăcut, e o simplă consecință a primei afirmații. Căci dacă teatrul e o artă și ecranul nu-i, e logic ca orice transpunere a lui Shakespeare în film să constitue esteticește o decădere.

JOE E. BROWN

Dar dacă din întâmplare cinematograful e o artă? Atunci totul se schimbă. Atunci un film după Shakespeare este o prefacere a tot ce la Shakespeare fusese gând și vorbă, prefacere a acestora în imagine și mișcare. Incă odată: aci modelul e Shakespeare, nu Natura.

Subiectul filmului nu e „un vis", așa, în genere, ci „visul unui om de teatru", care adoră mașinăriile de culise, personagiile declamatorii, scenele bufone. Se chiamă vis exagerarea gândurilor normale în sensul împingerii lor până la limitele lor înșile. Ceeace trebuia aci împins până la granițele imposibilului era gândul unui om, numit Shakespeare, și care vedea toate lucrurile „sub specie theatri". Un magistrat, când visează, visează magistrați idealizați prin vraja specială a visului. Filmul lui Reinhardt trebuia să exprime cabotini deveniți personagii de vis.

Domnul Aristarc cere peisagii adevărate, păduri reale, lacuri veritabile. Cred că n'are dreptate. Ne trebuiau tocmai decoruri-jucărie, unde să putem aduce ceața la comandă și unde locuitorii să poată în voie călări pe băț sau să-și permită orice altă libertate față de legile gravitației.

Domnul Aristarc reproșează zânelor din film că au figuri de coristă. Dar ce înseamnă a avea figură de coristă? Insamnă ceva foarte precis.

Coristele californiene sunt niște fete 1) foarte frumoase și 2) uniform frumoase. Așa de uniform frumoase încât parcă se neutralizează una prin alta, astfel că orice veleități personal-sexuale din partea spectatorului dispar. Dar asta e tocmai ce trebuia. Este chiar cea mai bună definiție a zânei: o femee a cărei frumusețe să fie perfectă dar să ne lase, eroticește, reci.

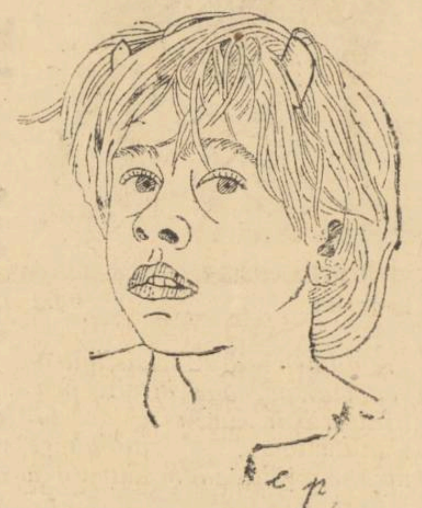
Nu s'a pomenit ca cineva vreodată să se amorezeze de o zână de poveste. Și totuși zâna este o femee prin excelență frumoasă. Acest paradox, coristele californiene îl realizează. Și's cred singurele în stare s'o facă.

Domnul Aristarc spune că „miraculosul nu poate fi înfăptuit în cinematograf decât într'un singur chip: pe calea desenelor animate". Cred că iarăși se înșală. Desenul animat e doar una din varietățile de miraculos cinematografic. Mai există și altele. Există varietatea gravă, filozofică (gândiți-vă la Bestia, Mumia, Moartea în vacanță). Miraculosul din „Visul unei nopți de vară" este o altă varietate. Și ar mai putea fi descoperite și altele.

Domnul Aristarc cere, pentru acest film, „figuri mediteraniene". De ce? Pentru că Shakespeare era englez? Sau Oberon scandinav? Cât despre Atena — locul unde se petrece acțiunea — să nu uităm că este o Atenă de carton, sau în tot cazul de pură fantezie.

Unde însă Domnul Aristarc face exces de zel de mizantropie, este când se supără pe Puck, pe care îl numește „copil cu veleități de artist", și-i reproșază că „ne sfâșie urechile". Spectatorul își aduce aminte de Puck, care e marea reușită a lui Reinhardt. Un copil care e totodată urițel și grațios, de o agilitate de drac și de o „proastă creștere" de geniu-rău minor. Tot ce face el e neașteptat, bizar, totodată copilăresc și nițel sinistru, începând cu râsul lui în cascadă, râs care e și cristalin și răgușit. Avem, timp de un ceas jumătate, mereu reînnoită, impresia că subt superficiala formă de muritor se ascunde, o ființă care nu e din specia muritorilor. Rareori am fost impresionat mai tare de o creatură cinematografică așa cum m'a impresionat acest actor adolescent. Iar dacă asta îmi va atrage acuzația că-s lipsit de gust, sunt dispus să încasez, cu conștiința împăcată, și acest ponos.

Domnul Aristarc spune că, atunci când eroii filmului plutesc în văzduh, se „simte mașinăria". De ce se simte? Căci nu se vede nici-o frânghie. Să vă spun eu de ce se simte. Pentrucă: 1) știm că în dosul culiselor există mașinării și 2) știm că altfel, nimeni n'ar putea sbura, așa, fără aripi. Dar dacă dăm la o parte aceste două „prejudecăți" care n'au

MICKEY ROSNEY

nici-un raport cu „realizarea" mecanică a regisorului, nu mai avem dreptul să „simțim" nici un trucaj: căci, încă odată, putem deschide ochii mult și bine, nu vom descoperi nici o umbră de umbră de cablu și nici-o cută pe trupul sburătorilor, care să demaște, vizual, scamatoria. In orice lucru trebue să se respecte regula jocului. Aci regula este

1) Pentru noi: să renunțăm, un moment, să știm că omul nu sboară și că numai cu macarale îl putem ridica în aer.

2) Pentru regisor: să nu lase urme de cablu și alte instrumente, să nu se vadă nici-o proptea și nici-o mașinărie.

Regisorul a respectat regula. A jucat „fair". E rândul nostru să nu trișăm.

Ergo: nici-un moment nu „se simte" mașinăria, și când vedem pe eroi navigând prin văzduh, ne este ciudă că nu suntem și noi duhuri, ca să putem face ca ei.

Domnul Aristarc reproșază actorilor că au „tipuri de bar". De ce tipuri de bar? De ce Hermia sau Lysander au tipuri de bar? Și ce înseamnă a avea „tip de bar"? Și de ce un cusud că ai „tip de bar"? Și de ce e preferabil să ai „tip mediteranian" când joci Shakespeare pe ecran?

Dar e timpul să termin. Crea — și asta după o minuțioasă revedere a filmului — că opera Reinhardt - Shakespeare - Korngold - Nijinska nu are nici-un cusur, nici-o greșală de gust. Cred că este de o variație cu atât mai meritorie cu cât genul-feerie pretează mai ușor la monotonie. Cred că e prima oară când se întrebuințează feeria mecanică într'un scop poetic (până acum servea exclusiv la exasperante reviste de lux. Cred însfârșit că fiecare episod în parte ar merita să fie semnalat în termeni tot atât de ditirambici ca acei pe care însuși

DICK POWEL

Domnul Aristarc îi întrebuințează când vorbește de „duhurile nopții care se trag încet, într'o aură cețoasă, sticloasă, înspre lună, dispărând treptat pe cer" — și numește asta „lucruri grandioase".

Mazurca

M'a întristat foarte mult noul film regisat de Willy Forst. Iată o poveste unde toată drama, care însumează vre-o jumătate de duzină de „vieți zdrobite" se bazează pe o acțiune falsă. Eroina este urmărită de un Don Juan. Eroina e măritată, își iubește bărbatul, și nu vrea să mai revadă pe Don Juan. Pentru asta, ar fi existat o metodă foarte simplă: să nu-l vadă. Dar ea alege o alta. Cum primește scrisoarea lui, își pune iute mantaua, pleacă, și se duce... la el acasă, ca să-i spună că... nu vrea să-l mai vadă. Firește, bărbatul o urmărește, o prinde și de aci toate celelalte catastrofe.

Când cineva comite asemenea erori de psihologie, nu poate fi regisor de cinematograf.

D. I. SUCHIANU

Cronica muzicală

„Samson" oratoriu biblic de Haendel la Ateneu

In schimbul obicinuitului concert simfonic săptămânal, Fundațiile Regale au organizat Joia trecută o cât se poate de interesantă primă audiție a oratoriului „Samson" de Georg Friedrich Haendel.

Corul „Bach" din Sibiu, orchestra „Filarmonica" și un cuartet de soliști alcătuit din d-nele Dora Massini și Elfriede Gärtner și d-nii Gustav Borger și Fritz Schüster, sub conducerea prof. Franz-Xaver Dressler din Sibiu, au prezentat publicului bucureștean impunătoarea operă a maestrului revendicat cu îndârjire de Englezi și Germani.

Geniul lui Georg Friedrich Haendel s'a manifestat în chipul cel mai complet în oratorii. Temperamentul lui dramatic, puterea evocatoare de figuri, de popoare, de mărețe tablouri, îl face pe Haendel să exceleze în muzica dramatică, pe care o ilustrează dealtfel prin peste patruzeci de opere și nu mai puțin de douăzeci și două de oratorii. Dacă în opere datorește însă cam prea mult maeștrilor italieni și se simte dealtfel oarecum stânjenit de forma prea fixă — pe atunci— a genului, oratoriul cu liniile lui largi, cu structura-i monumentală (mai ales așa cum îl reformează însuși Haendel), e tiparul cel mai potrivit inspirației bogate și furtunoase a compozitorului.

Oratoriu biblic, ca și „Messia" și „Iuda Macabeul", „Samson" are drept text povestea prea cunoscută a sfârșitului tragic al uriașului, care doboară asupra Filistenilor dușmani și asupra lui însuși templul ce-i slujea drept închisoare.

Ca în toată opera dramatică a lui Haendel, corurile au și în „Samson" un rol covârșitor și de o tragică frumusețe, asemeni multora din recitative.

Execuția oratoriului la noi a fost în toate privințele mulțumitoare. Prof. Franz-Xaver Dressler, eminentul organist și dirijor al corului „Bach" e un muzicant adevărat, pătruns de opera interpretată, conștiincios și plin de autoritate. D-sa a izbutit să dea o frumoasă unitate unui ansamblu alcătuit din elemente neobicinuite a se produce laolaltă. A impresionat apoi în cel mai favorabil chip calitatea vocilor și omogenitatea puternicului (și numerosului) cor „Bach" din Sibiu. Din quartetul de soliști care s'a achitat onorabil de rolul său, s'a remarcat timbrul deosebit de frumos și caracteristic de contralto al d-nei Elfriede Gärtner precum și glasul puternic al d-lui Fritz Schüster

N.

Radio-discul

Luni 27 Ianuarie au trecut prin fața microfonului românesc câțiva muzicieni de valoare, dintre cari menționăm în primul plan, pe d-na Sabina Niculescu, harpista minunat dotată, emula redutabilă a d-nei M. Pessione.

D-sa ne-a oferit un program în primă audiție, interpretat cu o exemplară muzicalitate.

Cunoscutul cuartet „Amicii Muzicii" impus atenției noastre de anul trecut prin audițiile de la sala Dalles, când am ascultat, „pentru prima oară în România" muzică de Brahms într'o execuție fără cusur, își poate primi calificativul de cea mai bună grupare de coarde bucureșteană. De sigur d. Koganof este viața cvartetului, amplificată de celelalte trei autentice talente: d-nii Boniș, I. Ghica și Fotino. Apariția frecventă a acestei formații la Radio nu poate decât să ne bucure.

Cu distinsul concurs al pianistului Bucholz, cvartetul „Amicii Muzicii" a făcut cunoscut amatorilor de artă serioasă germană, cvintetul cu pian de Pfitzner, compozitorul înrudit prin inspirație și culoare orchestrală cu romanticii, și în special cu C. M. v. Weber.

D-na Rosette Hussar nu trebuia să se aventureze numai cu vocea prin cantatele lui Sebastian Bach. E timpul să dispară eroarea că muzica lui Bach nu stârnește sentimente. Mattheson contimporanul său și teoretician neîntrecut, a scris clar încă de acum 200 de ani că muzica nu este altceva decât un limbaj și că discursul muzical trebuie să stârnească o mișcare sufletească.

Intre discuri, de menționat Uvertura „Eurianthe" de Weber, dirijată de Mengelberg. Ascultând-o, ne-am dat seama și mai mult de pretenția nefondată a lui Weber de a opri execuția ei în cadrul concertelor.

Desprindem dintr'o scrisoare a sa adresată „Societății academice de concert din Breslau" aceste rânduri: Eurianthe este o încercare pur dramatică, care nu poate să obție întregul său efect decât prin contopirea diferitelor arte teatrale; una din ele lipsind întreaga dramă sufere. De unde putem deduce cum Weber înaintea lui Wagner a avut intuiția unei cooperări pan-artistice.

D-na Xenia Makowski-Boiko este o pianistă excepțională.

Cântă totuși destul de rar la Radio. Cu ocazia conferințelor din ciclul „Istoria Muzicii" d-sa a reapărut, interpretând, ca o exemplificare a muzicii lui Grieg, concertul în la minor.

Execuția a fost largă, viguroasă și sensibilă. Dela d. Dinu Lipatti, nimeni nu a reliefat cu mai multă poezie și generozitate sonoră aceste pagini marcate de un atât de inspirat caracter popular.

D-na Xenia-Makowski-Boiko este obligată să revină cât mai curând ca solistă. Maestrul Alfred Alessandrescu va putea înlătura astfel cel puțin o pianistă de prisos care ocupă inutil programele săptămânale.

VIRGIL GHEORGHIU

Cronica mizantropului

Chestia abisiniană.

Problema abisiniană privește exclusiv părțile în luptă și n'o să ne facem noi sânge rău deplângând rezistența barbariei ori dimpotrivă cotropirea națiilor arhaice și pașnice. Aveam poate nevinovata poftă de a ne juca cu steguletele pe hartă și de a face strategie de cafenea. Nu-i vorbă, strategia aceasta s'a dovedit mai tare decât acea a cronicarilor militari care prevedeau înfrângerea repede a abisinienilor, pe motivul că o pușcă nouă e mai bună decât una veche și că războiul e o chestie de mașinărie. Se vede că mai este și una de suflet.

Insă n'am putut mișca steguletele fiindcă n'aveam știri. E curios, dar e așa. Niciodată într'o afacere atât de exterioară nouă nu s'a arătat mai multă părtinire. In vremea când se plănuia la noi trimeterea de cozonaci în Eritreea, am suportat priviri ucigașe din partea unor inși cărora le expuneam îndoeli asupra succesului campaniei italiene. Nici Franța nu e mai obiectivă. Republicanul e reprezentant al civilizației franceze, „bien française", și ca atare nu trebue să iubească barbaria. Și apoi Franța are și ea „un imperiu". O victorie a oamenilor de culoare înseamnă pentru ea primejdia unei mișcări de emancipare în colonii. Cetățeanul de dreapta admiră fascismul. El nu încuviințează ca modelele tari să dea greș. In cât oricum te-ai întoarce nu ai decât știri civilizate, filtrate prin cenzura europeană.

Trebue să știi să le citești însă, ca pe vise. Forțe superioare abisiniene au atacat pozițiile noastre, toate fiind respinse cu succes, înseamnă că e rău. Pierderile noastre sunt mici, vasăzică mulți morți din armata colonială de askari. Ofensiva e în curs spre Adis-Abeba nu înseamnă nimic, fiindcă Addis-Abeba e departe rău și într'o poziție inexpugnabilă. Abisinienii au avut zece mii de morți, trebue citit cu socoteală, căci iată ce spunea un comunicat: Cavaleria abisiniană a atacat coloana noastră de tancuri. Deschizându-se focul de artilerie toți au fost măcelăriți până la unul, după care s'au retras în dezordine. Nu credeți cu prea mult temeiu că Negusul a fost detronat și că Rașii se predau, fiindcă până acum, adunând comunicatele, Abisinia ar fi pustie. Predarea a numeroase triburi înseamnă reocuparea perfidă a pozițiilor părăsite, dinapoia fronturilor. Armata e ocupată deocamdată cu reorganizarea teritoriului cucerit se va înțelege ca înpotmolire cu hărțuială. Afară de aceasta urmăriți bine localitățile, fiindcă multă vreme victoriile s'au obținut deandaratelea.

Insfârșit, citiți știrile culese cu literă măruntă, în ciuda titlului fulminant. Titlul spune: Infrângerea armatelor abisiniene, comunicatul italian mărunt anunță modest pierderea pozițiilor și a cinci sute de oameni albi.

ARISTARC.

Reviste streine

Mercure de France

(1 Janv. 1936)

Divagând asupra secretelor vieţii, d. Georges Duhamel ne oferă câteva pretexte sub titlul *„Les Recettes de la vie"*. Punând ipoteza că dacă umanitatea şi-ar pierde bibliotecile, ea ar fi lipsită — pe lângă tezaurele pe care acestea le conţin — mai ales de reţetele vieţii.

Căci o bibliotecă este, în primul rând, o culegere de reţete şi de metode. O bibliotecă este locul într'adevăr respectabil unde oamenii păstrează povestea experienţelor lor, a bâjbâielilor lor, a descoperirilor şi a proectelor lor. Iar cărţile conţin, când reţetele necesare fabricării unei locomotive, când reţetele vieţii cotidiane, acelea ale spiritului şi acelea ale inimii.

In acelaş număr d. Z. Tourneur are un foarte interesant eseu despre *Originile frumuseţei clasice*. D-sa se ocupă, în primul rând, de sensul vieţii noastre intime, cu prezentul şi trecutul ei, cu activitatea imaginaţiei; apoi arată ce înseamnă o personalitate şi relaţiile dintre viaţa intimă şi realitatea exterioară. După aceea un istoric succint, dar edificator, îi serveşte de bază, pentru a înfăţişa problema frumuseţii clasice.

D. Gustave Cohen are un interesant studiu asupra poemei dramatice *„Le lai des deux Amants"* de Marie de France, a cărei versiune o redă în întregime. Un amănunt: d. G. Cohen, profesor la Sorbona, mărturiseşte care obiceiul de a-şi duce candidaţii în provincia de baştină a autorului pe care îl studiază, şi care autor nu poate fi înţeles bine decât cunoscând locul însuşi unde el s'a inspirat.

Un articol plin de învăţăminte şi care priveşte mai ales actualitatea, semnează d-nii A. de La Pradelle şi J. Voncken. Sub titlul *„Dacă ar izbucni răsboiul..."* d-lor pun dela început problema: „A sunat ora examenului conştiinţelor", analizând apoi concepţiile actuale ale drepturilor naţiunilor. In încheiere, ei observă că toate manifestările forţei trebuesc supuse unei discipline, care să nu fie numai de loialitate şi de onoare, ci de umanitate. In faţa acestui curent de opinii, în faţa acestei dorinţi aproape unanime a popoarelor, este pe cale de constituire *Asociaţie universală pentru protecţia internaţională a umanităţii*.

Iată, fără îndoială, cea mai înaltă Asociaţie pe care a reuşit să o creeze omul modern, inspirat de grija războiului şi a păcii. Este un lucru pe care nimeni nu trebuie să-l ignoreze, ci dimpotrivă, să-i dorim o realizare cât mai demnă şi cât mai sinceră

Ost- Europa

(11 Jahrg.. 3/936)

D. Georg Runge se ocupă în linii largi, dar bine argumentat, despre cauza basarabeană în lumina politicii trecute şi actuale. D-sa aminteşte soarta acestei provincii în ceiace priveşte istoria şi mai ales în ce priveşte relaţiile dintre Soviete şi România.

Despre *Serghie Esenin*, ultimul cântăreţ al satului rusesc, scrie d-na Wanda Berg-Papendick. Când Esenin — spune d-sa — face să se înalţe plaiurile sale în strălucitor albastru, roşu, galben şi verde, sau în dulce alb şi roz, parcă pretutindeni tremură melancolia sufletului său rusesc. Intr'adevăr, pământul cu poezia lui rustică şi animalele blânde sau sălbatice, dar cu un suflet prea puţin cunoscut, — acestea sânt apariţiile vieţii, pe care le-a iubit şi le-a cântat Esenin.

D. Arthur Luther ne dă informaţii despre Tolstoi şi Polonia. D-sa arată că, la început, Tolstoi n'a agreat de loc această ţară. După 1880 concepţia lui în această privinţă, se schimbă. Şi această nouă părere a marelui scriitor rus o aflăm în nuvela sa „Pentru ce ?" Traducerea nuvelei şi istoricul izvorului său ne duce la foarte preţioase descoperiri asupra felului de a gândi şi de a creia, al lui Tolstoi. Dar d. Luther face aceste consideraţii bazat pe o scriere a d-lui V. Lednicki, care e o lucare monografică de mare însemnătate, asupra câtorva aspecte ale gândirii tolstoiene.

ALEX. CARUSSY

O. Angheluţă — Portret

Reviste Româneşti

VIAŢA ROMANEASCĂ, anul XXVIII ! Iată un exemplu de durată şi persistenţă în publicistica noastră, care trebue să ne bucure, să ne dea curaj, cu atât mai mult cu cât revista se prezintă mereu bine. Nu pare de loc obosită de neobişnuita ei persistenţă într'o lume în care totul se spulberă ca rotocoalele de fum dintr'o ţigară. Partea literară reprezentată prin trei schiţe de trei autori tineri *Coco Farago: Disc, Dan Petraşincu: Ochii, Lascăr Sebastian Derbedeu*, schiţe în care năzuinţele literare actuale încep a se desemna mai accentuat deşi încă fără preciziune.

Versurile destul de interesante ale unei foarte tinere fete, *Anca Bursan: Nazaret* cu preocupări de atmosferă şi integrare a realului în mitic şi legendar, neobişnuite la scriitorii din categoria *„Primii Paşi"*.

Apoi minunatul *Carnet din tranşee* al domnului Demostene Botez. Din câteva imagini, alese însă fără greş, ca semne care ştiu să pună în cuvinte cotidiane, realitatea străpungătoare a unui univers cu dimensiuni şi perspective mărginite şi închise până la halucinaţie. Universul omului din tranşee are în versurile poetului tonalitatea stranie din „lumea cea de dincolo de toate". Aluzii cu atât mai precise cu cât sunt mai simple şi cu atât mai evocatoare cu cât par mai fără importanţă, sugerează toată imensitatea pateticului războiului în această halucinantă „lume de dincolo de toate"; în *seninul cât un cot:*

„Văd toată noaptea numai două stele
Sunt poate ochii trişti ai mamei mele
Ce luptă să mă vadă, şi nu pot...
. . . .
Pe maluri, lângă'a săpăturii dungi
De vântul cald se clatină a lene
O iarbă fragedă ca nişte lungi
Şi dragi, amintitoare gene.

Toată neţămurirea puterii de iubire umană, trezită de o cât de mică manifestare a naturii sau a vieţii, amintitoare de lumea reală de dincoace de moarte. Ce economie în mijloacele puse în slujba unei atât de puternice evocări! Poate că tocmai această concentrare de energie, această constrângere a elanului, până la ultima sa încordare, aduce cu sine atâtea îndelungi repetate răsunete, până în cele mai îndepărtate colţuri sufleteşti.

Dacă nu ar fi decât faptul că *„Viaţa Românească"* ne dă fericitul prilej de a citi măcar, din când în când, asemenea versuri şi încă ar trebui să-i fim recunoscători, pentru efortul pe care-l face de a trăi cu since-

DEMOSTENE BOTEZ

ritate şi cu dorinţa reală de a răspândi cultura şi a sluji literatura.

Dar „Viaţa Românească" are şi alte drepturi la recunoştinţa noastră. Tehniceşte este o revistă bine alcătuită şi echilibrată în părţile ei, ca o construcţie înţeleaptă şi consistent chibzuită. Articolele şi cronicile sale sunt esenţiale, clare, scurt şi concis tratate. Domnii Suchianu şi Sevastos ne dau cronici cinematografice şi teatrale just informative şi de o factură occidentală.

Articolele d-lui T. Cristureanu având la bază cultură însemnată şi documentare amplă, aruncă o lumină de o claritate deosebită, asupra tuturor problemelor

ce se discută de obiceiu într'un haos de argumentare încâlcită. Spiritul de sinteză şi strânsa legătură dintre cunoştinţele teoretice şi practica lumii, în domeniul economic, social şi politic, sunt caracteristice în felul său, de a ataca, a trata şi rezolva problemele.

Datele d-lui N. N. Matheescu asupra mişcării muncitoreşti şi articolele sale, scurte dar cuprinzătoare, asupra legislaţiei muncitoreşti, sunt de asemenea de cel mai mare interes, frapante şi concise în expunere.

Miscellanea de G. Nikanor & Comp, îşi menţine reputaţia veche, cu mai mult panaş şi vioiciune tinerească în polemică şi luptă, cum se şi cuvine.

Tinerii se simt de altfel în largul lor în coloanele „Vieţii Româneşti", ceia ce face să găsim în *„Chenarele Critice"* ale d-lui *Dobridor*, observaţii juste şi consideraţii interesante, proaspete precum şi un curaj intelectual de bună calitate. Ar fi foarte bine venit un studiu mai amplu şi mai aprofundat asupra operei lui Lucian Blaga, asupra căruia are câteva aprecieri fugare de multă pătrundere şi frumos exprimate, într'un efort sincer de a găsi forme juste şi cuprinzătoare gândirii filosofice, în limba noastră, îndestul de bogată şi mlădioasă pentru aceasta în momentul de faţă al evoluţiei sale.

Is. Sd.

Actriţă, vedetă, scriitoare

Ultimul roman al d-nei Simone *„Jour de colère"*, este un roman ciudat, pe care odată ce începi a-l citi nu-l mai poţi lăsa din mână, ceia ce e rar în literatura actuală, unde îţi trebuie adesea un efort de voinţă să ajungă până la încheerea unor romane, pe care spiritul critic le decretează bune...

Roman ciudat, care ne introduce într'un mediu ciudat: o familie care acum cincizeci de ani s'ar fi părut o adevărată casă de nebuni. In adevăr totul pare atât de incoherent, de bizar, de provizoriu şi fără nici un fel de bază, în cât te aştepţi la fiece minut să se împrăştie, ca viziunile făurite din rotocoalele fantastice ale fumului de ţigară.

Să luăm personagiile la rând. Oscar Orowitz, mai întâi, un bătrân virtuos, om cu trecere la femei, acum complect surd şi ţinând un atelier de fotografie.

Cu toate condiţiile precare de viaţă, el ţine să fie mereu într'un costum de flanelă albă. Astfel e mai mult o umbră fantasmagorică de cât un om real.

E al doilea bărbat al Izabelei, „Izette" cum o dezmeardă toţi ai casei. Şi ca, la rândul ei, este mai mult o apariţie. Bolnavă, astmatică, toţi ai ei o privesc ca pe o fetiţă şi o răsfaţă, până ce, către sfârşitul povestirii, moare, de o paralizie a inimii.

Sub acelaş acoperământ, un pavilion la St. Cloud ce aparţine acestei familii, se află şi Marion, adevărata eroină a romanului. Ea e fiica Izettei dintr'o primă căsătorie cu un de Lignemare, de mică nobilime, care s'a sinucis prin strangulare. E o fată cu cap, o fecioară plină de curaj şi demnitate care susţine prin munca sa, toată existenţa familiei. In familie mai sunt încă doi copii din prima căsătorie, o fată frumoasă, uşuratecă şi inconştientă şi un frate, Léo de Lignemare, boem, cinic, decăzut, căruia Marion i-a interzis să mai calce pragul casei. In fine un al treilea băiat, Bob, fiul Izettei cu Orowitz.

Marion întâlneşte într'o seară de bâlciu la Saint Cloud pe un Saint-Cyrien, în uniformă, care-i face curte, se recomandă contele de Liancourt şi îi promite că va veni a doau zi să se fotografieze la atelierul lor.

Dar sora cea mai mică a lui Marion recunoaşte fără nici o surprindere, în contele de Liancourt pe Fred Pillot, fiul unui maître d'hotel dela „Pavillon bleu", cu care copiii din familia Lignemare s'au jucat odinioară, pe când tatăl său servea într'un palace din Bourboule, unde familia îşi petrecea vara.

D-NA SIMONE

Fred Pillot descopere atunci în Marion pe fetiţa de care fusese îndrăgostit la Bourboule.

Dar Marion, indignată de îndrăzneala şi impostura sa, îl dă afară, ruşinându-l. Totuşi, oricât s'ar părea de ciudat din partea acestei fete de o natură atât de aleasă, cu tot dispreţul Marion îl iubeşte cu atâta pasiune pe Fred Pillot, în cât este în stare să comită şi o crimă spre a-l separa de sora sa mai mică, pe care acesta pentru a se răzbuna şi profitând de uşurinţa ei, o luase în căsătorie. Marion convinge pe sora sa să se opereze spre a scăpa de o sarcină nedorită nici de ea, spre a fi apoi liberă să divorţeze de Fred. In timp însă ce sora sa era pe punctul de a muri sub cuţit, Marion devine metresa lui Fred. Torturată de remuşcări, se destăinueşte fratelui său Léo pe ca re-l ştie incorigibil şi pentru care are şi afecţiune, dar şi o puternică aversiune. Mai mult de cât atât, primeşte şi pe fetiţa acestuia, căpătată din cine ştie ce legătură, dar pe care el o adoră şi încercase de atâtea ori în zadar să o facă să fie primită în familie de către Marion.

Este cu neputinţă de redat, într'un rezumat, complexitatea extremă a acestei povestiri, plină de violenţe şi peripeţii, când dramatice când scabroase, dar pătrunse de emoţii şi de senzibilitate. Un vânt de ceartă şi de blesteme bântuie povestirea de la un capăt la altul.

Personagiile se lovesc unele de altele, strigă, înjură, trec prin crize de paroxism, apoi se domolesc în clipe de înduioşare umană şi dulce afecţiune umană.

După ce închizi cartea, ai impresia că romanul nu este atât de bine închegat pe cât ţi s'a părut. Autoarea prea dominată de un exces de putere internă şi mai ales de cerebralitate, pare că nu stăpâneşte în destul puterea de expresiune şi de aceia povestirea este lipsită de unitate, de legătura fenomenelor cu desfăşurarea timpului şi intervenţia autorului în cursul evenimentelor se resimte uneori. In tot cazul însă este o carte vibrantă, chiar dacă are unele trepidaţiuni şi prezintă un aspect foarte interesant al acestei personalităţi, a cărui talent s'a făcut remarcat prin originalitatea lui şi în teatru şi în cinema.

Primim la redacţie:

Ziare:

Gazeta Basarabiei: No. 56-62.
Informaţiuni Comerciale: No. 202.
Pământul: No. 123.
Vremea Nouă: No. 41.
Solia Dreptăţii: No. 4.
Drum: No. 12.
Caradaşca
Pamflet: No. 32—33.
Monitorul Municipiului Timişoara

Cronica literară

H. Bonciu, Bagaj, Pensiunea doamnei Pipersberg

Am mai scris şi altădată despre d. Bonciu şi poate cel dintâi, în privinţa poeziilor sale. Ne făcuse de altfel plăcerea să ni le citească singur, ba nu, să le spună din memorie. Numai pe d. Ilarie Voronca l-am mai văzut spunând versuri, cu atâta voluptate, cu atâta încleştare, în şoaptă, evlavios, sguduit de răsul convulsiv al emoţiei, hotărît să nu rupă nimic din ele, să le apere până în ultima literă. Sunt poeţi de aceştia pentru care poemul nu e o maşinărie artistică, ci o formă a vieţii, sau cum se zice azi cu un termen care, formal, mi-e odios: trăire. Pe cât mi-amintesc *Lada cu năluci* cuprinde expresia unor violente stări sentimentale născute din raportul celor două sexe şi mai ales lupta între două porniri contrare: conştiinţa inferiorităţii femeii, a neputinţii ei de a înţelege complexitatea spirituală a poetului şi simpatia carnală. Lucrul e interesant, fiindcă în fond şi în volumele de proză ce urmează fundamentul e acelaş. Eroul, adică autorul, e un neînţeles, întâi de oameni şi apoi de femeie. El trăeşte în lumea cărţilor şi aşteaptă lucrarea vremii.

Nu trebue dar să cercetăm operele d-lui Bonciu ca romane. Ele sunt culegeri de poeme în proză, pe o urzeală de jurnal interior, culturi ale eului, însă ale unui eu proectat ca valoare obiectivă, simbolic.

Ceeace este neîndoios e că d. Bonciu scrie în raza de înrâurire a poeziei germane contimporane, mai ales aceea a grupului austriac. Cunoaşterea amănunţită a acesteia se vădeşte la tot pasul şi chiar supără până la un punct faptul deplasării punctului geografic de existenţă. Eroii sunt austrieci, cartea se desfăşoară mai cu seamă la Viena, toate aluziile sunt germane. Când o operă urmăreşte să zugrăvească un mediu, sau e legată de un mediu din raţiuni epice, lucrul merge. Dar pentru o activitate lirică, împrejurarea dă naştere unui sens de bizarerie şi ai impresiunea că paginile sunt traduse din altă limbă şi venite din condiţii în totul străine acelora pe care le trăim noi. Autorul aminteşte de Werfel şi de Morgenstern, de Peter Hille, Petzold şi Erich Kästner. A tradus apoi, din Wildgans, iar titlul unei culegeri de poezii *(Eu şi Orientul)* pare format după o carte a lui Hanns Heinz Ewers, *Indien und ich*. Elemente neoromantice, naturalistice şi expresioniste se amestecă în paginile sale. Tendinţa către personificarea marilor legi ale existenţei, cum ar fi moartea, trecerea neaşteptată din planul realităţii în acela al halucinaţiei, wit-zul sarcastic şi extravagant, sunt romantice. Expresionistă este însă ridicarea la idee a fiecărui moment, aruncarea asupra lucrurilor a unui fum simbolic, orientarea metafizică a tragicului cotidian. Afară de aceasta obiceiul de a vedea drame şi probleme în toate clipele zilei e al multor scriitori germani de tipul Werfel. Literatura franceză, în raza căreia scrie mai ales prozatorul român, nu cunoaşte această gravitate profetică. Pentru ea există fapte, prin care ne îmbogăţim cunoştinţele despre lume, şi printre acestea dragostea. A vorbi însă de Amor, de Tragicul Amorului, în această perspectivă de maiuscule şi sibiline abstracţiuni, acesta e expresionismul. Lui îi adaogă d. Bonciu o preocupare de sine, şi o sensualitate care îl pune în grupa altor scriitori de felul d-lui Aderca. Inclinarea către grotesc putea să-i fie stimulată de poeţii şi artiştii dela gruparea „unu". D. Bonciu publică de pildă, la cutare pagină, un desen de Perachim care e caracteristic şi spun drept nu-i lipsit de valoare. După colţul dureros de alb al unei strade apare un individ cu sandale în picioare. O mână pare a-i lipsi, dar nu-i decât ascunsă sub haină. In loc de cap are un enorm cuier în care sunt atârnate patru pălării. In fund, departe, ca 'ntr'o perspectivă de oraş arab, se vede o stradă cu arhitectură absurdă, pe care s'ar părea că curge un râu. Pe trotuar trec animale apocaliptice, oameni cu capete de măgar. Intâi de toate desenul, armonios în absurditatea lui ca un vis rău, este o exteriorizare a unui anarhism desăvârşit al percepţiei. Reprezintă un moment de demenţă. (Demenţe de acestea voite făcea şi Urmuz). Insă de fapt el e o ironie, conţine adică o idee tratată spaţial. Individul cu cap de cuier e un burghez comod pentru care capul nu e decât un suport de pălării. Sandalele arată grija cea mare pe care o dă picioarelor. Mâna stângă, adică a activităţii nepractice, artistice e ascunsă. Orăşenii sunt nişte vite.

Cunoscând sfera lecturilor d-lui Bonciu, cititorul va fi mai în măsură să judece scrierile sale şi să le preţuiască în justa valoare fără a cădea în exageraţiunea de a socoti invenţie proprie ceeace este un mod obişnuit unei anume lumi literare. D. Bonciu e de altfel conştient de drumurile sale şi într'un loc osândeşte în chip vădit realismul, exaltând literatura de expresie a substanţialului:

„Din mormanul cărţilor deschid una, la întâmplare, şi citesc o pagină de Schnitzler: „Maria mergea lângă Felix, fără să-l ţină la braţ". Acest „fără să-l ţină la braţ", s'a tipărit de zeci de mii de ori, numai fiindcă romancierul ţinea să se ştie că Maria mergea lângă Felix, fără însă să-l ţină la braţ. Sunt amănunte cu care se poate împlini uşor o mie de pagini, în vreme ce oamenii care scriu: „Pornesc la braţ cu moartea", smângălesc cu roşul din artere şi cu verdele din lichidul cefalo-rachidian, o pagină după cealaltă, şi până la moarte nu izbutesc să rămână mulţumiţi de un singur gând aşternut pe hârtie".

Eroul Sinidis spune în altă parte:

„...O carte despre suflet nu are niciun rost, numai dacă nu cuprinde duh, din scoarţă în scoarţă, chiar şi atunci când acel ce o scrie, consumat de o flacără mistuitoare, caută să-şi stârpească propriu-i suflet. Nu este deloc plăcut să scrii o asemenea carte... Acuma cred că înţelegi mai bine de ce nu voi face niciodată „carieră de scriitor", deşi am vocaţie,...".

Să facem acum un repede examen al celor două cărţi, *Bagaj* şi *Pensiunea doamnei Pipersberg*, dintre care întâia mi se pare mai cu miez.

Un om cu ciocul de aramă (iată stilul lui Urmuz) ucide pe voiajorul comercial Ramses cu o frigare fiindcă i-a refuzat împrumutarea abonamentului pe cale ferată. Autorul pretinde a publica jurnalul răposatului. Fiindcă editorul face dificultăţi, autorul organizează după metoda Peruchim, dar cu stil grotesc de gust îndoelnic, această demonstraţie.

„Mi-am scos pălăria şi cu trei degete ale mânci drepte, impreunate la vârfuri ca pentru închinăciune, am apucat cele câteva fire de păr din creştetul capului, ridicându-mi astfel ţeasta ca un capac de pudrieră. Acum când se putea vedea rumeneala creerului meu devastat de un incendiu lent şi înnăbuşit, rugai pe David Golder să se urce pe masă, ca să poată observa fenomenul, etc".

Incepe apoi jurnalul lui Ramses. Trebue adăugat că autorul aplică romantic metoda dedublării, făcând din Suflet un pitic care dormitează în piept şi care dă prilej la scenarii fantastice şi simbolice. Sunt însă pe alocuri observaţiuni realistice pătrunzătoare în repezeala lor. Dascălul dela şcoală întreabă pe copilul Ramses dacă nu se trage din Ramses al doilea şi cum îi vede gura plină de acadele îl pune să scuipe pe palma sa. Apoi când sună clopotul bătrânul ronţăe acadelele scuipate de băiat. Iată un bărbier de basm care ia apă în gură şi pulverizează astfel pe clienţi. Scenele de libidine, unele grozave, sunt dese. Autorul, ca mulţi alţii din categoria de care am pomenit mai sus, caută să îmbrace faptul în pretenţia unei poziţii spirituale. Ramses scoate, e drept, sânii fetii ca să-i sărute „sfârcul", dar din motive mistice, din „evlavie şi recunoştinţă".

Mai încolo întâlnim o purtare tipică pentru mentalitatea complicată a unui artist „spiritualist" în felul d-lui Bonciu, care se dedă la pervertiri cu credinţa că îndeplineşte un mister. Pervertirea constă în efectuarea împerecherii cu prietena, faţă de amic, şi în cedarea apoi a femeii:

— „Rămâi, zise Hilda neliniştită, când o lăsai ca o zdreanţă fără preţ pe locul josniciei mele. Rămâi să-ţi spun tot adevărul. Când Egon a înţeles că nu mă vrei, te-a împins în braţele mele numai ca să-l copleşească suferinţa. Acum el pictează capul copilandrului. Ii plămădeşte chipul din chinurile geloziei, cu cuţitul pe care i l-ai înfipt în inimă, fără să-ţi dai seama. Ai fost un instrument..."

Scene de soiul acesta şi colorate astfel, cu „lupte scurte", sunt, cum am zis numeroase. Apare, bunăoară, femeia bestie, cu carnea dulce „ca iuţeala băligarului şi acreala pişălăului proaspăt. Eroul face cu ea necuviinţe grave. Apoi, cu metoda lui Perachim, îi spune: Latră şi femeia începu să latre ham, ham şi să alerge în patru labe. Viziunea aceasta e deşănţată, dar în felul cum e tratată în carte nu-i lipsită de fior fantastic cum nu e apariţia în vis (p. 162) a tatălui, într'un decor edenic. La finele

Continuare în pag. X-a

Insemnări și polemici

Scrisoare lui Moș-Crăciun

Intr'un pui de revistă mare cât palma și scris pentru omuleți de-o șchioapă (se chiamă: „Pentru tine, Puiule"), domnișoara Otilia Cazimir, prietena mâțelor, a piticilor, a gâzelor și a „Adevărului Literar", a publicat o *Scrisoare lui Moș-Crăciun.*

Reproducem, cu învoirea autoarei, aceste versuri simple, naive și dulci. Prin stângăcia lor voită, ele pot plăcea tot atât de mult cetitorilor mari cât și celor mărunței, — dar numai acelora care mai păstrează încă într'un colțișor de suflet, cu oarecare jenă, un *arrière-goût* întârziat al unor emoții vechi și delicate.

Moș-Crăciun!
Toți îmi spun
Că ești darnic și ești bun
Eu îți scriu de mai nainte
Că-s un băețel cuminte,
Dar eu nu-ți cer jucării,
Cum ți-ar cere alți copii.

Nu vreau nici căluț, nici tobă,
Nici soldați de plumb ori nuci,
Moș-Crăciun! Ci să ne-aduci
Lemne multe pentru sobă,
Că e frig la noi în casă
Și măicuța-i friguroasă...

Mie, adă-mi o plăcuță,
Că mi-am spart-o pe cea veche.
Adă-mi, pentru pisicuță,
Motocel roș la ureche.

Lui Bunicu, o lulea,
C'a pierdut-o, sărăcuțu.
Poate ai vre-un os lui Cuțu?
Poate ai vre-o acadea?...

Iar lui Dan cel mititel
Care doarme 'n copăiță,
Să-i aduci un covrigel.
Sărut mâna.

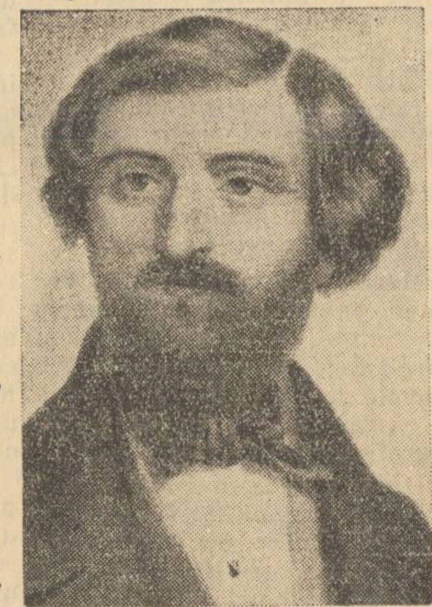
NICULIȚA

Verdi

Un tânăr și simpatic publicist a vorbit când-va de „trivialitatea muzicii italiene". Am zâmbit de această sburdălnicie...

Iată însă că, într'o scrisoare către doctorul Urechie, și un om atât de inteligent și de subțire precum a fost maestrul Caragiale, ironizează cu dispreț „marmeladele lui Verdi". Să-mi fie atunci iertat să denunț atari opinii ca marafeturi și prețiozități de semi-doct. Dată fiind tinerețea culturii noastre românești, nu trebue să ne mirăm când găsim și la un Caragiale barbarisme de gândire și simțire. (Țăranul român — mă gândesc în deosebi la cel ardelean — posedă desigur o cultură proprie, demnă de tot respectul, dar ea nu-i îndestulătoare pentru clasa cultivată a națiunii).

Verdi este un clasic (colorat de romantismul specific sudului); un om cumplit de optimist; aşi zice chiar: ofensător de optimist! Clasicismul mânu-

G. VERDI

ește sentimente simple, etern omenești. Miezul simplu și etern al muzicii îl constitue melodia. Din pricina simplicității lor, ariile lui Verdi, acuma *le-ai auzit, și peste cinci minute începi să le flueri; și le flueră și ucenicul de cismar pe stradă. Tăvălindu-se pe toate maidanele, ele s'au banalizat cumplit, iar o trăsătură distinctivă a semi-cultului este aceia de a confunda* banalizarea cu banalitatea. *Printr'un efort mental, trebue să cureți operele lui Verdi de rugina groasă a banalizării, și să te transpui în starea sufletească a aceluia care le ascultă pentru întâia oară. Rămâi atunci uimit de nesecata invenție, de originalitatea, claritatea și frumusețea melodiilor. Perfecțiunea firească distinge deopotrivă și opera întreagă, și părțile ei, până în cele mai mici amănunțimi. Originalitatea desăvârșită e atât de simplă și de naturală, încât... se banalizează repede! Numai florile create de Dumnezeu: trandafirul, garoafa, crinul, laleaua, liliacul și celelalte, au atâta simplă și perfectă frumusețe și originalitate.*

Dealungul veacurilor, toate generațiile, la rând, se vor plictisi de grabă de operele lui Verdi — dar nici una nu le va putea ignora.

Firește, nimeni nu neagă că Beethoven e mai „profund" decât Verdi; afirm numai, că alături de cel dintâi, va trăi și cel din urmă — fiecare cu farmecul lui....

Cine nu-i în stare el însuși să curețe pe Verdi de rugina banalizării, să-l asculte cântat de Grace Moor, care împrumută meridionalului ceva din masivitatea, adâncimea și pudica reținere a omului dela miazănoapte...

H. SANIELEVICI

cărții apare Moartea în chipul unei doamne decoltate. Ramses voiește a-i cere o amânare, în speranța că opera lui va însemna un răsunător... Krach! zice atunci moartea așezându-se pe scaun, după metoda cinematografului sonor care asociază două idei consecutive prin sonuri. In *Pensiunea doamnei Pipersberg* Ferdinand Sinidis, amuțit din pricina nevestii de care are oroare, iubind-o totuș, își recapătă graiul în clipa când primește o lovitură de piatră în cap. După scena aceasta grotescă urmează destăinuiri așezate în trei despărțăminte, Cartea cărnii, a vinului, a sufletului, și din care se desprinde solitudinea eroului și sarcasmul lui de om care speră în posteritate. Sunt bufonerii de calibrul acesta:

„Eu, Ferdinand Sinidis, mai am și alte slăbiciuni. Bunăoară atunci când trebue neapărat să plâng, zic „scârț", mă așez pe joben și scot panglici pe nas și pe gură. După fiece spectacol de felul ăsta, mă bat cu palmele peste burtă și mă aștern pe râs".

dar și versuri frumoase, precum și amărăciuni fine.

Incheind vom spune că d. Bonciu vine cu libidini de rând și cu humor grotesc, izbutit adesea, stupid câteodată, cu un sentimentalism leșinător și verbios dar cu fulgerări de observație lirică superioare, cu o desăvârșită lipsă de gust și o dorință nebună de a-și tolăni sufletul peste carte, în văzul tuturor. Insă cartea e de multe ori ridicolă, dar nu e mediocră, îndărătul ei stând o personalitate care merită să fie ținută sub observație.

G. CALINESCU

Critica... în serii

Charles Bos *a publicat al șaselea volum din seria essai-urilor sale critice* „Approximations". *De cincisprezece ani, fără întrerupere, eminentul critic dovedește prin articolele sale că, nu există critic, oricât de lucid, de perspicace și de conștiincios, care să adereze perfect cu obiectul cugetării sale și că, deci, încercările sale nu pot fi decât aproximații. Dar aproximațiile lui Charles Bos, mai ales în acest din urmă volum sunt atât de reduse, ca distanță, de obiectul lor, încât atunci când a terminat un articol asupra unui scriitor, cititorul rămâne în conversație cu cel despre care a fost vorba, ecoul celor scrise de Charles Bos se continuă încă multă vreme în tăcerea sufletului.*

Ultimul volum, al șaselea în serie, începe cu Goethe, pe care Charles Bos îl studiază în lumina tinereții, a maturității și a bătrâneții. Ni se înfățișează deci un Goethe de 26 de ani, plin de planuri, de ambiție, de geniu și mereu îndrăgostit sau iubit. Apoi vedem pe Goethe la Weimar, Goethe autorul „Iphigeniei în Taurida" *în plină umanitate și însfârșit bătrânul încărcat de glorie, dar și de ani, îndrăgostit totuși și mereu, autorul nemuritoarei Elegii de la Marienbad, în care adoratorul Ulricăi de Lewentzov, iubitorul de lumină și tinerețe, încearcă încă odată să mai lupte împotriva umbrei prea sigure ce începe a se lăsa și apoi tace într'o disperare fără nici o margine. In toate aceste trei ipostase se regăsește complexul goethe-ian care ne îngădue să păstrăm, un Goethe viu și însuflețit, astfel cum trebue să fi fost acest nobil și superior exemplar omenesc.*

Prețioase, în deosebi, sunt cele câteva pagini asupra lui Benjanim Constant sub forma de dialog, silind astfel sufletul acela, închis în el însuși, să se desfășoare.

Apoi Claudel care face subiectul acelor trei essai-uri *dela sfârșitul cărții, sufletul măreț care încearcă, după un secol de tumult, să regăsească senzul omenirii în întregul ei. Charles Bos pleacă dela izvorul inspirației sale, adică de la Conversiune, conversiune povestită de însuși* Claudel, *în pagini unice și în adevăr minunate. După cincizeci de ani de activitate prodigioasă acelaș om în totalitatea sa desăvârșită se exprimă în opera întreagă a literatului, după cum se regăsește în cel mai neînsemnat fragment ce ese din mâna sa. Charles Bos este acela dintre critici care atinge mai aproape și mai just, misterul esențial și inexplicabil al acestei subtile firi de poet și gânditor.*

De altfel „esențialul" *este preocuparea dominantă a cercetării critice a lui Charles du Bos. Fie că e vorba de Goethe, de Claudel de clasici sau de Morgan, critica este pentru el o anchetă neistovită a omului asupra omului.*

?
imaginea
femeii
goale!
„Venus
impudica"
?

Vizionarul sau poetul?

Există în literatura franceză contimporană un fenomen, o ființă unică, tânără și miraculoasă, poetul *Rimbaud, care este în poezie ceia ce a fost Mozart în muzică.*

Dar dacă poezia lui Rimbaud, *este o sinteză, în care partea intelectuală cere o maturitate imposibil de atins la vârsta de 18 ani, când el a scris* „Bateau Ivre" *proza sa,* „Illuminations" *nu poate fi considerată decât o notați cryptografică, scrisă numai pentru sine însuși, de către un vizionar.*

Unele versuri din „Bateau Ivre" *sunt adevărate „miracole" prin conținut și formă, cu atât mai mult cu cât au fost scrise de un tânăr de 18 ani. Ele au orientat inspirația multor alți poeți și au creat noi viziuni ale lumii. Geniul tineresc izbucnește aproape la fiecare vers în imagini fulgurante.*

...Je suis les cieux crevant en éclairs et les trombes
Et les ressacs, et les courants, je sais le soir,
L'Aube exalté ainsi qu'un peuple de colombes,
Et j'ai vu quelque fois ce que l'homme a cru voir
J'ai rêvé la nuit verte aux neiges éblouies,
Baisers montant aux yeux des mers avec lenteur
La circulation des sèves inouies
Et l'éveil jaune et bleu des phosphores chanteurs.
Est-ce en ces nuits sans fond que tu dors et t'exiles,
Million d'oiseaux d'or, o future Vigueurs?...

Imagini de o energie extraordinară, urmate, la sfârșit, de

ARTHUR RIMBAUD

duioșie fermecătoare și de gingășii neașteptate:

Si je désire une eau d'Europe, c'est la flache
Notre et froide où, vers le crepuscule embaumé
Un enfant accroupi, plein de tristesse, lâche
Un bateau frêle comme un papillon de Mai.

— Și ce planuri ai acum?
— Să mă lansez în finanțe.

Alte versuri scrise între cincisprezece și șaisprezece ani, se leagănă între influența lui Baudelaire și energia versurilor care vor fi ale lui Richepin, în poezia sa de mai târziu „Les Gueux".

...Le long des gazons verts, ricanent les voyoux
Et, rendus amoureux par le chant des trombones
Tràs naifs, et fumant des roses, les pioupious
Caressent les bébés, pour enjoler les bonnes.

Din primele sale încercări subiectul este „oarecare", dar unele versuri sunt de o densitate și de o originalitate extraordinară. Peste tot domină o atmosferă de groază supraomenească, un spirit de aventură glumeț, de fantazie sclipitoare, de strofe halucinante, dintre care unele au fost primite ca revelațiile unui nou univers poetic:

C'est là qu'on trouverait les médaillons, les mèches
De cheveux blancs ou blonds, les portraits, les fleurs sèches
Dont le parfum se mêle à des parfums de fruits
O! buffet du vieux temps, tu sais bien des histoires
Et tu voudrais conter tes contes, et tu bruis
Quand s'ouvrent lentement tes grandes portes noires

Nu mai vorbim de faimosul „sonnet des Voyelles" *care, azi este dovedit, n'a fost de cât o glumă de copil pe scoarțele unui abecedar.*

Bine înțeles poemele acestui tânăr, din vremea când își trecea bacalaureatul, au între aceleași admirabile versuri și altele care sunt pur și simplu adevărate nebunii copilărești sau absurdități. Ai vrea să citești și să recitești însă poemul incomparabil și să-l comentezi aproape în orice vers dar am spus că proza lui Rimbaud, din aluzie în aluzie, ajunge a nu mai fi înțeleasă poate nici de el care a scris'o.

Tânărul Rimbaud avea conștiință de puterea sa de vizionar și și-a cultivat în exces hiperestezia, ajungând la un fel de hebetudine sau aiureală și, încurajat de acei care prețuiau în el mai mult „vizionarul" de cât poetul, iar printre aceștia și Verlaine, a părăsit frumosul, după ce a produs splendida, dar scurta sa incursiune în cuprinsul poeziei, cu „Bateu Ivre". După ce a inspirat aproape în întregul ei poezia cubistă și toată poezia tineretului care a devenit „Rimbaudiană", prima sa viață, viața și opera sa de poet, au căzut în tăcerea uitării, deși numai valoarea lui Rimbaud poet este și rămâne indiscutabilă.

— Ce fel de dactilografă ești... dacă nu știi să schimbi o panglică la mașină?
— Da' ce? Padereswski își acordă singur piano?

— Vai, mamă soacră... și eu care te credeam subt autobuz.
— Așa ai fost tu totdeauna: optimist!

Primele raze și ultimele scăpărări de geniu...

S'a tradus în englezește ultimul volum de legende și reculegeri ale Selmei Lagerlof „Harvest". *Pentru cine cunoaște opera acestei geniale scriitoare „Harvest", ca și* „Mirbâcka", *sau* „Amintiri din copilăria mea", *va prezinta un deosebit interes pentru că prezintă materialul brut al capodoperelor Selmei Lager-*

SELMA LAGERLÖF

löf. Ele au fost izvorul inspirației sale:

„In micuța mea casă părintească era destul loc pentru joacă și bucurie din plin pentru fiecare zi". Cu darul ei unic de a reda cât se poate de direct ceiace simte și gândește, ne face să pătrundem înțelesul adevărat al cuvintelor „sancta simplicitas", povestindu-se mișcătoarele și minunatele povestiri din casa părintească, din familia sa, din fericitele zile fără grijă, în care o Suedie îmbelșugată dansa, benchetuia și se desfăta.

In special, este interesantă bucata „Cei trei Mentori". Aceasta este o evocare a epocei din jurul lui 1880 și ne arată începuturile carierei marei scriitoare. Vedem acolo pe tânăra dăscăliță din școala de fete, de la Landskrona primind o scrisoare de la baroneasa Adlersparre, vestită conducătoare a feminismului suedez, pe care nu o cunoștea personal și care o anunța că sonetele vor fi publicate într'un periodic săptămânal.

O vedem apoi recitând versurile sale, plină de îndoială, în fața acestui august personagiu care mai târziu a ajutat-o bănește să-și tipărească pe Gösta Berling, cu care a luat premiul Nobel.

Vedem cum ia contact cu „Heroii" lui Carlyle care au avut o influență extraordinară asupra evoluției sale literare și personale.

In sfârșit asistăm la suprpriza fericită a primirii unei scrisori din partea ilustrului critic danez, George Brandes, care scrie necunoscutei și umilei învățătoare că a citit începutul lui Gosta Berling, și „dacă povestirea va continua cum a început, va scrie probabil despre dânsa".

Zorii zilei strălucesc proaspete în aceste sclipiri ale amurgului, tăind, cu lumina lor vie, umbrele care au început să coboare asupra scriitoarei covârșită de ani, de slavă și de minunate amintiri.

Activitatea pe 1936 a editurii în U.R.S.S.

In vederea centenarului lui Pușkin pe care Sovietele îl vor celebra în 1937. Editurile literare ale Statului prepară de pe acum numeroase ediții ale marelui scriitor. „Eugen Oneghin", „Dama de pică", *poemele lirice și dramele vor fi scoase în ediții de câte 200.000 exemplare, antologii în 300.000 exemplare. Tirajul total al operelor lui Pușkin va fi în 5.000.000 exemplare. Vor apărea noi ediții din operele complecte ale lui Gogol și Gorki. Apoi din autorii străini ediții în trei volume de Flaubert, în patru volume de Goethe și Stendhal, în cinci volume din Balzac.*

Să menționăm reeditarea lui „Gargantua et Pantagruel", Neveu de Rameau", „Infernul lui Dante" etc. In scurt, socotind și opera lui Pușkin un total de 13 *milioane* de volume.

Pe de altă parte, această casă de editură se pregătește să scoată pe piață 560 cărți de autori contimporani ruși și străini, cu un tiraj global de nouă milioane.

Dintre scriitorii sovietici Sokolov: „Dar Pașnic" și „Pământuri desfundate", Alexis Tolstoi: „Drumul furtunilor", Constantin Fedin: *„A doua răpire a Europei". Un nou roman de* Vsevolod Ivanov: „Kremlin". Leonid Leonov: „Drumul Oceanului", Boris Pilniak: „Maturirea fructelor". Iuli Olecha: „Mașina transformării", *precum și altele de* Lidia Seifulina, Nicolai Tikhonov Kavarin, Boris Paternak *și alții.*

Uniunea scriitorilor popoarelor sovietice, va fi reprezentată prin poeți și scriitori georgieni, ucrainieni, armeni, etc. In total 93 de state.

93 de lucrări vor fi consacrate teatrului, printre care o carte despre punerea în scenă a marelui regisor Mayerhold.

Traduceri nenumărate, prevăzute în planul Casei de Editură a Statului: Hemingway, Theodor Dreiser, alături de Aldous Huxley, Berthe Brecht și Wassermann, cei doi Mann, Leon Feuchtwanger, fără a se pierde din vedere scriitorii spanioli, portughezi, italieni, cehi, japonezi, scandinavi și olandezi.

Literatura franceză contimporană este reprezentată prin 8 vol. ale lui Romain Rolland, *două ale lui* André Gide, *un roman al lui* Malraux, Stalin *al lui* Barbusse, „Journal d'un homme de 40 ans" al lui Guehênno, „L'année des Vaincus" *al lui* Chamson, „Que ma joie demeure" al lui Giona.

„Anul 1936 va scoate de sub tipar în Rusia sovietică 23 milioane *de volume, ceiace este impresionant chiar pentru cei ce cunosc pasiunea de lectură a Rușilor", zice „Nouvelles Littéraires, din care am luat aceste date.*

BIBLIOGRAFIE

Cărți

Miguel Cervantes: *Don Quijote vol. I și II. In românește de Al. Iacobescu Ed.: „Cugetarea" București, 1936. Prețul: Ambele volume 130 lei.*

Dragoș Protopopescu: *Fortul 13. Ed.: „Cugetarea" București, 1936 Prețul 60 lei.*

Michel Daret: *Les Cinq femmes de la maison Ed.: „Plon" Paris, 1935.*

Francis Carco: *Brumes (Roman) Ed.: „Albin Michel" Paris, 1935, Prețul 15 fr.*

Raymond de Rienzi: La femme captive *(Roman) Ed.: „Jules Tallandier" Paris, 1935, Prețul 12 Frs.*

Jean Martet: *La partie de boules (Roman) Ed.: „Albin Michel" Paris, 1935, Prețul 15 Frs.*

Virgil Treboniu: *Au doborât un uriaș. (Poem). Tip.: „Muscanu", București 1936.*

Ion I. Popa: *Flacăra albă. Tip.: „Vestemean" Sibiu, Prețul 40 lei.*

Reviste

F. O. R. No. 1 (Ianuarie).
Revista Fundațiilor Regale: No. 2 (Febr.).
Amicul Tinerimei: No. 3 (Ian.).
Sibiul Literar: No. 7—12 (Iulie-Dec.).
Insemnări ieșene: No. 3 (Febr).
Atheneum: No. 5 (Noembr.-Dec.).
La zid: No. 17 (Ianuarie).
Vremea: No. 423 (Februarie).
Manifest: No. 1 (Ianuarie).
Poporul Românesc No. 3 (Febr.).
Progres și cultură: No. 1 (Ian.).
Lumea Nouă: No. 1 (Ian.).
Floarea de Foc: No. 1 (Ian.).
Lumea Militară: No. 1 (Ian.).
Tot: No. 1 (Ianuarie).
Pagini literare: No. 1 (Ianuarie).
Trivalea: No. 7-8 (Ianuarie).

Atelierele „Adevĕrul", str. Const. Mille No. 7—11.

„ASOCIAȚIUNII" SIBIIU

Adevĕrul Literar și Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 793
Duminică 16 Februarie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în țară
10 Lei Exemplarul în străinătate

HARRY HEINE

Dăunăzi a apărut la Berlin o nouă antologie a poeziei germane.

Dela această întrunire a poeților germani, au fost câțiva excluși.

Unuia mai cu seamă — celui mai de seamă — i s'a interzis intrarea pe care n'a solicitat-o.

Totuși, autorul antologiei a crezut că din această culegere nu poate și nu trebue să lipsească o anumită poemă.

Când vapoarele care circulă pe Rhin se apropie de un cap stâncos al malului, sirenele anunță călătorilor de pe bord — acest moment solemn. Discuțiile cele mai pasionate amuțesc imediat. Până și huliganii, care cercetau dacă e bine să-i arunce pe evrei în apele fluviului, părăsesc halbele de bere și își șterg balele din colțul gurii. Toată lumea e în picioare. Toți se descoperă, par'că ar intra într'o biserică. Și deodată răsună în corul la care se asociază femeile, copiii și marinarii — cântecul fermecător al unei povești din alte vremuri: Lorelei.

Cine e autorul lied-ului popular, care face să palpite întreaga făptură germană?

Culegătorul recentei antologii ne informează că — autorul e necunoscut.

Prin grația lui Wotan și a lui Adolf — Heinrich Heine este în Germania un autor necunoscut.

Când Wilhelm II a expulzat statuia lui Heine din parcul castelului din Corfu, fosta proprietate a împărătesei Elisabeta a Austriei, a apărut într'o revistă umoristă dela München următoarea șarjă:

La capătul aleei se găsește silueta țanțoșă a împăratului german. Figura de marmoră a poetului bolnav se ridică încetișor de pe jețul lui și, cu un gest extrem de amabil, îl invită pe Wilhelm să-i ia locul.

Adolf i-a luat locul lui Willy; de ce n'ar ocupa și soclul poetului necunoscut?

Bietul Harry n'a fost nici demagog, nici carierist; această schimbare de roluri — întru cât se efectuiază numai pe contul lui — n'ar putea decât să-l amuze:

Tiei unter uns, da wimmelt
Das närrische Menschengeschelt:
Sie schreien und wüten und schelten,
Und haben alle recht...

(Jos, departe, sub noi, mișună omenirea smintită: țipă, zbiară, înjură și toți au dreptate...)

•

Au trecut opt decenii dela moartea lui Heinrich Heine. Și actualii stăpânitori ai Germaniei îl urăsc mai mult și mai pătimaș decât antemergătorii lor.

De ce?

I s'a reproșat că i-a iubit prea mult pe francezi; că l-a admirat pe Napoleon.

Dar toți scriitorii mari ai Germaniei au manifestat simpatie pentru Franța, dela Lessing până la Nietzsche. Goethe și-a inaugurat cariera poetică în limba franceză. Că n'a reușit, după cum n'a reușit nici Spitteler, e altă chestie. Dar versurile franțuzești ale lui Rainer Maria Rilke sunt minunate.

Admirația lui Heine pentru Napoleon a fost împărtășită și de marele lui dascăl, de către Hegel, pe care l-au acaparat actualii dialecticiani ai bâtei: și de către Goethe care a spus despre Napoleon: Voilà un homme! Se spune că Goethe a profitat de cananoda dela Iena pentru a se căsători în taină cu Christiana Vulpius; și că bubuitul tunului francez nu l'a împiedecat pe Hegel să termine Fenomenologia Spiritului și să expedieze manuscrisul editorului său. Singura grijă a marelui filosof, în timp ce Napoleon ocupa Germania, a fost să nu i se piardă manuscrisul. Incontestabil că volumul acesta valora mai mult decât hegemonia Prusiei. Hegel prefera să fie un „cetățean al universului"; iar Schiller, azi ridicat de naziști pe scutul lor, a acceptat cu entuziasm cetățenia franceză.

Heine însă a cutezat să spună pe șleau cam ce are de gând să întreprindă cu vulturul prusac:

Du hässlicher Vogel, wirst du einst
mir in die Hände fallen,
so rupie ich dir die Federn aus
und hacke dir ab die Krallen.

(De-mi cazi în mână, pasăre scârboasă, îți smulg penele și îți tai ghiarele).

Heine nu știa să mintă. Dacă există pe lumea asta un om — scrie adversarul său, Börne — menit de către soartă să fie un om cinstit, acest om e Heine. Nici cinci minute nu e în stare să se prefacă. Propuneți-i o coroană regală — și Heine nu-și va stăpâni surâsul, ironia și satira. Și dacă, totuși, Börne îi reproșează că este nesincer — e că spiritul lui Börne n'a fost niciodată în măsură să sezizeze spiritul și spiritele suverane ale lui Heine.

In schimb, l'au apreciat un Marx și un Lasalle. Să nu se uite că acest aristocrat al inteligenței, care l'a săgetat pe ursul democrației burgheze (Atta Troll), e autorul cântecului țesătorilor.

Din prietenia sa cu Heine, i s'a făcut o vină lui Marx. A răspuns, tăind orice posibilitate de replică: es mussen auch solche Käuze geben! (Trebue să fie și oameni ciudați de felul lui).

•

Heine nu s'a supus nici unei dogme. A fost un non-conformist, un revoltat; un revoluționar, fără de partid și fără de program.

Nici asta nu se iartă.

A fost cel mai mare poet liric din toată lumea și din toate timpurile. Influența lui a fost atât de puternică, încât nici Goethe n'a scăpat de ea. El personal a cedat, din modestie, locul întâi colegului său mai bătrân — Goethe. Asta îl privește numai pe el. Dar consiliul pedagogic al criticei literare nu era îndreptățit să acorde premiul al doilea acestui copil de evreu, numai fiindcă premiul întâi se cuvine unui copil de creștin de preferință băiatului d-lui prefect.

Straniu: l'au atacat cu mai multă înverșunare acei cari au învățat mai mult dela el.

Acest om izgonit, bolnav de moarte, fără confesiune și profesiune, a dat criticei, ziaristicei și foiletonului îndrumarea de care se folosește și azi.

Un motiv mai mult de a-l defăima.

Privirea lui veșnic trează — deși avea capul cel mai blond și ochii cei mai albaștri dintre toți compatrioții lui germani — a descoperit și destrămat fără milă toate minciunile interesate ale puterii, ale clasei stăpânitoare, ale rasei și bogăției. Nu s'a afumat cu iluzii romantice și naționale.

Sub regimul actual al mediocrității dictatoriale, vina cea mai mare a acestui scriitor genial e — afară de aceea că s'a născut din părinți evrei — că a ridiculizat și a disprețuit mediocritatea pretutindeni unde ochiul lui iscoditor a putut s'o descopere.

Heine a fost cel mai înverșunat dușman al mediocrității:

Das Brutale in der Rede,
Das Gebächter ein Gewieher,
Stallgedanken.

(Brutalitatea în vorba lor; grohăit în râsul lor; ideile lor din domeniul grajdului).

Intr'un cuvânt: din aceleași motive pentru care este atât de crunt atacat, ne este nouă atât de drag.

F. DIMA

Elena Tacian-Baludima — Nud

Versuri de Heinrich Heine

Mi-s cânturile otrăvite...

Mi's cânturile otrăvite
Și 'n veci eu n'am tăgăduit-o:
Pe primăvara vieții mele
Otravă revărsași, iubito.

Mi's cânturile otrăvite
Și'n veci eu n'am tăgăduit-o:
Eu port atâția șerpi în suflet,
Te port pe tine, chiar, iubito!

Când mor tinere inimi...

Când mor tinere inimi
Sdrobite de dezastre,
Râd stelele voioase
Din depărtări albastre:

„Ah, bieții oameni, dânșii
De trist sfârșit au parte!
Cred în amor, și 'n urmă
Se sbat până la moarte.

„Noi nu știm ce-i amorul,
Blestemul care-i doare
Și-i mistuie; de-aceea
Sântem nemuritoare!"

Din lacrimile...

Din lacrimile ce le plâng
Răsar înfloritoare flori,
Și suspinările-mi se strâng
In coruri de privighetori.

Și ale tale-or fi, de-i vrea,
Copilă, toate florile,
Și toată noaptea ți-or cânta
La geam privighetorile,

Și dacă'n ochii tăi...

Și dacă 'n ochii tăi privesc,
Mă vindec, și mă liniștesc;
Și dacă gura ți-o sărut —
Mă simt cu totul renăscut.

HEINRICH HEINE

Și dacă tu la sân mă culci,
Mă farmecă iluzii dulci;
Ci dacă-mi spui: „Mi-ești drag!" tresar
Și parc'aș vrea să plâng amar.

Sărută, nu jura...

Sărută, nu jura! Temei
Nu pun pe vorbe de femei!
Ori cât de dulce-ai fi la grai,
Dar și mai dulce gură ai!
Sărutul pentru mine-i sfânt:
Cuvântul este fum și vânt!...

O jură, dragă, cum jurai!
Cred tot ce-mi spui și tot ce vreai!
Când, fericit, la sân m'alinți
Nu pot să cred atunci că minți,
Cred că ți-s drag pe veci și chiar
Mai mult, — dincolo de hotar!

Arborii'nfloriți răsună...

Arborii 'nfloriți răsună,
Cântă cuiburile 'n slavă...
Cine-i oare capel-maistrul
In orchestra din dumbravă?

Pițigoiul care 'ntr'una
Dă din cap cu-atâta fală?
Ori pedantul cuc ce-și strigă
Numele fără greșală?

Este oare cocostârcul,
Care, tacticos la pasuri,
Calcă 'nfipt pe lungi picioare.
In acest concert de glasuri?

Nu! In inimă-mi trăește
Cela ce conduce corul...
Tainic simt cum bate tactul
Și socot că e amorul.

SPIRIT ȘI IRONIE

de ISABELA SADOVEANU

„Il vedeam adese pe Heine, în vremurile sale cele mai bune", scrie *Teofil Gautier*. „Era un băiat frumos ca un zeu, răutăcios ca un demon, și în genere plăcut, dacă putem zice astfel. Mi-era indiferent dacă mă socotea ca pe un prieten sau ca pe un inferior, ceeace doream era să-i ascult conversația; căci își risipea banul, sănătatea și mai ales spiritul fără să se uite. Vorbea perfect franțuzește și numai sarcasmele și le spunea în glumă exagerând accentul tipic german, făcându-te să-ți amintești de curioasele și onomatopeicele forme, în care Balzac îl făcea să vorbească atât de baroc pe baronul Nucingen, din *„Comedie humaine"*. Era de un comic irezistibil întruchipând pe Aristofan și pe Eulenspiegel în aceeași persoană".

Era apoi adesea văzut la restaurantul Brocci, lângă Operă, cu Wagner și Laube, iar glumele acestor trei erau atât de hazlii în cât clocoteau de râs toate mesele învecinate.

Il vizitau apoi toți scriitorii germani pe când era la Paris, iar Grillparzer îl descrie în „odăița cea mai mică ce se poate închipui, în tovărășia a două „grizete", dintre care una le-a fost prezentată ca „micuța" sa. „El însuși părea că simbolizează dragostea de viață; și cu spetele sale late și ceafa puternică, era tipul cel mai autentic al puterii și al sănătății. Asupra lui Hebbel a făcut de asemenea o impresie neașteaptă. „E ceva" cam rotunjit, dar nu gras; și pe chipul său cu ochi mici și tăioși are ceva care inspiră încrederea. Simți că este poet, poet adevărat, unul dintre acei ce se cufundă în mare bucuros pentru a-i răpi câteva mărgăritare, dar care mai ales dă adesea câte o raită prin împărăția Zînelor, Nixelor și prin tot ținutul unde locuesc ele: și aceasta se vede din vorba și înfățișarea lui.

Observațiile sale, urmează Hebbel, asupra lui Grable, Kleist, Immermann și alții atingeau întotdeauna punctul cel mai intim al vieții. Mi-a făcut impresia că e dușmanul neîmpăcat al mediocrității, cât și al „poetizării", pe care o consideră ca pe un nimic. Dar „puterea" știe să o respecte. Calitățile acestea impresionau pe oamenii superiori, care-i simțeau și-i apreciau măreția și justeța gândirii. Pe când cei mediocri si inferiori nu-i simțeau de cât împunsăturile și-l zugrăveau cu veninul și urâțenia din sufletul lor. Aceasta explică în mare parte de ce Heine a fost atât de sfâșiat și de calomniat. Toți acești nemulțumiți se alăturau de adversarii săi politici, făcând din el cel mai detestat și mai nedrept judecat, dintre poeți. Pe lângă aceasta exilul, care la început a fost de bună voie și care cu timpul a devenit forțat, precum și boala care l'a chinuit ani de zile, i-au înăsprit caracterul și l-au pus într'o lumină foarte nefavorabilă, nu numai în Franța, dar în lumea întreagă și mai ales în Germania.

Noutatea, originalitatea, puternicul accent individual al senzibilității sale este în acelaș timp expresia unui element de o altă importanță: Simțimântul unui om foarte singur, a unui suflet profund izolat. Chiar râsul său precum și unele dulcegării în care se rătăcește uneori gustul său impecabil, nu sunt de cât în funcțiunea unei mari, adevărate, violent înăbușite iubiri de oameni. Ironia lui Heine este în mare parte canalizarea ultimă a unei puteri de simțire, care caută să stabilească echilibrul adâncei sale suferinți, tăgăduind-o, într'un negativism și un cinism de suprafață. Frivolitatea sa este, fără îndoială, de multe ori, în fond groaznică suferință și intensă înfrânare. Numai cu timpul această ironie devine un joc, acea *„vis comica"*, puternică și tăioasă, întărită și promptă, în serviciul temperamentului, a dispoziției sale sufletești și a siguranței de sine, care vine târziu pentru această senzibilitate vibrantă la cea mai mică impresie a lumii înconjurătoare.

Noutatea și originalitatea, imposibilitatea de a fi imitat, imposibilitatea de a fi tradus chiar, stau în această apropiere imediată a pasiunii și senzibilității, expresiunea poetică. Acestea dau accentul unic versurilor lui Heine și acea putere necunoscută până la el. Coloritul lor străbate la suprafața poemelor, dându-le pretutindeni reflexul lor strălucitor.

S'a atribuit frământarea simțirii, neliniștea sufletească, precum și ascuțitul simțimânt al singurătății naturii sale iudaice: „Străini suntem noi pe acest pământ și moare oricine se întovărășește cu noi" (Werfel). Dar oare nu fiecare om este în adâncul ființei sale *singur, absolut singur?* Nu este oare acelaș strigăt de durere metafizică în versurile lui Heine, ca și în oratoriile lui Händel și în Kantatele lui Bach? Deși poate în ambele cazuri sunt ecouri din vechiul tesament. Specificul Iudeu și comunul omenesc, stau, ori ce-am zice, într'o strânsă interdependență, mai mult: cu cât expresiunea este mai direct și mai fidel „specifică", cu atât este mai profundă, și mai adevărat omenească. *Karl Immermann* a scris cele mai atingătoare și juste aprecieri critice asupra lui Heine. Prusianismul său răsunător, germanismul său înflăcărat, nu a împiedicat întru nimic prietenia sufletească între el și poetul iudeu și aceasta cu toate unele deosebiri fundamentale în opiniile lor. „Am constatat de mai de mult la d-ta o puternică voință de Bine și Drept. Luptă împotriva nedreptății abjecte, a Nebuniei care stăpânește și a Răului", scrie el lui Heine. „Să fim frați de arme în această luptă". Goethe nu a prețuit însă pe Heine, dar și aceasta nu se poate atribui sentimentelor sale antisemite, de oarece ele nu se pot constata nici în legăturile de prietenie cu evreii, nici în numeroasele sale note și observări. De altfel chestiunea aceasta a fost tratată în romanul lui *Max Brod: „Die Frau, die nicht euttäscht"* cât și în alte lucrări.

In Istoria literaturii el nu a fost încă situat în locul ce i se cuvine. Un francez îl numește *„un romantique défroqué"*, privind pe Atta Troll, drept ultimul „cântec al libertății în pădure a Romanticilor". Ceea ce face pe Heine să scrie. „Unii spun despre mine că sunt ultimul poet, dar în clipa în care se încheie cu mine școala lirică germană, se începe tot cu mine, lirica modernă germană". Dar Atta Troll a fost un protest fățiș al poetului împotriva celor dela „Jungen Deutschland", reprezentanții poeziei cu tendințe politico-realiste.

„Am scris acest poem, de bună voie și din propria mea plăcere, împotriva acelei școli romantice în care mi-am petrecut anii cei mai frumoși ai tinereței și pe al cărui mare maestru și șef de școală l-am făcut apoi praf". La aceasta face aluzie istoricul francez, când îl numește pe Heine „un romantique defroqué".

După cum se vede, el ține aci să-și precizeze poziția față de romantismul german, cu care are multe legături, dar și deosebiri fundamentale. In adevăr, romantimul are două fețe, una este întoarsă spre Istorie, alta spre concretul subiectiv. Heine a scris în ramura istorică a romantismului, două opere excelente: *„Elementurgeistern"* și *„Göttern in Exil"*. Tema lor este legenda, irationalul, irațională este și metoda. Dar, observă Heine, a vrea

Urmare în pg. VII-a

Cel mai mare poet al Americei

E. A. Robinson

Edwin Arlington Robinson *era privit fără contestare ca cel mai remarcabil poet american al epocei noastre.*

După o viaţă de student sărac, silit să lucreze în afară de orele de curs spre a-şi câştiga viaţa, părăseşte Universitatea din Harvard şi pleacă la New-York. Acolo a devenit controlor la metropolitan şi cu toată viaţa dură pe care o ducea, reuşeşte să-şi publice un poem: „Torentul şi veghea de seară" *(1896). In 1897 prima sa culegere de versuri „Copiii Nopţii" cad din întâmplare în mâna lui Teodor Roosevelt, pe atunci preşedintele Statelor Unite, care dă poetului un*

E. A. ROBINSOHN

post la vamă, ceiace îi îngădue o viaţă decentă şi ceva timp liber.

Primele sale încercări dădeau dovadă de o virtuozitate extraordinară la un începător. Vocabular foarte bogat, rime abundente, forme savante, rare şi chiar străine.

Cu timpul, poetul a evoluat spre o operă mai sobră, mai realistă, deşi de loc vulgară, căutând frumuseţea cuvântului just, sonoritatea versului, preciziunea epitetului. Pe când cugetarea sa devenea din ce în ce mai subtilă, mai încărcată de simţ emotiv.

Personalitatea sa gânditoare, austeră, reţinută, caută omul universal sub decorul social şi viaţa proprie americană. Interpretează fiinţa adâncă, meditează, analizează şi năzueşte la găsirea vieţii tăinuite, secrete a omului.

Primele sale poeme sunt monologuri dramatice, meditaţii străbătute de fiorul durerii metafizice, iluminate de nădejdi asupra destinului omului în încercările cotidiene şi posibilităţile lor infinite. Din această epocă sunt „Captain Craig", „The Town Down The River", „Van Zorn".

Opera însă care l-a făcut celebru cu mare răsunet în opinia publică a fost „The man against the man". *Pare că toată sensibilitatea lui reţinută, toată puterea imaginaţiei sale, toate nuanţele cugetării sale şi-au găsit expresia în aceste versuri.*

Robinson este de fapt un puritan evoluat chinuit de probleme morale. Fără divagaţii romantice, fără a se depărta de observaţia minuţioasă şi precisă, el se face interpretul şi caută să pătrundă în subconştient, evocând tragicul pasiunilor, chinuitul incognoscibilului. E poetul valorilor morale şi spirituale.

Totuşi, deşi operă de moralist şi gânditor, poezia sa este artă. Imbrăcată adeseori de splendori concrete şi simboluri măreţe, exteriorizează viziuni de un intelectualism liric, alunecând uneori pe panta satirei şi a unui humor plin de spirit.

Trei fragmente epice, luate din ciclul „mesei rotunde" şi tratate de Tennyson *sunt reluate de poetul american cu un nou înţeles omenesc:* „Merlin" *analiza tainelor înşelăciunii dragostei;* „Lancelot" *şi* „Tristram" *sunt dureroasa alegorie a năzuinţei, imposibile şi veşnice, spre pasiunea absolută.*

Apărură apoi: o culegere completă a poeziilor sale în 1923, „The Tree Taverns", „Avon's Harvest", *anterioare lui 1923. In aceşti din urmă 12 ani* „Roman Bartholow; „The Man who died twice"; „Dionysus in Doubt"; „Tristram"; „Sonnets"; „Cavanders House"; „The glory of the Nightingales"; „Mathias at the Door"; „Nicodemus", *şi în fine ultimul poem în 1934* „Amaranth".

„Poet şi filozof, zice un critic subtil Ch. Cestre *într'un articol din Revue Anglo-Americaine, Robinson traduce mişcările sufleteşti prin simboluri de o originalitate şi de o strălucire, care leagă, cum rar s'a văzut, splendoarea cu profunzimea."*

Şi în altă parte: „Puterea poetului de a transfigura realitatea prin evocarea unei atmosfere numai subtilităţi intelectuale şi nuanţe emotive, precum şi darul de a arunca peste toate lucrurile o draperie de frumuseţă, îl pun în fruntea poeţilor americani, alături de marii creatori ale căror opere şi nume vor dura."

Despre persoana sa acelaş critic zice: „Ce nobilă figură este acest om, devotat artei şi idealului său, refuzând orice compromis cu civilizaţia maşinii şi a banului care a răbdat sărăcia decât să jertfească oricât de puţin din meditaţiile şi munca sa inspirată. Demnitatea, modestia, adâncimea privirii sale, sensibilitatea înscrisă i ntrăsăturile sale, intelectualitatea vorbirii, zâmbetul uşor ironic care-i încreţea buzele, uneori, sunt din acele care nu se uită."

A fost un om de un nihilism resemnat, cu o înaltă doză de stoicism. Dar în mijlocul îndoelilor, se păstrează în sufletul său credinţa emersoniană în progresul moral care se va dezvălui odată...

Radio-discul

D. Constantin Bobescu a dus o activitate muzicală departe de Capitală, fapt care l'a ţinut multă vreme necunoscut publicului consacrant.

Sporadic, câte un concert de vioIină dat la Bucureşti, ne reamintea de existenţa unui violonist sârguitor şi cu reale aptitudini, însufleţit de o aspiraţie statornică întru atingerea eternului ideal de perfecţiune technică.

Paralel cu studiul pur instrumental, d. Bobescu a cultivat cu aceiaşi dragoste desinteresată, compoziţia. Ne amintim dela recitalul de anul trecut, sugestiva piesă „Haşiş" care părea transpunerea în muzică a unei visări din „Paradisurile Artificiale" a lui Baudelaire.

Era numai o inedită lature exotică a talentului d-sale multiplu, deoarece d. Bobescu, convins în primul rând de importanţa pe care trebue să o acorde muzicei româneşti, s'a adresat cu o admirabilă intuiţie, surselor poetice autohtone.

Astfel am avut zilele trecute ocazia de a asculta transmisă dela postul nostru de Radio, opera lirică în trei acte, „Trandafirii Roşii" după celebrul poem dramatic al lui Zaharia Bârsan.

Opera are o atmosferă specific romantică, în concordanţă cu libretul mistuitor de iubire şi sacrificiu. Sunt în partitură pagini de o frumuseţe nebănuită şi arii demne de a sta alături cu cele mai reputate din repertoriul mondial.

D-na Cella Delavrancea, pianistă, şi-a modulat posibilităţile d-sale de virtuozitate în faţa microfonului, Miercuri 5 Februarie la ora 22.

Ii recunoastem acestei veritabile artiste însuşirile virile în maniera de atac, o forţă păgână în desfăşurarea pasiunii sonore. Poate din această pricină a suferit a doua temă a scherzo-ului în do diez minor, coralul în cinci voci căruia îi răspund în registrul superior nişte figuri octave întrerupte de septime şi none. Aceste ecouri „piano leggierissimo" trebuie să creieze o impresie cerească de un dezolant romantism.

D-na Delavrancea a compensat în schimb eşecul chopinist, ridicând la o interpretare înaltă, „fantazia şi fuga pentru orgă" de Bach.

Din discurile săptămânii au fost puţin strălucite. De altfel toată lumea cere să fie împăcată. Nu se poate asculta zi şi noapte „Variaţiile simfonice" de Frank. Se face însă uz prea des de „Cântec Indian" de Korsakof, de uvertura la „Vasul-Fantomă" şi în special de orchestra Marek Weber.

De menţionat discul „Tarantella" de Liszt, având ca solist pe Carol Szreter, un pianist pe care Iaşul l'a primit în anii trecuţi de câteva ori cu o deosebită simpatie.

Muzica de jazz sau la două plane se resimte de lipsa d-lor Sibiceanu, Stein, Kirculescu şi Koffler. Acest gol nu-l umplu decât în parte d-nii Vilnov şi Hackmayer, cari duetează pauperi de armonie şi nerv, aranjând neinventiv piesele şi executându-le mediocru.

VIRGIL GHEORGHIU

Actualităţi Ştiinţifice

Proiector contra ceţii

Un inginer american a reuşit să pună la punct un proiector special, capabil să risipească o ceaţă oricât de deasă. Dispozitivul, de curând experimentat în aeroportul din Newark (statul New-Jersey), se compune dintr'un arc voltaic, absorbind un curent electric de 500 amperi.

După cum se ştie, cea mai mare parte din energia unui arc voltaic se transformă în căldură, obţinându-se astfel temperaturi de aproape 5000 de grade Celsius. O oglindă reflectă simultan lumina arcului ca şi căldura produsă de el. Pe tot traseul razelor emise de acest proector, se evaporează picăturile de apă ale negurii, care nu e în definitiv altceva decât un nour coborît la înălţimea pământului. In chipul acesta, proectorul brăzdează un fel de tunel în ceaţă.

Inventatorul aparatului, M. S. Haines susţine că dispozitivul poate sluji deasemenea în mod eficace şi în cazul când se iveşte un brusc îngheţ care ameninţă arborii fructiferi. Pentru a înlătura acest neajuns, e suficient să proectăm asupra pomilor razele puternicei lumini calde.

Undele cosmice şi vegetaţia

Savantul englez, doctorul A. H. Compson, a afirmat de curând că problema cea mai importantă şi mai actuală în ştiinţele naturale este studiul undelor cosmice.

Ipoteza admisă în general în privinţa originei acestei misterioase radiaţiuni, pretinde că ele au fost produse prin acea formidabilă explozie, care ar fi dat naştere universului. Rezultă deci că dacă am reuşi să exploatăm aceste raze în viaţa practică, am poseda un isvor de energie electrică, de o imensă bogăţie, întrucât curentul produs de undele cosmice are o tensiune electrică de câteva sute de milioane de volţi.

Pe de altă parte, studiul razelor cosmice poate deschide căi noui în biologie. Ştiinţa modernă, care se îndepărtează acum tot mai mult de doctrina darwiniană, admite că viaţa organică este rezultatul unei lungi evoluţii, în care razele cosmice joacă un rol fundamental.

Aproape în acelaş timp cu aceste afirmaţiuni ale doctorului Compton, un alt învăţat englez, doctorul H. Thomas, profesor la universitatea din Cambridge, a dovedit pe baza unor documente precise, că flora din regiunile de la înălţimi mari este mai variată decât aceea din ţinuturile mai joase.

In această privinţă, exemplul vegetaţiei din Afganistan, Abisinia şi Costa-Rica este concludent. Or, această bogăţie de vegetaţie s'ar explica în primul rând, prin influenţa binefăcătoare a razelor cosmice, care la o înălţime de 3600 de metri exercită un efect de trei ori mai puternic decât la nivelul mării.

O revoluţie în tehnica avionului

Inginerul englez Wallis din serviciul casei Vickers a pus de curând la punct o invenţiune menită să aducă o adevărată revoluţie în construcţia avioanelor.

E vorba de un nou procedeu, în care aripile avionului sunt compuse din tuburi metalice, al căror ansamblu urmează principiul geodetic. O asemenea construcţie prezintă numeroase şi importante avantaje. Intâi aparatul are o soliditate şi o rezistenţă extraordinară. Aripile avionului sunt acoperite cu un strat subţire de metal sau ţesut special.

Avioanele astfel construite vor avea o greutate cu 35-40% mai mică decât aeroplanele obicinuite de aceleaşi dimensiuni. In schimb, puterea şi viteza sporesc în aceeaş proporţie, iar raza lor de acţiune va deveni de trei şi jumătate ori mai mare. In sfârşit, avantajul cel mai preţios; aparatele se vor putea ridica în văzduh cu 2000 de metri mai sus decât tipurile actuale.

In afară de aceste calităţi importante, trebue să menţionăm încă o altă însuşire extrem de interesantă. Anume: aripile, alcătuite din tuburi goale, vor putea, la plecare, să fie alungite — întocmai ca un benoclu, — ceeace va spori forţa ascensională a aparatului. In timpul sborului aceste aripi vor putea fi scurtate, ceeace determină o micşorare a rezistenţei aerului. In interiorul aripilor se vor putea introduce rezervoare de petrol şi chiar şi cabine, astfel încât aparatul se va compune în mod esenţial din două aripi uriaşe.

Vom semnala deasemenea faptul că această construcţie în tuburi goale nu micşorează câtuş de puţin soliditatea aparatului. Chiar dacă o parte este nimicită de un obuz, avionul îşi poate continua sborul.

Rufe de... sticlă

Laboratorul american „Engelhard" lucrează actualmente la realizarea unor fire subţiri din sticlă, cu un diametru de 20 de ori mai redus decât acel al firului de păr. Se speră că aceste fibre, vor putea fi folosite în industria textilă pentru confecţionarea unor rufe speciale.

Firele de sticlă sunt de multă vreme cunoscute în technică, fiind folosite în special ca material de izolaţie împotriva umidităţii şi variaţiilor de temperatură. Astfel, foarte multe vapoare folosesc pânza de sticlă pentru izolarea cabinelor şi instalaţiilor de maşini. De curând însă, domeniul de aplicaţie al acestor corpuri s'a extins, ele fiind utilizate şi ca izolator de sunete, întrucât s'a descoperit că sticla, sub această formă, absoarbe sgomotele, mai bine ca alte materiale similare.

Problema technică a realizării unor fire atât de subţiri — cu un diametru numai de 0,012 mm. — se isbea de dificultatea unui procedeu de răcire a fibrelor supuse la o presiune de 300 de atmosfere şi în genere în aplicarea sistemelor de presaj din industria textilă. Cu cât firele sunt mai subţiri, cu atât sunt şi mai flexibile, ajungând la un anumit moment atât de elastice, încât pot fi ţesute. Se pot realiza astfel chiar rufe, care pot fi spălate. Pentru moment însă, aceste ţesături sunt destinate în primul rând ca materiale izolatoare în construcţii.

Simţul echilibrului la peşti

Intocmai ca şi celelalte animale vertebrate, peştii posedă un organ al echilibrului anume, „labirintul" din urechea internă. Dacă îndepărtăm acest organ, se constată totuşi că simţul echilibrului nu este perturbat, ci peştele înoată normal, dacă lumina îi vine de sus.

După cum vedem, natura a avut grije ca animalul să nu şovăiască în mersul său, asigurându-l împotriva unui asemenea risc prin două mijloace: prin organul echilibrului şi prin senzaţiile vizuale.

Imediat ce scoatem labirintul, peştele se aşează în aşa fel faţă de lumină, încât razele să cadă pe spinare. Lipseşte un simţ absolut al echilibrului. In realitate, ochiul nu intră în funcţiune numai în cazul când lipseşte celălalt organ, ca un mijloc surogat, ci în mod normal ambele organe funcţionează simultan.

Dacă luminăm un peşte normal dintr'o parte laterală a corpului, el se aşează într'o poziţie oblică, dar nu atât de deviată, cum ar face-o, de pildă, dacă n'ar avea labirint. Peştii sunt aproape întotdeauna luminaţi pe partea inferioară a corpului, din care cauză e greu să fie vizibili de jos contra luminii. Acesta este sensul biologic al faptului că întotdeauna aceste animale se întorc cu spatele spre razele de lumină.

Ing. I. S.

Mărunte

— Ultimul număr al revistei beletristice „Literatura Mondo", care apare la Budapesta, publică cunocuta nuvelă „Popa Tandă" ue Ion Slavici, în traducerea profesorului Tiberiu Morariu, traducătorul în Esperanto al scrierilor lui Brătescu-Voineşti, Mihail Sadoveanu, Caragiale.

Vecinica logodnică

Regina Elisabeta a Angliei a dus viaţa unei eroine de a lui Shakespeare şi a fost una din personalităţile cele mai ciudate ale Istoriei. Actualitatea teatrală a scos-o din nou în lumină, dar ea rămâne şi va rămânea poate pentru totdeauna o enigmă.

Se ştie că Henric al VIII-lea a avut şase neveste, iar de la a doua. Ana de Boleyn, i-a rămas o fată care este Regina Elizabetha a Angliei.

Familia Boleyn sau Bollène era de origină franceză şi anume din Anjou. S'au îmbogăţit din negustorie, apoi s'au strecurat în magistratură. Thomas, tatăl Anei, a devenit ambasador în Franţa şi mare favorit al regelui. Fiica sa a fost, de mică, domnişoară de onoare a Mariei, sora lui Henric al VIII-lea, care a venit în Franţa să se căsătorească cu Ludovic al XII-lea. Această căsătorie n'a durat decât trei ani. Ana de Boleyn a trecut atunci ca domnişoară de onoare pe lângă Claude, soţia lui Francisc I, care murind lsă pe mica Ana Margaretei, soţia regelui de Navare. Ea era încântătoare, veselă şi de o eleganţă desăvârşită. Reîntoarsă în Anglia avu un succes extraordinar.

La un bal mascat al cardinalului ministru Wolse, la Bathersea, fu văzută de rege care se îndrăgosti de ea ca un nebun. Ca s'o câştige, îi trimise diamante nepreţuite şi încărcă de onoruri pe tatăl ei. Apoi îi făcu declaraţii înfocate. Dar tânăra îi răspunse: „Concubina d-voastră niciodată, dacă vreţi însă nevasta d-voastră".

Aceasta hotărî o perioadă nouă în viaţa Angliei. Regele căsătorit de douăzeci de ani cu Caterina de Aragon, voi să divorţeze, dar divorţul nu era îngăduit de biserică. Wolsey, marele său ministru opunându-se, fu exilat. Se deschid porţile închisorii pentru unii, cad capetele altora, până ce pasiunea regelui şi cerinţele Anei se îndeplinesc. Ea e încununată regină cu mare fast şi din căsătorie se născu o fetiţă: Elisabetha. Trei ani după aceasta regina e trimisă la eşafod, regele n'o mai iubeşte şi vrea să se căsătorească cu Catherina Howardt. După aceasta urmează Joana de Seymur, Ana de Clèves şi în sfârşit Catherina Parr, care nu a scăpat decât graţie morţii acestui Barbă Albastră.

Ce devenea mica Elisabetha în această defilare tragică de soţii şi favoriţi? Născută la 7 Sept., 1533, la Greenwich, ea a fost destul de rău primită de rege, care dorea un moştenitor. Era de trei ani la moartea mamei sale şi a fost trimisă la castelul din Hundon, lângă sora sa vitregă, Maria Tudor, fiica Catherinei de Aragon, cu 17 ani mai mare ca dânsa. După ce s'a născut Eduard, fiul Ioanei de Seymur, care deveni regele Eduard al VIlea, toţi trei copiii regali, dela trei mame, toate nenorocite, fură siliţi să trăiască împreună, supuşi toţi trei ameninţării de a fi suprimaţi prin capriciul regal.

După moartea lui îi luă sub ocrotire Chaterina Parr, regina mamă.

Elisabetha, lipsită de orice iubire, se consacră studiului şi reflexiunii. Avea patrusprezece ani pe când trăia la curtea reginei Catherina Parr, încă a tot puternică.

Acolo era adevăratul stăpân, Thomas Seymur, unchiul micului rege, cavaler cu reputaţie de bărbat frumos. Portretul de Holbein ni-l înfăţişează însă cu o faţă rubicondă, prea gras şi greoi spre a fi considerat ca frumos, jovial în aparenţă, dar vrând cu orice preţ să parvină cât de sus, făcea propuneri de căsătorie Elisabethei şi reginei mame în acelaş timp.

Elisabetha îl refuză, rezervându-şi viitorul, aşa că el fu silit să se căsătorească cu Catherina Parr. La moartea Catherinei, Thomas Seymur încercă din nou să silească pe Elisabetha să-l ia de soţ. Protectorul Sommerset, care veghea asupra tronului lui Eduard şi se temea să nu fie ameninţat prin această căsătorie, sub pretext de trădare închise pe fratele său Thomas în turnul Londrei şi-l execută.

Aflând de moartea sa Elisabetha zise liniştită: „A murit ca un om cu mult spirit şi puţină judecată". Se pare însă că în realitate a suferit foarte mult din această cauză şi poate ar fi murit, dacă, voluntară cum era, nu s'ar fi cufundat în studii şi lectură.

A învăţat elina, latina, muzica, pictura. In timpul acesta tânărul rege, muri la 1553. Maria Tudor se căsători cu Filip al II-lea al Spaniei. Dacă în timpul acesta s'ar fi găsit un cavaler nobil care să-i ia cauza ar fi căpătat tronul. Dar Courtenay, pentru care pare să fi avut înclinare o clipă, s'a încurcat în intrigi, ce au adus închiderea Elisabethei pentru două luni. La eşirea din închisoare ea se cufundă din nou în studii şi lecturi.

Dar Maria Tudor muri la 1558 şi astfel Elisabetha se sui pe tronul Angliei. Avea atunci 25 de ani. Figura sa lungă şi îngustă era foarte palidă, ochii de culoare deschisă, sprincenele arcuite dar abia desemnate, nasul ascuţit, buzele subţiri. Mai mult stranie decât frumoasă, ea impresiona dar nu atrăgea. Trecutul ei îi dăduse o cultură imensă, o energie de leoaică, voinţă neîndurată, o ştiinţă politică desăvârşită şi ipocrizia necesară pentru a-şi realiza planurile cele mai tainice.

Singură moşştenitoare a rozei albe a Tudorilor, ea nu avea alţi adversari decât pe Stuarţii din Scoţia. De aceea când Maria Stuart s'a reîntors din Franţa în negurile regatului său, Elisabetha a pus ghiara pe ea şi a făcut să fie decapitată la Londra.

Pasiunea care pare că a stăpânit-o a fost iubirea de Anglia.

Dar poporul voia ca ea să se mărite şi să aibă moştenitor pentru a asigura Angliei un viitor liniştit. Elisabetha declarase din tinereţe că nu vroia să se mărite. Să fi fost din vre-o neputinţă fizică sau morală pe care ea singură şi-o cunoştea sau pentru că iubise pe Seymur şi-i purta o amintire neştearsă? Aci este enigma. Fie pentru a amăgi dorinţa poporului şi a-i dă iluzia că o va îndeplini, fie că ar fi dorit poate să împrăştie singurătatea din viaţa ei, şi-a căutat în adevăr un tovarăş de viaţă şi de tron, în lunga şi activa ei domnie a avut mereu în jurul ei pretendenţi şi favoriţi care făceau poporul să nu-şi piardă nădejdea că odată şi odată regina se va căsători.

Astfel au fost pretendenţi Filip II-lea de Spania, văduvul Mariei Tudor, moştenitorul Suediei, Ferdinand Archiducele Austriei, Carol, fratele său, contele de Arundell şi alţii printre care Dudley care şi-a asasinat soţia pentru ca să fie liber. Elisabetha l-a păstrat ca favorit dar nu l-a luat de soţ.

Au fost şi trei proecte de căsătorie franceze cu Carol al IX-lea, cu ducele de Anjou, mai târziu Henric al III-lea şi în fine cu ducele de Alençon, al treilea fiu al lui Henric al II-lea, Regina avea atunci 39 de ani, iar ducele 17 ani. Era slab şi prizărit, şi Regina îi zicea „broscuţa ei cea mică". L'a dus cu vorba ani întregi, dar găsea mereu pretext să amâne căsătoria. Când ducele de Alençon muri, ea îi purtă doliul.

Iată însă că la şaizeci de ani, dragostea de care şi-a bătut joc toată viaţa se răzbună. Ea se îndrăgosti la nebunie de contele de Essex, în vârstă de 30 de ani. Elegant, uşuratec, dându-şi seama de puerea sa, a abuzat de ea

(Continuare în pag. VI-a)

Cronica teatrală

Teatrul Național: Borgia

Vorbind de Regele Lear în special și despre Shakespeare în genere, — Tolstoi, marele inamic la romantismului și al acestui titan în tragedia omenească, a spus că (la piesele shakespeare-ene) oameni de serviciu sunt siliți, din când în când, să apuce morții de picioare și să-i tragă de pe scenă între culise... pentru a putea continua acțiunea.

Această remarcă a lui Tolstoi se potrivește perfect piesei d-lui Alexandru Kirițescu: „Borgia"— minus shakespeare-ianismul...

Morții lui Shakespeare înainte de a muri, precum și personagiile care scapă cu viață, rostesc — printre omoruri — adevăruri profund omenești, formulate lapidar. Deasupra tragediilor sale plutește fatalitatea, ca o pasere a morții — care aruncă umbra aripei pe leagăn și pe alcov.

MARIOARA VENTURA

Cum se prezintă morții d-lui Kirițescu, înainte da fi fost omoriți ?

Ca niște oameni banali și insignifianți, clienți ai cafenelei romînești — puși să facă pe teribilii... să filozofeze, să treacă la acțiune și să omoare!?

Aatît numai: eroii cafenelei noastre nu omoară. De-aceia nici un spectator nu i-a luat în serios. Nimeni nu s'a emoționat și nu s'a înfiorat, când trupurile se strângeau de crampele otravei, când pumnalele și spadele treceau prin corpuri ca prin unt, sau când eroinele, citind sonete, mureau din veninul emanat de litere...

Personagiile păreau niște manechine. Și când erau sparte de diferite arme, nu ne miram că nu țâșnește sânge din tăeturi— ci că nu curge tărâță...

O singură scenă a surprins publicul : Cezar Borgia n'a ucis într'un act pe-o fată, pe care o întâlnise într'o biserică... așa cum se aștepta toată lumea. Fata a fost ucisă în alt act. Aici era trucul. Spectatorii au putut răsufla, liniștiți...

La terminarea piesei, ne-am întrebat: Ce rost are acest carnagiu? Ce semnificație omenească? Incercarea de reabilitare a unui asasin bolnăvicios?

Nu găsim decât o explicație : piesa a fost probabil făcută pentru decoruri, pentru montare — lucruri fastuoase, impresionante, reușite... Dar în acest gen cinematograful e neîntrecut.

Punerea în scenă a costat desigur mult — și bănește, dar și cheltuială de pricepere, documentare, energie... Nu este păcat de această risipă?

Dar nu-i păcat și de efortul inutil al actorilor?

De-aceia am așteptat-o un an întreg pe d-ra Marioara Ventura?

Am văzut-o într'un travesti impecabil — din cap până 'n picioare... mai exact: dela picioare la cap...

Am urmărit diversu-i joc de scenă. Am apreciat sforțările-i de a da conținut unor vorbe goale. In zadar însă: *ex nihilo...*

D-ra Ventura a fost încadrată de o echipă de buni artiști: d-nele Puia Ionescu-Mihailide, Marietta Anca, Ana Maledeine-Andronescu; și d-nii R. Bulfinsky, G. Calboreanu, A. Critico, A. Pop Marțian, A. Athanasescu, G. Ciprian, C. Stăncescu, I. Manu, D. Grigorian, I. Anastasiad, Dar jocul actorilor e 'n funcțiune de rol. Și dacă rolul...

Succes autentic a avut numai d. Soare Z. Soare, pe care însă — în desfășurarea tablourilor— parcă l-a încurcat, totuși, piesa însăși.

•

Isprăvind aceste considerații, ne întrebăm:

Cum se face că d. Kirițescu, care a reușit să dea scene autentice din viața societății actuale românești — dacă i-a venit a istorie... de ce n'a apelat la personagiile și la actele din trecutul neamului nostru? Sunt atâtea — scăpate romancierului și omului de teatru.

D. Kirițescu ar fi găsit fapte semnificative și caracteristice : de pildă, actele de protest și de reacțiune ale elementelor de elită sufletească — manifestațiuni izolate care s'au produs însă în toate timpurile la noi, chiar în vremea celei mai mari degradări morale, împotriva arbitrarului Domnilor sau al stăpânilor cotropitori.

Autorii români ar reuși mai degrabă, în acest domeniu, să reconstitie culoarea locală.

Ca o curiozitate istorică, vom reproduce în numerele viitoare câteva scene din trecutul neamului nostru — pe care le supunem atenției scriitorilor români.

M. SEVASTOS

Teatrul Vesel: „Unchiul lui Noață" comedie de A. de Herz

Un nou succes al Teatrului Vesel, de sub priceputa conducere a d-lui Sică Alexandrescu.

Consecvent tradiției scenei pentru care i s'a cerut colaborarea, d. A. de Herz, reîntors la meșteșugul în care excelează, a scris o savuroasă comedie de situații, punând la contribuție ingenioasele d-sale resurse de umor.

„Unchiul lui Noață" constitue un spectacol plin de vervă, de momente hilare, de replici și cuvinte cu haz. O piesă în care autorul conturează tipuri reale: Noață e un biet om dela țară, modest, dar șiret, ajuns administrator de moșie, fără să aibă aptitudini speciale. Câștigând încrederea și prețuirea stăpânului său,

A. DE HERZ

Noață cutează și izbutește să cucerească și inima unei fete dela oraș, desvăluind — tocmai când era obiectul ironiei tuturora — un caracter sigur de sine, bine înarmat și cu destule riposte de duh.

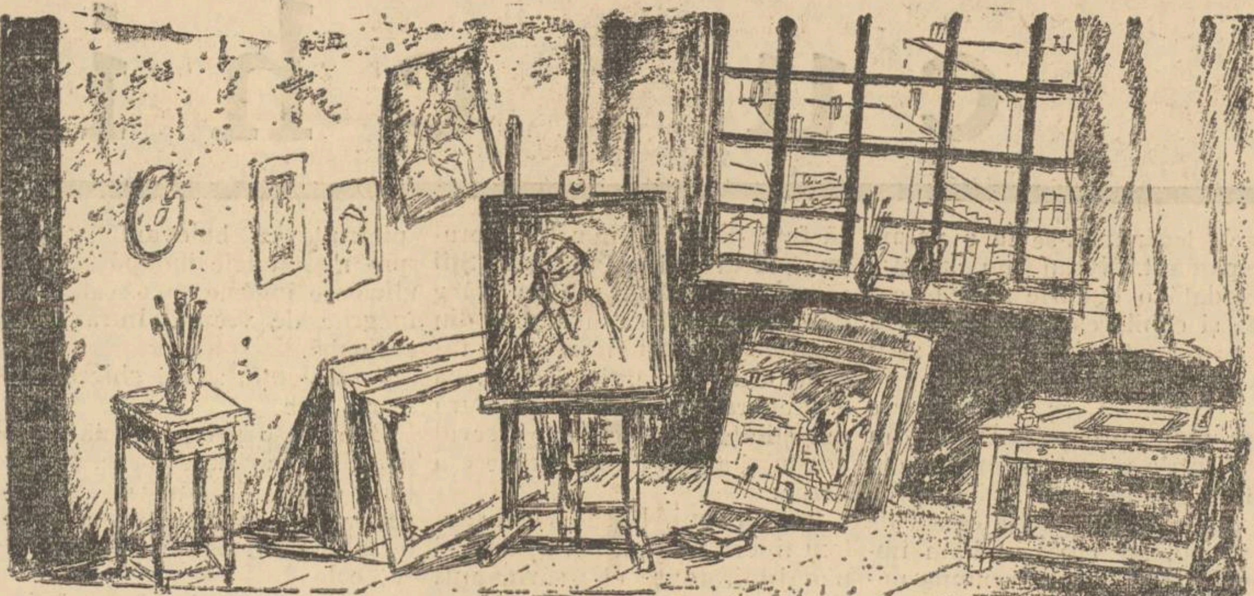
Tipul e admirabil conceput, suficient de veridic, și a dat prilej d-lui Gr. Vasiliu să realizeze una dintre cele mai frumoase și substanțiale creații.

Pe unchiul lui Noață l-a jucat cu toată autoritatea d-sale de comedian d. I. Morțun. Iar în restul ansamblului s'au remarcat aparițiile agreabile ale d-nelor Nora Piacentini, Tanța Stancovici, Angela Mateescu și schițele bogate în umor ale d-lor Nove și Chamel.

Un spectacol la care se râde și se aplaudă copios.

H. LAZU

PLASTICA

La Dalles expun câțiva artiști dintre cei mai sensibili și mai talentați.

Este mai întâi d. Mac Constantinescu, *sculptor de mare prestigiu între tineri, modelator*

E. Tacian-Baludima Autoportret

inspirat și fin compozitor în formă și volum.

Intinsele d-sale cunoștințe de specialitate îi înlesnesc rezolvarea celor mai grele probleme de stil, în cele mai felurite procedee și'n cele mai diverse materiale.

Dela ceramica smălțuită, la metalul bătut, artistul desfășoară infinite posibilități de interpretare plastică, dovedind că știe să cizeleze un gest, o atitudine, o expresie figurală sau o ficțiune decorativă.

Fie că însuflețește motive de inspirație mitologică, fie că îmbină și echilibrează elemente de stabilitate și consistență actuală, d. Mac Constantinescu stilizează cu pătrundere, cu sensibilitate și cu egală putere de sugestie.

In aceiași sală — d. Paul Miracovici. *Mult schimbat față de manifestările anterioare, pictorul apare acum mai degajat, mai personal, mai atent la acordurile de culoare și la calitatea materiei.*

Am urmărit cu interes crescând priveliștile năpădite de lumină, marinele izbutit rezolvate, naturile statice adâncite ca vibrație interioară și frumosul

I. Panteli-Stanciu Portret

studiu de nud: tonalități vii, intensive, pastă fluidă, accente de vigoare și de sensibilitate. Desenul, e drept, pare prea puțin urmărit; dar această aparentă neglijare a formei dă adesea un farmec în plus picturii, — care pune astfel în evidență însușirile pur plastice ale artistului, iar nu neapărat abilitățile răspândite gratuit pretutindeni.

O singură obiecțiune: d. Miracovici se ține încă departe de atmosfera românească. Domină în cromatica d-sale anumite tonalități care se cer adaptate peisajului cu mai multă unitate de viziune și de sentiment. Altminteri, s'ar putea crede că ceiace evocă d-sa — repetăm: cu admirabile mijloace — e de oriunde. Și am prefera să fie cât mai apropiat de noi.

D-l Mircea Olarian *arată, într'o sală vecină, o formulă cu desăvârșire opusă și prin urmare cu toate defectele contrare.*

Se înfățișează lucrări în ulei, acuarelă și pastel, gravuri și desene abil construite, dar cu o rezonanță plastică minoră.

A patra expoziție a grupului „Contimporanul", *sărăcită ca număr de participanți, expune tot la Dalles. Se menține atmosfera inițială de război împotriva școalei și a platitudinii, dar cu mai puțină vehemență.*

Făcând artă pentru elită, pentru aristocrații bunului gust, iar nu pentru vulgul care nu e în stare să priceapă, artiștii din această grupare nu tăgăduesc riscurile întreprinderii lor, dar nici nu se gândesc să renunțe.

I. Panteli-Stanciu Nud

In expoziția actuală nivelul și valorile — cu oarecare oscilații — se mențin.

Dl. Marcel Iancu *armonizează aceleași spirituale motive de inspirație autohtonă, în care tendința decorativă merge uneori până la imitarea tehnicei vitraliului, pentru care mărturisește chiar afinități.*

Dl. M. H. Maxy *compune subiecte pitorești din mahalaua bucureșteană, vădind un înaintat simț cromatic și o mare putere de interpretare emotivă.*

Naivitatea voită a picturii d-nei Margareta Sterian *nu ascunde cu destulă artă lipsa de unitate și de consecvență, uneori din acelaș tablou.*

Mult evoluată o găsim pe d-na Cornelia Babic-Daniel. *In porturile dela Dunăre și în peisajul de munte d-sa aduce o rafinată sensibilitate și un frumos talent de compoziție.*

D-l Henri Catargi, *manifestă ca și în trecut, aceiași aplicațiune pentru jocul subtil al nuanțelor. Are astăzi însă, și treceri către construcție și volum, dând în felul acesta mai mult înțeles valorilor.*

Cu desăvârșire dezorientat e de astă-dată d. Vasile Popescu.

Pictura d-sale de astăzi va conta numai ca simplă experiență. Mijloacele artistului nu se pot opri aci.

O foarte bună expoziție are la Ateneul Român d-na Elena Tacian-Baludima. *In afară de unele neînsemnate greșeli de pu-*

E. Tacian-Baludima Compoziție

nere în pânză, pictura d-nei Baludima dovedește știință tehnică, mult sentiment și spontaneitate.

Viziunile d-sale marine au — în ulei — transparența pe care numai tehnica delicată a acuarelei credeam că o poate reda.

Desenele sunt sugestiv simplificate, dar ele nu oglindesc o răsvrătire, ci numai dorința de a găsi un grai formal nou și de ajuns de temperat ca să fie accesibil tuturora.

Prospețime, căldură emotivă, tinerețe, — iată ce ne oferă fiecare pânză și fiecare desen al d-nei Baludima.

La „Universul", pictorul I. Panteli Stanciu *prezintă o copioasă colecție de priveliști și chipuri muscelene. Pitorescul costumelor, coloritul și poezia locală dau prilej artistului să desvolte mici compoziții cu prețios caracter etnografic.*

In redarea fizionomiilor umane, d. Stanciu pune la contribuție toată sinceritatea și migala pregătirii d-sale de iscusit desenator, redând până la amănunt imaginea celui portretat. E câteodată aproape o concurență a reproducerii mecanice. Desenele certifică destul de elocvent drumul cel bun.

H. BLAZIAN

M. Olarian La bucătărie

O viață de lectură și de dragoste

Regina Margot a reprezentat, fără ipocrizie și fără nici un fel de jenă, epoca și mediul în care a trăit. Aceasta i-a atras prenumele cam familiar ce i s'a păstrat în Istorie, iar francheța cu care se comportă în perversitatea ei, o face până la un punct simpatică.

In adevăr, fiind că a avut de suferit în toate tragediile care au străbătut vremea și viața sa, ea s'a crezut în drept ca prin compensație, să guste din plin și toate plăcerile vieții, îngăduite de relaxarea moravurilor din acele zile turburi.

Marguerite de Valois a fost al optulea copil al lui Henrie II și al Cathérinei. Ca și frații săi și sora sa, ea a fost crescută pe genunchii *Dianei de Poitiers,* seneșala Normandiei.

Nepoată a lui Francisc I și a lui Laurent de Medicis, ea s'a născut la Saint Germain en Lay, 1553, Mai 14.

Dubla moștenire, măreață și grozavă, a acestor doi prinți excesivi, s'a rezumat la ea în două mari cerințe: *iubirea cărților și senzualitatea.*

A crescut la Amboise cu frații săi și cu cumnata sa, ceva mai mare de cât ea, blonda Maria Stuart, primind educația desăvârșită a principilor de pe vremea ei. A luat, deci dimpreună cu întreaga bandă de copii, care se zbenguia în voie prin parcurile castelelor, lecțiile care erau de tradiție în familia de Valois. Adică a învățat latinește, spaniolește, italienește, a luat lecții de bună ținută și de călărie, de dans și de muzică.

In 1559, tatăl său este omorît în gala de la Tournelle. Tânăra princesă reveni atunci lângă mama sa, care-și inaugura atunci guvernământul în numele celor trei fii: Francisc al II-lea, Carol al IX-lea și Henric al III-lea.

Din această clipă începu pentru ea viața de lux și tragedie care a fost partea ei și de pe atunci i se zicea *Margot,* pentru că era drăgălașă și avea haz.

Din castel în castel, *„Escadronul zburător"* al Regentei, alcătuit din 23 de doamne fermecătoare, duce cu el toate plăcerile, dar și toate intrigile, trădările, curselе, bătăliile, asasinatele și exilurile.

In timpul acesta, Francisc al II-lea moare, Maria Stuart e trimisă în Scoția, dar ea abia cunoaște aceste tragice întâmplări din auz. Nu are vreme să se întristeze, căci dansează mereu, mai ales cu fratele ei mai mic Henri d'Anjou și toată curtea se prăpădește de admirație privind pe Margot jucând pavana spaniolă cu cavalerul ei favorit. Ronsard zice despre ea:

Comme une femme elle ne marchait pas, mais en roulant divinement le pas, d'un pied glissant coulait une cadence.

Un ambasador străin zicea că fără Margot nu era nici Franța, nici curtea.

Avea pielița albă și părul negru, un corp perfect și o grație fără de pereche. Avea apoi un glas pe care profesorul său, Etienne de Roy, l-a dus la perfecțiune.

Știa atât de bine latinește în cât a răspuns în această limbă ambasadorilor polonezi care veniseră să complimenteze pe noul lor rege Henri d'Anjou.

Henri de Guise, frumos și bălan ca un Făt frumos din basme, îi face curte și ea îl adoră. Dar mama sa Catherina nu vrea să audă de cât de un pretendent încoronat. Iar fratele său, Carol al IX-lea vrea să prindă „în mrejele fustei surorii sale" pe toți Hughenoții, de aceia o mărită cu Henric de Navara.

Pe soțul ei nu l-a putut suferi nici odată, cu accentul lui bearnez și mirosul de usturoi care nu-i lipsea niciodată. Nici el n'a iubit-o, dar au legat bună și trainică prietenie împreună.

Nunta lor fastoasă la Notre Dame, la care când mirii au îngenunchiat, Henri de Navarre a trebuit să dea un pumn în ceafa miresei ca să-și încline fruntea, s'a terminat cu Noaptea lui Saint Barthélenny. Henri IV a fugit, lăsându-și nevasta acolo. Dar îndată deveni suspectă.

Fu trimisă la soțul ei, iar de aci începu viața ei zbuciumată între soțul ei hughenot, frații ei dușmani și mama ei, care ducea o politică foarte complicată, având nevoie să se sprijine pe toate partidele, fiecare la rândul său.

Din calcul e trimisă lângă soțul ei la Néroc, dar acolo nu profită soțul de prezența ei, ci vicontele de Turenne, apoi Jacques de Harlay, și alții, atât de mulți, în cât Henric, de frică să nu-i compromită partidul o trimite îndărăt la Paris.

Dar și acolo devine suspectă fratelui ei, care o urăște și o iubește în acelaș timp și acesta o alungă la rândul său.

Neputând să se întoarcă în Sud se oprește la mijloc, la Carlat.

Nicăeri însă nu se plictisește. Iși duce cu ea cărțile și-și adaugă nume noi la lista destul de considerabilă a amanților. La Carlat se îndrăgostește de fiul unui farmacist, pe care guvernatorul castelului îl omoară din gelozie. După aceasta pleacă la Usson, unde trăește într'un castel întărit, în singurătatea munților Auvergniei.

Se acomodează însă și acolo, căci biblioteca e cu ea și apoi, în lipsă de altă ceva mai bun, se îndrăgește de fiul unui căldă-

REGINA MARGOT

rar din Puy. Cocoțată pe vârful unui munte inaccesibil începe să-și scrie memoriile și continuă să-și schimbe amanții. După fiul căldărarului, fiul unui tâmplar din Arles. Poate că, departe de intrigile sângeroase de la curte, acestea au fost pentru ea zilele cele mai frumoase ale vieții, căci își putea satisface cele două mari patimi ale vieții sale: lectura și amorul.

Când, după moartea lui Henric al III-lea se urcă pe tron Henric al IV-lea, el divorță de regina Margot. Cu iubitul ei Dal, fiul tâmplarului, se așează mai întâi la Bois de Boulogne, apoi la Hotel de Sens, castel imens care se întindea pe malurile Seinei coprinzând Rue Iacob și Rue des Saînts Pères et de Seine.

Dal fiind omorît de către un rival, Margot îl înlocui foarte repede cu altul și-și organiză o nouă viață foarte plăcută.

Devenise acum groasă „comme la Tour de Nesle", zice un contimporan, dar nici de aceasta nu-i păsa.

Inconjurată de respectul și iubirea generației sale, ea văzu pe Henric al IV-lea căzând sub cuțitul lui Ravaillac, a legănat pe genunchii săi pe Ludovic al XIII-lea și a murit în 27 Mai, 1615, „îndestulată de zile, de lecturi și de dragoste".

Căsuța cu chiparoși

Intre cele două maluri e întinsă o fâșie de atlaz albastru stropită cu argint, pe care vaporul îl sfâșie cu prora lui ascuțită. In fața ochilor, Bosforul își desfășoară feeria.

— Ce ai descoperit, mă 'ntreabă comandantul, văzând că binoclul meu întârzie asupra unui punct.

— Nimic deosebit, răspund. O căsuță albă, părăsită, cu pleoapele jaluzelelor lăsate și cu patru chiparoși de strajă. Nu știu de unde-mi vine siguranța, că în acel loc s'a petrecut ceva, odinioară.

— Taine ascund toate vilele și căsuțele de pe Bosfor, căci viața turcească a fost și va rămâne mister pentru noi, ca ori ce lucru pe care nu-l putem pătrunde. Și luându-mi binoclul, iluminat parcă:

— Un moment te rog! Parcă spuneai de o căsuță albă cu patru chiparoși. Privind în direcția arătată de mine clătină capul.

— Da! Ai dreptate!

— In ce privință?

— Presimțirile nu te-au înșelat. Aci s'a petrecut o dramă din viața turcă; una din nenumăratele drame ale omenirii. Amintirea ei dormea în adâncul cufărașului meu; de-asupra ei așezasem altele și iar altele. Vorbele d-tale au săltat capacul și, ca împinsă de un resort a răsărit dintre celelalte vechituri nouă, uimitor de nouă, ca și cum povestitorul a tăcut chiar acum.

— Mi-o povestești și mie?

— La eșirea din Bosfor, căci ar fi păcat să pierzi un singur colțișor din acest rai.

Se înserase. Luminile rămăseseră departe, apoi pieriră una câte una, înghițite de depărtarea ce se așternea între noi.

Eram comandant tânăr pe unul din vasele noastre de pasageri. E mult de atunci! Făceam curse între țară și Constantinopole. La una din plecări, sunt anunțat că un personaj însemnat din apropierea Sultanului se întoarce cu noi, în țară. Am cheltuit toată rezerva de amabilități să fac cât de plăcut drumul ilustrului pasager, pentru prestigiul țării și al neamului. Și... am izbutit căci la intrarea în Bosfor, îl văd pe comandă. După ce-mi mulțumește pentru felul cum a călătorit, mă 'ntreabă:

— Ce zici de Bosforul nostru? Nu-i așa că-i frumos?

— Frumos?! mă mir și eu. Frumos nu-i bine zis. Ar trebui găsit un cuvânt unic care să exprime toată minunea și tot pitorescul de aci.

— Cunoști micile localități de pe maluri?

— Nu! Cursa nu-mi permite. Dar îmi închipui că nu poate exista mulțumire mai mare, decât să locuești într'o vilă de aci.

— Așa ar trebui să fie și cu toate acestea nu-i așa. Câte perechi de ochi nu urmăresc vaporul și câte ființe nu te invidiază dorind să-și schimbe soarta cu a d-tale! Sunt multe păsărele ce ar dori să evadeze din colivia lor aurită. Privește vila aceea albă între chiparoși și grădina cuprinsă între cele două ziduri ce sfârșesc la mare. Acolo și în chioșcul cu acoperiș roșu, din grădina vecină, s'a petrecut ceva... Să-ți povestesc mai bine; ești tânăr și această poveste te va interesa poate.

Era un tânăr ofițer, să-i spunem Nysad; frumos, bogat și bine văzut de Sultan. Nu-i lipsea nimic pentru a fi fericit; totuși era nemulțumit și părea că-i într'o nesfârșită căutare. Căuta ceva ce nu putea afla; ceva; și nici el nu știa precis ce. Din această pricină pe Nysad nu-l mai interesa nimic; era un blazat. Călătoriile, cărțile, prietenii, femeile, totul îl plictisea. I se părea că viața nu mai are nimic bun să-i ofere și de aceea trecea prin ea, ca un călător plictisit, cu buzele strânse și ochii ce priveau fără să vadă.

In vara aceea, el hotărî să nu mai plece în străinătate ci să-și petreacă concediul pe Bosfor, în vila rămasă pustie de la moartea părinților. Trimise servitorul s'o pregătească pentru primirea stăpânului și Nysad reveni în locul copilăriei lui.

Liniștea de aci era ceva nou pentru el și ore întregi stătea pe un colț de stâncă cu ochii departe. Intr'o zi venind să-și ia locul, rămase surprins zărind în fața grădinii vecine o siluetă de femee nemișcată și care, ca și ei, scruta depărtările, părând că așteaptă ceva de dincolo de zare. Se ridică și zidul despărțitor o ascunse.

Cine putea fi? Dar nu întrebă pe nici unul din servitori, simțind o nespusă plăcere să se tortureze de curiozitate și bucuros că sufletul lui mai e capabil de-o înfiorare. Intr'o zi, de peste zid, ajunse până la el o melodie stranie, îngânată de o voce plăcută. Fără a sta pe gânduri se agăță de ramurile bătrânului roșcov, ce se întindeau până 'n grădina lui, săltându-se pe zid. La foșnetul frunzelor, femeia ridică ochii minunați de circaziană asupra străinului.

— Cine ești? îl întrebă ea șoptit aproape.

— Nysad, vecinul d-tale. Și d-ta?

— Néphrise, soția învățătorului Ibraim.

— Ibraim! se miră Nysad și uimirea întipărită pe chipul lui era atât de vizibilă că Néphrise îl întrebă:

— Il cunoști și ești mirat că-i sunt soție? Și totuși sunt de invidiat.

Nysad îl cunoscuse. Iși amintea fața lui palidă ca și vechile pergamente pe care le cerceta, încadrată de păr și barbă albă de profet. Ii cunoștea mersul gârbov și târâșul pașilor bătrâni.

Și această femee, care-i devenise neprețuită dela prima vedere era soția lui.

Se întâlneau zilnic. El stând pe zid, ascuns de frunzișul des al roșcovului, dânsa în leagănul agățat de una din crengi, cu capul sprijinit de-o mână și picioarele legănându-se la o palmă de pământ. Nysad nu simțise niciodată o bucurie atât de curată și copilărească cum simțea la aceste întâlniri. Intr'o zi îi spuse:

— Néphrise, aș vrea să te simt mai aproape. De ce nu treci într'o zi prin spărtura din zid în grădina mea? Nisipul de pe alei așteaptă să fie călcat de pașii tăi, iar chioșcul l-am împodobit cu covoare scumpe numai pentru tine. Prin ferestrele deschise marea îmi trimete șoaptele ei și luna lumina-i de argint. Vino, Néphrise!

— Suntem destul de fericiți astfel. La tine nu voi veni niciodată.

— Totuși eu te aștept și te voi aștepta în fiecare noapte, până vei veni.

Nu voi veni, spuse ea răspicat. Ar însemna să fiu josnică față de mărinimia lui Ibraim. Știi tu ce-i datorez lui? Știi că m'a cumpărat într'un târg de sclave? Știi că m'a scos din ghiarele rușinei și umilinței făcând din mine unica-i soție, că a strecurat picătură cu picătură din știința lui aci, în creerul acesta și a pus lumină unde era beznă.

Nu voi veni, Nysad! Noi suntem tineri, mai putem aștepta și nădăjdui, dar el, sărmanul! Câți pași mai are până la mormânt ?

— Și totuși eu te aștept. Știu, simt că vei veni, rosti el cu încăpățânare.

Era o zi cenușie. Cerul, apa, grădinile, până și aerul părea cenușiu din pricina ploii mărunte ce se cernea de sus.

Néphrise avu o idee. Iși îmbrăcă o haină s'o apere de ploaie și porni pe străduțele pietruite cu bolovani rotunzi, spre mahalalele îndepărtate, cu ulicioare înguste și case de lemn înegrite de vreme. Intră într'o cocioabă.

— Măicuță, să-mi ghicești, — se rugă ea.

Bătrâna o privi cercetător și-și întinse cărțile soioase. Le întinse odată, de două ori, fără a spune un cuvânt. A treia oară le adună furioasă, izbindu-le cât colo.

— Nu pot să-ți ghicesc, fetiță, — spuse ea, aruncând fulgere scurte pe sub sprâncenele stufoase.

— De ce, măicuță, că voi muri? spuse ea într'o doară. Asta o știu.

— Toți murim; unii mai târziu alții mai devreme.

Néphrise își răsturnă pungulița cu bani în fața bătrânei.

— Ia, măicuță, atâția bani de aur câți ani mai am de trăit. De-s luni, ia bani de argint... de aramă, de sunt zile.

Și privi înfrigurată cum bătrâna privind-o pe subt sprâncene, adună, unul după altul, trei bani de argint.

— Trei luni?!

Ea își plecă ochii.

— Și acum un sfat, măicuță. Ce cale să urmez aceste trei luni?

— A inimii, răspunse bătrâna scurt.

Când ieși din cocioaba ghicitoarei, Néphrise fu izbită de lumina vie a soarelui ce răzbise printre nori și acum, auriu era totul.

Nici nu se putea altfel, căci toată negura o strânsese Néphrise în sufletul ei.

Pentru ce venise la ghicitoare ? Să afle data morții ei la care nici nu se gândise sau altceva, ce nici nu îndrăznise să-și precizeze. Venise să culeagă speranțe pentru mai târziu.

In noaptea aceea trecu spărtura din zid, făcându-și loc printre tufișurile umede încă de ploaie, ajungând la chioșcul unde o aștepta Nysad. De fericirea și iubirea lor nu-ți pot spune nimic. Nu sunt cuvinte care ar putea reda sentimentul și pasiunea lor în toată măreția ei. Dacă ar fi știut Nysad să cânte, ce melodie divină ar fi scos de pe coardele unei viori, căci numai vioara poate exterioriza tot ce sufletul nostru simte.

Nysad se simțea puternic și fericit ca un zeu și socotea iubirea lor binecuvântată de divinitate. Odată, stând de vorbă cu un înțelept arab, acesta îi spusese: „Alah a creiat pentru fiecare suflet de bărbat unul de femee, potrivit lui și le-a împrăștiat pe toate în lume, spunându-le: „căutați-vă până vă veți găsi!" Și se caută sărmanele; uneori cred că s'au găsit, dar văd că s'au înșelat. Se despart și pornesc iar în căutare. Nysad își dădea seama ce căutase; sufletul hărăzit lui. Il găsise și de asta era atât de fericit.

— Néphrise, te-am găsit după o lungă căutare și nu vreau să te pierd. Nu pot trăi fără tine. Vorbește cu Ibraim. Ți-e mai mult părinte și 'n înțelepciunea lui, va pricepe frământările tale.

— Nu pot, Nysad.

— Atunci să fugim. Nu va afla nimeni, locul îndepărtat unde ne vom trăi fericirea.

— Ar însemna să-l omor prin propria-mi voință. Să fiu ucigașa celui ce m'a salvat. Tu nu-l cunoști ce bun e. Il iubesc ca pe un tată și o fiică n'are voe să-și ucidă tatăl. Să-l auzi cum mă cheamă când e silit să-și întrerupă lucrul; „Néphrise, copila mea", îmi spune el. „Vin aci lângă mine. Mânile mele bătrâne au obosit, ochii îmi lăcrămează și creerul mi se 'ntunecă. Stai aci! Văzându-te atât de tânără, îmi uit anii și mă simt înviorat. Cei ce vor ceti lucrările lui Ibraim nu vor ști că tu ai fost colaboratoarea mea neprețuită. Tu mi-ai inspirat putere și tinerețe din tinerețea ta".

Nu-ți cer decât trei luni, Nysad. Trei luni de credință, căci cum îmi închipui că cuceritorul de odinioară s'a lăsat cucerit pentru veșnicie, glumi ea. Dacă în acest timp nu te vei fi plictisit de mine și dacă fluturașul nestatornic nu va dori să-și mute culcușul în altă grădină mai nouă și mai însorită, vom da și noi o mână de ajutor destinului.

Și au trecut trei luni. Trei luni de fericire cum nu gustase Nysad în tinerețea lui și pe care o sorbea picătură cu picătură, ca pe-o licoare minunată din cupa ce i-o oferise viața. Nu iubea numai pe Néphrise, ci toate femeile pe care ea le întrupa, căci ea era alta, mereu alta. Un cuvânt de iubire, o chemare, o șoaptă, o mângâere rostită într'o zi, nu mai era repetată. Néphrise avea darul de a fi mereu nouă, în vorbă, în gesturi, în toată ființa ei.

Dacă toate femeile ar avea darurile Néphrisei ar fi numai bărbați fericiți pe lume — căci nimic nu-i mai plicticos, decât femeia pe care o iubești să fie veșnic aceeași. Să știi mai dinainte cum te va primi, ce cuvinte îți va spune în loc să te întrebi „cum va fi azi?"

— Néphrise, trebue să mă pui să reînoesc jurământul de credință; pentru veșnicie de data asta. Azi sunt trei luni!

Néphrise îl privi cu groază.

— Trei luni! Ce repede au trecut! Dar a fost frumos, un vis minunat.

— Un vis ce nu se va sfârși niciodată.

— Da, așa-i! Nu se va sfârși niciodată. Il voi trăi până la moarte.

Și vocea-i era atât de profundă, că cuvintele păreau pornite nu după buze ci chiar din adâncul ființei ei.

Nysad se 'nfioră.

— Ce ai, Néphrise?

— Nimic, raza mea de fericire. Sunt bucuroasă, sunt fericită că de mâne voi fi sclava ta. Te voi urma până la capătul lumii. Nu, azi nu-mi rosti nici un jurământ, spuse ea lipindu-și buzele de gura lui. Noaptea asta ești liber, nelegat. Mâne, mâne, și dispăru în grădina ei.

Nysad se reîntoarse în chioșc sprijinindu-se de fereastra ce da asupra mării și chinuit de întrebarea: ce o fi avut Néphrise?

Bosforul părea că se scaldă în argint și lumina era destul de clară ca Nysad să poate desluși silueta Néphrisei ce-și căuta loc printre stânci.

— La ce se gândește oare? A fost atât de stranie! Ii vine greu se vede să ia o hotărire.

Nysad n'avu vreme să-și mai pue întrebări. Néphrise urca și din umbră două mâni se 'ntinseră spre dânsa, voind s'o ajute parcă. Era Ibraim.

— Vrea s'o îmbrățișeze, — trecu prin gândul lui Nysad. Sărman bătrân!

Dar mânile întunecate se opriră pe gâtul femeii și strânseră, strânseră cu toată furia.

— Păcătoaso! rostiră buzele când degetele bătrâne, noduroase și tremurătoare se descleștară de pe gâtul în care viața nu mai pulsa.

Corpul Néphrisei se rostogoli din colț în colț de stâncă și marea argintie se deschise pentru a o cuprinde în eterna-i îmbrățișare. Totul se petrecuse fulgerător, neînțeles, sub ochii îngroziți ai lui Nysad, țintuit parcă la fereastră. Urletul lui înfioră tăcerea nopții.

— Și Nysad, ce s'a întâmplat cu el! mi-am întrebat povestitorul, văzându-l că se ridică.

— Am ajuns comandant, mi-a tăiat el vorba. Te las atribuțiilor d-tale, căci intrăm în Cornul de aur. Mi-a strâns mâna, m'a privit adânc în ochi și a coborît.

— Cine, care din doi să fi fost povestitorul?

EUFROSINA SEMENESCU

— Ce ai descoperit mă'ntrebă comandantul.

...stătea pe un colț de stâncă cu ochii departe.

Vecinica logodnică

Continuare din pag. II-a

cu ferocitate. Ea părea că-l iubește cu o furie plină de deznădejde. El o ține într'o veșnică ațâțare, o face geloasă, e când insolent, când respectuos, când porunceitor, când supus. Ea capricioasă, fantastică, înjură ca un soldat și vorbește latina ca un umanist. El neprevăzător în fața unei puteri atât de primejdioase se joacă cu focul, fără grijă că și-ar putea arde aripile. Dar într'o zi jignește atât de rău pe Maiestatea Sa Regina încât aceasta îl trimite la eșafod. Orgoliul ei n'a cedat nici în fața dragostei.

A fost până la urmă logodnica vecinică ce nu a cedat, căci moare virgină în 1603, dar a fost toată viața arbitrul politicei europene și a avut curtea cea mai strălucită de pe vremea sa.

Inflexibilă, avară, crudă câte odată, dar se număra printre cele mai mărețe capete încoronate ale lumii și rămâne în Istoria Angliei, ca acea care a făcut Anglia măreață și glorioasă, așa cum a rămas până în zilele noastre.

Scrisori și hârtii vechi

Voi spicui, sub această rubrică, din arhiva a trei generații — arhivă, din nefericire, necomplectă, căci a avut să sufere de pe urma exilului de la 1848 și a bejăniei de la 1916.

Cum însă această arhivă cuprinde aproape întreg întinsul unui veac, cercetătorii istoriei vor găsi, poate, în ea izvoare care să arunce o lumină nouă asupra oamenilor, asupra lucrurilor și asupra împrejurărilor din tot acest interval de timp.

Iacob Melic fusese amestecat în mișcarea de emancipare politică de la 1848. Capii revoluției de atunci fuseseră chiar ascunși, într'o noapte, în podul casei lui din strada Spătarului. Cu ei, el a luat drumul exilului — pe care l-a petrecut, parte în Constantinopole, parte la Paris.

Intr'o scrisoare a lui Ștefan Golescu, din Constantinopole, de la 30 Martie 1854, către fratele său Radu — scrisoare care a fost publicată în revista *Democrația* de la 1 Iunie 1913 — Ștefan Golescu scrie următoarele:

„Magheru, la sosirea lui, se adresă îndată lui Melic, ca să-i ușureze mijloacele de a vedea pe înalții demnitari de aci, după cum făcuse și pentru ceilalți, cu atât mai mult cu cât Magheru nu știe franțuzește. Melic se grăbi să-l servească și fixară pentru a doua zi începutul vizitelor lor".

Ioan Melic, nepotul lui Iacob Melic, a fost unul din fondatorii *Junimei* literare; și apoi, până la moarte, statornic junimist politic.

Se vor găsi deci, printre scrisorile și hârtiile lor, unele care să merite lumina tiparului.

Iacob Melic se născuse în București, în anul 1821, dintr'o familie armeană, bogată și cu înaltă situațiune socială, care însă a fost nevoită să emigreze din cauza persecuțiilor turcești.

El și-a făcut studiile la Paris, unde și le-a terminat în Școala Națională de Arte-Frumoase, de unde a eșit cu diploma de arhitect.

De traiul și studiile lui Iacob Melic la Paris s'a îngrijit un unchiu al său, Boghos-Bey, care locuia la Londra. Acesta, pare să fi fost un înalt demnitar turcesc, poate chiar conducătorul ambasadei otomane la Londra, fiindcă plățile ce se făceau lui Iacob Melic, printr'un bancher din Paris, erau făcute „din ordinul Excelenței Sale Prințul Boghos".

Așa se explică trecerea de care se bucura Iacob Melic, în sferele conducătoare de la Constantinopole — trecere de care s'au servit și refugiații români, precum am văzut din scrisoarea lui Stefan Golescu.

Așa se explică de ce s'a găsit, printre hârtiile lui, următorul hrisov domnesc:

„Cu mila lui Dumnezeu, eu, Mihai Racoviță, *Voevod și gospodar Țărei Românești (slavonești)...*

Tuturor armenilor câți sunt șezători aici în orașul domniei mele, în București, și câți vor fi cu prăvălii de vând marfă și se vor fi hrănind cu ver ce fel de meșteșug în acest târg să fie în pace și nesupărați de fumărit, care este obiceiu în toți timpii de dau toate răfeturile or-cine s'ar hrăni măcar ver cu ce. Și de vreme că și armenii încă dau fumărit, acum m'am milostivit domnia mea de i-am iertat ca nimeni din armeni câți vor fi locuitori și vor ține prăvălii aici în târg nici odinioară să n'aibă supărare de fumarii ce vor fi orânduiți pe târg. Pentru că acest fumărit ce se lua de la armeni l'au dat domnia mea ca să fie pentru ajutorul și chiverniseala bisericei care o au făcut-o oamenii aici în orașul domniei mele în București din mahalaua. Și când va fi la vremea fumăritului care este pe târg, atunci și preoții de la această biserică să aibă a strânge și a lua banii fumăritului de la toți armenii câți se vor afla aici în târg după cum au dat ei și înainte la domnie așa să dea și la biserică în toți timpii nezăticniți. Iar de către fumarii domnești să n'aibă nici o supărare.

Și am întărit hrisovul acesta cu toți cinstiții și credincioșii boeri ai Divanului domniei mele: Pan. Iordache Crețulescu, *vel vornic; i pan.* Constantin Dudescu, *vel logofăt; i pan.* Antonachie, *vel ban; i pan.* Constantin Ispilanti, *vel spătar; i pan.* Grigore Grecianu, *vel vistier; i pan* Andronache, *vel clucer; i pan.* Iordache, *vel postelnic; i pan.* Mihai Bărbătescu, *vel paharnic; i pan.* Radu Crețulescu, *vel stolnic; i pan.* Iordache, *vel comis; i pan.* Vasilache, *vel slujer; i pan.* Drăghici, *vel spătar; și ispravnic* Dumitrache Racoviță, *vel logofăt.*

Și s'a scris hrisovul acesta în anul de al doilea în a doua domnie a domniei mele, în București, Februarie 11, anul 7251 (1743)".

EUGEN MELIC

— Cum a reușit operația, domnule doctor?
— A fost operație? Eu credeam că-i autopsie...

HEINRICH HEINE FRANCO-GERMANUL

Ca să înţelegem toată psihologia lui Heine trebue să ne gândim că în vremea când s'a născut, Renania sa natală devenise franceză în urma războaelor napoleoniene. De aici două concluziuni care trebue puse imediat una după alta pentruca să nu se producă o neînţelegere, interpretându-le fiecare a parte: 1) o simpatie din partea germanului Heine pentru Franţa care-şi avea scuza, — dacă ne putem exprima aşa — într'o cetăţenie franceză legală. 2) că familia Heine devenise franceză, nu prin cucerire franceză, — ci prin cucerire **napoleonică**; cu alte cuvinte Heine era un cetăţean al acelei prefiguraţii de State-Unite, ce era Europa din vremea lui Napoleon; deci atracţia lui Heine pentru Franţa, nu strica de loc germanismului său latent şi profund, ci se întregea într'un sentiment de supranaţionalism, de cetăţenie mondială, de **Wellbürgerschaft,** sentiment care dealtminteri a fost acela al întregului romantism german şi în speţă al mişcării **Sturm und Drang.**

Toată această configuraţie sufletească nu putea să fie decât accentuată şi încurajată dealtminteri de originile sale. Trebue să mai adăugăm că Heine a trăit într'o vreme când cuvântul internaţionalism era o frumoasă atitudine intelectuală, o anumită lungime de undă sufletească, şi nu fusese compromis de amestecuri străine, cum e politica şi economia. Se face în privinţa lui Heine o greşeală extrem de gravă, care, credem că se datoreşte epocei de naţionalism ascuţit în care trăim: anume, se spune că dacă a iubit Franţa, e pentrucă nu a iubit, — sau nu a înţeles Germania. Se crede într'o incompatibilitate între iubirea Franţei şi iubirea Germaniei, care s'ar exclude una pe alta în mod automat.

Din nenorocire, pentru imensa majoritate a oamenilor de astăzi, faptul e adevărat. Dar să nu uităm că Heine a trăit după cum am spus, pe vremea Wolfbürgerschaftului, şi că această concomitenţă de iubiri era nu numai posibilă ci şi firească. Tocmai diferenţele între Franţa şi Germania, fac ca influenţele lor respective să se completeze una pe alta, şi să desăvârşească un tip de umanitate, cel mai bun pe care-l poate da Europa modernă şi pe care, numai una din aceste două ţări nu l-ar putea crea niciodată.

Antagonismul franco-german e o realitate fecundă, creatoare, providenţială, capabil să realizeze individualităţi puternice, — şi numai pescuitorii în apă turbure şi maniacii l-au făcut cum este astăzi, distrugător şi catastrofic.

Cum nu poate fi vorba de critica literară a operei lui Heine, am vrea să dăm în câteva trăsături ceiace este caracteristic în geniul lui din punctul de vedere pe care l-am expus mai sus, şi să vedem întrucât s'au realizat estetic aceste influenţe antagoniste, germană şi franceză şi să demonstrăm tocmai prin reuşita splendidă ce-o constitue opera lui Heine, cele ce spuneam, — anume că ele nu se exclud ci se completează, colaborând la realizarea unui tip ce este net superior oricărui produs exclusiv naţional; însfârşit, vrem să arătăm că cel mai autentic naţionalism nu exclude universalismul, — cu condiţia să fie bine înţelese, amândouă, şi ele şi raporturile care trebue să existe între dânsele.

Rezultatul a fost în opera lui Heine o pecete unică de asprime, de delicateţă, de ironie şi de duioşie, de luciditate şi de mari avânturi romantice. Iată de exemplu extraordinara reuşită ce-o constituie **Reisebilder**-ul. Cred că nu exagerez, punând cartea printre cele mai admirabile ce s'au scris vreodată. E o adevărată enciclopedie: dar nu o enciclopedie a intelectului, ci a simţirii, a nuanţelor, a sensibilităţii. Heine a dibuit şi a găsit toate lungimile de undă ale inimii, ceia ce e mult mai greu decât să memorezi cunoştinţe indigeste. E admirabilă încrederea cu care acest lucid, acest ironic se lasă în voia tuturor avânturilor romantice, caşi cum ar fi vrut să se odihnească de prea multă inteligenţă, de o claritate veşnic trează şi devenită obositoare.

La cei mai mulţi ironia şi luciditatea tae elanurile având un rezultat corosiv asupra inimii. La Heine ele sunt un imbold. S'ar spune că dându-şi seama de ceiace valorează întreaga lume. tot în simţire a găsit cea mai multă autenticitate. Şi în adevăr putem fi siguri de realitatea lor, dacă au scăpat nevătămate din analiza unuia din cei mai mari ironişti ce i-a avut lumea.

Heine a scris şi o carte „Despre Germania" constituită din articolele ce le-a publicat în ziarele franceze. Mulţi au vrut să vadă o încercare de critică aspră din partea lui Heine, o contra pondere la „de l'Allemagne" a Doamnei de Stael. Or, noi credem că e una din cele mai entuziaste cărţi ce s'au scris despre Germania. Fireşte că şi în această operă, ca şi în celelalte ale lui Heine, ironia abundă dar asta nu e deloc un semn, — mai ales că ironia la poetul nostru e o constituantă intimă a caracterului său. Ar fi să dăm probă de neluciditate luând-o drept un argument. Trebue să vedem în ce domeniu se exercită această ironie. Şi atunci constatăm, că îşi îndreaptă săgeţile exclusiv asupra lucrurilor secundare, fără importanţă, asupra detaliilor, ca moravurile provinciale şi de berărie, belferismul universitar, asupra lipsurilor de gust.

Dar geniul autentic al Germaniei găseşte în Heine un panegiric entuziast. Legendele medievale — mari monumente ale sentimentalismului german, poeţii, dramaturgii, chiar filozofii, — au găsit în Heine un interpret unic prin pasiunea, căldura, limpezimea şi luciditatea sa.

Şi la această înţelegere i-a ajutat cel mai mult tocmai ce găsise mai bun şi în influenţa franceză, în claritatea şi în exactitatea ei, — dovada patentă a celor ce afirmam la începutul articolului nostru că tipul franco-german realizat de Heine e o realitate, e viabil, ceiace în definitiv e lecţia supremă ce ne-o dă Heine.

VASILE LOVINESCU

Un tânăr iubeşte...

Un tânăr iubeşte-o copilă; —
Copila pe altul l-ar vrea,
Acesta iubeşte pe alta
Şi chiar se cunună cu ea.

Copila atunci se mărită
Din ciudă cu'ntâiul venit
Ce grabnic o'ntâmpină'n cale;
Iar tânărul umblă mâhnit.

Povestea e veche, şi totuş
Rămâne de-apururea nouă
Şi-aceluia cui i se'ntâmplă
Ii sfâşie inima'n două.

VIAŢA LUI HEINRICH HEINE

Harry Heine — căci nu se numea nici Heinrich, nici Henri, ci Harry — s'a născut la Dusseldorf, la 13 Decembrie 1797, din părinţi evrei, ceiace explică pe deoparte — după data naşterii — plasarea sa între două secole, acel al Romantismului şi acel al Enciclopediei, pe de alta după locul de naştere într'un oraş german subt stăpânire franceză — că a fost un german francizat; şi în al treilea rând — după origine — firea lui cosmopolită şi sceptică.

Tatăl său, Samson Heine, negustor de catifele, era o fire bonomă, veselă, plăcându-i viaţa uşoară şi bogată; mama sa, Elisabeth van Keldern, femeie distinsă şi nobilă visa pentru fiul ei mari demnităţi, plănuind întâiu să-l facă ofiţer, apoi mare bancher, dându-i educaţia în consecinţă.

Harry, însă, intrând în liceul imperial din Dusseldorf — după ce învăţase să cetească şi să scrie la mânăstirea franciscanilor — arată o preferinţă marcată pentru studiul filosofiei, al retoricei şi al literaturii franceze; dar mai ales pentru lecţiile eroice ale prietenului său toboşarul Legrand care l-au ajutat mai târziu a se elibera de punctele de vedere strâmte ale romantismului german.

La cincisprezece ani, Heine este destinat comerţului. E plasat întâiu într'un contuar, la Franckfort, unde nu stă însă decât cincisprezece zile; apoi îl găsim în 1816 la Hamburg, într'o mare casă de comision a unchiului său Salomon Heine, bancher bogat; casă care lichidează la începutul anului 1819.

Inaptitudinea lui în ale comerţului e clară acum pentru ai săi. In toamna anului 1819 e destinat studiului jurisprudenţei. Intâiu la Universitatea din Bonn, apoi la cea din Göttingen, Heine urmează cursul de literatură veche germană şi cel de poezie veche germanică — studiul dreptului nepasionându-l. In urma unui duel, este exmatriculat dela Universitatea din Göttingen şi se hotărăşte să plece la Berlin, să-şi încerce norocul.

Heine scrisese încă din epoca petrecută la Hamburg primele sale poeme şi rumegase materialul din care va ieşi Intermezzo *şi* Intoarcere. *In 1821, cu manuscrisul tragediei* Almansor *în buzunar, intră în Berlin, unde are ocazia să pătrundă în cercurile intelectuale şi literare cele mai înalte, cunoscând pe toţi oamenii celebri ai acelei epoci.*

Incurajat de doamna Vornhagen — prietena artelor — îşi publică primele lucrări: O culegere de poezii *(1821),* Almansor, William Rateliff *şi* Intermezzo liric *(1823).*

Apoi, Marea Nordului *şi* Intoarcere, *tot în 1823.*

Ca să mulţămească pe părinţii săi şi să se emancipeze de pensiunea regulată ce i-o servea Salomon Heine, Harry se hotărăşte să-şi ia doctoratul în drept. Ca să poată intra într'o slujbă de Stat, trece la creştinism, în 1828. Insă un eveniment neaşteptat cade de-odată, dărâmând toate aceste planuri şi schimbându-i complect direcţia vieţii.

In 1829, i se publică la Hamburg primul volum din Reisebilder *şi are un succes formidabil. In câteva săptămâni Heine devine celebru. De acum înainte, cariera sa de om de litere este definitiv hotărîtă şi o activitate intensă o pecetluieşte. Publică* Cartea cântecelor, *celelalte trei volume din* Reisebilder *— operă de sfidare la adresa tiraniei şi apel către emancipare, — e redactor la* Morgenblatt (Munchen).

Incă din 1823, dorinţa lui arzătoare era să plece în Franţa. In 1831, editorul Cotta propunându-i să deie sama de evenimentele politice franceze în Allgemeine Zeitung *din Augsburg, Heine să grăbeşte să vie la Paris.*

Aici, îşi face repede un nume, publicând rând pe rând Despre Franţa *(1833), o adaptare după* Reisebilder *(1834),* Germania *(1835).*

In acelaşi timp editorii săi germani tipăresc Contribuţie la istoria actelor frumoase în Germania *(1833).* Starea de lucruri în Franţa *(1833);* Salonul, *patru volume de eseuri, fantezii şi noutăţi care se găsesc în parte în* Germania.

Atitudinea politică a lui Heine îşi atrage în 1835, un decret a Dietei federale care-i interzice scrierile în Germania. Şi, ca urmare, Heine, care rămânea numai cu o rentă de 4800 fr. trimisă de unchiul lui, e silit să facă acea faptă pentru care a fost atât criticat: cere guvernului Ludovic Filip să-i servească pensiunea de 4000 fr. cuvenită streinilor compromişi în patria lor în urma zelului pentru Revoluţia din 14 Iulie. A făcut-o asta, mai cu seamă pentru acea care-i devine în 1841 soţie: Mathilde Mirat.

In această epocă, Heine nu publică decât proză: Fetele şi femeile lui Shakespeare *(1839) şi un pamflet contra lui Ludwig Boerne, carte care-l învrăjbeşte definitiv cu cercurile radicale germane.*

Numai după cele două călătorii în Patrie — decretul Dietei federale fiind ridicat — care au loc în 1843 şi 1844, descinde din nou în arena poetică cu Poezii noi, Germania *şi* Atta Troll *(1847).*

Cu Germania, *se lansează contra lui un decret de arestare, ce-l hotărăşte să nu mai puie piciorul niciodată în patrie. Unchiul său murind şi lăsându-i un capital de 10.000 franci, el se înţelege cu vărul său Kart să-i transforme această sumă într'o pensiune de 5000 fr. reversibilă asupra soţiei sale după moartea lui. Cu asta are din ce trăi până la sfârşitul vieţii.*

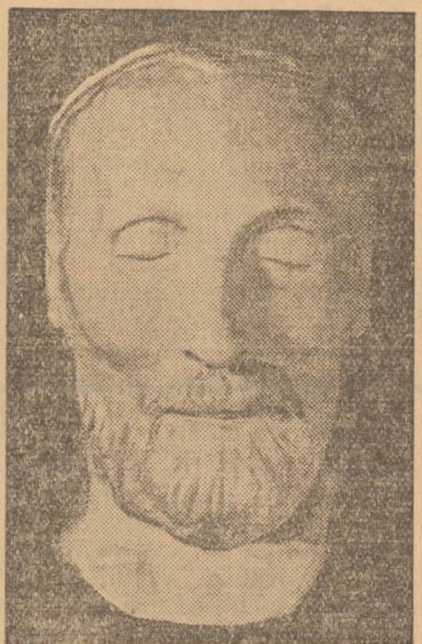
Din Ianuarie 1845 Heine simţise primele simptome ale boalei lui de şira spinării. Din 1848, boala lui îl ţintueşte în pat, până la sfârşitul vieţii. Scrie totuşi înainte, rămânând cu spiritul sănătos şi clar. Produce Romancero, Cartea lui Lazăr, *un balet pentru opera* Faust *şi câteva culegeri şi poezii ce n'au apărut decât după moartea-i.*

La 17 Februarie 1856, într'o Duminică, Heine moare şi este îngropat la cimitirul Montmartre din Paris.

In testamentul lui se poate ceti:

„Strădania vieţii mele întregi a fost să lucrez pentru apropierea prietenească dintre Germania şi Franţa şi de-a sfărâma vicleniile duşmanilor democraţiei care exploatează în profitul lor ura şi prejudecăţile internaţionale".

Dar înainte de toate, tot Heine poetul este cântat de posteritate, pentru spiritualele şi dulcile lui versuri cu care ne-a încântat sufletele.

MASCA LUI HEINE

NIMFELE

Bat valuri plescăind în ţărmul
Pustiu, — şi luna-i sus, pe mare...
Pe dună zace cavalerul
Cuprins de leneşă visare.

Ies albe nimfe din adâncuri,
Un văl uşor e a lor haină;
Crezând că doarme dus voinicul
S'apropie de el în taină.

Intâia stă, — i-admiră coiful
Cu penele strălucitoare,
A doua şi-află joc cu lanţul
Şi ciucurii la cingătoare...

Şi, fulgerând din ochi, a treia
Ii trage spada sclipicioasă:
Proptită'n spadă mi-l priveşte
Şi-i râde'n faţă, drăgăstoasă.

A patra, drăgălaş s'alintă
Pe lângă el, şoptindu-i glume:
„O, de-aş putea să-ţi fiu iubită,
Drag făt-frumos din altă lume!"

A cincea mânile-i desmeardă!
A şasea parcă nu se'ndură,
Sfios s'apleacă şi-l sărută
Intâi pe ochi, apoi pe gură...

Şiret, el nu deschide ochii,
Se simte-aşa nespus de bine:
Sub farmecul tăcut de lună
Se lasă răsfăţat de zine.

Religiozitatea lui Heine

Temperamentul lui Heine a fost întotdeauna un temperament religios. Boala, singurătatea sa, l-au împins şi mai mult spre visare şi credinţă. Pe patul de suferinţă îl chinuiau întrebările pe care şi le punea şi Iov: Pentru ce trebue să sufere omul drept? Dacă există un Dumnezeu bun, drept, atotputernic, pentru ce tolerează el răul, pentru ce a făcut în aşa fel această lume, ca să geamă sub povara nevoilor, a mizeriei, a boalelor? El ne-a făcut orbi, şi când greşim, când cădem în laţ, ne pedepseşte. E dreptate aceasta? Dacă a putut să împiedece răul şi totuşi n'a făcut-o ce fel de Dumnezeu este?

El însuşi e aşa dar, isvorul oricărui rău. La aceste lucruri s'a gândit şi Grahe când a exclamat: „Nu există Dumnezeu, trebue s'o credem spre onoarea lui!"

Mintea lui Heine nu mai avea nici puterea, nici libertatea să domine asemenea probleme. Cine l-ar putea învinui pentru acestea?

Adeseori, când sufere, devine laş şi se refugiază la idolii din copilărie.

Ochii săi varsă lacrimi şi începe a se ruga. Heine rugându-se! Heine, marele păgân! Dar nu e de cât o criză trecătoare.

Indată ce-şi recapătă luciditatea, Heine se eliberează, regăsindu-se pe sine.

„De câtva timp, zise odată Heine, mă simt cuprins de o reacţiune religioasă.

Să fie din cauza morfinei? A cataplasmelor?

Nu ştiu pricina, dar aşa este. Cred din nou într'un Dumnezeu personal. Iată în ce hal poate ajunge omul când e bolnav, prăpădit de bolnav. Iertaţi-mă, nu mă acuzaţi prea mult. Dacă poporul german acceptă şi el pe regele Prusiei, de ce nu aş accepta şi eu un Dumnezeu personal?

Altădată spune: „sufăr de unele dureri îngrozitoare şi aproape fără răgaz::. Şi pe când un surâs se ivi pe faţa sa crispată de suferinţi, Heine adaogă: „Şi iată, trebue să îndur toate aceste părăsit de ajutorul Domnului Nostru Isus Christos. Totuşi eu am credinţa mea. Să nu credeţi că sunt fără religie. Şi opium este o religie. Dacă e destul ca o infimă cantitate de praf cenuşiu, să fie presărată pe rănile mele dureroase pentru a-mi linişti suferinţa, n'am oare dreptul să cred că această putere alinătoare este identică cu religia? E foarte multă înrudire între opium şi religie. Priveşte, am aici o Biblie. Citesc, sau mai bine, pun să mi se citească din când în când. E o carte minunată această carte a cărţilor. Când nu mai pot îndura durerile, iau morfină, când nu pot birui pe duşmani, îi las în grija Providenţei şi când nu mai sunt în stare să mă ocup de afaceri, le las pe seama bunului Dumnezeu... cât despre chestiunile băneşti, adaogă zâmbind, îmi place să mă ocup eu însumi".

Heine fu vizitat de un amic, bun catolic, în ultimele săptămâni când boala se agravase cu totul. Cum prietenul se arătă foarte grijuliu în privinţa apropiatei călătorii a poetului spre cer, îl întrebă discret, dacă se gândeşte la bunul nostru Tată ceresc. — Fii liniştit, amice, îl întrerupe Heine, Dumnezeu mă va ierta, că doar asta e meseria lui.

I. Panteli-Stanciu — Portret

Heine văzut de contimporanii lui

Heine a avut mulţi duşmani dar şi mai mulţi prieteni.

Darurile sale superioare şi farmecul persoanei sale făceau ca poetul să fie căutat şi ascultat cu deosebită admiraţie. Conversaţiunile sale sclipind de fină intelectualitate şi stropite cu ironia cea mai subtilă, îi serveau de introducere în saloanele din Hamburg, Berlin, München şi Paris.

Spiritele sale, ironia specială a vorbirii sale, fermecau pe toţi care se întreţineau cu el. Căci Heine a fost cel mai fin causeur al timpului său. La Paris unde Gerard de Nerval făcu să fie cunoscute scrierile sale, se spunea că cel mai spiritual francez, după Voltaire, e acest german.

Mai ales în cei din urmă şapte ani de boală grea, când poetul nu mai putea părăsi patul, ţintuit pe acel mindir al morţii („matratzengruff"), îl vizitau mulţi prieteni şi admiratori întreţinându-se cu el. I-atrăgeau farmecul, vioiciunea spiritului său, singurul ce mai rămăsese viu. Mulţi vizitatori au notat aceste convorbiri cu tâlc, răspunsurile şi părerile sale, de înalte concepţii dar şi de batjocură amară.

Profesorul de literatură dela Universitatea din Berlin, d-rul H. H. Hauben, a cules cu multă răbdare, din documentele şi memoriile contimporanilor lui Heine, aceste conversaţiuni, publicându-le într'un volum cu acest titlu: „Heine văzut de contemporanii lui".

Corespondenţa sa, împreună cu aceste convorbiri, constitue cel mai bogat izvor de cunoaşaere a vieţii plină de sarcasm şi melancolie.

Reproducem din această carte cele mai caracteristice convorbiri.

După fiecare convorbire e indicată sursa şi numele interlocutorului. Cititorii vor putea cunoaşte, din aceste extrase, tot tragicul vieţii dar şi unele fineţe spirituale ale acestui poet dela moartea căruia se împlinesc astăzi optzeci de ani.

Fizicul lui Heine

Fizicul lui Heine nu era de loc impunător. Era palid şi debil, privirea sa era stânsă. Clipea din ochi şi-i strângea mici, cum fac de obiceiu miopii. Şi atunci, cum avea pometele ieşite, se ivea o serie de zbârcituri care aminteau originea sa evreiască. Afară de aceasta, nu avea nimic evreesc. Părul său plat şi lins avea o nuanţă închisă. Ii plăcea mai ales să-şi arate mânile.

Firea sa liniştită, gesturile sale calme, distinse, arătau valoarea

Heine, la 32 ani

sufletului său. Foarte rar se supăra.

Vorbea încet, monoton şi rar pentru a pune în valoare fiecare silabă.

Când uneori, arunca, în conversaţiile sale, câteo glumă, un cuvânt de spirit, în jurul buzelor sale se desemna un zâmbet patrat, special.

(Herman Schiff)

Amorurile lui Heine

Heine nu era tocmai mulţumit de primul său volum de poezii apărut în 1822, îi plăcea totuşi, apărându-l mereu contra atacurilor, ciclul său „Traumbilder" (Icoanele visurilor) şi îşi arătă intenţiunea de a publica un al doilea ciclu. Nu mai vroia să scrie decât poeme mici.

Se vorbea de originalitatea poeziilor sale. La început, observă Heine, această originalitate mi-a stricat, publicul neştiind în ce categorie să mă aşeze. Acum însă îmi e de mare folos".

In cursul unei conversaţiuni despre „*Intermezzo*" era vorba de amorurile şi de suferinţele lui Heine. „Toate acestea nu sunt decât închipuiri, la fel ca şi la mine, observă poetul Eduard Vedekind, dar tot acesta notează ceva mai târziu: „Iubirile sale nu sunt închipuite, ci aeve".

In altă notă se găseşte transcrisă această conversaţie între Vedekind şi Heine: Am discutat mult asupra dragostei. Heine argumenta pentru superioritatea amorului senzual, asupra celui platonic, şi eu susţineam contrarul. In cele din urmă ne-am pus de acord, pentru că ,în fond, eram de aceeaşi părere dar dădeam cuvintelor accepţiuni diferite. Heine înţelegea că amorul platonic nu este altceva decât hipersensibilitatea, pe când eu spuneam că amorul sensual e animalic.

La sfârşit căzurăm de acord, că amorul pământesc sub forma purificată, care se aşează la egală distanţă între amorul bestial şi amorul divin, este singurul care convine poesiei. O doamnă, vrând odată să-l sărute pe Heine, îl întrebă: „Amorurile dumitale, nu-i aşa, sunt curat platonice?" La care poetul răspunse:

— Da, doamnă, tot aşa de platonice, ca şi amorurile căpitanului de cazaci Platow.

(Wedekind)

Heine vizitează pe Goethe

Max Heine, fratele poetului notează:

Goethe îl primi cu cea mai distinsă politeţă, aşa cum era în firea marelui poet din Weimar. Convorbirea lor, deşi nu se referea chiar la ploae şi timp frumos, fu totuşi din cele mai banale.

Au vorbit chiar şi despre aleea de plopi care leagă Iena de Weimar.

Deodată Goethe îl întrebă pe Heine: La ce lucraţi acum?

— Scriu un Faust, răspunse repede Heine.

Goethe, care nu isprăvise pe al doilea Faust, rămase un moment încurcat, apoi îl întrebă înţepat:

— Şi altceva nu mai aveţi nimic de făcut aici la Weimar?

La care Heine, tot aşa de băţos îi răspunde scurt:

— Punând piciorul pe pragul Excelenţei Voastre, eu am isprăvit tot ce aveam de făcut aici. Şi se retrase.

Iată cum povesteşte el însuşi această întâlnire cu Goethe:

„Mă pregăteam să-i adresez cuvântul în greceşte dar cum am observat că ştie şi limba germană, i-am mărturisit, în această limbă, că prunii de pe şoseaua Iena-Weimar dau nişte fructe foarte bune la gust. In nopţile mele lungi de iarnă, scrie Heine, cugetam mereu la multe lucruri sublime şi adânci pe care le-aş spune lui Goethe dacă l-aş întâlni vreodată, iar când l-am văzut în sfârşit, i-am spus că prunele saxone au gust bun. Goethe a zâmbit".

INCHINARE

Cu trandafiri, cu aur şi crăngi de chiparos
Aş vrea această carte, s'o 'mpodobesc frumos,
Ca pe-un sicriu în care dorm cânturile mele..
O, de-aş putea iubirea s'o 'ngrop aici cu ele!

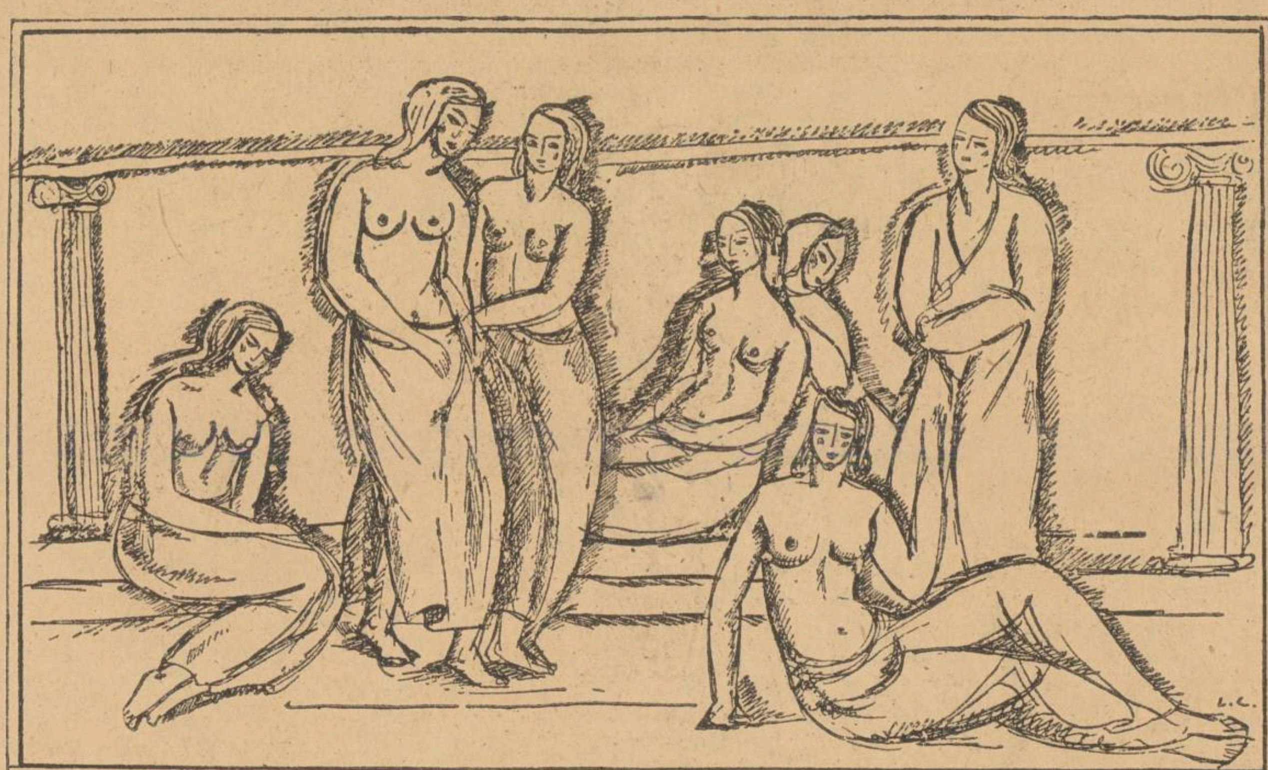
Odihna peste groapa iubirii înfloreşte —
Pe urma-atâtui sbucium senină floarea-i creşte.
Ci numai pentru mine răsare prea târziu:
Ea va 'nflori când însumi în groapă am să fiu!

Aici sunt dar acele cântări, ce-odinioară,
Ca lava ce din Etna aruncă foc şi pară,
Sbucniră din adâncul simţirii-mi arzătoare
Şi 'n jur împrăştiară scântei fulgerătoare!

Acum pare-că 's moarte, zac îngheţate, mute,
Şi palide aşteaptă în negură pierdute.
Dar tresări-vor iarăşi vii cânturile mele,
Când s'o abate duhul iubirii peste ele...

Şi inima-mi şopteşte că vremea va să vie,
Acel duh al iubiri cu rouă să le'nvie:
Iţi va cădea în mână această carte-odată,
Tu, dulcea mea iubire din ţară depărtată!

Atunci puterea vrăjii, iubito, va 'nceta
Şi palidele slove cu jale vor căta
In ochii tăi cei mândri, făcându-te să tremuri,
Şopti-vor melancolic poveşti din alte vremuri...

Börne despre Heine

M'am înşelat amarnic asupra lui Heine. Vă voi spune despre el ceva care o să vă mire. Heine este un *bocher* perfect, (student talmudist). Nu-mi pot explica aceasta, deoarece a primit educaţia cea mai aleasă şi instrucţiunea cea mai perfectă, mult mai complect decât mine Şi totuşi felul lui de a face spirite, este prin esenţă evreesc şi când e vorba să plaseze o glumă, nu ezită să sacrifice, nu numai raţiunea şi adevărul dar şi propriile convingeri.

Cineva l-a întrebat odată pe Heine care este deosebirea între el şi Börne şi întrucât se deosebesc opiniile sale politice de acele ale lui Börne, Heine a răspuns: „Eu sunt o ghilotină obişnuită, pe când Börne este o ghilotină cu vapori".

Altădată a spus că, dacă ar vrea cineva să pună într'un singur pachet ideile sale şi acele ale lui Börne, ar trebui aşezat între ele un strat de vată.

Antisemitismul

Când m'am întâlnit cu Heine la Berlin în 1822, i-am povestit despre scandalurile antisemite dela Hamburg. „Asemenea fapte nu se mai pot petrece azi în Germania, căci presa constitue o armă de apărare şi există doi evrei care să scrie în limba germană, eu şi Börne".

(Herman Schiff)

Heine şi editorul Campe

Iată cum a decurs cea dintâi a mea întrevedere cu Heine, scrie în amintirile sale editorul Campe. Eram ocupat în magazin, cu un client, când un tânăr intră pe uşă cerându-mi să-i dau „Tragediile" lui Heine.

I-am întins un exemplar frumos legat.

„Ah, aceasta îmi face plăcere să văd cartea în aşa frumoasă legătură". In timp ce examina cartea, eu mă îndreptai spre raftul cu poeţii şi i-am adus poeziile aceluiaş autor. „Iubite domnule, îmi zise el, întrerupând brusc laudele mele, mie nu-mi plac de loc aceste versuri, mi-e scârbă de ele.

— Cum vă puteţi exprima cu atâta dispreţ, îi răspund eu — veţi avea de-aface cu mine!

— Dragă domnule, eu le cunosc mai bine decât d-ta, că eu le-am scris. Surprins, îi zic atunci:

— Ei bine, iubite d-le doctor, dacă vi s'o întâmpla să mai scri-

H. HEINE

eţi şi alte versuri aşa de proaste ca acestea şi nu veţi găsi imediat un alt editor mai bun, aduceţi-mi-le mie şi eu îmi voi face o onoare să le tipăresc şi să pun pe coperta cărţii numele casei mele.

— Să nu faceţi glume cu mine, că sunt în stare să vă pun la încercare.

— Şi eu vă declar că încercarea dv. nu mă sperie.

A doua zi Heine veni iar şi-mi aminti de convorbirea de eri.

— Aţi avut bunătatea de a vă oferi ca editor. Iată am ceva gata pentru tipar. Dacă oferta dv. e serioasă, sunt dispus să vă cedez opera mea. E vorba de Icoane din călătorie, o călătorie în Harz şi de nişte poesii în număr de 77.

— S'a făcut, răspund eu. Volumul va avea 25 de coale, — ce onorar cereţi?

— Treizeci de ludovici de aur.

— Acceptat. Doriţi banii imediat?

—Mi-ar face mare plăcere.

Din acel moment Heine mă vizită zilnic şi am rămas de atunci buni prieteni.

Heine despre Germani

Deşi primul său volumaş de poezii a fost bine primit, Heine nu era mulţumit. Voia ca poeziile sale să stârnească cel mai înflăcărat entusiasm. Şi Heine era din această cauză furios: „Spiritul anost al germanilor ar trebui supus la cele mai mari torturi, pentru a fi constrânşi să recunoască geniile şi talentele tinere", îmi spuse el şi cum nu mă puteam opri să nu râd, el izbucni furios: la germani un poet găseşte mai uşor indiferenţa, decât celebritatea, mai ales în timpurile acestea. Gustul lor pervertit se complace atât de mult în dulcegării searbăde că pentru a-i trezi, e aproape indispensabil astăzi, ca să fii brutal. De altfel, adaogă Heine, nemţii noştri, când petrec, nu simt plăcerea întreagă dacă nu îşi aruncă unii în capul altora scaunele.

(Gubitz)

Poeţii sunt o nenorocire

In timpul şederii sale la Lüneburg, Heine avea camera sa lipită de a mea şi am putut vedea adesori ce se petrecea în atelierul poetului. Mi-a citit multe din cele mai frumoase poesii, de multe ori când nu se uscase încă bine cerneala.

Dicţiunea sa punea în valoare părţile ce le găsea mai reuşite şi observaţiunile mele, drepte sau nu, le asculta ca un copil supus. Această intimitate m'a încurajat ca să-i citesc şi eu din încercările mele poetice. Ascultă cu răbdare versurile mele proaste, apoi îmi zise cu bunătate: „Scrie proză, dragul meu Max, un singur poet e o nenorocire destul de mare pentru o familie".

(Max Heine)

PE INIMĂ, IUBITO...

Pe inimă-mi, iubito, mânuţa ta aşează; —
Auzi tu 'n cămăruţă, cum sună a pustiu?
Stă un dulgher acolo, ciopleşte şi lucrează
Şi-mi face un sicriu.

Tot bate şi răsbate acolo zi şi noapte :
Mi-a speriat şi somnul, de m'am luat de gând...
Hai, meştere dulghere, dă-i zor şi isprăveşte,
S'adorm cât mai curând!

NOI NE IUBIRĂM...

Noi ne iubirăm împreună
Şi de-a „femee şi bărbat",
Jucându-ne în voie bună
Nu ne-am bătut, nu ne-am certat.

Am dus-o într'un vis şi'n glume,
Râdeam cu gând nevinovat, —
Şi fără nici un zor de lume
Ne-am drăgostit, ne-am sărutat.

De-a „v'aţi-ascunsele" în fine
Ne-am mai jucat prin văi şi lunci
Şi ne-am ascuns aşa de bine
Că nu ne-am mai găsit de-atunci...

Prin crângul verde...,

Prin crângul verde rătăciam
Ca să-mi ascund de lume plânsul;
Un sturz sălta din ram în ram:
„De ce plângi tu?" mă 'ntreabă dânsul!

Intreabă tu pe rândunici
De ce sunt trist, să-ţi spună ele,
Ce stau în cuiburile mici
De subt fereastra mândrei mele.

A RĂSĂRIT SENINA LUNĂ...

A răsărit senina lună
Şi străluceşte peste mare ;
Eu stau cu draga mea'mpreună
Şi-o strâng la sân cu dezmierdare.

Stăm singurei, uitaţi pe maluri:
„Iubito, ce asculţi cu frică
La vuetul de vânt pe valuri?
De ce tresare mâna-ţi mică ?..."

„Nu-i vânt pe valuri, ci cântarea
Sirenelor ce mă'nfioară,
Surorilor pe care marea
Mi le-a'nghiţit odinioară."

Heine şi revoluţia

Heine nu era omul revoluţiei şi nici nu ţinea să fie, cu toate că în ideile sale se arăta un renovator în multe domenii. Dacă, pentru a distruge starea lucrurilor existente, a transforma lumea şi a realiza perfecţiunea, ar fi fost de ajuns un singur rând din pana lui Heine, acesta ar fi ezitat multă vreme s'o facă. Lumea şi viaţa ofereau material bogat spiritului său critic, ele îi dădeau subiecte şi icoane caracteristice cu înfloriri poetice. Simpatiile şi antipatiile sale erau din cele mai violente şi — ca poet — era în stare să se entusiasmeze pentru lucrurile mari şi pentru deslănţuirea forţelor istorice, dar îl despărţea o mare prăpastie, de inşii din afară, de larma luptătorilor, de intrigile agitatorilor şi ale conducătorilor de oameni. Ştia că această rezervă îi va putea fi reproşată, într'un caz eventual, şi socotită drept aristocratism, ştia că independenţa judecăţii sale, că ironia sa ce nu cruţa pe nimeni şi nici un partid, ar putea fi odată pierzania sa. El însuşi a spus: „Dacă vreodată izbucneşte vreo revoluţie în Germania, şi aceasta va fi cu mult mai grozavă şi mai radicală decât revoluţia franceză, ştiu că nu voi fi ultimul căruia îi va tăia capul". Odată, era în timpul revoluţiei din 1830, un student german care se dădea drept un admirator al său, năvăli brusc în camera sa şi-i adresă cele mai josnice insulte, din cauza admiraţiei poetului pentru Napoleon.

(Ludolf Wienbarg)

Heine şi păianjenul

Lui Heine îi plăcea mult să observe lucrul şi obiceiul paianjenilor.

Intr'o zi ne oprim în faţa unei pânze grandioase, lucrată superb. în centrul căreia trona pândind un enorm paianjen. „Te uită, Max, îmi zise el, arătându-mi muştele agăţate moarte de firele păianjenului. Iată soarta celor proşti pe lumea aceasta! Păinjenul e duşmanul nostru de moarte, iar pânza sunt vorbele ademenitoare şi mincinoase, dar omul prevăzător ştie ce are de făcut". Şi, imediat rupse păinjinişul cu bastonul. Superbul păinjen se zbătea în ţărână. Poetul privi şi zise: „Şi acum, cată să nu-l ucidem. Când distrugem opera primejdioasă a duşmanului, toate planurile sale sunt nimicite şi nu mai e nevoe să-l omori, îl laşi în plata Domnului".

(Max Heine)

Despre religii

Rar îşi exprimă Heine părerile sale în materie de politică sau de religie. O singură dată în timpul unei lecţiuni, ne spuse: „Religia evreilor ar fi putut să ajungă o religie a lumii, dacă ea nu ar fi constituit o teocraţie a preoţilor, cu jertfe, cu ceremonii şi cu legi rituale. Toate aceste erau privite ca piedici şi greutăţi de către oamenii gânditori şi ca imposibilităţi de către păgânismul epocei.

O reformă nu era cu putinţă şi ar fi fost primejdioasă pentru că sacerdoţiul persecuta pe toţi acei cari ar fi îndrăznit să încerce vreo reformă.

Aceasta a fost cauza pentru care mii de oameni fură siliţi să îmbrăţişeze religia cea nouă. La fel se petrec lucrurile şi în zilele noastre. Toate rasele sunt tolerate, fie păgâni, fie chiar ţigani, dar faţă de evrei, numai oamenii de elită cu simţire şi cugetare nobilă se mai poartă cu omenie şi dreptate. Nu există om care să fie pe deplin ateu. Prin însăşi firea lui omul se vede silit să cugete la o fiinţă superioară şi să aspire la un ideal moral.

Acesta e destinul omului şi tot odată esenţa judaismului care, cel dintâi a propovăduit această poruncă: Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi.

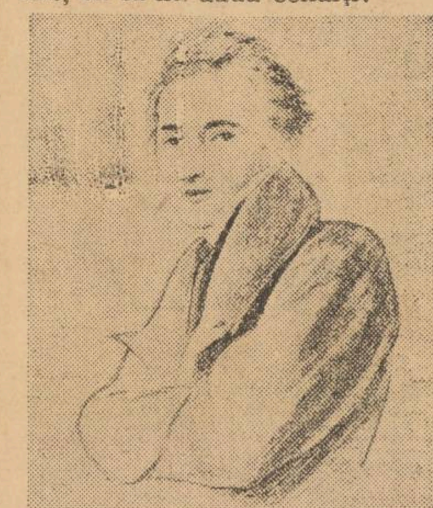
(Braunhardt)

Heine şi Rothschild

— Domnule doctor, i se adresă odată Rothschild, stând amândoi la masă, d-ta care eşti un savant, poţi să-mi spui pentru ce vinul acesta se numeşte *Lacryma Christi ?*

— Foarte lesne, iată: Christ plânge când evreii bogaţi beau din acest vin în timp ce atâţia oameni săraci sufăr de foame şi de sete.

Rothschild locuia în noul său palat din strada Laffitte, construit în stil Rennaissance şi ale cărui decoraţiuni au costat milioane. Credea că e foarte spiritual, întrebându-l pe Heine: cum găsiţi acest coteţ al meu? Heine răspunde la ureche, ca să nu audă ceilalţi:

H. HEINE, DESEN DE HENSEL

— Ştiţi că coteţ înseamnă adăpost pentru porci sau câni...

Apoi adaogă maliţios: Dacă aveţi o atât de proastă ideie despre dv., cel puţin n'o mai spuneţi şi altora.

Altădată, conversaţiunea căzu despre apa Senei care, la Paris e atât de turbure şi murdară. Baronul povesti că văzuse odată isvoarele acestui fluviu şi că apa era acolo uimitor de limpede şi curată, cum e cristalul.

Heine îi spuse atunci, cât se poate de natural: da, d-le Baron, se zice că şi părintele dv. era onest şi curat ca cristalul. Ceilalţi îşi muşcară buzele. Baronul nu înţelese.

Heine despre unchiul său

Mama mea, pe când mă purta a citit opere literare şi m'am născut poet. Din contra, mama unchiului meu Solomon a citit isprăvile banditului Cartuş şi unchiul s'a făcut bancher.

A. A. — LUCA

Din opera lui Heinrich Heine

Picioarele femeilor din Göthingen

Orașul Göttingen, vestit prin cârnații săi și prin Universitate, aparține Regelui de Hanovra (Regatului Hanovra) și posedă 999 pompierii, diferite biserici, o Maternitate, un Observator, o bibliotecă și o berărie unde băutura este foarte bună.

Râul care curge pe acolo se numește „die Leine" și servește în timpul verii, pentru baie; apa este foarte rece și în unele locuri așa de îngustă încât Lüder trebuia să-și facă vânt de departe ca să sară înăuntru. Orașul în sine este frumos și place mai ales când e privit cu spatele. Trebuie să fie foarte vechiu, deoarece acum cinci ani, când am fost înscris la Universitate și apoi curând dat afară, avea aceiași înfățișare cenușie și importantă și era de pe atunci înzestrat cu bârfeli, cățel, conferințe, ceaiuri dansante, spălătorese, dări de samă, porumbei fripți, cavaleri Wuelfi, lulele, consilieri de curte, consilieri juridici, consilieri de expulzare și alte mofturi și fleacuri.

Unii susțin chiar că orașul ar fi fost clădit pe timpul năvălirilor, că fiecare neam german ar fi lăsat câte un exemplar diferit din membrii săi și din ei se trag toți Vandalii, Frizii, Șvabii, Teutonii, Saxonii, Turingii și așa mai departe, care și azi în Göttingen, ca hoardele de altădată și deosebiți doar prin coloarea șepcilor și a canafului pipelor, năvălesc pe „Wenderstrasse" și se încaeră mereu în toate piețele orașului; trăesc cu moravurile și obiceiurile de pe timpul năvălirilor și sunt conduși în parte de Ducii lor — ce se numesc „Haupthähne" și în parte de codicele lor străvechiu — ce se numește „Komment" și merită să stea în „legibus barbarorum".

In general locuitorii din Göttingen se pot împărți în Studenți, Profesori, Filistini și dobitoace, clase foarte bine distincte între ele. Cea mai însemnată este clasa dobitoacelor. Numele tuturor studenților și tuturor profesorilor ar fi prea greu de enumerat. De altfel, în clipa aceasta, nu-mi vin toate numele studenților în minte, cât despre profesori sunt unii cari nici n'au nume.

Numărul filistinilor din Göttingen trebue să fi fost colosal, asemeni nisipului ori mâlului din fundul Mărilor; adevărul, că dimineața, când îi vedeam cu fețele murdare și facturile albe în mână, plantați în fața porților judecătorești, cu greu puteam înțelege cum de-a lăsat D-zeu atâta mizerie pe pământ.

Detalii asupra orașului Göttingen poți găsi de vrei în Topografia lui K. F. H. Marx. Cu toate că pentru autor, care mi-a fost doctor curant și mi-a arătat multă dragoste, păstrez cea mai vie recunoștință, opera sa n'o pot recomanda fără oarecare restricție și nu mă pot opri să nu-i reproșez că n'a combătut cu destulă energie părerea neîntemeiată cum că femeile din Göttingen ar avea picior prea mare.

Da, pot spune că ani și ani de zile m'am ocupat cu combaterea acestei păreri și pentru asta am studiat anatomia comparată, am trecut în revistă tot ce se poate găsi în biblioteci, am studiat ore întregi picioarele cucoanelor ce treceau pe Wenderstrasse și în studiul documentat care conține rezultatele acestor cercetări vorbesc: 1) despre picioare în general, 2) despre picioarele preistorice, 3) despre picioarele elefanților, 4) despre picioarele femeilor din Göttingen, 5) înfățișez ceia ce s'a spus asupra acestor picioare în Grădina lui Ulrich, 6) consider legătura dintre ele și mă întind cu această ocazie și asupra pulpelor și genunchilor, etc. și în fine 7) dacă pot să-mi procur o hârtie atât de mare, adaog încă vreo două plăci de aramă cu facsimila piciorului femeii din Göttingen.

(Din „Reisebilder)

Loreley

Eu nu știu ce poate să fie
Că-mi sună mereu în urechi
Cu veșnica-i melancolie
Un basm din zilele vechi.

Se'ntunecă fără de veste,
Lin apele Rinului curg,
Și cresc ale munților creste
Măreț strălucind în amurg.

„Loreley"

Pe stâncă un chip de femeie
S'arată din negură blând,
Brățara-i de aur schinteie,
Ea'și piaptănă părul, cântând.

Ea'și piaptănă părul și cântă
Un cântec de vrajă al ei:
Te farmecă și te'nspăimântă
Cântarea frumoasei femei!

Pescarul, nebun, se repede
Cu luntrea lui mică și, dus,
Nici valuri, nici stâncă nu vede
El caută numai în sus.

Vâltoarea-l isbește de coasta
Stâncoasă, — și moare 'necat:
Loreley a făcut-o aceasta
Cu viersul ei fermecat.

O aventură ideologică

In tinerețe, Schlegel a fost elenist; mai târziu a trecut printre romantici. Deveni corifeul acestei școli noi care-i luă îndată numele lui și acel al fratelui său și, dintre cei din această școală se poate spune că el e cel care a luat-o cel mai puțin în serios. A sprijinit-o cu toate talentele lui: a secundat-o cu studiile sale, s'a bucurat atâta timp cât a fost prosperă și îndată după aceia, când lucrurile au început o merge prost, și-a îndreptat numai decât în altă parte strădania sa.

Cu toate însă că școala s'a dărâmat, silințele domnului Schlegel n'au rămas fără roadă pentru literatura noastră. El arătase mai cu samă cum se pot trata subiectele științifice într'un langaj elegant. Până atunci, nici un scriitor german n'ar fi îndrăznit să scrie o carte științifică într'un stil limpede și plăcut: se obișnuia o vorbire uscată și greoaie, mirosind de-o poștă a tabac și-a seu.

Domnul Schlegel face parte din acei puțini germani care nu pufăe tutun, virtute datorită societății doamnei de Stäel. In adevăr, datorește în întregime acestei doamne lustrul acela exterior pe care a avut prilejul să-l exhibeze în Germania, cu atât profit. Din acest punct de vedere moartea admirabilei doamne de Stäel a fost o mare pierdere pentru savantul german, care găsea în salonul acela atâtea ocazii să cunoască tonul modei și care în calitatea lui de însoțitor prin toate capitalele Europei, putea vedea spuma societății și avea prilejul să-și însușească cele mai alese maniere. Obișnuința societății devenise la el atât de trebuitoare, că după moartea nobilei sale protectoare fu pe punctul să ofere celebrei Catalani s'o întovărășească în călătoriile ei.

După cum am spus, propagarea eleganței este meritul capital al dlui Schlegel; și numai datorită lui s'a mai strecurat puțină civilizație în viața poeților din Germania. Goethe dăduse și el un exemplu care nu rămăsese fără ecou; arătase că poți fi în acelaș timp și poet german și om de lume. Pe vremuri, poeții noștri germani disprețuiau toate formele convenționale; și numele de poet german, sau cuvântul de geniu poetic, avea cea mai urâtă semnificație. Un poet german era pe atunci un om îmbrăcat jerpelit și zdrențeros; un om care fabrica la repezeală pentr'un taler de aur versuri pentru botezuri și nunți; care se 'mbăta departe de societatea bună unde n'avea intrare și pe care-l găseai câteodată, pe'nserat, întins pe pavajul străzii, dulce mângâiat de razele amoroase ale lui Phebeu. Cu cât înaintau în vârstă, aveau obiceiul să se cufunde tot mai mult în ticăloșia lor. E adevărat că era o ticăloșie fără griji, afară doar de una: să afli unde se beau mai multe schnaps-*uri, cu mai puține parale.*

Astfel îmi imaginasem și eu întotdeauna un poet german. Vă închipuiți deci plăcuta mea surpriză când în anul 1819, fiind foarte tânăr și vizitând Universitatea din Bonn, am avut cinstea să văd de-aproape geniul poetic în persoana domnului August-Wilhelm Schlegel! După Napoleon, era cel dintâi om mare pe care-l vedeam și nu voiu uita niciodată priveliștea aceia de negrăit. Și astăzi mai simt încă sfânta spaimă ce mi-a cuprins inima când m'am trezit în fața catedrei și l-am auzit vorbind. Purtam pe atunci o redingotă de aba albă, o căciuliță roșie, plete blonde și mănuși n'aveam. Domnul August Wilhelm Schlegel avea însă mănuși și încă plasate, și era din cap până'n picioare îmbrăcat după moda pariziană, era încă îmbibat de parfumul înaltei societăți și de apa de colonie pe care n'o cruțase: era eleganța și gingășia în persoană; și, când veni vorba despre marele cancelar al Angliei, se grăbi să adaoge prietenul meu, și lângă el stătea un lacheu în livreaua baroniei de Schlegel având grijă de lumânările din sfeșnicele de argint: și pe catedră, la îndemână, strălucea un pahar cu apă zaharisită pe o farfurioară de cristal. Un lacheu în livrea! lumânări! sfeșnice de argint! prietenul meu marele cancelar al Angliei! mănuși glasate! apă zaharisită! ce lucruri nemai auzite în clasa unui profesor german!

Atâta strălucire nu puțin ne-a orbit pe noi tinerii învățăcei și mai cu samă pe mine; și, am făcut atunci domnului Schlegel trei ode, și fiecare din ele începea cu următoarele cuvinte: „O tu care, etc.", dar numai în poezie îmi puteam permite să tutuiesc un om așa de distins. Toată înfățișarea lui era în adevăr foarte impunătoare: pe capu-i mititel și îngust nu mai străluceau decât câteva fire cărunte, și trupu-i era așa de slab, de prăpădit și străveziu, că părea numai spirit, un simbol al spiritualismului.

Cu toate acestea, se însurase și el, eful romanticilor, luase în căsătorie pe fiica consilierului de consistoriu Paulus, la Heidelberg, șeful raționaliștilor germani. Era o legătură simbolică; romantismul se unea în acelaș timp cu raționalismul, dar din nefericire împerecherea aceasta monstruoasă n'a dat roade. Dimpotrivă, prăpastia deveni încă mai mare. Chiar a doua zi după nuntă, raționalismul întoarse spatele, fugind acasă, nemai vroind să mai aibă de-a face cu romantismul; căci raționalismul, cuminte ca totdeauna, nu vroia să fie căsătorit numai în chip simbolic; și'ndată cum recunoscu nulitatea interioară a romantismului, o luă la fugă. Mi se pare că toate acestea nu sunt prea clare. Mă explic îndată, mai pe înțeles.

Thyphon, răutăciosul Thyphon, ura pe Osiris (care era zeu egiptean, după cum știți), și când îl avu în puterea lui, îl sfârtecă în bucăți. Isis, sărmana Isis, soția lui Osiris, se chinui să adune toate bucățelele risipite, le cusu la loc și reuși să construiască în întregime pe soțu-i sfârtecat. In întregime? Vai! nu, mai lipsea o bucățică importantă, pe care biata zeiță n'o putuse găsi. Biata Isis! fu nevoită să se mulțumească c'un adaos de lemn. Sărmană Isis! De-aici a pornit un mare cult în Egipet, iar la Heidelberg un mare scandal.

(Din „Germania")

Heine, bolnav
Cel din urmă portret al poetului

O sărutare

Cum se'ntunecă, fata apăru în fața ușii. Cum încercam să mă apropii, ea se trase îndărăt, sperioasă, în umbra deasă. O prind de mână și-i spun: Sunt iubitor de flori frumoase și de sărutări și de nu mi se dau de bună voie le iau singur — și-o sărut repede — și pentrucă vroia să fugă i-am șoptit, liniștind-o: Plec mâne și nu mă mai întorc — și simțesc de odată apăsarea furișată a buzelor drăgălașe și atingerea mânuțelor delicate — și râzând am fugit.

Da, acum îmi vine să râd când mă gândesc că am pronunțat fără să vreau formula aceia magică prin care uniformele noastre albastre și roșii îmblânzesc inima femeilor, mai ușor decât prin curtenia și farmecul musteților răsucite: „Plec mâne și nu mă mai întorc!"

Stăteam la colibă...

Stăteam la colibă, pe prunduri,
Privind peste mare'n apus,
Năvalnice neguri de seară
Veniră, urcându-se 'n sus.

Luminile fără-de-veste
Aprinse fuseseră 'n far,
Și-abia mai zăriram o pânză,
Departe p'al mării hotar...

Vorbiam de furtuni, naufragii,
Și cum trăește-un năer,
Săltând între spaimă și farmec,
Plutind între mare și cer.

La Gange sunt arbori gigantici,
Mireasmă de flori și lumină;
Copiii pământului pașnici
La floarea de Lotus se'nchină...

Ce oameni murdari Laponejii!...
Cu capul turtit, stârpituri;
Frig pește, stârciți lângă focuri,
Și chiotă 'n fund de păduri...

Stăteau ascultând, serioase,
Copilele... Toți am tăcut —
Și noaptea căzu fără veste
Și pânza a fost dispărut.

O noapte de chef

Cei doi tineri se ridicară; unul își petrecu brațul pe după gâtul celuilalt și părăsiră astfel odaia plină de zgomot. M'am luat după ei și-am văzut cum intrară într'o odaie întunecoasă, cum unul deschise în loc de fereastră un dulap mare de haine, cum amândoi rămaseră în extaz cu mânile împreunate, spunând rând pe rând cu voce plină de dor: „Voi vânturi ale nopții sumbre — strigă cel dintâiu — ce proaspăt îmi răcoriți obrazul, ce drăgălaș vă jucați cu buclele părului meu ce flutură, stau pe culmea muntelui înfășurat în nouri, subt mine jos, zac orașele adormite ale oamenilor și scânteie apele albastre! Auzi! Jos, în vale, freamătă brazii! Acolo, peste coline, în haine de ceață, trec spiritele strămoșilor noștri. O! de-aș putea să călăresc odată pe voi, pe spatele nourilor, prin noaptea furtunoasă, pe de-asupra mării spumegânde, până sus la stele! Insă, vai! Sunt copleșit de durere și sufletul meu este trist!"

— Celălalt tânăr își întinsese la rându-i brațele spre dulapul cu haine, lacrimi curgându-i din ochi și adresându-se unei perechi de pantaloni decolorați, pe care-i lua drept lună, rosti cu voce îndurerată: „Frumoasă ești Fecioară a cerului! Sfântă este liniștea chipului tău! Călătorești pe cer, plină de grație! Stele îți țin trena, spre Apus. La vederea ta se bucură nourii și se luminează formele lor sumbre. Cine îți este asemenea ție, făptură a nopții! Stelele în fața ta se rușinează și-și întorc ochii cu scânteieri verzi. Incotro, când dimineața chipul tău pălește, dispari fără urmă, din cale-ți? Ai oare ca și mine un refugiu? Locuiești în umbra durerii? Căzutau surorile tale din ceruri? Ele, ce vesele străbăteau cu tine noaptea, acuma nu mai sunt? Da, au căzut, o frumoasă lumină blândă și te ascunzi adesea, ca să le plângi! Odată însă tot va veni noaptea și tu vei fi plecată, lăsându-ți sus, pe cer, calea albastră. Atunci, ridicându-și vesele căpușoarele lor verzi, stelele, pe care altădată prezența ta le rușina, se vor bucura din plin. Acuma, însă, ești înveșmântată în straiul tău de raze și privești în jos, din părțile cerului. Sfâșie nourii, o vântule! ca fiica nopții să poată trmite lumina în jos, poleind dealurile împădurite și marea să-și poată rostogoli în lumină valurile spumegânde!"

Un bun prieten, nu tocmai slab, care mai mult băuse decât mâncase, cu toate că și 'n astă sară, ca de obiceiu, înghițise o porție solidă de friptură din care s'ar fi putut îndestula șase locotenenți de gardă și un copil nevinovat, sosi strașnic de bine dispus — adică întocmai ca un porc. Apucă pe cei doi prietini elegiaci si ridicându-i în sus îi vârî în dulap, închizându-i. Trânti ușa casei și afară nu mult după aceia un zgomot îngrozitor porni. In sală larma devenea din ce în ce mai încâlcită și mai înfundată. In dulap, cei doi prieteni gemeau și se tânguiau, că zac zdrobiți la picioarele colinei iar din gâtlejuri nobilul vin roș le țâșnea cu înbelșugare, inundându-i deopotrivă. Iar ei plângând spuneau: „Adio! simt că sângerez. De ce nu mă trezești, vânt de primăvară? Cochetezi cu mine și-mi spui: „te înrourez cu picăturile cerului". Insă timpul vestejirii mele este aproape, aproape furtuna ce-mi va împrăștia frunzele! Mâne va veni călătorul ce m'a văzut în toată frumusețea mea; ochiul său mă va căuta jur împrejur, pe câmpie și nu mă va găsi!"

(Din „Reisebilder")

SPIRIT ȘI IRONIE

Continuare din pag. I-a

să strângi credințele populare într'un sistem este tot atât de absurd ca a vrea să constrângi nourii să alcătuiască un tablou fix și de aci începe deosebirea.

In ce privește „mania evului mediu", Heine, fără a cădea în ea arată doar o dragoste deosebită pentru Panteismul german, pentru păgânismul german, cu preferință pentru Kobolzi, Spiriduși, Salamandre et. De altfel ici zeii elini n'au murit pentru el. Ba chiar cultul lui Satan, vrăjitori, și vrăjitoare, *diese Verteutelung der Götter*, nu-i sunt străine. In această privință este un predecesor al lui Wagner și este de remarcat ce multe motive din dramele wagneriene se găsesc în poemele lui Heine.

Este însă de mirare cum Heine, atât de persecutat de soartă, a păstrat o sfințenie esențială în sufletul său. Și mai mult de cât atât, este de mirare că în toată înclinarea sa pentru concret, aversiunea pentru dinamismul vieții și damnațiunea corporalului, nu a constatat nimic iudaic, nu și-a dat el singur seama de unde a căpătat această formare. Lupta sa împotriva precăderii plăcerii asupra ordinei și gravității vieței, atitudinea sa morală l-au condus la Ironia romantică și anume la Ironia sa specială. Ironia lui Heine nu este nici ironia lui *Aristotel* și *Platon*, nici a lui *Socrat* sau a lui *Kirkegaard*.

Ironia lui Socrat este, mai presus de orice metafizică. Ea se manifestă în clipa în care filozoful ajunge în discuție, la punctul în care conceptul nu-și mai găsește expresia.

La Heine, în versurile sale se simte uneori o așa tensiune, în cât pare că nu a avut de ales decât între Ironie și Remușcare. Și atunci apare ironia ca un simptom al imposibilității unei soluții sau rezoluții. Adeseori e vorba, în versurile lui Heine, de sibaritism, mâncări și băuturi, bani. Dar să nu credem că e dispreț pentru bunurile vieții sau ale bogăției, nici de o ultimă resemnare: „Im hungrigen Magen Ein gang finden — nur supperlogik mit Knödelgrunden— nur Argumenten von Rindebratten". Ironia lui are multe și variate fețe.

Adeseori spiritul său ironic se confundă cu tendința înăscută de a mistifica pe alții, de a le face o farsă. De pildă în Reisebilder, când se dă drept Herr Peregrinus, care călătorește pe spesele sultanului turc, pentru a înrola recruți.

Altă dată este ironic din dorința de a se arăta mai rău de cât este sau dintr'o timiditate secretă. Alteori sub ironie se ascunde o caldă duioșie, sau un lucru grav ca preocuparea morții sale pe care o simte aproape, pe care o exprimă în glumele pe care le face relativ la înmormântarea sa. Alte ori cuvintele de spirit ale lui Heine sunt un adevărat sport.

Să nu se creadă însă că spiritul era la Heine de poruncă, pentru plăcerea sa sau a societății. Era pur și simplu exteriorizare naturală, o izbucnire a unei puteri demonice, pe care nu o putea stăpâni. Această trăsătură este iarăși înăscută în natura judaică si tocmai de aceia o găsim la Heine cu acest elan din adâncuri, subiectivă, nestăpânită, organică. De multe ori vorbele sale de spirit i-au fost dăunătoare și i-au creiat dușmănii inutile, tocmai pentru că nu și-a putut stăpâni elanul. Ironia și spiritul pot să însemneze două lucruri: sau că omul nu ia lumea în destul de serios sau că o ia prea în serios, resimte în sine contradictiile sale, imposibilitatea de a concepe și a exprima esența ei, atât de puternic încât nu mai poate întrebuința cuvintele obișnuite ci recurge la mijloace noi și neașteptate de expresiune. Și Heine întrebuințează uneori acest fel de ironie, zisă socratică, ca de pildă în opera sa asupra lui Börne sau în probleme religioase.

Deci Spiritul și Ironia lui Heine sunt atât de bogate și de nuanțate în cât nu se poate încadra într'o anume categorie, cu atât mai puțin în categoria romantică.

Cât despre romantismul său, am văzut ce puțin se poate considera legat de romantismul german.

„Unde aș putea găsi o asemenea Iubire? Tăcerea morții răspunse la întrebarea mea. La toate m'am gândit, numai la această tăcere neașteptată nu". Iar deasupra tăcerii veșnice, pe sarcofag toate opozițiile și contrazicerile se împacă:

Die Gegensätze sind hier grell gepaart
Des Griechen lustsinn und der Gottgedanke
Judäas...

IZABELA SADOVEANU

Heine și Lord Byron

Lui Heine îi plăcea să vorbească mereu de Lord Byron, punându-se pe aceeași treaptă cu poetul englez. Suntem amândoi un fel de consilieri antici, zise Heine, dar Shakespeare este regele, care poate în orice moment să ne revoce din funcțiune pe amândoi.

(Wedekind)

Ce tristă mi-e inima

Ce tristă mi-e inima, tristă! —
E'n Mai, și e cald și-i lumină.
In deal, lângă teiul de strajă,
Stau dus pe reduta'n ruină.

Alunecă gârla 'ntre sălcii;
In luntre-un copil de pescar
Tot pleseăe undița 'n apă
Și fluera micul ștrengar.

In mii de culori mi s'arată
Podoabele mândrei naturi:
Grădine și chioșcuri, și oameni,
Și vite, și lunci, și păduri.

Jos, fete albesc și bat rufe;
Lin zbârnie din depărtare
Subt scocul înalt, roata morii
Și prăfue mărgăritare...

Pe lângă gheretă se plimbă,
In turnul castelului sur,
Străjeru'n tunica lui roșe:
El face la stânga'mprejur.

Cu flinta la soare se joacă
Și-i fulgeră'n mâni acea flintă;
Salută, o pune la umăr —
Aș vrea să mă iee la țintă!

CRONICA MODEI

Coafura, fardul, cosmeticul

Nu putem încă să ne dăm seama de orientarea și caracteristica viitoarelor creațiuni ale modei în rochii, mantouri și pălării. Ele se lucrează în cea mai nepătrunsă taină a laboratoriilor caselor de *„Haute Couture”* și *„Haute Mode”*. In jurul acestei taine se dau adevărate bătălii, cu detectivi, de o ingeniozitate neînchipuită, spre a afla cu o clipă mai de vreme, măcar ceva din secretul prețios. Chiar magazinele de la noi nu dau la iveală nimic din modele și stofele nou primite, deși le arată, zic negustorii, numai „clienților de marcă” în biroul patronului. Bine înțeles că la noi e secretul lui Polichinelle și un bun mijloc de a lua „clientului de marcă” preț îndoit sau întreit. E drept însă că până după 15 Februarie e „sezon mort”.

Ne vom ocupa deci în așteptare, de alte probleme și chestiuni de toaletă, care sunt poate mai importante pentru noi decât ori care altele.

Voi începe prin a comunica rezultatele surprinzătoare ale uneianchete la Londra.

O școală de secretare a căutat să se informeze acum de curând printr'o anchetă pe lângă directorii de birou, care sunt cauzele cele mai frequente ale concedierii tinerelor secretare. S'a aflat că majoritatea au fost îndepărtate pentru că nu erau destul de îngrijite în curățenia părului și în pieptănătura lor, deși erau desăvârșite din alte puncte de vedere.

„Neateness is all”, aceasta e maxima Englezului când e vorba de a judeca, fie un bărbat, fie o femee, în înfățișarea lor exterioară.

Fie deci că ne coafăm cu un coc bogat la spate, împletit în noduri largi și grațioase ca un cozonac la tavă, fie că ne acoperim capul cu buclete sau strângem părul neondulat într'un rulou deasupra cefei, fie chiar că l'am împleti într'o coadă sau două pe spate, pieptănătură delicioasă pentru, o așa de bine zisă în limba noastră, codăniță, mai ales dacă are gâtul lung și umerii ușor lăsați în jos ca fetele tinere din Anglia, totul este să se prezinte *„neat”*. Aceasta înseamnă și curat și meticulos îngrijit.

De altfel să amintim că și Kay Francis, despre ale cărei sfaturi înțelepte am mai vorbit, recomandă femeilor care vor să se prezinte bine: „Soyez *nettes* avant tout”!...

Lucrul însă nu e atât de ușor pe cât s'ar crede. Problema, se înțelege, nu se pune pentru acele care au timp și bani în deajuns pentru a putea pune în fruntea programului zilnic coafura și îngrijirea părului. Greutatea există pentru femeile ocupate, la care jertfirea unei ore sau două și a unei sume de bani, în acest scop, contează în destul.

E adevărat că trebue socotit un shampoing urmat de ondulație, pe săptămână dacă avem părul uscat sau unul la două, dacă părul e gras, fără să mai socotim că, foarte adeseori, se prezintă împrejurări care ne silesc să mai avem câte o ședință între aceste două. Apoi în fiecare zi din viața noastră și chiar de mai multe ori pe zi trebuie să ne pieptănăm, să ne aranjăm părul, fără să mai vorbin de cazul când avem „buclete”... Iar acest program e numai pentru cazul când avem pielea de pe cap și părul sănătos, ceea ce este un noroc destul de rar.

Neplăcerea cea mai frequentă ne-o produce mătreața, considerată în deobște ca o boală microbiană. Specialiștii, fără a tăgădui teoria germenului, atribuesc în genere mătreața acidității, iar aciditatea este semnul sigur al surmenajului, al stării rele nervoase sau chiar al unei boale grave de care încă nu ne dăm seama.

Concluzie: toate uleiurile, pomezile și cosmeticurile ce ni se recomandă, pot, în cazul cel mai bun să ne ajute să trecem prin aceste neplăceri, nu trebue însă să ne iluzionăm asupra puterii lor de a ne vindeca definitiv.

Să avem ca principiu întrebuințarea uleilor pentru părul uscat și a loțiunilor spirtoase pentru părul gras. Pentru ori ce boală de piele, însă, să nu ne luăm după reclame, ci să ne adresăm imediat unui specialist.

Dacă e vorba de păr sănătos, putem să întocmim un program de curățire, îngrijire și întreținere. Să începem cushampoing-ul. Important este săpunul, care mai înainte de orice nu trebue să prezinte o alcalinizare pronunțată, care usucă părul și-l face casabil. Dacă vă spălați pe cap acasă nu faceți economie la săpun. Săpuniți-vă cel puțin de trei ori în apă caldă, filtrată sau apă de ploaie dacă se poate. Apoi clătiți părul în atâtea ape calde până ce nu mai aveți răbdare să-l clătiți, dacă vreți să nu rămână părul șiclit și să prindeți o crustă pe pielea capului.

S'ar părea că periatul părului este o artă cu totul părăsită, dar poporul care are părul cel mai frumos și mai disciplinat sub pieptene, am zis poporul englez, susține cu tărie necesitatea absolută a periei pentru întreținerea părului. Dacă vă temeți ca peria să nu vă strice ondulațiile și nu o puteți întrebuința în fiecare zi, rezervați-vă o perietură zdravănă în ajun de a merge la coafor sau a vă spăla pe cap.

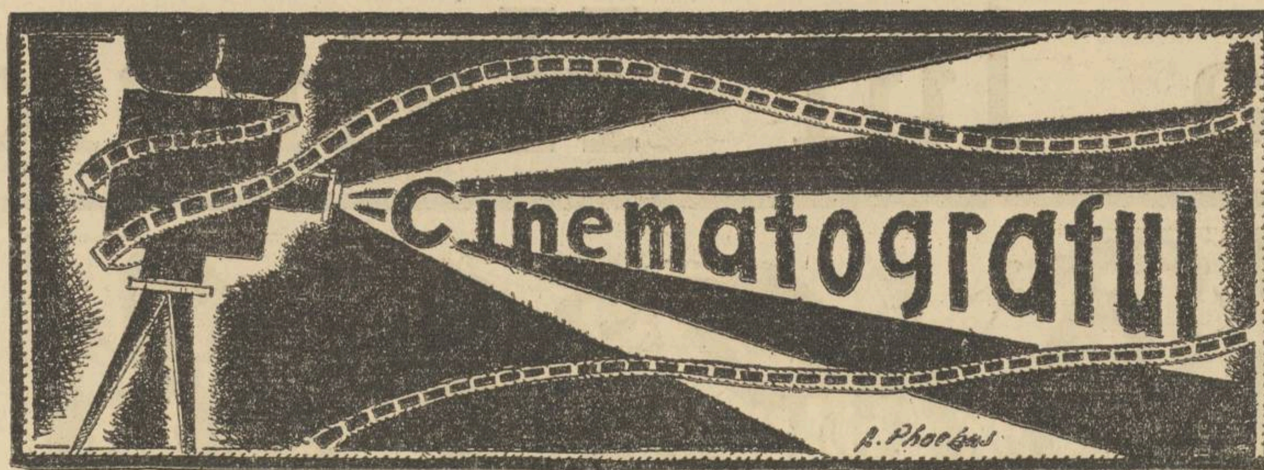
De altfel și *Bette Davis*, una din „Starurile” cele mai moderne, ca și Kay Francis, sunt absolut de aceeași părere.

In privința coafurei, fără a merge până la fantazia *Katherinei Hepburn*, care se coafează cu totul „à la diable”, putem afirma că pieptănătura cea mai modernă este aproape cu totul lipsită de ondulații regulate, având numai vârfurile întoarse în bucle ușoare.

Se pare că aceasta a fost inspirată de coafura lui Bette Davis, care nu are de loc ondulații în părul ei de un blond platinat. Această coafură însă cere un obraz prelung și fin, un chip foarte tânăr căci Bette Davis reprezintă de obiceiu fete foarte tinere la Cinema.

Părul, în ondulații largi, aproape insensibile, se dă peste cap, acoperind sau descoperind urechile, după genul figurii, sa use umflă în bucleuri neregulate în creștetul capului, coborând spre frunte într'o franjă abia indicată și adunându-se în spate într'o construcție mai mult sau mai puțin regulată. Au dispărut însă cu totul șuvițele atârnând peste urechi în valuri regulate și neclintite, precum și capetele de păpușă, de manechin de vitrină cu seria de „mise en plis” care ajunsese obsedantă.

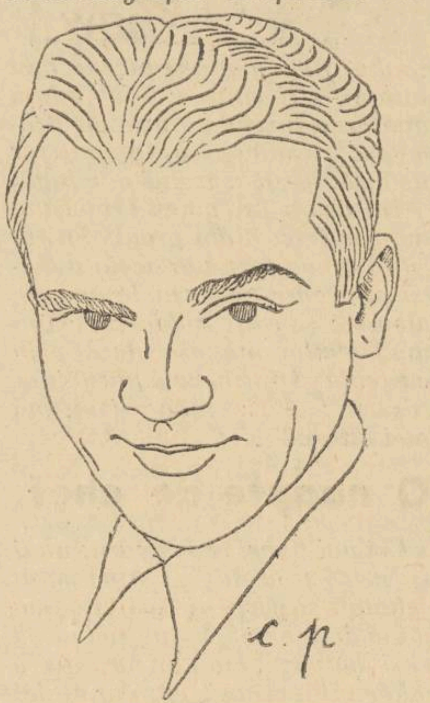
BITRIX

Cinematograful

Corabia blestemată

Au fost odată doi frați Beery, aproape gemeni. Unul se numea Wallace, și era un fel de gigant, cu inimă de copil bun. Cellalt se chema Noah, arăta tot atât de mastodontic ca și frate-său, dar avea suflet de pură brută. Cinematograful calofirnian i-a

JAMES CAGNEY

rezervat deci totdeauna roluri de Turmentator de Inocenți. Ultima sa creație a fost aceea de căpitan al sinistrului vas cu pânze numit în românește: „Corabia blestemată”. Nimeni nu se îmbarca de bună voie pe această Navă, a Norocului. Echipajul era adus pe brațe, după ce fusese prealabil anesteziat cu gin. Pe bord se afla și o fată, creatură lilială în contrast cu sordiditatea locului și diabolismul mutrelor. Pe bordul acestei nave lugubre, se înnoadă o poveste peripețioasă care, cum era inevitabil, se termină prin „triumful Binelui”. Și spectacolul e agreabil, ca orice istorie cu corăbii cu pânze.

Pirați și caravele

De ce corabia precedentă era „blestemată”; ce negoț învârtea bestialul căpitan și nu mai puțin atrocii săi acoliți, — nu ni se spune. Bănuim însă că trebue să fie vreuna din pirateriile moderne (alcool, carne vie, stupefiante). Față de aceste figuri patibulare, fețele sincere și brave ale corsarilor căpitanului Peter Blood par aproape angelice. Ni se arată aci viața adevăraților pirați, cei din veacul al XVII-lea. Adică nu a adevăraților pirați, ci a piraților oarecum „ideali”, ba chiar idealizați, și idealizați nu din fantezia autorului ci din... împrejurările vieții. Iată ce voi să spun. Acțiunea se petrece pe vremea revoluției engleze împotriva Stuarților. Răsculații, oameni de caracter, de condiție socială adeseori foarte înaltă (lorzi, medici, ofițeri) sunt deportați în Jamaica și tratați ca niște vite. Combinând energia personală, ingeniozitatea, șiretenia și norocul, prizonierii izbutesc să pună mâna pe o splendidă corabie de corsari spanioli. Și iată-i, astfel, pirați fără voie. Până ajungem la acest reconfortant rezultat, noi, spectatorii, cunoaștem toate transele nădejdii, îndoelii și așteptării, ca în cele mai emoționante romane de aventuri ale adolescenții noastre literare.

Odată deveniți pirați, tovarășii semnează un „convent”, un pact prin care își readuc aminte că sunt adevărați gentlemani și — lucru încă mai nobil — oameni de omenie, care au suferit nedreptatea și s'au înfrățit printr'însa. Deaceea vor stabili ei câteva reguli care ar face să zâmbească ironic pe orice adevărat pirat, reguli relative la tratamentul prizonierilor, împărțirea prăzii și mai ales la relațiile cu femeile. Dar aci stă tocmai frumusețea poveștii. Acești pirați, amicii noștri selectează numai bravura corsarilor, și elimină din conduita lor tot ce e barbarie, cruzime, omoruri inutile și batjocorire a ființei umane. Moravurile bandei lui Peter Blood contrastează agreabil cu acele ale unei alteia, cu care face greșala să se întovărășească, tovărășie din care izvorăsc o serie de alte interesante peripeții.

Inutil să reamintim că lucrurile se complică cu intervenția în poveste a unei fecioare care nu e alta decât liliala domnișoară „de Haviland” — prietena noastră din „Visul unei nopți de vară”.

O luptă navală monstră între trei fregate, cu toate combinațiile și șiretlicurile războiului pe apă din acele romantice vremuri, și, la urmă, un desnodământ fericit unde virtuțile creștine și humorul se aliază pentru a pune bazele unei noui familii — iată bilanțul acestui film din toate punctele de vedere fermecător, film în care actorii vorbesc englezește, adevărat englezește sau cel mult dialect irlandez.

Malec

Ce catastrofă jalnică a fost ultimul film al lui Malec. Totul e de o plictiseală, de o lipsă de haz navrantă. Și, suntem siguri: vina nu e a lui Buster Keaton, care face tot ce poate, ci a ansamblului care e de calitate proastă, ieftenă, făcut cu actori englezi nesărați și coborîți direct de la rampă.

MALEC

Toate astea însă nu inseamnă că Malec nu va mai da, poate, peste câtva timp, un film foarte bun. Cu condiția să încapă pe mâni americane destoinice. In ultima vreme Malec a făcut filme englezești, nemțești și franțuzești. Cum s'a putut oare măcar gândi la asta? Malec e prototipul eroului de filme „pe bază de gaguri”, și în această marfă, micii producători sunt americani.

Königsmark

Povestea lui Benoit e poate una din cele mai „cinegenice” din câte există. Firește, nu există subiecte apte și altele inapte pentru ecran. Există doar cineaști geniali și cineaști tâmpiți, indiferent de subiectul tratat. Dar încă odată, altceva însamnă subiect și altceva anecdotă, poveste. De pildă povestea lui Tolstoi care se numește „Ana Karenine” nu poate fi cinematografiată; nu încape într'un film. Dinpotrivă, ideea centrală a romanului poate fi transformată în subiect de film, și-i chiar o idee deosebit de fertilă în dezvoltări pur cinematografice. Cu condiția însă să se elimine (cum nu s'a făcut) tot ce e străin de această idee (ideea, în speță este: turbarea progresivă care îi apucă pe doi oameni, chiar dacă se adoră, chiar dacă sunt în genere lipsiți de prejudecăți, chiar dacă sunt bogați (ca să nu aibă nevoie de societate,— turbarea izvorîtă din „tête-à-tête”-ul obligatoriu și indefinit). Toate detaliile cu întâlnirea, cu Karenine, cu siropoasele scene în iatacul copilului, cu bețiile la cazarmă, cu cursele de cai, etc., toate acestea trebuiau svârlite pe geam. Un film e ceva prin definiție scurt *(maximum 90 de minute). Ca să fie totuși* bogat, *trebue să alegem idei* puține, *pe care să le explorăm, în profunzime, prin detalii scenice* multe.

Am reamintit toate acestea pentru ca să se înțeleagă mai bine de ce romanul lui Benoit este așa de „fotogenic”. Căci acest roman este scurt ca un film, sărac în idei ca o piesă de cinema. Misterul unui castel, cu, înlăuntru, cadavrul bărbatului, plictiseala femeii și gustul de aventură cu orice preț al micului burghez adolescent, profesor de gramatică și amant fericit dar neconsumat. Toate se concentrează în jurul unei sobe cu cheie secretă: tronul unui intrigant, răzbunarea unei prințese și aflarea-în-treabă a unui student-scriitor.

Este un caz foarte rar când aproape toate evenimentele dintr'un roman se pot utiliza pe ecran. Deobiceiu transpunerile de romane sau de nuvele sunt o stupiditate. Căci corect ar fi să se ia numai o idee *(nu totdeauna* cea principală*), să se zvârle* celelalte idei, *să se arunce mai toate amănuntele în legătură cu ideea aleasă, și să se inventeze ad hoc, alte amănunte, multe, de zece ori mai multe de cât cele puse la coș.*

Pentru odată însă, transpunerea romanului în film e posibilă. Königsmark cel scris de Benoit are structură și alură de film.

Filmul care rulează la Scala acum sub acest titlu e vorbit în franțuzește. Rolul masculin principal e jucat de Fresnay, care e foarte bine, mai ales că nu are nevoe, pentru ce face el, să ne arate picioarele (care în speță, sunt foarte puține), ci partea superioară a anatomiei sale, care e de excelentă calitate și remarcabil potrivită cu rolul burghezo-patetic al lui Vignerte.

Pentru rolul feminin, producătorii au avut o idee ingenioasă. Au tocmit-o pe Eliza Landy. Ușorul ei accent nemțesc nu strică unei prințese germane. Ș'apoi asta e un cusur foarte mic față de cusurul de a pune să joace pe Anabela, sau pe Marybella sau pe oricare altă actriță franceză. Cetitorul, desigur, va protesta gândindu-se la Simone Simon, Recunosc că s'ar putea scoate ceva bun dintr'însa, dacă va găsi un regisor care să o pună, timp de o lună, să se așeze, singură în mijlocul odăii, să strângă pumnii, să închidă ochii, să se concentreze, și pentru ca o oră în șir, cu mici pauze de zece minute, să repete de sute de ori fraza: „Nu vreau să excit nici-un domn „Nu vreau să excit nici-un domn „Nu vreau etc...

Dezbărată de oribilul ei sexapeal obligator, ar putea deveni drăguță și chiar bună actriță.

Dar să revenim la Elissa Landi. Cu vocația ei pentru rolurile de Diană, face o prințesă Aurora încântătoare și poartă cu un deosebit bun gust acea ținută de călărie (tunică plus fustă lungă) cu care regina noastră, pe atunci prințesă, împodobea capacele cutiilor de chibrituri ale copilăriei noastre.

D. I. SUCHIANU

Cronica sportivă

Ziarele au adus în discuția publică în timpul din urmă, un sport care printr'o inexplicabilă indiferență rămâne cu totul în afară de atenția celor care se interesează de sport în general, și-l practică în particular.

Chestiunea care a adus în discuție acest joc aproape necunoscut la noi, nu e nici măcar de ordin sportiv, ci juridic. Anume, „Country Club” (căci de golf este vorba), se pare că nu s'ar fi conformat unor obligațiuni prevăzute în contractul de cesiune de teren, dintre Primărie și Club. Mai exact, e vorba de unele lucrări pe care urma să le execute Clubul, pe care nu le-a efectuat, ceiace ar îndreptăți primăria să dea curs cauzei de reziliere a contractului.

Lucrul ar fi regretabil căci ar lovi un sport frumos într'un moment când el nu este încă consolidat în gustul public; și e puțin probabil, în cazul când Country Club-ul ar fi evacuat, că entusiasmul celor care-l practică i-ar decide să caute și să construiască imediat un alt teren. De altfel, lucrul nu ar fi tocmai ușor. Dintre câte sporturi există, constituite pe virtuțile miraculoase ale sferei, nici-unul nu cere întinderea somptuoasă de teren pe care o reclamă golful; căci e nevoe de zeci de hectare de teren... amenajat. Bineînțeles, nu amenajat așa cum este un teren de football, dar în orice caz îngrijit, și mai ales întreținut; terenul din jurul gaurei de pildă, trebue să fie pe o rază de cel puțin 15 metri, un impecabil covor de mușchi verde, zilnic stropit, îngrijit; și sunt 18 găuri într'un teren de golf obișnuit! Se vede dar, că e nevoe de adevărată gospodărie și excelentă administratie pentru a menține terenul în condițiuni mulțumitoare de joc. Mai e nevoe și de bani, după cum se poate bănui. Deacea trebue crezuți pe cuvânt membrii Country Clubului atunci când repudiază acuzația de snobism care li se aduce de multe ori. Cu cât vor fi mai mulți jucători de golf, cu atât cheltuelile de întreținere și de perfectare a terenului vor fi mai ușor suportate.

Și acum câteva lămuriri pentru a risipi unele confuzii și pune capăt ideilor preconcepute care dăunează mult răspândirii acestui „royal and ancient game”. In primul rând, se crede că golful este, din punct de vedere al efortului fizic, ceva mai activ, dar nu mult, decât bridge-ul! Să încerce aceia care cred astfel, un „round” complect, și după ce vor fi petrecut cel puțin 3 ore în aer cu adevărat liber, și vor fi încercat să lovească mingea corect de vre-o câteva sute de ori, să mărturisească cinstit, a doua zi dimineața, cum se simt! E drept că efectul muscular violent este, comparat cu alte sporturi, redus; dar nu există bae mai complectă de sănătate decât o partidă de golf. Se mai crede apoi, că desfășurarea înceată în timp, a jocului, îl lipsește de interesul acela pasionat care dă viață și temperatură jocurilor iuți. Profundă eroare! Și în cazul acesta, argumentul cu adevărat convingător este proba pe teren; dar întrebați un jucător de tennis, jocul care cere iuțeală și atenție în fiecare fracțiune de secundă, ce părere are în această privință. Când e vorba însă de atenție, de calm, de concentrare, de stăpânire a nervilor, golful e rege! Numai șahul penalizează atât de implacabil orice neatenție, orice șovăială. Antrenamentul pe un teren de golf ar putea fi impus cu folos oamenilor de stat, fie că sunt pe punctul de a se surmena, fie că viteza carierei lor politice i-a adus cam cruzi în capul treburilor.

Se mai crede că golful este un sport bun mai ales pentru oameni bătrâni. Incă o eroare! E dimpotrivă unul din puținele sporturi care se pot practica din adolescență până la groapă (ultima). Se poate deci ușor vedea ce adevărată uzină de sănătate și bună stare trupească poate fi un teren de golf, pentru orașul lângă care se găsește.

Apoi că e scump; asta depinde: în primul rând de numărul membrilor unui club, de condițiile în care s'a obținut terenul, în fine de întinderea lui, căci se pot amenaja terenuri și cu nouă găuri în loc de optsprezece. In fine că este un joc al „clasei privilegiate”. Lucrul s'a petrecut întotdeauna așa la noi, când s'a introdus pentru prima oară un sport nou; nici footballul n'a făcut excepție dela regulă. Dar și această ultimă eroare trebue lămurită. In Scoția, țara de origină a golfului, jocul acesta nu e numai foarte răspândit ci de-adreptul popular; la fel, sau aproape, sunt lucrurile și în Anglia, în America și în toate țările de civilizație anglosaxonă.

Se mai reproșează golfului lipsa de spectaculozitate; jocul este într'adevăr impropriu unei aglomerări de spectatori care eventual plătesc un bilet de intrare. Dar pentru adevărații sportivi, pentru acei care practică sportul din pură plăcere, pentru acei pe care spectatorii și comentariile îi incomodează mai mult decât îi stimulează, lipsa de spectaculozitate capătă valoarea unei prețioase calități. Iar ca o încoronare a acestui rege al jocurilor, e bine să se știe că golful se poate juca pe orice fel de vreme (inclusiv ploaie) și eventual... chiar singur.

GRIMAN

Cronica muzicală

Concert simfonic dirijat de d. Theodor Rogalsky

Prilejuindu-se unui dirijor tânăr și înzestrat ca d. Rogalsky apariția la pupitrul Filarmonicei, i se aduce nu numai d-sale, dar și mișcării muzicale românești un serviciu. E de dorit numai ca prilejurile să fie mai dese și să folosească și altor elemente, chiar mai puțin afirmate ca titularul ultimului concert simfonic.

D. Rogalsky și-a făcut ucenicia în meșteșugul de dirijor, conducând concertele orchestrei Radio, așa încât în fața orchestrei Filarmonica d-sa apare înarmat nu numai cu talent, dar și cu destulă autoritate. Concertele sale — cel de anul trecut și cel recent — s'au bucurat apoi și de o îngrijită alcătuire a programului, ultimul, de care ne ocupăm, cuprinzând nu mai puțin de trei prime audiții. Mai potrivit cu temperamentul dirijorului ni s'a părut, dintre toate numerele programului, „Concertul pentru instrumente de suflat și orchestră de Vittorio Rieti, *atât de interesant prin latura-i caricaturală. „Simfonia în re major” de* Philip Emanuel Bach *și cele „Trei piese” de* Domenico Scarlatti, *orchestrate de* Roland Manuel *au avut o interpretare corectă. D. Rogalsky și-a afirmat însă în deosebi însușirile de dirijor în „Simfonia în do major (singura dealtfel) a compozitorului francez* Paul Dukas, *mort de curând. Admirabil orchestrală, bine gradată, bogată în teme, cuprinzând și un triumfal final de mare efect, Simfonia n'ar putea fi alăturată de fericit-inspiratul poem simfonic al aceluiaș compozitor, „Ucenicul vrăjitor”. Și totuși acesta se reazemă pe o singură temă — nici aceasta prea originală, cum descoperise un cronicar muzical român — repetată până la obsesie. Dar farmecul ce se desprinde din această voită repetare a unei simple teme lipsește bogatei, somptuoasei simfonii.*

Publicul a sărbătorit cum se cuvine pe tânărul conducător și animator al concertului.

N.

CEREȚI AZI:
IMAGINEA FEMEII GOALE
de MAURICE LEBLANC
ROMANUL VOLUPTĂȚII ȘI AVENTURII
Romanul celor 3 sirene nudiste și al unei... călugărițe. Cursa ucigătoare. Venus impudica. VOLUPTATE, POEZIE, AVENTURĂ!
în „ROMANELE CAPTIVANTE”
La chioșcari și librari. — 280 pagini — 15 lei

Reviste streine

Mercure de France

(1 Févr. 1936)

D. René Dumesnil are o suită de note asupra *„Educaţiei sentimentale"* a lui Flaubert. D-sa remarcă anume că această operă ne poartă prin toate lumile, pune în scenă personagiile cele mai diverse, agită toate problemele politice, sociale, artistice, literare, care au pasionat pe părinţii noştri şi care ne pasionează chiar şi pe noi. (E, poate, un fel de reţetă de a compune un roman). Flaubert, însă, a spus despre această carte că „nu e numai povestea unui tânăr, ci aceea a unei generaţii". De fapt chiar dacă la început romanul acesta n'a plăcut, el şi-a găsit adepţi mai târziu.

Un interesant studiu despre *„Viaţa Sentimentelor"* semnează d. dr. Ch. Fiessinger. D-sa se ocupă de „gelozie", una dintre cele mai interesante stări sufleteşti ce se oferă unui anatomist sufletesc. Gelozia — spune d. Fiessinger — este un strigăt de suferinţă. (Şi observaţia e foarte justă). Ea'şi strigă disperarea, se indignează şi se teme de a pierde un bine sau o afecţiune, pe care i-a smuls-o abilitatea, îndrăsneala şi viclenia unui rival. Fiind un sentiment derivat din instinctul de conservare, gelozia îşi ia energia din rezonanţele vitale ale fiecăruia. Ca toate instinctele, gelozia nu calculează. De aceea ea produce deseori rezultate cu totul opuse acelora care erau aşteptate.

D. P. Masson-Oursel atrage atenţia şi la rândul nostru îi difuzăm cuvântul, asupra unei cărţi a lui I. de Manziarly *„Pérégrinations asiatiques"*. Călătoarea n'a căutat acolo ocultul sau misteriosul, ci natura şi umanitatea în înţelegerea lor largă, în afara prejudecăţilor noastre ştiinţifice sau sociale. „Nici o evaziune, nici o fugă, ci un elan de neînfrânt al eului nostru profund, care vrea să se apropie de realitate. Singur, deslipit de mediul obişnuit, supus unor reacţiuni noui, în faţa neprevăzutului te descoperi deodată, cum ai descoperi lumea înconjurătoare. Astfel esenţialul Asiei nu este parcurs, ci pătruns. Judeea: „asprime şi lirism, duritate şi tandreţe". Indochina, Coreia, tot aşa de luminos descrise, ca şi Japonia şi lumea chineză; pretutindeni ni se desvălue inima Asiei, în această lucrare de mare valoare literară şi documentară.

Asupra *Semnificării Biologice a Artei*, distinsul literat J. de Gaultier, face judicioase observaţiuni demne de luat în seamă. D-sa porneşte dela o maximă a lui Remy de Gourment: „Nenorocirea, când cauţi adevărul, este că îl găseşti". D. Gaultier ştie să expună cu perspicacitate problema biologică în artă, pe care o tratează în amănunt.

Revue Bleue

(18 Janvier 1936)

Asupra *„Ţarismului şi Revoluţiei etnice"* d. A. Soltykoff publică un mic studiu. D-sa face un istoric succint asupra felului cum era cunoscută în trecut Rusia. Această ţară, eternă enigmă a lumii occidentale, a devenit în cele din urmă o enigmă pentru Ruşi ei înşişi. Nu pentru faptul că evoluţia bolşevistă a Rusiei n'ar fi fost prevăzută de nimeni. Dar, fără îndoială, această evoluţie n'a fost prevăzută de profeţii ei. Caracterul revoluţionar al liberalismului ultimelor decade dinaintea războiului şi toată mişcarea revoluţionară nu a fost decât un efect al transformării, mai bine zis al deformării şi chiar al descompunerii regimului imperial. Revoluţia şi Reacţiunea au însemnat ambele prăbuşirea idealului imperial.

LaNouvelle RevueFrancaise

(1 Janv. 1936)

In acest număr, d. André Gide îşi continuă spiritualele sale pagini de jurnal. Printre ele găsim unele gânduri frumoase, pe care le notăm în treacăt: „Cea dintâi condiţie a fericirii este ca omul să poată găsi bucurie în muncă. Nu există bucurie adevărată în odihnă, în clipa de răgaz, decât atunci când o precedează o muncă făcută cu plăcere".

Asupra operei de artă, după starea de spirit actuală a societăţii, d-sa face următoarea ironică observaţie, dar justă: „Cei mai mulţi vor rămâne totdeauna mai sensibili la mărimea unui diamant, decât la puritatea apelor lui".

D. A. Habaru ne dă, într'un articol destul de documentat, relaţiuni asupra *„Mişcării Stakhanoviste"*, ce se desvoltă în U. R. S. S., care a început din luna Septembrie trecut şi care-şi datoreşte numele minorului Stakhanov; acesta, cel dintâi, a reorganizat metodele de muncă în exploatarea cărbunilor. Mişcarea aceasta tinde să sporească producţiunea, ridicând capacitatea mânii de lucru la nivelul posibilităţilor maşinei. Inapoia emulaţiei individuale care face să nască şampionii şi recordurile, se întrevede un vast plan de raţionalizare a muncii. Această mare mişcare, care se pare că a dat rezultate foarte bune în Rusia Sovietică, a făcut ca d. M. Kalinnin, Preşedintele Comitetului Executiv Central al U. R. S. S., să decreteze creaţiunea unui ordin nou, denumit „Insigna de onoare'; acest ordin va recompensa pe cetăţenii izolaţi şi pe cei colectivi, care au atins un grad de înaltă productivitate în industrie, economie rurală, transport sau comerţ. De asemenea el va fi atribuit pentru rezultate particulare obţinute în activitatea ştiinţifică, experimentală, culturală şi sportivă. Insigna de Onoare reprezintă un oval de frunze de stejar, în centrul cărora se află figurile unui lucrător şi unei lucrătoare, purtând drapele roşii dispuse simetric, cu inscripţia: „Proletari din toate ţările, uniţi-vă".

Nouv. Rev. de Hongrie

(Janvier, 1936)

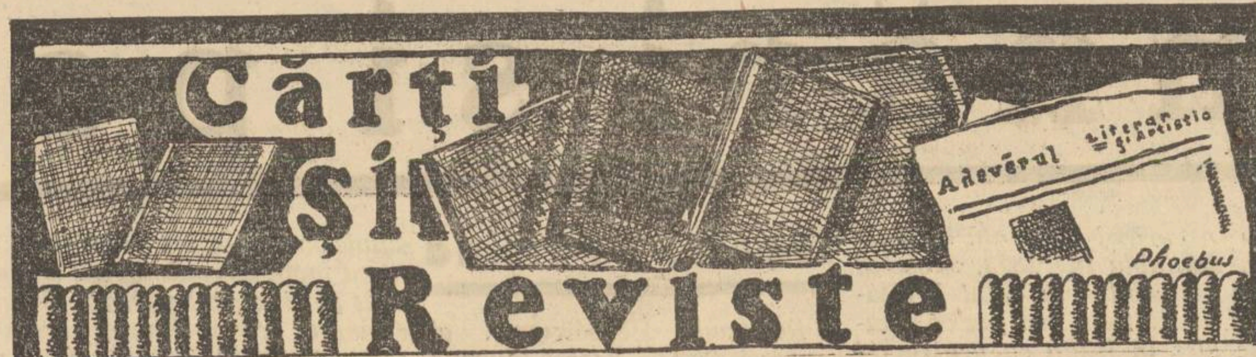
Ca întotdeauna o colaborare aleasă formează punctul de atracţie al acestei reviste de înaltă propagandă.

Asupra *„Misiunii supranaţionale a Austriei"*, d. D. von Hildebrand scrie că în ochii celor mai mulţi, mai cu seamă în Europa Occidentală, Statul naţional apare azi ca o formă naturală a Statului în general. D-sa însă oferă un titlu nou: Stat supranaţional! Şi dă ca exemplu clasic de stat supranaţional Elveţia. Pornind dela această constatare, spune că ea nu-şi datorează, fără îndoială existenţa unui „Diktat", iar locuitorii săi de limbă germană, franceză sau italiană, nu aspiră de loc să fie anexaţi de către statele naţionale respective. Un astfel de stat supra-naţional era de asemenea şi vechea monarhie a Habsburgilor. Apoi d-sa, după ce face anumite precizări, se pronunţă pentru o „federaţie" a ţărilor dunărene, căci, după d. von Hildebrand, viitorul acestor ţări este strâns subordonat triumbului ideii federale, supranaţionale.

D. Nicolas Asztalos are un studiu de mare însemnătate pentru noi, intitulat: *„Transilvania"*. Acest domn face un istoric fals şi tendenţios al provinciei româneşti de peste Carpaţi şi pledează cu argumente bogate, dar false, pentru cauza maghiară. Regretăm că nu avem spaţiul necesar citatelor, dar redăm aceste foarte mici fragmente: „In epocile anterioare venirii Tătarilor, Românii nu s'au infiltrat în Valachia decât într'un fel sporadic, prin Serbia şi Bulgaria, pentru a se răspândi apoi în Transilvania şi prin Maramureş în Bucovina". Iar în altă parte: „Partea cea mai civilizată a Rusiei transcarpatice, aceea care se cheamă Oltenia"...

D. Aszatalos exagerează voit şi inventează — deşi se crede obiectiv şi sincer — căutând să provoace poate un proces, deocamdată literar...

ALEX. CARUSSY

Un romancier catolic

Louis Artus este cunoscut prin nuanţa marcat catolică a scrierilor sale. Ultimul său roman **„Mon mal et moi"**, tratează problema destinului omenesc. Este omul fatal determinat în soarta sa de tarele strămoşeşti?

André Hauteloup, fiul unui om politic bine cunoscut, se vede refuzat de părinţii fetei pe care o iubea şi pe care o cerea în căsătorie, tânăra Chantal. Nu i se spune pentru ce, dar el simte o atmosferă grea în jurul familiei sale şi a sa. El vrea cu orice preţ să lămurească lucrurile. Tatăl său îi arată atunci adevărul, spunându-i că ei se trag dintr'un neam de nevropaţi, cu viţii ruşinoase şi mărturisindu-i că şi el însuşi este atins. El crede că şi fiul său nu va putea să reziste impulsiilor şi că va ceda într'o zi, de aceia îi e interzis să se însoare şi să prelungească linia unor strămoşi degeneraţi.

André este zdrobit de această destăinuire, cu atât mai mult cu cât Luc Arvène, discipolul unui viţiu infam, geniul răului pentru el, îi împinge pe calea păcatului. Va fi şi el oare silit să cedeze răului pe care îşi închipuie că îl şi simte în el?

Pe marginea prăpastiei e mântuit de Chantal, logodnica sa. Ea îi dovedeşte că răul său este numai o fantasmagorie, o amăgire creiată de spaima eredităţii sale. Pe când sufletul său este o realitate, făgăduită mântuirii de veci. Ea îl va conduce la această mântuire. Romanul, bine scris şi compus cu artă, are, bine înţeles, slăbiciunea operelor care sunt simboluri romantice ale unor teze anumite. Romanul lui **Louis Artus** este simbolul romanesc al luptei dintre Bine şi Rău, dintre înger şi forţele diabolice.

Ultimul roman al lui Georges Duhamel

Romanul acestui autor, **„La Nuit dela Saint Jean"**, descusut în aparenţă, este alcătuit în realitate cu aceiaşi grijă în compoziţie ca şi cronicile celelalte ale familiei Pasquier. Părăsind jurnalul lui Laurent Pasquier, autorul rupe zăgazurile impuse de această formă şi prin aceasta stilul său îşi poate utiliza toate bogăţiile de care dispune în poezie, comic şi strălucire. Personajul central rămâne tot Laurent Pasquien, adevărat geambaş în afaceri, orgolios fără măreţie, dezbrăcat de orice scrupul şi de orice nobleţă, priceput în tragerea pe sfoară a omenirii pe care o dispreţueşte, cu toate că o socoteşte foarte asemănătoare lui însuşi.

GEORGES DUHAMEL

Pictorul Delcambre, dezmăţat şi deşănţat, este un al doilea Père Pasquier, care până la cincizeci de ani este încă plin de dor de viaţă şi iubitor de toate plăcerile.

Scena principală, care dă şi titlul romanului, se petrece într'o noapte înăbuşitoare de vară. Alt om trecut de maturitate, dar de data aceasta un mare savant, de o inteligenţă deosebită, mai respectuos de fericirea altora, dar rănit de bătrâneţe, se găseşte în tragica imposibilitate de a primi iubirea pe care o tânără admiratoare crede că o are pentru el. Pătruns în camera tinerei fete tocmai în această noapte grea de aromele verii şi de cântecul privighetorilor, dar, după o scurtă reverie, se depărtează fără a turbura somnul tinerei fete. Nu ştia însă că acest somn era prefăcut. Paginile acestea sunt pline de îndrăzneală, de lirism şi sfâşietoare deznădejde. Din ele se desprinde o nelinişte chinuită, făcând şi mai patetică fuga, exilul şi moartea savantului.

Magicieni şi logicieni

Acesta este titlul ultimului volum al lui **André Maurois.** In el se găseşte substanţa celor nouă lecţii pe care le-a ţinut, în decursul anului 1935, la **„Société des Conférences".** In el se regăseşte aceiaşi cunoştinţă subtilă a sufletului englezesc, pe care i-o cunoaştem. Ingeniozitatea şi pătrunderea ascuţită a cercetătorului, care este André Maurois se exercită aci asupra unui material preţios şi bogat.

Marele **Kipling**, poet şi prozator, cântăreţul eroismului şi al disciplinei, puternicul creator al mythului şi al unor noi valori umane, este redat magistral în câteva din cele mai caracteristice trăsături ale personalităţii sale. Cu aceaşi putere de evocare sunt redaţi **H. G. Wells**, romancier al miraculosului, ca şi al ştiinţificului, utopist umanitar şi pictor umoristic al unei epoce din viaţa de moravuri a Angliei şi grandiosul G. B. Shaw, irlandez, dar protestant şi socialist, cu ironia sa formidabilă, cu care-şi râde de iluziile fantasmagorice ale Englezului.

Pe când catolicul G. K. Chesterton pune în serviciul apologeticii creştine o putere de fantazie plină de ciudăţenii. Evocă apoi pe polonezul J. Conrad, care deşi a învăţat târziu limba engleză, o stăpâneşte ca un mare maestru în opera sa pătrunsă de pesimism. Schiţează persoana şi opera lui Lytton Strachey, reprezentantul autorizat al genului cu totul englez al biografiei, exact, puternic şi de o ironie crudă.

ANDRÉ MAUROIS

Opera celor doi scritori bolnavi Katherine Mansfield şi D. H. Lawrence, Katherine Mansfield privind lumea ca pe un spectacol încântător la care ştie că nu va asista mult, Lawrence, puritan senzual, iluminat de un foc primitiv şi preistoric.

In fine vorbeşte urmaşul unui lung şir de strămoşi savanţi, Aldous Huxley anarhistul, romancierul strălucit, exponent al generaţiilor de după războiu.

BIBLIOGRAFIE

Gh. Christodorescu: O operă profesională

Solaborarea Uniunii Camerelor de comerţ şi de industrie cu Puterile Publice, 1926—1936. Prefaţă de C. Osiceanu. Volumul I: Criza economică, Bucureşti, „Cartea Românească", 1936, pag. 450.

Intr'un volum de 450 pagini, format mare, d. Gh. Cristodorescu — directorul general al Uniunii Camerelor de comerţ şi de industrie — începe un studiu, în câteva volume, despre activitatea acestei instituţiuni, care a împlinit zece ani de existenţă.

Primul volum tratează despre criza economică. El se compune din patru părţi.

Partea I *are drept obiect criza economică în desbaterile Adunărilor generale ale Uniunii.*

Se găsesc aci: rezultatul anchetelor întreprinse de Uniune, expunerile d-lui C. Osiceanu — preşedintele Uniunii — cuvântările diferitelor miniştri de comerţ şi de industrie: M. Manoilescu, N. Vasilescu-Karpen, Gh. Taşcă şi I. Lugoşianu, precum şi rezoluţiile adunărilor generale.

Partea II *se ocupă cu problema dezechilibrului dintre preţurile agricole şi cele industriale.*

Această parte are trei capitole: A. Eftenirea produselor industriale; B. Valorificarea produselor agricole: C. Colaborarea Uniunii cu Ministerul industriei şi comerţului în vederea urmăririi mişcării preţurilor.

Partea III, *priveşte politica economică: discuţiunile şi rezoluţia Uniunii asupra acestei materii, reglementarea comerţului de devize, reglementarea comerţului exterior, operaţiile de compensaţie în cadrul reglementării comerţului exterior, acordurile de clearing şi compensaţie.*

Partea IV *cuprinde materialul documentar asupra asanării datoriilor comerciale.*

Se vorbeşte de concordatul preventiv şi de asanarea datoriilor comerciale, în cadrul conversiunii datoriilor agricole şi urbane.

Volumul conţine toate măsurile, proectele, legile şi regulamentele relative la comerţ şi la industrie — precum şi toate acordurile de clearing şi compensaţie, încheiate de România cu statele străine, până la 1 Noembrie 1935.

Această operă are şi un rost informativ (ea dă tot materialul necesar Puterilor administrative şi Legiuitoare, ca şi economistului sau practicianului din comerţ şi din industrie). Dar ea stabileşte totodată şi punctul de vedere al Uniunii faţă de criza economică.

Cum parte din problemele trecute în revistă de volumul d-lui Christodorescu nu sunt rezolvate, sau sunt rezolvate imperfect, neţinându-se seamă de revendicările instituţiilor profesionale, — darea de seamă a Uniunii are un pronunţat caracter de actualitate.

Orice cititor — profesionist sau nu în domeniul comerţului sau al industriei — o poate cerceta cu folos.

Cronica literară

O contribuţie eminesciană

In frumoasa publicaţie *Preocupările literare* pe care o redactează d. Petre V. Haneş, harnicul istoric literar, a apărut o contribuţie a d-lui colonel Ionescu-Dobrogeanu (Februarie 1936) intitulată *Cum am cunoscut pe Mihail Eminescu*. D. colonel Dobrogeanu a mai publicat acum câţiva ani în *Analele Dobrogei (1921, II, pp. 53-68)* nişte *Reminiscenţe* unde e vorba foarte în treacăt şi de Eminescu. Dacă va mai fi tipărit şi altceva, eu n'am putut găsi.

Contribuţiile acestea, pornite fără îndoială din iubire, sunt caracteristice pentru felul de informaţii pe care putem să le avem noi cu privire la Eminescu. Ele sunt de altfel cu totul laterale şi nu mai adaogă nimic la biografia poetului. Şi autorul nostru ca şi atâţia alţii a văzut pe poet după 1883, adică în epoca boalei. Să mai spunem că atunci când l-a întâlnit, memorialistul n'avea decât 17 ani şi nicio cunoştinţă despre poezia lui Eminescu şi că iubitor de literatură, cum îmi închipui, d-sa nu e totuş un literat ca să ştie privi din punctele noastre de vedere? Ceeace l-a îndemnat să scrie mai târziu este faima ulterioară a poetului şi credinţa că va fi util biografului unită probabil şi cu o legitimă mândrie de a fi cunoscut un om mare.

Un fapt este izbitor. Toţi memorialiştii şi deci şi d. colonel Dobrogeanu par a vedea pe poet cu ochii prejudecătorii ai celor de mai târziu în aceleaşi atitudini de clişeu:

„In odaie, afară de cărţile aşezate în vrafuri împrejurul a trei pereţi, încolo domnea o neregulă înfiorătoare, La mijloc, o masă mare neînfăţată, de brad, plină cu cărţi, unele deschise, cele mai multe aşezate în teancuri; iar, mai într'o latură, maşina de cafea. Bea cafele şi fuma în neştire. In nopţile albe, când se antrena la citit sau la scris, aprindea ţigare dela ţigare. Negreşit că abuzul de cafea îi gonea somnul şi deseori îl apucau zorile nedormit. Atunci, trudit, abia dacă dedea ochii 'n gene câteva ceasuri. Astea toate le-am aflat în urmă dela baba Safta".

Dacă n'am avea o încredere nestrămutată în buna credinţă a d-lui colonel, am zice că aceste rânduri sunt alcătuite după obişnuitele amintiri de prieteni. Insă, oricum, o anume prejudecată a înrâurit tabloul comunicat de baba Safta. O odaie cu multe cărţi, închise şi deschise, în rafturi şi pe masă, n'are de ce să fie neapărat „înfiorătoare". Dimpotrivă, odaia cu cărţi aruncate ici şi colo a unui intelectual e frumoasă tocmai prin această dezordine. Numai babele Safte vin pe furiş să ne pună cărţile milităreşte cu cotoarele întoarse şi numesc frumos ceeace e şters bine cu cârpa udă.

„Din prag puteai citi mizeria scrisă pe toţi pereţii. Şi era firesc să fie aşa. Lui Eminescu — după ce s'a întors dela Viena — îi lipsea aproape şi strictul necesar. N'avea slujbă şi nu trăia decât cu puţinul ce i se trimetea de acasă".

De data aceasta nu ne mai putem învoi cu memorialistul. Lăsând la o parte că afirmaţia „mizeria (era) scrisă pe toţi pereţii" are nevoie de o documentare, de o descripţie ca să nu rămână o simplă impresie personală, lipsa desăvârşită a poetului şi ajutorul de acasă nu se confirmă. De la cine de acasă, când la începutul anului 1884 Gh. Eminovici murise?

E vădit că d. colonel Dobrogeanu nu-şi confruntă amintirile sale, cărturăreşte, cu documentele şi se încrede prea mult în memoria sa. Sunt 52 de ani de atunci şi scriitorul de azi avea numai şaptesprezece ani, şi nu cunoştea măcar bine pe poet precum mărturiseşte şi deci nu bănuia (ca să fie mai atent) ce va deveni el. Şi nici măcar nu şi-a făcut o însemnare pe un caiet. Din pricina aceasta amintirile sale încurcă mai rău lucrurile care păreau simple. E de datoria d-sale, din moment ce doreşte să aducă o contribuţie, să studieze din nou faptele şi să-şi pună memoria în acord cu ele.

Dar iată contribuţia d-lui colonel Dobrogeanu: Când Eminescu s'a întors după boală din Italia în primăvara anului 1884 el nu s'a dus la Iaşi, decât poate întâmplător, ci s'a stabilit la Bucureşti. In Iulie şi August era aici, în strada Speranţei, şi aici l-a cunoscut memorialistul:

„...dar prin Iulie şi August, poetul se afla în Bucureşti, unde am fost acasă la el, ba şi el a venit pe la mine cu D-tru Stăncescu"...

La un lucru ipoteza d-lui Dobrogeanu se dovedeşte indirect utilă într'un lucru mărunt. Toţi biografii, eminescienii, după anume socoteli, au afirmat că deşi poetul dorea să se stabilească la Bucureşti, Eminescu s'a dus deadreptul la Iaşi. Acest *deadreptul* mi se pare acum, după ce am cercetat iarăşi documentele, că trebue atenuat, deşi nu se înţelegea prin el decât că poetul n'a rămas în capitală, fiindcă de trecut pe aci a trebuit să treacă. E adevărat că Slavici afirma că a mai stat cu Eminescu numai câteva săptămâni, dar era un fapt care arunca îndoială asupra acestei afirmaţii şi anume acela că Eminescu prinsese necaz pe Slavici şi nu găsea cu cale să-i scrie dela Florenţa (cfr. Gh. Teodorescu-Kirileanu, *Câteva date asupra lui Em.* în *Convorbiri literare*, 1906). Maiorescu nu voia nici el ca poetul să vină în Bucureşti ci scria lui Chibici să-l ducă „direct" la Iaşi. La 17 Martie Eminescu va fi pornit spre Viena, cum reiese dintr'o scrisoare a lui Chibici. La 25 Martie P. Missir scria din Iaşi lui Maiorescu dela Bucureşti că i-a găsit lui Eminescu locuinţă la Pompiliu. In sfârşit la 13 Mai 1884 acelaş Missir scrie că a dat lui Eminescu banii trimişi dela Bucureşti din vânzarea poeziilor şi că poetul s'a mutat dela Pompiliu la Burlă, fiindcă odaia ce o ocupa se dădea cu chirie. Totdeodată Eminescu se vaetă că n'are cărţile care au rămas la Bucureşti şi s'au împrăştiat. Socotind, că el va fi stat la Pompiliu câteva săptămâni şi confruntând scrisoarea şi cu dorinţa repede realizată a lui Maiorescu, orice biograf a tras încheierea că Eminescu n'a rămas la Bucureşti, mai ales dacă scrisoarea lui Missir că s'a găsit cameră pentru poet e interpretată ca faptul împlinit al mutării. Cred totuş că Eminescu a trebuit să rămână o zi două în Bucureşti, poate şi câteva săptămâni, în orice caz după Paşti el era la Iaşi şi în privinţa asta nu mai încape nicio îndoială. Cameră cu cărţi aşezată la pereţi în timpul acesta el nu putea să aibă, fiindcă atunci când s'a îmbolnăvit locuia la Slavici. Prin urmare cu Slavici avea să pună la cale ridicarea cărţilor şi ştim sigur că aceste cărţi, în nişte lăzi, le ţinea acum Simţion. Prin urmare partea aceasta de biografie trebue redactată aşa: După o scurtă trecere prin Bucureşti, până la aflarea de către Maiorescu a unei locuinţe, Eminescu se duse la Iaşi, unde se stabili.

Dar că Eminescu a stat toată vara în Bucureşti făcând vizită d-lui colonel Dobrogeanu şi ţinând casă cu chirie, iată un lucru care ne umple de mirare. In cursul lunii Mai Eminescu a fost la Iaşi, cum reiese din scrisoarea lui Missir. In luna Iunie Slavici, care se aşezase la mănăstirea Dobrovăţ din jud. Vaslui, scrie lui Maiorescu (la Bucureşti) că a petrecut o zi cu Eminescu (deci la Iaşi). Asta în 20 Iunie. Chiar dacă în Iulie, să zicem, poetul se va fi repezit la Bucureşti (asta ar fi cu putinţă dar nu interesează biografia) el nu putea locui în chipul cum l-a aflat memorialistul. La 30 August Missir, întorcându-se dela băi (deci măcar după o lună), îl găseşte pe Eminescu mai bine decât îl lăsase. Ba poetul fusese şi la Repedea unde însă nu voise să facă băi. Prin urmare toată luna August şi fără îndoială şi în Iulie, când îl lăsase Missir, Eminescu a fost la Iaşi. Atât de sigur este că în August Eminescu era la Iaşi, încât nu e cu putinţă ca amărit cum era să se mai gândească şi la o dragoste, aşa încât după Sfântă Mărie, de necaz că i s'a măritat iubita pentru care ar fi scris *Pe lângă plopii fără soţ* să compună la Bucureşti *Dalila*, care e compusă înainte de îmbolnăvire, fiindcă nimic n'a mai scris poetul mai târziu.

Fireşte, nu se cade să punem la îndoială sinceritatea d-lui colonel. Baba din strada Speranţei spune că Eminescu mai şezuse la ea „acum şapte ani". Intr'adevăr, Eminescu stătuse acolo când se mutase în Bucureşti, ca redactor la *Timpul*. Socoteala s'ar potrivi aşa, dar

Continuare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Toate versurile din acest număr sunt traduceri făcute din

opera lui H. Heine de poetul St. O. Iosif.

Jaques Bainville

A murit un autor viguros şi un om de convingeri. Un scriitor ponderat şi metodic. Om de partid, militant al mişcării regaliste franceze, Jacques Bainville aducea în lupta politică seninătatea cercetătorului obiectiv, iar nu vehemenţa superficialităţii.

Cu drept cuvânt s'a spus că, prin psihologie, prin ţinută şi prin stil, Bainville nu avea nimic comun cu atitudinea şi mijloacele de afirmare ale partidului care se mândrea cu prezenţa sa.

De o remarcabilă supleţă intelectuală, Jacques Bainville ştia deopotrivă să deformeze cu voinţă realitatea, ori să impună cu argumente hotăritoare adevărul istoric. Temperamentul l-a ajutat să fie astfel, în acelaş timp, un mare gazetar şi un mare istoric.

Academician, el a păstrat în

JACQUES BAINVILLE

tot ce a scris sobrietatea şi mlădierea stilului academic.

Dintre cărţile lui, „Istoria Franţei" şi mai ales „Napoleon", sunt poate singurele opere care-i vor supravieţui.

Rânduiala ştiinţifică a materialului, limpezimea expunerii, fineţa analizelor psihologice, sunt câteva din însuşirile primordiale ale cunoscutei monografii nopoleoniene, în care Jacques Bainville a pus tot ce a avut mai bun din forţa sa spirituală.

O lectură instructivă vor alcătui oricând şi articolele ziaristului Bainville

Charles Le Bargy

Celebrul actor francez, Charles Le Bargy, fost societar al Comediei Franceze, a încetat din viaţă zilele acestea la Nissa, unde conducea de câţiva ani o şcoală de dicţiune.

Le Bargy s'a născut în 1858 la Chapelle (Seine). A urmat cursurile conservatorului de artă dramatică, obţinând premiul I de comedie la 1879. Peste un an, debutează cu succes la Comedia Franceză, unde avansează până la gradul de societar.

Actor de mare distincţie, Le Bargy a jucat în tinereţă aproape numai roluri de îndrăgostit creând personajele principale în numeroase piese ajunse celebre.

In 1896 e numit profesor la Conservator. Dar curând, demisionează atât dela Comedia Franceză cât şi dela Conservator şi trece la Teatrul Porte St. Martin.

In 1921 se reîntoarce pentru o serie de spectacole, pe prima scenă a Franţei.

Charles Le Bargy e cunoscut

LE BARGY

şi ca autor dramatic. Dintre piesele sale mai de seamă, „Moartea dansatoarei" s'a jucat pe scena Odeonului din Paris şi la Bruxelles.

Bucureştenii l-au aplaudat, cu prilejul turneelor franceze dinainte de război, în: „Prietenul femeilor", „Le Demi Monde", „Marchizul de Priola", etc...

Actor de o ţinută totdeauna impecabilă, de o desăvârşită eleganţă, Le Bargy trecea la Paris drept adevărat arbitru al eleganţei, — iar pentru cultura şi inteligenţa lui, colegii de scenă îl socoteau „un aristocrat care juca teatru".

A murit unul dintre cei mai mari actori ai începutului veacului nostru.

nu se potrivesc celelalte, încât eu cred că din cauza celor 52 de ani trecuţi de atunci memorialistul confundă puţin lucrurile, aşezând după întoarcerea dela Florenţa o cunoaştere care trebue să se fi făcut, dacă s'a făcut, prin 1888-89, cu puţin înainte de moartea poetului, când el era într'adevăr volubil şi umblător după femei şi se lăsa în tovărăşia a fel de fel de noi admiratori, care ne vor lăsa despre el o amintire orgolioasă dar tare şubredă şi lipsită de adevărata intuire a marei lui personalităţi.

G. CALINESCU

Moartea Luciennei Breval

Puţini îşi vor mai fi amintind numele ei, deşi a fost una din cele mai frumoase artiste lirice ale scenei franceze.

Elveţiană de origină, deşi născută la Berlin în 4 Noembrie 1869, ea se prezintă la concursul claselor lirice de la Paris, după ce căpătase un premiu de piano la conservatorul din Geneva.

LUCIENNE BREVAL în BRUNHILDA

Fu în curând angajată la Operă, dar abia în 1893, succesul său fu orbitor în rolul Walkiriei, unde totul era par'că anume ales în fiinţa sa pentru a-l interpreta. Naltă, brună, cu ochi adânci, gestul sobru, o puritate neînchipuită în trăsăturile feţei, atitudini de o frumuseţă statuară, glasul ei părea a radia din divina sa înfăţişare. Era un glas vibrant, expresiv, mlădios în puterea şi întinderea sa neobişnuită, plin de o patimă îndrăzneaţă şi pătrunzătoare.

Elanurile, strigătele Valkiriei aveau un entuziasm irezistibil, pe când frazele când apare lui Sigmund, erau prin opoziţie atât de grave încât pătrundeau sufletul şi mişcau inima, iar rugămintele la picioarele lui Wotan exprimau o simplicitate resemnată, admirabilă prin nobleţa lor.

Şi ce ansamblu! Van Dyck, *Siegmund atât de vibrant,* Delmas *în* Wothan, *măreţ,* Rose Caron *gingaşă în durerea ei atingătoare... Toţi aceşti mari interpreţi ai lui Wagner, s'au stins. Lucienne era mai tânără cu opt ani decât Delmas şi Van Dyck.*

Ceeace este admirabil în această artistă este faptul că nici odată n'a vrut să joace decât eroinele din Wagner care i se potriveau.

In „Tannhäuser" *a incarnat pe* Venus, *în* „Siegfried" *pe* Brunehilde, *ca şi în Crepusculul zeilor. Dar unică a fost în adevăratul înţeles al cuvântului în* „Eva" *din* „Maeştrii cântăreţi". O frumuseţă armonioasă şi o discreţie fermecătoare în *scenele în care îl cerceta pe* Hans Sachs *şi în acea în care apare Walter pe când îşi încerca pantoful, tablouri neuitate!*

Ea a fost apoi prima Kundry, *somptuoasă.*

Dar în orice rol avea creaţii desăvârşite, trezea entuziasmul şi lăsa imagini neşterse.

Mai ales dădea impresia unei complecte devoţiuni pentru maeştrii pe care-i interpreta. In studiul rolurilor aducea o grijă plină de reflexiune, le medita şi le aprofunda, totuşi cele mai frumoase efecte, cele mai mişcătoare accente şi cele mai splendide atitudini, le-a găsit sub inspiraţia imediată, pe scenă în faţa publicului.

In rolurile noi, ce interpretare personală a ştiut să dea radioasei Guilhen, *din* „Fervaal", *când opera lui Vincent d'Indy a fost montată la Operă (1913) şi mai ales în rolul nobilei, castei* Penelopa *a lui* Gabrie Fauré, *reprezentată întâi la Monte Carlo şi apoi la Paris la Champs Elysées. Nu mai avea de mult vocea sa de altă dată. Dar vibraţia ei de artistă, cugetarea ei se exprima parcă şi mai bine, mai eloquent.*

Ce imagine armonioasă, ce melancolică poezie în scenele din „Penelopa", în care lucrează la lumina lămpii sau aşteaptă în faţa mării, cufundată în întunerecul nopţii! N'o să mai poată reda vreo altă interpretă emoţia cu care asculta pe Ulysse, pe care nu-l recunoştea încă şi accentul cu care-i zicea „Cum spui lucrurile acestea... Cum spui lucrurile acestea".

A vrut să mai reincarneze odată acest personagiu, care-i era aşa de scump, într'o reluare la Opéra Comique, în 1923. De data aceasta nu mai avea deloc voce, dar era încă şi mereu splendid de frumoasă.

Ultima amintire scumpă Parizienilor este însă acea a concertului dat de Lucienne Breval, în 1920, la Concertele Conservatorului. Figura ei frumoasă era atât de expresivă, privirea sa atât de eloquentă, dicţiunea sa atât de sinceră şi mişcătoare, în cât evoca personagiul şi tot ce a fost Lucienne Bréval în Brunehilde şi Kundry. In cariera sa de alt-fel a cântat adesea melodii de Schubert şi Debussy şi ceiace le dădea preţul era tot ecoul vieţii sale interioare.

S'a stins, după o boală de câteva săptămâni în 1935, August 14.

Premiul Femina

Romanul „Bénédiction", *al contesei de La Forest-Divonne,* Claude Silvie, *a obţinut premiul* Femina. *E o povestire plăcută, în care domină accentul liric. Partea întâi, consacrată evocării ambianţei, e descrierea unui vechiu castel, în care trăeşte o marchiză bătrână în mijlocul lucrurilor şi al obiceiurilor vechi, pline de poezia trecutului. Acţiunea se petrece toată în partea a doua a romanului. Povestirea este pusă în gura unei institutoare bătrâne care descrie această ambianţă fantomatică cu o emoţie stăpânită şi discretă. Epizodul care constituie toată acţiunea este povestit cu atâta discreţie în cât e mai mult ghicit de cât povestit. Eroul e tânărul conte* Horace, *care aduce în castelul bunicii sale pe o tânără italiancă, la întoarcerea sa din China. Nimeni nu se aştepta la sosirea acestei frumoase străine, iubită de tânărul conte.*

Dar într'o bună zi italianca pleacă pe furiş. Nimeni nu ştie altăceva despre această plecare, de cât că străina nu putea suferi castelul cu atmosfera sa veche. Tocmai *această incertitudine măreşte impresia de vis, de părere care domină tot romanul şi face şi pe cititor să rămână sub impresia că tot romanul n'a fost de cât vis.*

Cronica mizantropului

Cinematograful

Prietenul meu d. Suchianu îmi demonstrează pe puncte şi cu vioiciunea-i obicinuită că filmul lui Reinhardt „trebuia" să-mi placă. Rog pe cititor să-l creadă pe d. Suchianu în această materie, pentrucă rare sunt cronicile cinematografice pe care să le semneze oameni de inteligenţa dumisale. Insă gândul meu a fost mai modest. Eu n'am zis că filmul nu e bun, ci numai că m'a desamăgit pe mine. Am dat un document psihologic de felul cum se oglindesc lucrurile în conştiinţa unora. Atât şi nimic mai mult. Fireşte, cinematograful fiind o industrie, nu e fără interes să se ştie de ce place şi de ce nu place un film unor persoane ca mine, care pot fi numeroase. Supun dar meditaţiile mele observaţiei d-lui Suchianu.

Cinematograful este cred, o artă, dar dintre cele mai materiale, dintre cele mai supuse relaţiunilor de tot felul, ca îmbrăcămintea şi cântecul de lume. Sau ca arta culinară. Oricâtă intenţie fină ar pune un gastronom în prepararea unei mâncări, nu mă va putea învinovăţi de lipsă de gust artistic dacă nu pot să mănânc noua mâncare propusă de o revistă: varză dulce cu castane şi sos de muştar. Delicateţa aci e strânsă în relaţii de climă şi de tradiţie.

Greşim când judecăm filmul cu măsurile teatrului şi m'a mirat întotdeauna alergarea unora după filme „jucate admirabil" de actori de teatru, filme franceze în genere. Filmul nu dă o plăcere de idei, ca teatrul, ci o plăcere de senzaţii ca savarina sau ca iubirea fizică. Se spune deobicei că actorii joacă ori interpretează, însă expresiile acestea mi se par nepotrivite. Actorii nu joacă, ei trăesc şi mai ales nu trebue să pară actori. Piesa cinematografică nu e alcătuită dintr'un text şi dintr'o interpretare. Imaginea goală a lucrurilor, aceea e piesa. Dacă eu văd la teatru Romeo şi Julieta, *atenţiunea mea e mai mult ideală. De nu-mi plac actorii, închid ochii şi ascult. Oricâtă disproporţie ar fi între text şi reprezentare, închipuirea mea mai rămâne liberă să dea reprezentaţia ei, în mine. Dar dacă în film Julieta e bătrână sau numai nu-mi place* mie, *atunci totul e pierdut. Eu nu pot înţelege cum atâta nenorocire se poate naşte din pricina unei femei urite. Caşi în gastronomie, gustul e aci în relaţie de poziţia geografică şi femeea care la eschimoşi, săgetează, nouă ne scoate hohote de râs*.*

De ce ne-am mistifica? Noi ne ducem la cinematograf pentru actori. Imi place Silvia Sidney de pildă şi azi mă întristează surparea şi ofilirea Miriamei Hopkins. Când văd cum toţi bărbaţii din film se înebunesc după ea, mă întreb: oare de ce? Filmul este în esenţă o existenţă scurtă pe plan iluzoriu în lumea şi cu femeea pe care le visezi.

Cât despre chestia feeriei, cred că d. Suchianu are dreptate şi că ea se poate realiza şi în filmul fotografic. Dar prin sugestii, prin fuga de contingent. Incă de mult regisorii şi-au dat seama că natura de viaţă directă a filmului cere înlăturarea actorului tipic şi aducerea de fiece dată a fiinţei cu totul necunoscute, caşi autentice. Cu atât mai mult feeria cere aceasta. Figurile trebue să pară venite de pe alt tărîm. Insă pe Dick Powell îl cunoaştem toţi, el nu vine din poveste decât pentru profani. In orice secol, el cântă tangouri în faţa microfonului.

Da, desigur, Puck a râs foarte păduratec, dar mie *nu-mi place mutra asta concretă de pungaş american. In piesa scrisă aud râsetele pe care le poftesc. De fapt, ar fi trebuit să ridă pădurea din toate părţile şi Puck să plutească mereu în ceaţă şi nestare pe loc.*

Probabil că Shakespeare a gândit feeria cu chipuri mediteraneene, fiindcă nordicul visează sudici şi povestea occidentală se desfăşură în Orient. Sigur este că filmul american se îndreaptă numai către sufletele anglo-germanice şi ignorează cu desăvârşire aspiraţiile plastice ale lumii din jurul Mediteranei.

Aceasta e dar chestiunea. Filmul e bun, pentru intelect, e chiar genial. Dar e o varză cu castane sau o supă de broască ţestoasă: minunat pentru cine iubeşte astfel de femei şi astfel de bărbaţi, neînţeles în China noastră, a unora. Căci filmul asta este: arta relaţiilor celor mai relative, încât am dreptate şi eu, are dreptate şi d. Suchianu şi fiecare mâncăm cu ceremonie mâncarea latitudinii noastre.

ARISTARC

* De ce, de pildă, va fi plăcând unora figura de servitoare a Renatei Müller?

— Fiindcă m'am mai înfundat în zăpadă moale, — mi-am prins de cap un semnalizator...

(Ric et Rac)

— Răspunde-mi odată: vrei să te măriţi cu mine sau nu?

Şcoala bârfelei

Englezii privesc piesa lui Sheridan cu acest titlu (the school for Scandal) *ca pe o capodoperă a teatrului clasic, un model de vervă şi spirit. In epoca în care a fost scrisă, secolul al XVIII-lea, a doua jumătate, scena comică engleză era ocupată numai de drame burgheze şi comedii sentimentale moralizante. Piesa lui Sheridan a fost un asalt viguros împotriva acestor tendinţe.*

Pentru prima oară „The School for scandal" a fost tradusă în franţuzeşte de către Jacques Arnavon, *care a adăugat la această versiune indicaţiile punerii în scenă stabilite de celebrul actor englez sir Herbert Beerbohm Tree. Cele mai mici amănunte în gesturi şi dicţiune ale actorilor sunt prevăzute. Subiectul, în câteva cuvinte, este următorul:*

Doi fraţi Iosef *şi* Charles Surface *sunt reprezentaţi în piesă cu caractere cu totul opuse. Iosef, cel mai mic, este un destrăbălat, chefliu cu reputaţie detestabilă, dar cu un caracter deschis, franc şi curajos. Charles, cel mai mare, este din potrivă un tânăr aşezat, care vorbeşte numai în maxime de virtute.*

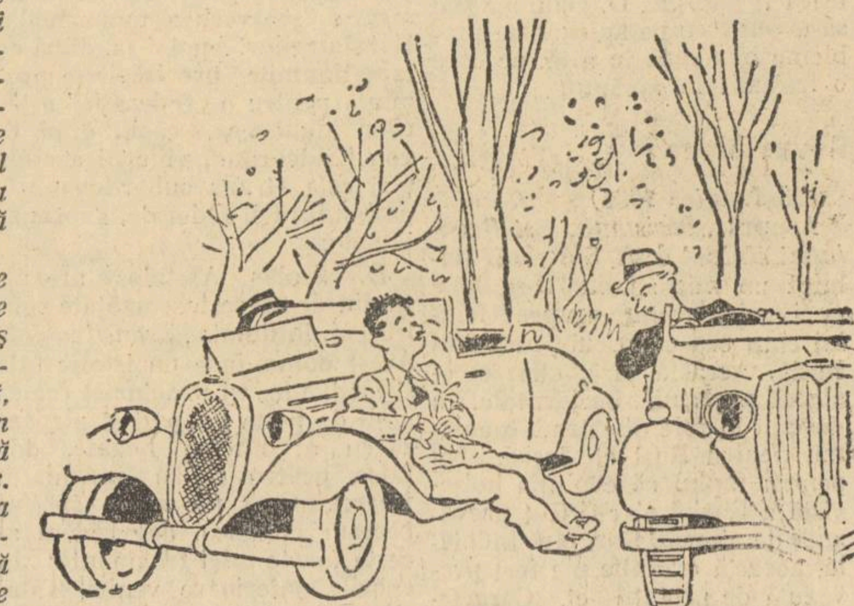
In realitate e un ipocrit, care având în slujba sa o trupă de bârfitori şi chiar de calomniatori, caută să dezonoreze pe fratele său, să seducă pe Lady Teasle şi pe fiica sa Mary. Din fericire este descoperit până la urmă şi piesa se termină spre mulţumirea tuturor.

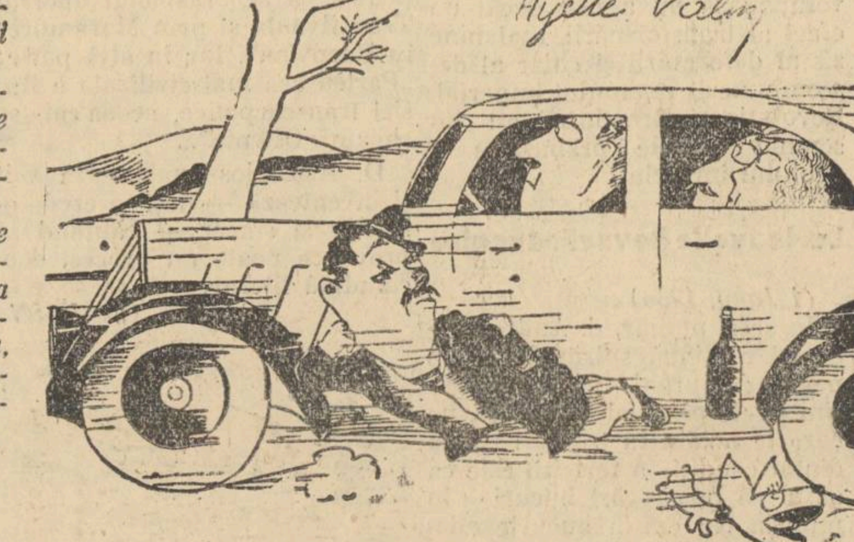
— Merçi pentru floare. Dar nu-mi mai trebue. Uite una la rădăcina copacului. Dă-mi-o pe-aceia...

— Tu eşti, Jean?
— Eu!
— Eşti mai fericit decât înainte?
— Da.
— Şi unde te afli?
— In iad...

— Ai nevoe de ceva?
— Da... de 500 lei.

— Cine-i bestia care-mi mişcă banca pe care m'am culcat aseară?

SIBIU

Adevĕrul Literar şi Artistic

Anul XV — Seria II — Nr. 794
Duminică 23 Februarie 1936

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1899

5 Lei Exemplarul în ţară
10 Lei Exemplarul în străinătate

Lupta este datoria intelectualilor

Generaţiile de după războiu şi-au creiat un **idol al spiritului,** care stăpâneşte şi azi lumea. Independenţa acestui spirit, zice **Romain Rolland,** este în afară de primejdie, căci el se împotriveşte oricărei incursiuni în domeniul realităţii, unde ar risca să intre în orbita de foc a luptătorilor.

Răul pe care l-au adus aceşti sofişti este incalculabil în urmările sale pentru omenire. **„Inteligenţa fără aplicare practică"** este deviza care domină lumea îngheţată a ideilor abstracte. Această atitudine creiază o diversiune spre a întoarce atenţia lumei de pe arenele în care se decid destinele popoarelor.

După atitudinea sa eroică din timpul războiului, în timpul căruia deasupra încăerării sălbatece şi sângeroase a popoarelor, el propovăduia, cu toate riscurile, pace şi bună învoire între oameni, lupta a continuat fără nici un răgaz şi poate încă mai grea, împotriva ideologiilor, care, conştient sau nu, fac jocul politicii pe care o cunoaştem.

Această idolatrie a spiritului, care dispensează pe intelectuali de a lua parte la acţiune sub cuvânt că numai astfel îşi păstrează independenţa, îl indignează pe Romain Rolland, mai mult decât orice.

„Sunt şi eu campion al libertăţii de spirit mai mult decât oricare altul, zice el, căci numai această independenţă îi permite omului să domine câmpul de bătaie, dar nu voi admite niciodată ca în numele acestei independente să se sustragă cineva de la luptă şi acţiune".

Slujitorii sufletului, urmează el, trebue neapărat să formeze o echipă specială în confederarea muncii. Spiritul trebue să fie o armă în mâna celor pe care Stalin îi numeşte **„inginerii sufletului".**

Menirea lor ca şi a proletarilor este de a întemeia o omenire mai dreaptă, mai liberă, **mai ordonată.**

„Activitatea mea din cei din urmă douăzeci de ani, m'a convins că nu e greşală mai gravă decât aceea de a pune în opoziţie un **pretins** realism cu un **ridicol** idealism".

Aceasta a dus la pretenţiunea absurdă de a tăgădui legătura dintre interesele unei naţiuni şi valorile permanente ale spiritului, mai cu înţelesul adevărat al dreptăţii.

„Nu în numele intelectual combat eu şovinismul războinic, ci în numele **realismului,** căci ca realist privesc eu naţionalismul şi militarismul ca pe adevăraţii duşmani ai poporului lor". In adevăr aceştia îngustează inteligenţa, storc sângele poporului numai pentru pregătirea războiului, pe care pregătindu-l, îl provoacă, căci silesc şi celelalte popoare a-l pregăti.

Romain Rolland nu este pesimist în aprecierile sale asupra lumii actuale: „Vremea în care trăim e crâncenă, crudă, plină de spiritul de devastare, e drept. Dar e puternică şi fecundă: distruge dar preînoeşte". Deaceia mai mult ca oricând intelectualul are datoria de a lupta. El trebue să lupte împotriva unor idealuri învechite, pe moarte şi ele desigur dar şi omorîtoare pentru sforţările pe care le face lumea noastră de a preînoi. Avem cu toţii de luptat împotriva milioanelor de suflete oarbe care le slujesc. In locul zeilor morţi trebue să creăm zei noui şi o umanitate nouă. La acest ţel nu putem ajunge, zice marele luptător, decât printr'o încordare intensă şi sacrificii de fiecare moment.

Trebuie oare să credem că numai unele rasse sunt superioare şi deci menite a fi inginerii sufletului unei omeniri noui? Trebue oare să ne gândim că numai Europenii sunt destinaţi a civiliza lumea şi a o ridica pe o treaptă nouă? De ce nu ar fi cu putinţă să se ivească „omul nou" şi la alte naţii şi rasse ajunse la oarecare grad de cultură?

Republica Sovietelor este tot atât de europeană pe cât de aziatică. Dece atunci nu ar putea să se nască o lume nouă şi în Africa? Romain Rolland citează, în sprijinul ideilor sale, poemul tânărului scriitor Korniloff, în care eroul este un negru, care luptă şi moare în fruntea **Armatei Roşii,** pentru „Rusia, patria noastră sovietică". Iar un tânăr Rus, fascinat de acest exemplu, vrea la rândul său să moară luptând pentru „Africa noastră".

Intelectualul, zice el, omul nou din toate clasele sociale, acel care e pătruns de porunca vremurilor de a lupta şi a se jertfi pentru întemeierea unei omeniri superioare trebuie să elimine prejudecata degradatoare a superiorităţii raselor.

In această atitudine eroică îl cunoaşte lumea din timpul războiului. Nimeni şi nimic nu l-a putut abate din calea pe care luminata sa convingere l-a pus.

„Nu mă îndoesc, scrie el din Geneva unui prieten în 1914, Oct. că mi se va face o viaţă intolerabilă în Franţa. De ceia ce m'am temut în acest război, a fost mai ales „devastarea morală" pe care el o va răspândi printre noi. Afară numai dacă nu va fi o reacţiune violentă a Revoluţionarilor (vor mai rămâne dintre ei ?) va fi înăbuşirea libertăţilor? etc.

N'a prevăzut el bine? Dar a persistat **„Envers et contre tous"!** E un exemplu plin de mare înviorare acest om care împlineşte 70 ani de viaţă pe calea dreaptă!

IZABELA SADOVEANU

Paul Miracovici — Portret

Satan, erou romantic

Claudius Grillet *a întreprins interesante cercetări în această privinţă în cartea sa „Le Diable dans la littérature, aux XIV-eme siècle" tocmai în plinul epocii romantice, adică între 1820 şi 1860.*

El îl studiază în trei ipostase: Satan creştin, Diavolul medieval, Satan erou simbolic.

„Lucifer ortodox", cum îi zice el, a fost recomandat întâi de Châteaubriand, *apoi Lamenais l-a transmis viu şi direct poeţilor romantici. Dar de timpuriu cu elementele ortodoxe se amestecă legende medievale şi se transmite o întreagă tradiţie fantastică (ca la Nodier) şi influenţe germanice.*

Regăsim acest fantastic macabru la Theophile Gautier, George Sand, Victor Hugo, Mérimee şi alţii. Hofmann serveşte de model, Aloysas Bertrand adaugă o notă humoristică.

Forma preferată a romanticilor a fost însă Satan, personagiu simbolic, urmând în aceasta pilda lui Milton, Byron, Goethe. El reprezintă pentru ei melancolia romantică şi mulţi dintre ei îi celebrează răscumpărarea, ca Vigny (Eloa), *Lamartine* (La chute d'un ange),*Hugo (La fin de Satan). S'a utilizat deci din belşug întruchiparea lui Satan şi s'au tras din tratarea acestui subiect, efecte neaşteptate.*

Scrisoare dela mama

SERGHEI ESENIN

Ce gânduri fruntea asta
Va mai scorni îndată?
Ce potrivite lucruri
Voi mai găsi de scris?
Cu slovele lui strâmbe,
Pe masa 'ntunecată,
Răvaşul mamei zace
In faţa mea deschis.

Ea-mi scrie: Puiul mamei,
Dacă ţi-i dor de-acasă,
Atunci te rog pofteşte
De sărbători la noi.
S'aduci nădragi tătucăi,
Iar mie-o bertă groasă, —
La noi sunt tare multe
Neajunsuri şi nevoi.

Că eşti poet de seamă,
N'am nici o bucurie,
Că faima cea deşartă,
Mi te-a băgat în jug,
Era cu mult mai bine,
Ca din copilărie
Să fii umblat pe câmpuri,
Cu braţele pe plug.

Bătrână sunt şi trupul
Deabea mă mai ridică,
Dar dacă tu de-acasă
Departe nu plecai,
Eu astăzi aveam noră
Frumoasă şi voinică
Şi pe genunchi dam huţa
Un nepoţel bălai.

Dar tu copiii voştri,
I-ai risipit prin lume,
Ţi-ai dat uşor nevasta
Unui bărbat străin,
Şi singur, fără sprijin,
Nu ştiu de ce anume,
In vălmăşagul crâşmei
Te-ai cufundat deplin.

Tu sufleţelul maicăi,
Serioja, ce-i cu tine?
Erai aşa cuminte
Şi-aşa de gânditor,

Incât spunea tot satul:
Ce fericit e 'n sine
Şi Alexei Esenin,
Că are-aşa fecior.

Dar tu nădejdea noastră
O amăgişi amarnic,
De asta 'n suflet chinul
Şi grijile se 'nfig,
Căci tatăl tău, săracul,
A tot crezut zădarnic,
Că stihurile tale,
Or să ne dea câştig.

Din ce primeşti pe ele,
Tu nu ne poţi trimite,
De asta dureroase
Cuvintele-şi fac loc,
Eu una, ştiu din cele
De tine pătimite:
Poeţilor parale
Nu li dau deloc.

Că eşti poet de seamă,
N'am nici o bucurie,
Că faima cea deşartă,
Mi te-a băgat în jug,
Era cu mult mai bine,
Ca din copilărie
Să fi umblat pe câmpuri
Cu braţele pe plug.

Acum trăim ca 'n beznă,
Necazul ne tot bate
Şi la gospodărie
N'avem un cal măcar,
De-ai fi rămas acasă
Am fi avut de toate —
Şi cum eşti plin de minte
Erai acum primar.

Am fi trăit ca lumea,
Subt anii ce ne cearcă,
Nici tu nu ştiai truda
Şi zbuciumul pustiu.
Eu ţi-aşi fi pus nevasta
Să ţeasă şi să toarcă,
Pe când tu bătrâneţea
Ne-o linişteai, ca fiu.

. . . .

Mototolesc răvaşul,
Neliniştea mă scurmă.
Au nu pot fi abateri
Din drumul meu afund?
Dar tot ce curge astăzi
Voi povesti pe urmă,
Voi povesti 'n scrisoarea
Prin care-am să răspund.

Din ruseşte de

GEORGE LESNEA

Romantism modern

de OTILIA CAZIMIR

Romantismul, expulzat din literatură ca un lucru cu totul demodat, dispreţuit ca atitudine în viaţă (unde e luat mai mult în înţelesul de sentimentalism), de către tineretul sportiv, practic şi blazat încă din leagăn, — s'a refugiat şi el pe unde a putut şi îşi aşteaptă ceasul. Etern fiind, nu moare. Compromis însă de cofetăria literară care l-a diformat, a ajuns un articol pe care oamenii de gust se jenează să-l mai poarte, chiar când e de bună calitate. S'ar părea că nu mai poate fi nici o legătură, de nici un fel, între Chateaubriand sau Musset — şi o păreche de bocanci cu cuie sau o rachetă de tenis.

Totuşi...

Bunicii ţineau pe măsuţa de noapte, la căpătâiu, pe Lamartine — şi pe Paul de Kock sub pernă. Nu-i chiar aşa mult de când o fată trebuia să roşească puţintel, când mărturisea că a cetit *La Garçonne.* Azi, fetele ţin pe masă, lângă scrumieră, pe *L'amant* de *Lady Chatterley,* cu colţul paginii întors la pasagii mai impresionante. Iar pe Paul Geraldy îl ascund sub pernă: e ruşine să fii sentimentală...

Dacă, fiind vorba de literatură, romantismul e practicat pe ascuns, ca un viciu, — nimeni şi niciodată nu l-a putut scoate din cântece. Acolo a huzurit la lumina zilei, de când lumea şi până azi, la fel de dulce şi de banal. Unde e vorba mai mult de stele, de floricele, de inimioară, de guriţă şi de calde sărutări, ca în *tango*-urile moderne, însoţite de vibrarea sensuală a banjo-ului şi de glasul gâtuit de emoţie al *diseur*-ului languros? Bine'nţeles, nu lipseşte — corectiv indispensabil — concesia făcută realismului brutal şi vulgar:

Ah, te ador, Manina,
Când ochii tăi de vis, îmi
tulbură lumina.
Sub stelele de sus,
Pe pajiştea cu flori cum alte
nu-s,
Vreau să sărut guriţa-ţi
vrăjitoare
Şi trupul mic prelung să
se'nfioare, —
Să fii a mea, acolo...

Lăsând la o parte „guriţa-ţi" (care chiţcăie în mijlocul versului ca un pui de şoarece), chestia cu trupul mic şi înclinarea evidentă spre exhibiţionism erotic, — ce diferenţă există între tango-ul acesta (vorbesc de fond, căci forma diferă destul, şi nu în avantajul lui) şi vechea romanţă din tinereţa bunicilor noştri:

Luna doarme argintoasă
Peste dealuri şi câmpii?...

Iată un început de cântec:

Sub balcon, în fiecare sară,
Am ascultat un cântec de
iubire...

Şi iată altul:

Sub balcon am vrut să-ţi cânt
o serenadă,
Cea dintâi şi cea din urmă'n
viaţa mea...

Fără melodie şi fără acompaniament, cine-ar putea ghici: care din două e tango-ul modern şi care-i şansoneta „romantică" de pe vremuri?

●

Păstrat astfel în rezervă, odihnit, romantismul revine cu încetul. Deocamdată, s'a insinuat în moda feminină. Rochiile moderne au tendinţa să devie romantice. In loc să indice, brutal şi precis, cum făceau până mai eri, — se mulţumesc să evoce, ca odinioară, cu discreţie. Linia e mai fantezistă, mai individuală, mai... poetică. Se încearcă un compromis. Dar compromisurile de nici un fel nu durează, chiar când sânt necesare; mai ales când e vorba de modă şi mai ales acum, când lumea e aşa de lacomă şi de grăbită să trăiască şi să moară.

Moda feminină fiind o precursoare a celei literare (cu antene mai delicate, femeile prind din văzduh direcţiile abea sezisabile ale curentelor), — vom deveni romantici. Şi cum ne place să depăşim puţin măsura de dragul originalităţii, Dumnezeu ştie până unde o să mergem cu romantismul cel nou, şi în literatură, şi în viaţă! De altfel, s'au şi înmulţit sinuciderile din dragoste. *Werther* se răzbună, de ciudă că nu-l mai ceteşte nimeni. Şi-şi îngădue şi ironii. Junele sportiv îşi leapădă mănuşile de box şi, înainte de a-şi trage un glonte în tâmplă, scrie iubitei o scrisoare sentimentală dar... agramată, de ţi-e mai mare ruşinea s'o ceteşti.

Dar literatura epistolară romantică de azi, nu e totdeauna de proastă calitate. Reproducem mai jos două scrisori autentice, scrise de femei şi, încă, de profesioniste ale amorului, una de la Toulouse, alta dela Paris. Fiind vorba de cocote, de întreţinuţi şi de pungaşi, romantismul lor e amestecat cu un pic de vulgaritate şi de cinism, specific mediului. Dar tocmai această vulgaritate şi acest cinism, aflându-se aici la locul lor, nu fac decât să sporească valoarea delicată a sentimentelor.

Iată prima, trimisă unui om „du milieu" — din tristeţa sumbră a unui spital de femei:

Spitalul de la Grave

Dragul meu Pierrot,

Mă simt mai bine, dar încă nu pot eşi de aici. Trebue să mai stau vreo lună. Am încă febră, dar am început să mănânc. Sunt slabă şi fără putere, căci injecţiile îmi fac rău.

Scrie-mi, dragostea mea. Dacă ai şti cum tremur de fericire când îţi recunosc scrisul pe plic! Trimete-mi şi o bucăţică de pânză, cât de proastă, o simplă cârpă. Ca să am ce coase, — că-i aşa de lungă vremea! Uneori cânt încetişor cântecele pe care le cântam amândoi: *Bar du Faubourg, La maritime...* Dar după ce cânt, îmi vine să plâng.

Vino să mă vezi. Adică vorba vine! Sună la uşa de pe strada Réclusane. O să-ţi deschidă portarul. Intreabă-l unde-i sala Sainte-Madeleine; o să-ţi arăte. O să vie o infirmieră să ia ce mi-ai adus. Tu să te uiţi la stânga: ai să mă zăreşti la geamul ferestruicii... Marţi la trei, — nu-i aşa, Pierrot? Te aştept. Şi o să fiu aşa de fericită să te văd o clipă!

Pierrot, trebue să-ţi spun ceva. A venit aici, de eri, Şchioapa. Au găbjit-o şi pe ea! Şi mi-a spus că te-a văzut Duminică sara într'o cafenea cu alta... Pierrot, să ştii că mor dacă mă înşeli. Nu se poate să-ţi iei tu altă femee, în vreme ce eu zac aici şi sufăr pentru amândoi!

Ştiu că ai nevoe de bani. Dar peste o lună scap, Pierrot. Fii cuminte, nu te înţelege cu alta şi nu fă nici o prostie ca să scoţi bani. Mai de grabă împrumută de pe la prietenii tăi, spune-le că le dau eu banii îndărăt, îndată ce *mă apuc de lucru...* Pot să aibă încredere în mine, doar mă cunosc, ce dracu!

Pierrot drag, vino Marţi. Ai să mă vezi pe ferestruică, palidă, slabă. Dar o să-ţi zâmbsc, Pierrot, şi or să mi se umple ochii de bucurie, şi o să mi se umple inima de tine.

Micuţa ta,
Marta

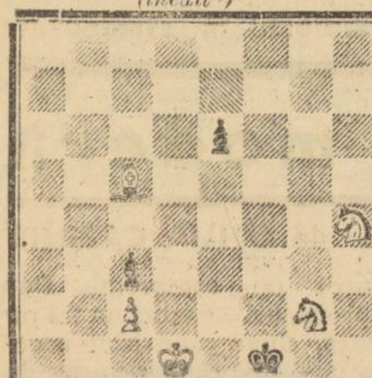
Iată şi a doua, adresată de o femee de stradă din Paris unui

Continuare din pag. II-a

CRONICA ŞAHULUI

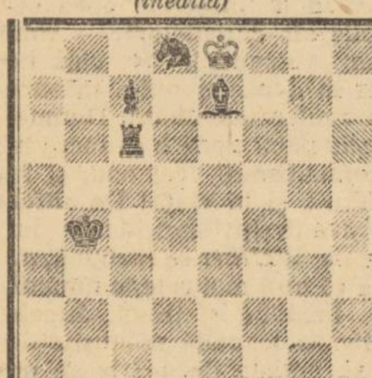
Adresa redacţei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21. Bucureşti 1.*

PROBLEMA No. 960
de **Hans Schaffer,** Wien
(inedită)

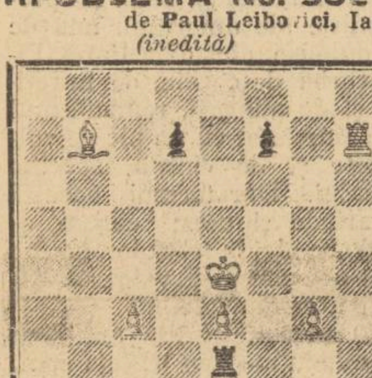
5 + 3 = 8
Invers ≠
Selbstmatt 4-er

PROBLEMA No. 961
de **Dr. A. van der Ven,** Arnhem
(inedită)

1 + 5 = 6
Ajutor invers 3 ≠
Gemeni: *a)* cu Tc6 la b8
b) cu Tc6 la b7
Hilfszüger—Selbstmatt 3-er
Zwillinge: a) *mit Tc6 nach b8*
b) *mit Tc6 nach b7*

RPOBLEMA No. 962
de **Paul Leibovici,** Iaşi.
(inedită)

6 + 3 = 9
Ajutor invers 4 ≠
(fără rege negru)
Gemen: Turnul şi Nebunul alb îşi schimbă locurile.
Längstzüger Selbstmatt 4-er
Zwilling: *Der weisse Turd und Läufer wechslen ibre Plätz.*

Concursul pentru campionatul Bucovinei de Sud pe 1936, *disputat la Rădăuţi de la 21 Noembrie până la 7 Decembrie 1935, s'a terminat cu victoria d-lui Dr. Andrei Delanoff, care a câştigat toate cele 13 partide juoate (100%!), obţinând şi titlul de maestru de şah din Rădăuţi. Urmează apoi Dr. V. Harth cu 11½ puncte, Kunstadt şi Tillinger cu câte 8.*

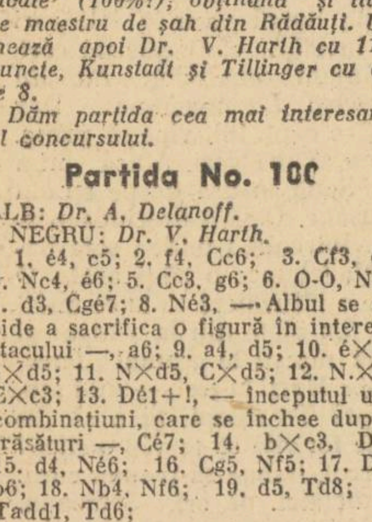
Dăm partida cea mai interesantă al concursului.

Partida No. 100

ALB: *Dr. A. Delanoff.*
NEGRU: *Dr. V. Harth.*

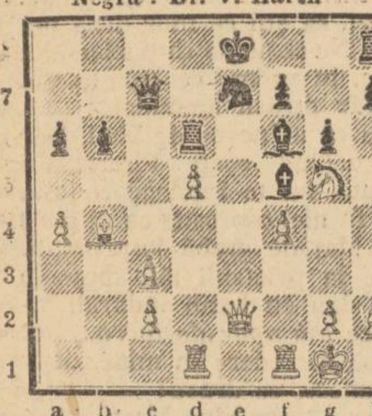
1. é4, c5; 2. f4, Cc6; 3. Cf3, d6; 4. Nc4, é6; 5. Cc3, g6; 6. O-O, Ng7; 7. d3, Cgé7; 8. Né3, — Albul se decide a sacrifica o figură în interesul atacului —, a6; 9. a4, d5; 10. é×d5, é×d5; 11. N×d5, C×d5; 12. N×c5, C×c3; 13. Dé1+!, — începutul unei combinaţiuni, care se închee după 8 trăsături —, Cé7; 14. b×c3, Dc7; 15. d4, Né6; 16. Cg5, Nf5; 17. Dé2, b6; 18. Nb4, Nf6; 19. d5, Td8; 20. Tadd1, Td6;

Situaţia partidei după a 20-a mutare a Negrului:
Negru: Dr. V. Harth

Alb: Dr. A. Delanoff

21. g4!, h6!; 22. g×f5, h×g5; 23. f×g5, N×g5; 24. Dé5!, Nf6; 25. D×d6, D×d6; 26. N×d6, C×f5; 27. Té1+!, Rd7; 28. Né5, N×é5; 29. T×é5, Tc8; 30. Tb1!, Rd6; 31. Té2, Rc5; 32. Td2, Td8; 33. Rf2, Cd6; 34. Rf3, Cc4; 35. Td4, Td6; 36. Ré4, Tf6; 37. Tbd1, g5?; — o greşală, care costă 4 timpi şi partida —, 38. T×c4+, R×c4; 39. d6, Té6+; 40. Rf5, Té8; 41. d7, Td8; 42. Td3, Rc5; 43. R×g5, Rc6; 44. Rf6, b5; 45. a×b5+, Negrul cedează. (Note de **L. Kunstadt, Rădăuţi**).

Termenul contestaţiilor la concursul nostru interaţinonal „in memoriam W. Pauly" a fost fixat de către conducerea turneului la 31 Martie 1936. Până la această dată — după ştampila poştei — vor fi primite toate contestaţiile, privitoare numai la incorectitudini şi anticipatori. Impărţirea premiilor are loc la începutul lunei Aprilie.

Unificarea!

Din nou, odată cu venirea noului an, activitatea şahistă reînvie, prin diferite concursuri, oranizate fie de **Federaţia Română de Şah,** fie de acel grup de disidenţi care au constituit **Federaţia Cercurilor de Şah din România.**

Fără discuţie că **Federaţia Română de Şah** deţine recordul în organizările sale, deoarece ea este un organ perfect disciplinat, cu o alcătuire internă omogenă. Deaceia campionatul inter-şcolar, organizat de această federaţie conducătoare a şahului. Dar acest concurs va fi o bfecmanifestaţii unice în analele şahului nostru. Auto-disciplina şcolarilor şi sobritatea matură, în care s'a produs acest concurs este un rezultat educativ, datorit în mare parte şahului. Dar acest concurs ca fi obiectul multor articole în rubrica noastră.

Afară de campionatul şcolar, **F. R. S.** va mai organiza în curând campionatul inter-cercuri, pe care îl anunţă cu mare amploare, precum şi alte campionate, culminând în campionatul naţional ce se va disputa la primăvară.

In acest timp grupul **„F. C. S. R."** se agită puţin, organizând şi el un campionat interesant, numit campionatul Capitalei, care se dispută între **Herland, Erdély, Taubmann, Wechsler, Dr. Proca, Dr. Boilă, Mendelssohn,** etc.

Campionatul are loc Duminică dimineaţă şi Miercuri seara în saloanele „Union".

Lipsit de combativitate aprigă a unui veritabil concurs pentru un titlu, acest match este doar un simplu antrenament pentru nişte şahişti eminenţi, dar nedisciplinaţi! Şi cum şahul are la bază o puternică doză morală, în care intră şi disciplina, aceşti „maeştri", — printre cari regretăm că se găseşte şi **Erdély,** — nu fac parte din forul superior al şahului românesc, **Federaţia Română de Şah,** condusă de d-l **Cristian Leu.**

Vina nu o poartă numai acei cari se găsesc în afară de cadrele organizaţiei ci şi Federaţia, care n'a susţinut să-i apropie.

Trebue odată făcută o Federaţie care să cuprindă pe toţi acei cari joacă şah şi locuesc în statul român.

Federaţia Română de Şah trebue să fie un organism puternic, pe care să nu-l submineze elemente **externe.**

Federaţia Română de Şah trebue să cuprindă în sânul ei pe toţi cetăţenii români care au cea mai mică noţiune de şah, în afara urii de rasă sau de clasă care n'au ce căuta aici.

Nu trebue neglijat nici tineretul, care constitue rezerva de mâine a şahului nostru naţional, dar nici maeştrii de azi, fruntaşii şahului (în majoritate, ei nu fac parte din **Federaţia Română de Şah**), care constitue trecutul şi prezentul necondiţionat al acestei discipline în ţara noastră.

Federaţia Română de Şah, care, şi-a luat misiunea să conducă organizarea Olimpiadei Mondiale ce se va disputa în ţara noastră, în 1938, trebue să fie definitiv închegată până atunci, unită şi formând un bloc compact în jurul preşedintelui ei. Şi noi nu vedem alt preşedinte decât pe d. **Cristian Leu.** Este omul care a depus o muncă zi de zi pentru triumful şi afirmarea şahului românesc peste hotare. In mare măsură, d-sa a reuşit. Şi pentru complectarea şi ducerea la capăt a acestei munci, d. **Leu** este cel mai indicat s'o conducă. El este cel mai activ preşedinte din câţi au avut şahul românesc vreodată. Ne-a dovedit aceasta, exceptionala acţiune condusă de 2 ani încoace de d-sa. Ne-a dovedit acest lucru, afirmarea noastră la Olimpiada din Varşovia; ne-a dovedit-o prin campionatul şcolar ce se dispută într'un fast occidental.

Dar d-l **Cristian Leu** trebue să fie secondat în opera sa de toţi fruntaşii şahului; şi de **Erdély,** de **Wechsler,** de **Taubmann,** de **Dr. Proca,** de **Mendelssohn,** etc. Sunt elemente de-o mare valoare în şah şi cari trebue să renunţe la chestiuni personale în faţa intereselor şahului românesc; deasemeni d-l **Leu** trebue să renunţe la vechile sale principii, la rassismul ce-l propaga odată şi de care avem convingerea că s'a lăsat, precum şi de adversităţile personale.

...Şi facem aceste mărturisiri, reluăm acţiunea noastră pentru unitatea şahului la noi în ţară, odată cu venirea în ţară a d-lui locotenent comandor I. Gudju, **dela care toţi şahiştii români aşteaptă să ia iniţiativa. Şi suntem convinşi că acest om integru nu se va lăsa mult timp aşteptat...**

Ii cere aceasta **ŞAHUL ROMÂNESC!**

D. N.

CORESPONDENŢA

D. Văgăi este rugat să ne trimeată adresa exactă spre a i se expedia premiul câştigat.

PAUL I. NEGREANU
DR. L. LAZARUS

Actualităţi Ştiinţifice

Radioctivitatea şi alimentele

Corpul omenesc a fost adesea comparat cu o maşină. O maşină însă cu un foarte slab randament, întrucât combustibilul — hrana — este rău utilizat în procesul digestiei, energia recuperată din alimente reprezentând un procent relativ mic din energia totală conţinută în ele.

Din cercetările recente, rezultă că nu „maşina omenească" este defectuoasă, ci „combustibilul" acestei maşini este folosit în general în condiţiuni improprii. Totuş, în anumite împrejurări, randamentul poate fi sporit printr'un tratament adecvat al alimentelor.

Astfel, savantul german, profesorul Bickel, expunând cafeina — principiul alimentar bine cunoscut — acţiunii radio-active a unor unde foarte penetrante, a reuşit să modifice structura intimă a cafeinei, transformând-o într'un produs mult mai digestibil...

Această descoperire e destinată să extindă considerabil orizonturile medicinii alimentare.

Un mijloc de protecţie contra gazelor

Savantul sas Oberth, celebru prin invenţia rachetelor destinate călătoriilor interplanetare, a realizat de curând o nouă invenţiune senzaţională. E vorba de un mijloc de protecţie împotriva gazelor. Profesorul Oberth a pornit de la principiul că în orice local închis se poate creia o apărare împotriva gazelor, atunci când presiunea atmosferică interioară este mai puternică decât presiunea cu care au fost lansate gazele din afară.

In cazul unui atac cu gaze, e suficient să introducem aer comprimat în încăperea, în care încep să pătrundă gazele asfixiante. Efectul este expulzarea emanaţiunilor toxice.

Radiotelefonul automat

Idealul radiotehnicei este realizarea „radiofonului de buzunar". Un aparat de emisie şi recepţie, suficient de mic pentru a putea fi introdus în buzunarul vestei, şi cu un randament atât de extraordinar, încât să permită, cu o minusculă baterie uscată, radiocomunicaţii secrete cu orice puncte de pe glob, iată visul pe care-l mângâie amatorii de radio, în frunte cu genialul inventator al T. F. F., Marconi!

Deocamdată, fără să se fi atins acest desiderat, s'a ajuns totuşi la o realizare, care marchează un însemnat progres. E vorba de o invenţiune, datorită unui technician italian, inginerul Mastini, un aparat ingenios denumit „radiotelefonul automat" şi prezentat de curând la expoziţia inventatorilor din Turin.

Invenţiunea, care e pe cale să iasă din faza experimentală, oferă fiecărui abonat la reţeaua telefonică posibilitatea ca atunci când e plecat de acasă şi se găseşte pe stradă sau într'un vehicul oarecare, să rămâie totuşi în legătură cu oricine ar dori să-l cheme la telefon.

Aparatul are dimensiuni destul de reduse, pentru a putea fi purtat cu uşurinţă în drum. In momentul când numărul telefonului fix de acasă este chemat, purtătorul este înştiinţat printr'un bâzâit caracteristic sau prin soneria clopoţelului montat în aparatul portativ. Cu ajutorul acestui dispozitiv se poate răspunde chemării şi vorbi cu partenerul, la fel cum am face-o cu un obicinuit aparat telefonic.

Iată cum funcţionează aparatul inginerului Mastini: Plecând de acasă, vom avea grije ca la obicinuitul telefon fix să anexăm un grup special radiofonic, alcătuit dintr'un post receptor şi unul emiţător. Imediat ce numărul nostru e chemat de un telefon urban sau interurban, impulsurile electrice, care în mod obicinuit fac clopoţelul să sune sunt transmise automatic staţiei de radio. La rândul ei, această staţie le retransmite mai departe, sub forma unor unde electrice de o anumită lungime, aparatului portativ pe care-i aveţi asupra dv. şi care vă anunţă chemarea printr'un sunet caracteristic. Convorbirea odată terminată şi microfonul montat pe cârligul lui, legătura e întreruptă automat.

In locul sticlei

Laboratoarele britanice ale marei societăţi industriale „Imperial Chimical Company" au pus de curând la punct o nouă substanţă, absolut transparentă, ale cărei însuşiri remarcabile o fac mult superioară sticlei obicinuite.

Noua materie denumită „perspex" este incasabilă, foarte rezistentă, perfect elastică, având o greutate specifică cu 50% mai mică decât aceia a sticlei.

In ceeace priveşte compoziţia „perspex-ului, inventatorul o ţine secret. Se ştie numai că elementele necesare fabricaţiei sunt extrase din cărbune, apă şi aer.

Intre numeroasele domenii de aplicaţiune ale acestei invenţiuni, trebue să citām în primul rând aviaţia, întrucât carlingele de avion pot fi confecţionate în cele mai bune condiţii cu „perspex".

Aeroplanele, care folosesc această substanţă, sunt cele mai indicate pentru aviaţia militară, deoarece o carlingă în „perspex", fiind perfect transparentă, constitue un excelent post de observaţie.

ING. I. S.

Romantism modern

Urmare din pag. I-a

deţinut, viitor deportat în Guyana:

Adoratul meu Marcel,

Cât am plâns cetind scisoarea pe care mi-a adus-o fratele tău! Nu pot să cred că judecătorii au să fie aşa de aspri cu tine. Imi spui că eşti sigur că vei înfunda ocna pe opt sau zece ani, că au să te deporteze, că n'ai să te mai întorci de-acolo — şi că numai pentru mine, dragul meu, ai făcut tot ce-ai făcut. Ai vrut să mă ai numai pentru tine... Ca să scap eu de viaţa asta păcătoasă, ai dat tu lovitura. Ş'acum, uite...

Marcel, ascultă-mă, fără să te superi. Mi-am reluat meseria. Nu mai aveam nimic, şi vroiam să-ţi plătesc avocatul şi să-ţi trimit bani în închisoare. Trebuia... Iţi jur că mi-a fost greu. Când îmi venea să plâng, trebuia să zâmbesc şi să fiu drăguţă cu clienţii. Dar, cu atât mai rău pentru mine! Mi-am biruit amarul, mi-am adunat curajul — şi am răzbit. Am şi pus ceva bani la o parte. Fac economie şi mă lipsesc de toate, numai să pot să te urmez pe tine *acolo*.

Să ştii că printre băeţi, sânt şi unii care nu-s de treabă. Coco, Gaston-le- le Coiffeur, Henri-la- Musique, — nişte porci! Vroiau să pue mâna pe mine. Imi spuneau: — Omul tău, proasto? Nu vezi că s'a isprăvit cu el? Ia-ţi altul, că ai de unde...

Lui Coco, fiindcă stăruia şi nu-mi da pace, i-am răspuns:

— Ai nevoe de bani? Fă şi tu ca Marcel. Ia-ţi-i singur!

Dragă, am să vin la proces. Sunt tare. N'am să ţip când s'o da sentinţa. Am să mă uit la tine şi am să-ţi trimit o sărutare. Aşa. Şi tu ai să'nţelegi că femeea ta e tot a ta. Am bani. O să te-ajut să evadezi. Doar n'am să te las eu să te chinueşti acolo, sub soarele acela care ucide... Şi o să mai fim încă fericiţi, tu şi cu mine...

A ta mereu, în bucurie ca şi în durere.

Lucienne

●

N'am avut la îndămână astfel de scrisori, în româneşte. Poate găseam, dacă aş fi căutat. Dar probabil că nu le-aş fi putut reproduce... Deosebirea de formă ar fi fost cam aceea care se observă între două cântece, foarte cunoscute, — unul franţuzesc şi celalt de-al nostru, neaoş lăutăresc, exprimând amândouă, în fond, acelaş lucru. Versiunea franceză zice:

Parlez-moi d'amour,
Redites-moi des choses tendres...

Iar românul se'ncruntă, izbeşte paharul gol de scândura mesei şi geme amarnic:

Cântă-mi, să uit dragostea
Care mi-a fript inima,
Cântă!...

OTILIA CAZIMIR

Concertul corului „Dana" la Bucureşti

La sfârşitul lunei acesteia, corul „Dana" va da un concert la Ateneu, în Bucureşti.

După triumfalul succes pe care aceşti formidabili cântăreţi l-au avut în Germania şi în Rusia, fără îndoială că şi la noi vor culege aplauze nesfârşite.

Cronica sportivă

Săptămâna trecută a aparţinut hockeyului pe ghiaţă. Campionatul naţional, care a fost câştigat de proaspăta formaţie „Bragadiru" a dovedit că progresele realizate de sportul pe ghiaţă sunt substanţiale; cu puţini ani în urmă, o asemenea competiţie ar fi fost aproape o pură formalitate, care ar fi consacrat oficial de campion, Telefon-Clubul. Anul acesta însă, lupta s'a dat între adversari de forţe destul de apropiate ca valoare, pentruca lupta să fie plină de peripeţii, şi rezultatul nu tocmai previzibil.

Surpriza mare a competiţiunii a constituit-o înfrângerea Telefon-Clubului în semi-finală. Explicaţia acestui insucces trebue căutată întâi în ordinea morală a cauzelor. Deia începutul matchului telefoniştii s'au resimţit de efectele debilitante ale unei „lupte intestine"; aceasta în familie are întotdeauna urmări proaste şi foştii campioni au păşit pe terenul de joc văduvi de voinţa de a învinge. Pentru a desorganiza un moral deja lipsit de entuziasmul aducător de victorie, nu trebue mult; un incident, o decizie discutabilă, ajunge; e tocmai ce s'a întâmplat: de pe aripa stângă, Brasche se strecoară, trece pe Buia şi izbuteşte să marchaze primul goal al jocului pentru telefonişti. Dar arbitrul (al părţii opuse a terenului) declară că nu se acordă punctul fiindcă lemnăria terenului se deranjase într'un loc depărtat de poartă cu vreo douăzeci de metri! De ce l-a deranjat lemnăria pe arbitru exact în momentul când s'a marcat goalul, pentru ce unele erori de apreciere ale aceluiaş arbitru se nimereau a fi agreabile berarilor, în fine pentru ce a fost menţinut arbitrul de F. R. H. G. deşi fusese recuzat de Telefon-Club sunt întrebări care vor rămâne fără vreun răspuns limpede articulat, dar care strecoară îndoiala şi micşorează prestigiul victoriei.

Fapt este că incidentul neacordării unui goal corect, a risipit moralul telefoniştilor; Bragadiru, care până atunci avusese o tactică de espectativă armată, trece la contraatac cu multă hotărîre şi Gică Buia, dela 25 metri trage la poartă; Sprencz prinde cu mâna, dar emoţionat probabil, aruncă puckul în plasă. Acest ultim şi nenorocos gest pecetlueşte soarta matchului; calmul, sângele rece, atacul judicios deslănţuit au trecut în întregime la berari; telefoniştii nu rămân decât cu nervozitatea şi panica, ambele generatoare de greşeli tactice; ultima, care i-a mai costat un punct, a fost scoaterea portarului din poartă şi trimiterea lui pe linia de atac; procedeul acesta de technică canadiană e bun în principiu şi dă rezultate atunci când e aplicat în momentul oportun; telefoniştii l'au mai aplicat odată la Cernăuţi şi atunci a reuşit. Anul acesta însă, recurgerea la această tactică desperată era mai mult fructul nervosităţii decât al spiritului ofensiv; în primul rând pentrucă a fost introdusă în joc mult prea devreme. Cu dribleuri de calitatea pe care-i are Bragadiru, lucrul era foarte periculos şi confirmarea nu s'a făcut aşteptată: Cantacuzino reuşind să treacă la un singur adversar, a putut marca al doilea punct şi să consolideze astfel victoria.

Calificaţi acum pentru finală, „dracii roşi" au înfruntat echipa „Dragoş-Vodă" din Cernăuţi pe care au învins-o cu 3-2, după un match de toată frumuseţea. In faţa unei asistente de peste 1500 de spectatori, echipele finaliste au desfăşurat un joc de o rară calitate technică şi de o perfectă ţinută sportivă. Nimic n'a lipsit acestui match frumos şi nici o umbră nu întunecă succesul noulor campioni naţionali. Bragadiru a câştigat pe merit şi bună dreptate, şi au făcut cea mai bună partidă a lor din întreg sezonul. Invinşilor deasemeni nu li se pot aduce decât elogii; comportarea lor nu numai în acest match, dar în decursul întregei competiţii, a fost perfectă şi se poate spune fără exagerare că dintre primele noastre echipe, e poate cea mai bine înzestrată şi ca talente şi ca concepţie de joc. Nu trebue deasemeni pierdut din vedere că faţă de echipele Capitalei, acea a Cernăuţului a fost serios handicapată de lipsa unui antrenament mai intensiv, fiindcă la Cernăuţi n'a fost ghiaţă şi patinoar artificial nu există.

Era de aşteptat ca finala campionatului să fie prilej de joc dur, violent, pasionat, dominat exclusiv de voinţa de-a învinge. Totuşi, spre marea plăcere a spectatorilor, matchul a fost de o neaşteptată spectaculozitate şi de o puritate clasică. Dacă se mai adaugă şi împrejurarea că situaţia s'a menţinut, cu alternări, nedecisă până în ultimele 5 minute de joc, se va înţelege uşor, interesul pasionat al partidei şi succesul desăvârşit pe care l'a repurtat în faţa publicului.

Prima repriză a fost cea mai însufleţită şi a avut cel mai bun randament, căci s'au marcat trei puncte. Deşi iniţiativa operaţiilor o are mai mult Bragadiru, totuşi primul punct e marcat de cernăuţeni; Tomovici, în minutul 12, face o incursiune personală, se apropie de poartă dar fiind împiedicat de a trage, ocoleşte, revine pe partea cealaltă şi reuşeşte să marcheze. Răspunsul nu se face aşteptat; Rabinovici izbuteşte să pătrundă pe aripa stângă şi de-acolo centrează precis lui Cantacuzino care reia direct cu o măiastră lovitură de crosă şi obţine egalarea. In fine, după schimbarea liniilor de atac şi cu puţin înainte de sfârşitul reprizei, Sadovski pătrunde prin apărare şi cu un shoot extrem de tare marchează al doilea punct pentru Bragadiru.

Repriza următoare e o luptă care rămâne sterilă; „Dragoş-Vodă" atacă şi munceşte enorm ca să obţină egalarea, dar nu reuşeşte; pe de altă parte nu se poate imputa berarilor o tactică de exclusivă apărare şi menţinere a avantajului câştigat; atacurile lor sunt destul de frecvente, şi nici incursiunile personale ale lui Cantacuzino şi Sadovsky n'au lipsit. In general dominarea s'a afirmat din partea cernăuţenilor şi duritatea jocului a avut de consecinţă penalizarea multor jucători.

In ultima repriză, spectaculozitatea jocului revine; lupta se menţine iute, animată şi Dragoş Vodă obţine mult dorita egalare: profitând de faptul că atenţia lui Flueraş era momentan ocupată cu un jucător căzut în preajma porţii, Suck trage din mijlocul terenului şi marchează. Sunt numai puţine minute de joc şi matchul e nedecis; se poate lesne închipui tenziunea la jucători ca şi la spectatori; dar ea nu durează mult. De pe tuşe, Andrei Bărbulescu trage dintru'n unghiu foarte dificil şi trimite în plasă cu un shoot de perfectă frumuseţe. Victoria, ultimă, definitivă şi valabilă un an întreg e a clubului Bragadiru, campion naţional.

Despre jucători nu se pot spune decât vorbe bune. Ambele echipe s'au dovedit fără goluri, bine închegate, luptând frumos şi cu o combativitate care se acomoda cu regula şi spiritul jocului. Totuşi, trebue făcută menţiune specială de Cantacuzino şi Sadovsky dela învingători precum şi de Panevka (cel mai abil atacant român şi Tomovici, dela învinşi.

Arbitrajul, cam „aşa şi-aşa".

GRIMAN

— Heda Stern expune pentru prima oară, lucrări le sculptură în sala Mozart dela 23 Februarie până la 14 Martie.

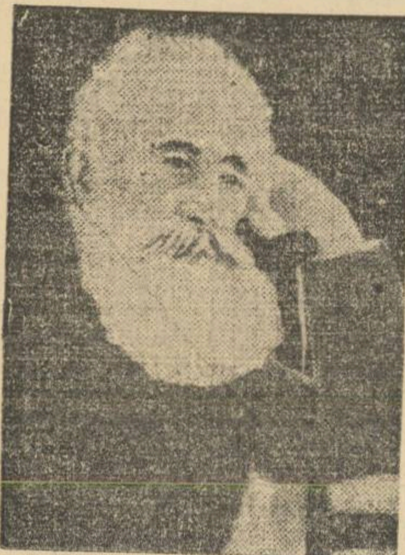
„Independentul" teatru de păpuşi

Centenarul nașterii lui Hasdeu

Născut în Basarabia, format în cultura polonă, după ce a trecut prin liceul rus în Kișinău, dezertând din armata rusă în urma unui scandal, neputându-se adapta nicăiri, nici disciplinei, nici haosului, nici despotismului, nici anarhiei, Bogdan Petriceicu Hasdeu, este una din figurile cele mai originale, mai vii, mai fanteziste, mai plină de neprevăzut, mai bogată în însușiri de calitate și în lipsuri surprinzătoare, ale literaturii noastre.

A trecut ca o vijelie prin puținele noastre instituții de cultură abia înjghebate, izbucnind pretutindeni ca o forță imensă, prea comprimată, care nu-și găsește canalizare regulată nicăeri, se ridică în vârtejuri spulberate, spre a cădea asupra sa însăși, învinsă de propria-i forță sălbatecă.

Natura aceasta bogată, stufoasă, nestăpânită și conștientă de puterea ei spontană, se revarsă întreagă în romanul său „Ursita", care de fapt nu este roman, pentru că nu se organizează în unitatea de viață, cerută de o operă vie, ci rămâne sub forma amestecată și haotică a unei exteriorizări fără control, a unei înșirări de episoade fără legătură, a unor divagații și digresii strălucitoare și interesante în sine, dar informe, fără de consequență, fără continuitate și fără încheere.

BOGDAN PETRICEICU HAȘDEU

Subiectul scos din Istoria Moldovei dela finele domniei lui Ștefan cel Mare și a fiului său Bogdan, este redat într'o învălmășeală de războaie, lupte și personagii în care cititorul nu se mai regăsește. Apoi în mijlocul acestora, strălucind ca niște pietre scumpe frumos șlefuite, descrieri și evocări istorice, spirit, ironie și humor, anecdotă și glumă.

Se explică în mod foarte firesc, adânca și neîmpăcata aversiune a unei asemenea personalități, pentru „Junimea", care nu reprezintă pentru acest spirit nedisciplinabil, viu și clocotitor, de cât atitudinea măsurată în miligrame a personalității lui Maiorescu, exagerată până la exasperare, în ochii acestui geniu spontaneu, de imitația pretențioasă a tuturor celorlalți pigmei din jurul său.

Ar fi însă o mare greșală dacă am confunda opera intelectuală a acestei mărețe inteligențe, cu producțiile sale literare, fie chiar și cu *Răzvan și Vidra*, pe care nu le putem privi de cât ca niște derivative ale clocotitorului său temperament, a personalității sale formidabile, ce nu-și putea găsi un cadru de proporțiile sale și o realizare în lumea din vremea sa.

Fără a insista asupra lui „Ion Vodă cel Cumplit", care este nu numai o operă literară de valoare, ci și o operă de construcție sufletească și evocare istorică, ce ar putea servi de model și astăzi monografiei istorice, în spațiul restrâns ce ne este îngăduit, ne vom opri mai mult asupra tendinței sale de sinteză a tuturor aspectelor în care se fragmentează de obiceiu Istoria.

Luând ca punct de plecare constituirea unei „*Archive istorice a României*", în care nu numai a adunat documente rare și prețioase, în diferite limbi (căci era un mare poliglot), dar le-a și valorificat prin spiritul său de o critică infailibilă, și-a creiat și o metodă proprie de cercetare și utilizare a acestor documente, precum și o concepție a Istoriei, valabilă fală de spiritele cele mai exigente din ziua de azi. Istoria este, după această concepție, în parte știință, în parte artă, „divinație", intuiție. Prin aceasta el satisface cererile spiritului celui mai pretențios al vremii noastre, al lui Valéry, care așteaptă de la istorici adevărați „răsturnarea valorilor tradiționale acordate numai evenimentelor scenice, punând accentul pe evenimente mai obscure, dar a căror importanță nu se reliefează de cât cu timpul, probată de evenimente ulterioare".

Prin acest imponderabil legile Istoriei, care nu se pot confunda cu legile determinismului științific, exprimă un adevărat „intuit", ceiace Hasdeu numește *spiritul* Istoriei. Ca și când ar fi cunoscut părerile lui Valery, spiritul ascuțit al lui Hasdeu afirmă, cu atâtea zeci de ani înaintea subtilului cugetător, strânsa legătură dintre soarta omenirii și sentimentul care se păstrează conștient sau inconștient, în sufletul nostru despre valoarea preponderentă a valorilor spirituale.

Bogdan Petriceicu Hasdeu a înțeles rolul „*ordinei faptelor*" care corespunde, ilustrează și punctuează dezvoltarea secretă a unui spirit colectiv. „*Critica Istorică*" a acestui spirit viu și pătrunzător este, de altfel, plină de considerații actuale, când vorbește de „divinația" ordinei armonioase a lumii, sub aparența confuză a faptelor", de acea armonie generală, universitatea organică a vieții istorice, de acea concepție spirituală în mijlocul preciziunilor stricte privitoare la condițiunile reale: geografice, fizice, economice și politice, ale României.

El pretinde istoricului o atitudine morală față de evenimentele pe care le evocă, ceiace și Paul Valéry urmărește a găsi la istorici, pentru a le da atenția cuvenită. Este în adevăr extraordinar cu ce scrupulozitate, cu ce meticulozitate și metodă științifică utilizează el vasta sa erudiție în serviciul concepției sale istorice, atât de largă, de bine articulată în părțile ei componente spre a corespunde complexității sintezii sale în Istoria noastră.

De pe urma sa, alături de concepții grandioase, găsim migăloase restaurări de texte, verificări de documente, argumentări de o subtilitate uimitoare, hipoteze ingenioase, care dovedesc puterea cugetării și elanul imaginației sale, care-l fac să conceapă Istoria ca pe un tot care se răsfrânge în fiecare fapt sau epizod și nu ca pe „un fragment".

El inaugurează multe metode de cercetare și căi noi, pentru descoperirea urmelor istorice în fenomenele limbistice. Astfel sunt cercetările sale despre influența bogomilismului asupra celor mai vechi texte literare, din care se poate urmări propagarea și răspândirea unor idei eretice în unele elemente orale ale literaturii orale populare. Studiile, deci de folklor și literatură comparată își pot socoti începutul dela el.

De asemenea și concepția ace-

lui dicționar de proporții colosale în care fiecare cuvânt își are, ca să zicem așa *biografia*, alcătuită din material strâns prin anchetă, prin chestionarul adresat preoților și învățătorilor din toate regiunile locuite de români, precum și din elementele adunate din textele vechi, manuscrise, documente, ca și din literatura nouă.

A lucrat la el 11 ani, neproducând decât 4 volume până la cuvântul bărbat. Despre „fiecare cuvânt a scris o întreagă monografie, tratând originea, desvoltarea istorică a înțelesului de azi, formele dialecticei", zice d-l *Lucian Predescu*, în prețioasa sa călăuză „Istoria Literaturii Române", care prezintă „en raccourci", vederi juste și coprinzătoare asupra operei acestui Titan.

Etimologicum magnum Romaniae (1887-98) a fost continuat de profesorul, savantul și muncitorul inteligent care a fost *Alexandru Philippidi*, apărând astăzi sub direcția d-lui profesor *Ovid Densusianu* „*Titan*" este fără îndoială epitetul ce i se cuvine lui Bogdan Petriceicu Hasdeu și pentru concepțiile sale mărețe și pentru puterea de creație, ca și pentru imensa sa putere de muncă.

Ca toate marile spirite creatoare și mai ales ca acele spirite dotate pe lângă inteligență, cu o mare putere de viață și de temperament Hasdeu este un humorist. Humorul său izvorăște în mod spontan și are mai ales caracterul de joc, sport, dorință de a păcăli pe alții, dar și caracterul ironiei unei cugetări superioare care prinde contrastul efortului spiritului și imposibilitatea de a cuprinde și a pătrunde veșnica taină a necunoscutului. El este primul și poate cel mai autentic metafizician român, care a făcut adânci și interesante reflecții, hrănite de numeroase izvoare străine, asupra marilor întrebări ale metafizicii, în lucrarea sa „Sic Cogito", ca și în acea intitulată „Dumnezeu".

Hasdeu este, poate, figura cea mai măreață a literaturii noastre în comparație cu epoca în care s'a înălțat.

I. S.

B. P. Hasdeu

Nu cunoaștem data exactă a nașterii lui B. P. Hasdeu. El însuși pare a nu fi fost sigur. In 1863, într'un proces la Iași, întrebat de judecător despre locul, anul, luna și ziua nașterii, a răspuns: „Cristinești, lângă Hotin, 1836, Februarie 16", dar în cartea lui Zamfir C. Arbore „Basarabia în secolul al XIX-lea", se dă anul 1838. Care din cele două date ar trebui ținută în seamă? Mai răspândită în publicațiile de specialitate este declarația făcută de scriitor în 1863: 16 Februarie 1836. De aceia și facem comemorarea astăzi.

B. P. Hasdeu s'a impus prin știința lui în primul rând. Operele-i filologice și istorice sunt pline de fapte. Fiece pagină ne uimește prin materialul adus în discuție. „Istoria critică a Românilor" ca și „Etymologicum Magnum Romaniae" sunt modele în această privință. Și tot astfel celelalte opere. I-au stat într'ajutor nu numai pasiunea lui de lucru, dar și numeroasele limbi pe care știa să le vorbească, să le scrie, sau numai să le utilizeze: limbile sanscrită, elenă, latină, slavă, rusă, poloneză, sârbească, bulgărească, engleză, germană, franceză, română. In totul, 26 de limbi, crede d. Liviu Marian, profesor din Chișinău, care s'a ocupat mai de aproape de personalitatea scriitorului.

In familia sa era dealtfel tradiția poliglotismului: bunicul lui știuse 7 limbi, iar tată-său 11. Cu ajutorul atâtor limbi a străbătut știința europeană în specialitățile lui și a ridicat nivelul științei românești.

In „Istoria Critică", unde aruncă atâta lumină în întunericul care învăluia atunci începuturile statului muntean, studiază și „întinderea teritorială" de pe vremuri și „nomenclatura", dar și „acțiunea naturii asupra omului" și cauzele care mărginesc această acțiune: gintea, instituțiunile și oamenii mari. Studiază natura Munteniei în timpurile lui Herodot, istoricul elen, ale lui Ovidiu, poetul roman exilat la țărmurile Mării Negre în Muntenia și ale timpului când s'a format limba românească.

In „Etymologicum Magnum", în momentul când renunța la continuarea acestui vast dicționar, consacră volumul al IV-lea de 286 pagini mari, chestiunii atât de discutate și pasionante a lui Negru Vodă, cu aceeași stăpânire a problemei și a fețelor ei, precum și a materialului produs până atunci.

„Etymologicum Magnum Romaniae" este un dicționar unic. Cuprinde numai litera A, iar din litera B numai până la cuvântul „bărbat"; totuși fiecare cuvânt discutat formează un studiu aparte, care interesează prin el însuși, fiindcă ne este prezentat în legătură cu ideia și ființa ori lucrul pe care-l exprimă, cu istoria și cu reflexele lui în literatura populară.

Cuvântului *Albină* îi consacră 6 pagini (și paginile acestui dicționar sunt mari și scrise pe două coloane), indicând zicătorile, proverbele, credințele populare în legătură cu ea.

Cuvântului *apă* îi rezervă 16 pagini, arătându-ni-l în ghicitori, proverbe, datine și credințe și în legătură cu limba. La vorba *Argeș*, sunt două pagini pentru râu și opt pentru oraș și mânăstire. Pe zece pagini tratează cuvântul *așa*, pe șapte sunetele *ă* și *î*, pe șase sufixul *ăesc* din cuvinte ca *zăhăesc*, etc., pe opt pagini litera *b*. pe șase cuvântul *ba*, pe 28 *Basarab*, 27 *Basm*, 10 *Băc*, 12 *Bănat*.

La *Basarab* găsim istoria Basarabilor; la *basm*, toate teoriile despre formațiunea basmelor, la *Bănat* se ocupă de individualitatea dialectală a Banatului și apoi de cea teritorială, răscolind trecutul linguistic, ca și pe cel istoric. Se simte siguranța cu care mânuește istoria, filologia și literatura populară, nu numai ale noastre, dar și pe ale popoarelor europene și ale unora din Asia.

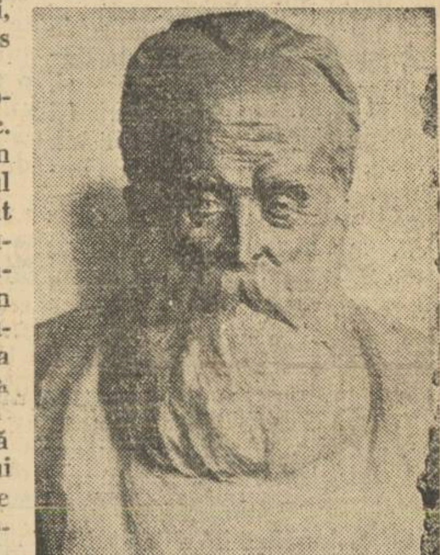
Scriitorii vechi sunt utilizați la fiece pas, cântecele populare snut date nu numai cu cuvintele, dar și cu muzica lor (vezi *Ardeleanca, Ariciul)*. La el istoria, filologia și folklorul merg la fiecare pas mână în mână.

La știință i s'a adăugat curajul părerilor. El a emis opinia, primită azi de toți, că Românii sunt nu numai Romani, dar și Daci. Contemporanii, pentru aceasta, l-au arătat drept vânzător de neam.

Dar Hasdeu a mers și mai departe. In aceiași vreme, când țineam să apărem numai Latini și ne interesam numai de partea latinească a culturii noastre, el a înfruntat din nou spiritul public, accentuând datoria de a cunoaște vechea noastră cultură slavă. Ajutat și de cunoașterea limbii slave vechi și a celor moderne el a început să tipărească revista „Arhiva Istorică" cu traduceri de acte și texte slavonești din vremea când în cancelariile domnești se scria în slavonește, după cum în cele din occident se scria latinește. Atunci abia au început să se cunoască mai temeinic decât după poveștile cronicarilor, cele mai strălucite epoci din istoria noastră: Mircea, Alexandru cel bun și Ștefan cel Mare.

Până la Hașdeu, învățații noștri se fereau de studiul actelor slavonești, blestemau literele cirilice, voiau să șteargă orice aducere aminte despre niște vremuri legate de altă cultură de cât cea latinească. Iar celor care reduceau preocupările numai la clasele conducătoare și la pătura de sus, B. P. Hașdeu le opunea interesul pentru păturile de jos, a căror limbă a pus-o la loc de cinste în studiile sale linguistice și în preocupările literare. Pentru el, studiul limbii însemna studiul cuvintelor, formelor și construcțiunilor vechi, dar cu deosebire al celor populare. „Etymologicum Magnum Romaniae" are ca subtitlu „dicționarul limbii istorice și poporane a Românilor". Despre linguistică spunea că „materialul ei brut se află mult mai întreg în colibe, în cătune, în bordeie, nu în palaturi". (Prefața tomului II pag. XII).

La seriozitatea științei lui și la curajul cu care o susținea, s'a adăugat și unghiul larg sub care privea lucrurile. Mai ales partea aceasta i-a atras simpatiile publice și a făcut din el un savant cunoscut și iubit. Hașdeu spunea despre dicționare că „trebue să fie pentru un popor o enciclopedie a traiului său întreg, trecut și prezent. In limbă,

B. P. HAȘDEU

o națiune se privește pe sine însăși într'o lungă galerie de portrete din epocă în epocă". (Prefața tom. I din E. M. R.). Iar despre cuvinte: „Orice cuvânt oglindește un lucru, o ființă, o idee, o datină, aceste lucruri, aceste ființe, aceste idei, aceste datine, eu m'am încercat a le apuca câne-cânește din ieri și din astăzi al poporului român; dar pentrucă ele cu adevărat să nu fie pierdute, pentruca să poată rodi cu îmbelșugare în brazdele cele adânci ale zilei de mâne, mă tem a le da seci, sarbede, retezate, ci m'am silit și mă voiu sili a le aduce palpitânde de vieață pe ogorul neamului românesc". (Prefața tomului II pag. XVIII).

Nu numai în știință Hașdeu a ocupat loc de frunte, ci și în literatură. Piesa lui de teatru „Răzvan și Vidra" se reprezintă și astăzi, se retipărește mereu. De asemeni, „Ioan Vodă cel cumplit". Talentul literar l-a ajutat în succesele sale științifice. Cititorul nu fuge de nici una dintre operele lui de acest gen, oricât de grele sunt ca fond, fiindcă B. P. Hasdeu stăpânește într'un grad superior claritatea. Obscuritatea, îmbâcseala, pagini greoaie sunt necunoscute în opera lui științifică. Același talent a făcut din el un scriitor de frunte: și poet și prozator. Sub versurile și sub fraza lui armonică se simte totdeauna sufletul lui larg, generos, corespunzător orizontului larg din operele științifice. Generozitatea aceasta îmbrățișează cauza celor mici, tineri, asupriți.

Simpatia pentru masele populare leagă operele lui științifice de cele literare. Ei îi datorăm studiile adânci despre literatura populară și introducerea la noi a folklorului.

Inchinându-ne astăzi amintirii lui, ne închinăm științei și artei.

PETRE V. HANEȘ

Mozaism și creștinism

Polemica dintre Wilhelm II și rabinul din New-York

Fostul împărat, neavând de lucru, publică din vreme în vreme și câte un articol, în reviste americane ori engleze. Cel despre care va fi vorba aici, a apărut în 1926 la New-York. L-am citit dăunăzi, dar nu-l mai am.

Rabinul-șef din capitala Statelor-Unite afirmase că astăzi, teologii evrei îl consideră pe Isus ca pe un genial reformator moral. „Cu aceasta", răspundea Wilhelm II „nu se umple prăpastia dintre mozaism și creștinism". Creștinul, smerit, se simte ca un om plin de păcate, care ar cădea pradă, fără scăpare, osândei veșnice, dacă părintele ceresc, în nețărmurita lui dragoste pentru făpturile Sale, n'ar fi trimis pe fiul Său să se întrupeze în om și să se jertfească pentru păcatele oamenilor. Numai credința — și grația divină — ne poate mântui. Evreul, din contra, își închipuie în trufia lui, că, urmând prescripțiunile Legii, și-a asigurat un loc în „Sânul lui Abraham" „Pentru creștin, Isus nu-i un reformator, ci Dumnezeu".

Replica a dat-o numitul rabin chiar în acelaș număr de revistă. Nu mi-a plăcut tonul disprețuitor: îl ia de sus pe împărat, stigmatizându-l de ignorant. Care va să zică, pe când era omul în slujbă, n'ai fi îndrăsnit să-i vorbești astfel; dar fiindcă a pierdut-o...

...Nu-i frumos!

Și nici conținutul nu m'a mulțumit: că la catolici, se cer și fapte, pentru a ajunge la mântuire, nu numai credință (Luther ar fi îndemnat pe germani: *păcătuiți vârtos, dar credeți!* H. S); și că în America unele secte nu sînt departe de a privi pe Isus în felul în care-l privesc teologii evrei.

Adevărul este, că, — cel puțin istoricește — *nu în mântuirea prin grația divină se cuprinde esența religiei creștine, ci în puritatea moravurilor și în înfrățirea întregii omeniri.*

Credința în viața viitoare și în răsplățile ei, întruparea zeului în om și jertfirea lui pentru păcatele tuturor, făceau parte din religiunea semitică de baștină (a nu se confunda semiții cu evreii) și au o vechime de vre-o 25.000 de ani. Ele constituiau ritul, mitul și dogma fundamentală a misterelor dionisiace, cu cari mai ales s'a răsboit creștinismul până în secolul al patrulea. Dar fiindcă aceste credinți corespundeau unor adânci nevoi ale sufletului popular, creștinismul le-a preluat, purificându-le de theofagie și de orgii sexuale. Insă precum de Legea lui Moise se deosebea prin internaționalism, tot astfel de Mistere s'a diferențiat prin puritatea moravurilor, împrumutată, nu numai din mozaism, ci mai vârtos, din secta mozaică a *esenienilor* cari se închinau soarelui la răsărirea lui, purtau de obicei haine albe, se botezau mereu în semn de purificare și, după cât se cunoaște, rămâneau celibatari.

Specialiștii nu-și dau seama ce-a fost secta eseniană, ale cărei dogme, păstrate ca o taină, s'au pierdut. Eu afirm că reprezenta o formă străveche a puritanului cult solar din nord-vestul Europei (religia pescarilor, a *arienilor*, din vremea când nu îmbrăcase încă h a i n a antropomorfismului (Thar, Jupiter, Iehova, Diaus. etc.). Isus și Ioan Botezătorul au făcut parte din sectă, ori au fost adânc influențați de ea.

Nu cum o înțelege fostul împărat, înțelege Evanghelia ertarea păcatelor: abonat la mizericodia divină, să păcătuești mereu!... Numai când te căești adânc și începi cu adevărat o viață nouă, poți nădăjdui să fii mântuit. Altfel, la ce ar mai sluji iadul și purgatoriul?! N'ar fi nici drept, nici sănătos, nici nobil, ca bicisnic și fără frână, să se lase omul ca o cârpă moale, în seama bunătății Atotputernicului. Trebuie să răspundă fiecare de faptele sale, în lumea aceasta și în cealaltă!

...„*Astfel dar, după cum printr'o singură greșală a venit o osândă care a lovit pe toți oamenii, tot așa printr'o singură hotărîre de ertare a venit pentru toți oamenii o hotărîre de neprihănire care dă viața.*

„*Ce vom zice dar? Să păcătuim mereu, ca să se înmulțească harul?*

„*Nicidecum! Noi cari am murit față de păcat, cum să mai trăim în păcat?*

„*Nu știți că toți câți am fost botezați pentru Isus Hristos, am fost botezați pentru moartea Lui?*

„*Noi deci, prin botezul pentru moarte am fost îngropați împreună cu El, pentruca, după cum Hristos a înviat din morți prin slava Tatălui, tot așa și noi să trăim o viață nouă*".

(Epistola lui Pavel către Romani, 5, 6).

. . . .

„*Frații mei, ce-i folosește cuiva să spună că are credință, dacă n'are fapte?* POATE OARE CREDINȚA ACEASTA SA-L MANTUIASCA?

„*Dacă un frate sau o soră sunt goi și lipsiți de hrana de toate zilele, și unul dintre voi le zice: „Duceți-vă în pace, încălziți-vă și săturați-vă!", fără să le dea cele trebuincioase trupului, la ce i-ar folosi?*

„*Tot așa și credința: dacă n'are fapte, este moartă în ea însăși. Dar va zice cineva: „Tu ai credința, și eu am faptele". „Arată-mi credința ta fără fapte, și eu îți voi arăta credința mea din faptele mele*".

„TU CREZI CA DUMNEZEU ESTE UNUL ȘI BINE FACI; DAR ȘI DRACII CRED... ȘI SE INFIOARA!

„*Vrei dar să înțelegi, om nesocotit, că credința fără fapte este zădarnică?*

„*Avram, părintele nostru, n'a fost el socotit neprihănit prin fapte, când a adus pe fiul său Isaac jertfă pe altar?*

„*Vezi că credința lucra împreună cu faptele lui, și prin fapte, credința a ajuns desăvârșită.*

„*Astfel s'a împlinit Scriptura care zice: „Avraam a crezut pe Dumnezeu, și i-s'a socotit ca neprihănire"; și el a fost numit „prietenul lui Dumnezeu".*

„*Vedeți dar că omul este socotit neprihănit prin fapte și nu numai prin credință.*

„*Tot așa, curva Rahav: n'a fost socotită și ea neprihănită prin fapte, când a găzduit pe soli și i-a scos afară pe altă cale?*

„*După cum trupul fără de duh este mort, tot așa și credința fără fapte este moartă*".

(Iacov 2, 3)

Mai limpede, se poate?...

Creștinismul este, evident, superior tuturor celorlalte religiuni. Aceia însă cari se tăvălesc mereu în mocirlă, contând, cu oricâtă smerenie, pe mila Domnului și închipuindu-și că misticismul le sfințește viața, îi înalță în ochii lor proprii și în ochii celorlalți — aceia își fac iluzii: să fie siguri că pe lumea cealaltă îi așteaptă cazanul de smoală.

H. SANIELEVICI

Igor Studencow

— Trenul spre Kamenskaya!, — răsună o voce, ca un tunet, în sala de așteptare a gării Nowo-Cerkask.

Toropeala în care se chinuiau bieții refugiați se schimbă uluitor de repede într'o mișcare nervoasă, făcând pe acești nenorociți să se grămădească la eșire, purtând pe umeri boarfele ce până atunci le slujiseră de căpătâi.

Bărbații înjurau, femeile se văicăreau în neștire, iar copiii plângeau, pe jumătate adormiți, poticnindu-se și împiedicând pe cei ce-i purtau s'ajungă la „Darul lui Dumnezeu", trenul — spre Kamenskaya!

Trenul, format de către „Comitetul de Sprijin Intern" din Azov, avea menirea să strângă pe toți refugiații de prin gări și să-i ducă pe la casele lor. Ajunsese în stația Nowo-Cerkask cu multă greutate și tixit de lume, având liber numai vagonul din urmă, care era deschis.

Aici trebuiau să încapă cele aproape o sută de suflete călătoare, dimpreună cu boccelile lor, supraveghiați de un soldat din armata roșie, care nu era altul decât cel ce anunțase: „Trenul spre Kamenskaya!"

Muntele acesta de om, care se numea Igor Studencow, stătea într'o parte a eșirii, c'o mână întinsă spre trenul ce abia se deslușea prin burnița rece a dimineței, iar cu cealaltă, strânsă ca o ghiară amenințătoare, apuca din când în când pe câte unul ce nu-și păstra rândul și-l asvârlea pe pietrișul peronului ca pe-o coajă de nucă, mormăind, într'un dialect neînțeles, cine știe ce sudalme.

Fața îi era tot atât de roșie ca și șapca ce purta pe cap, dar era brăzdată de-atâtea tăeturi, încât ai fi crezut că un cuțit își făcuse mendrele pe obrajii lui.

Ochii, al căror alb era împăenjenit de niște fire vinete, aruncau fulgerări înfiorătoare.

Intre ochi și gură era un ghemotoc de carne, pus parcă la voia întâmplării, străbătut de două găuri din care eșeau niște fire de păr, lungi și umede, ce se încurcau cu ghimpii de darac ai mustății, istovindu-se zadarnic să ascundă colții care-i eșeau din gura lui puternic armată.

Barba, îngălbenită de tutun, își amestecase șuvițele cu sdrențele unei basmale murdare și fără nici-o culoare pe care o avea la gât. Purta o manta foarte lungă, din care se vedea o pereche de cisme atât de mari, încât, chiar împușcat, Igor ar fi rămas tot în picioare.

După ce s'a golit sala, soldatul a început să împingă gloata către vagonul platformă, mormăind și înghiontind cu nemulțumire.

Urcarea în vagon n'ar fi fost cu putință, dacă gârbaciul lui Igor nu s'ar fi transformat în ploaie de lovituri, care cădeau fără alegere: pe spate, pe față, pe mâni. Loc trebuia să se facă; iar răcnetele celor loviți, bărbați, femei, copii, nu numai că nu muiau inima brutei, dar îl făceau să dea și mai cu sete. Cu lovituri, țipete și striveli, suirea s'a făcut, nemairămânând loc nici pentru un ac. Dar namila de Igor, nu se urcase, și, pentru statura lui, trebuiau cel puțin patru-cinci locuri. Cei din vagon se uitau cu groază unde și cum o se urce Igor, în timp ce el dădea târcoale platformei. După aceia s'a băgat subt ea, și-a scos un sac în care — printre altele — era și-o frânghie; a înseilat-o strâns pe parii din jurul platformei și, după ce s'a asigurat că nodurile's strânse, a început să mormăe fioros după loc. Dar se făcea că s'apropie de vagon, și'n dreptul acela ar fi putut să stea și doi ca el!

A încercat așa de câteva ori, apoi s'a hotărît să se urce într'unul din colțurile dinapoi. Și-a pus sacul căpătâi, gârbaciul alături și s'a întins jos, lovind cu picioarele în dreapta și în stânga, ca nu cumva să fie atins. In câteva clipe mormăiala a fost înlocuită c'o sforăială puternică.

La vreo oră după aceasta, a pornit și trenul. Toată suflarea de pe vagon formase un singur bloc ce se clătina într'o parte și în alta, după fiecare smuncitură a mașinii, care trăgea din greu.

Chinurile ce-i cuprinseseră erau de nedescris.

Grozăvia era și mai mare, când cei din jurul lui Igor sbierau să nu mai împingă nimeni, c'ar fi însemnat să cadă peste el și asta mai lipsea!...

După patru ceasuri, trenul ajunse într'o stație, unde, din cauza gălăgiei pe care o făceau refugiații de pe peron, s'a deșteptat și Igor, înlățându-se, firește, cu vreun metru deasupra celorlalți și spunând cu acelaș glas de furtună — ca și 'n stația Nowo Cerkask:

— Să nu s'atingă vreunul de vagon că-l omor!...

Când au văzut nenorociții atâta deșirătură de om, s'au depărtat, cercând zadarnic pe la celelalte vagoane. După pornirea trenului, Igor a rotit privirea pe deasupra platformei, vrând parcă să știe dacă lipsește cineva și, mormăind în limba lui s'a așezat jos. A scos din sac o pâne, o bucată de slănină și-o sticlă cu rachiu, din care a început să se 'nfrupte c'o lăcomie de lup.

In apropierea lui stătea un băețaș, pe fața căruia se vedea suferința foamei și care, întinzând mâna după o firimitură ce căzuse dela pânea lui Igor, a fost împins de către acesta cu atâta cruzime, încât bietul copil, înspăimântat, a început să țipe.

Ura împotriva acestui câne de om a luat proporții nebănuite în sufletul celor care priveau scena, mai ales când un bătrân care îndrăsnise să ceară îndurare, fusese lovit peste față și trântit la picioarele celorlalți. Din scrâșnirile lui Igor nu s'a putut desprinde nimic. După ce-a mestecat ultima îmbucătură, a început din nou să se cuibărească pe locul ce i se păstra ca de frica morții; și-a îndesat șapca pe ochi, și-a ridicat gulerul la manta, și dus a fost.

Pe chipul fiecăruia puteai ceti revolta împotriva celui ce lăsase să se nască această brută, care totuși semăna la chip cu ceilalți oameni. „Poate e vreo greșală în alcătuirea lui — înadins făcută — spre a ne pedepsi sufletele noastre păcătoase; sau este tipul reprezentativ al noilor concepții de care noi n'avem cunoștință? Oricare dintre aceste închipuiri ar fi adevărată, nici-o lege din lume n'ar pedepsi fapta noastră dac'am sfârși cu el înainte de-a ajunge la Kamenskaya!"

Așa gândea fiecare, așa gândeau cu toții, gândire inerentă în fața nenorocirilor comune. Din ochi s'au înțeles — cei din jurul lui Igor — cum să fie asvârlită namila. Iar asvârlirea trebuia să se facă cu atâta repeziciune, încât el să n'aibă timpul să se trezească decât jos. Dar cine știe cum a fost somnul lui, căci la prima atingere, a făcut o mișcare atât de violentă, încât retragerea bruscă a celor ce voiau să-l arunce, a provocat căderea unei femei depe platformă.

O învălmășală de iad a luat naștere printre refugiați, iar țipetele nu mai erau de oameni, erau de fiare! Răzbunarea închipuită de cei ce încercaseră asvârlirea, le sălbăticise glasurile sub privirea de foc a ochilor lui Igor; ceilalți țipau neștiind dece, iar câțiva, care văzuseră căderea femeii, ridicaseră mânile în desnădejde, strigând ajutor. Dar cine era să sară!... Deodată, într'o fugă năprasnică, Igor alergă spre locul unde zăcea femeia! Când și cum a sărit, nimeni n'ar fi fost în stare să spună...

— A ajuns!... A ajuns!... A luat-o!... A luat-o!..., — strigau toți, nebuni de bucurie.

Cu ușurința cu care ridici un fulg, a luat Igor femeia și, cu ea la spinare, a început o goană supraomenească după tren.

— Curaj!... Curaj!... Inainte! Inainte!... — se auzea mereu de pe platformă.

Ca un cal de curse, cu pieptul puternic scos înainte, cu capul gol și puțin pe spate, cu pulpanele mantălii rămase 'n vânt ca pelerina unui călăreț, Igor isbea cu tărie pietrișul dintre traverse, făcându-l să sară ca gloanțele sub cismele lui puternice. Fața-i roșie, se albise acuma ca varul, făcând și mai hidoase cicatricele tăeturilor. Părul eșea din nări și se retrăgea în nas, ca două cuțite ce trebuiau să spintece aerul înaintea lui. Era de-o urâțenie, cum rar se poate vedea! Numai ochii, ochii lui injectați, arătau măreția faptei!...

Bruta, fiara, cânele, de gârbaciul căruia tremuraseră toți, se schimbase! Acum era tovarășul Igor Studencow, omul în al cărui piept nu bănuia nimeni c'ar putea să bată o inimă bună, o sărmană inimă!... Era să fie asvârlit fără a se cerceta cauza răutății sale. Cu trupul în nesimțire al femeii de care nu-l lega decât datoria de om, Igor întinse mâna lui mare să apuce marginea platformei.

A apucat-o!

Imbulzeala cu care se grămădeau toți să ajute la urcarea poverii, face din nou să răsune glasul din stația Nowo-Cerkask:

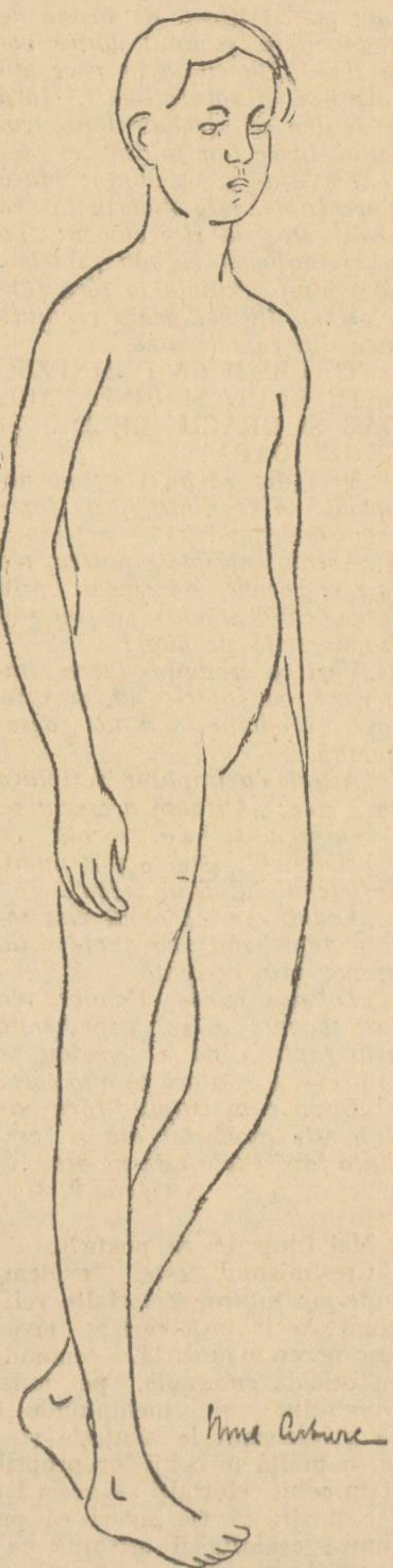
— In lături, ticăloșilor, că vă dărîm pe toți! Voi ați împins-o de pe platformă! Loc!..., — zise el scurt.

Dintr'o opintire femeia era sus. Toți înmărmuriseră. Igor s'a suit și el numaidecât, a desbrăcat mantaua, jumătate a așternut-o pe jos, iar cu cealaltă jumătate a acoperit corpul femeii leșinate. A scos apoi din sac sticla cu rachiu, și, după ce i-a frecat puțin tâmplele, a început să mângâe duios trupul ce reînvia.

Din ochii lui istoviți de oboseală se rostogoleau ca tovarășe broboanelor de sudoare, lacrimile lui calde.

Tovarășul Igor Studencow plângea!

MARIN MIHAILESCU

Primii Pași

Elegie albă

Doamne, cine plânge pe vioara mea,
Care mână albă ciocănește vis?
Cine înflorește lacrimă și stea
Pe hotarul gândului ucis?

Doamne, cine plimbă'ndurerat arcuș
Peste strunele viorii mele?
Cine plânge melodii de pluș
In cerdacul plin cu rândunele?

Doamne, cine plânge plâns autumnal
Pentru dragostea 'n vioară îngropată?
Cine țipă-al despărțirilor semnal
Când mi-e geana proaspăt rourată?

Doamne, cine plânge pe vioara mea
Pentru visul care-a 'mbobocit târziu?
Cine înflorește candelă și stea
Pe troița gândului pustiu?

C. ȘTEFANIU

Serbarea păpușilor

Era înspre seară. Lumina albăstrue învăluia camera mică. Cu capul sprijinit în mâni stătea Olguța, ghemuită în fundul patului. Era tristă. Se cunoștea asta după botișorul ce-l făcea. Mămica n'a luat-o și pe ea la cinema. A lăsat-o singură cu Ileana și acum și Ileana s'a dus să cumpere pâne și nu se mai întoarce odată!...

Intunericul se lasă tot mai greu asupra Olguței și inima i se face mică și se abate repede de cum se sbătea bietul fluture azi dimineață, în mânile ei, când l-a prins.

Incepe să nu mai vadă bine lucrurile din casă și-i frică, tare frică.... Dar a auzit un zgomot. Fetița se ghemuește mai tare în fundul patului și și-a ascuns căpșorul sub pernă. Deodată, însă, odaia se umple de lumină. Olguța își ridică capul cu teamă. Face ochii mari. Nu-i vine a crede! In fața ei stau Mioara și Muți! A! dar nu știți cine-i Mioara? Nici Muți? Să vă spun eu: Mioara e cea mai frumoasă și mai nouă păpușă a Olguței. Are ochi albaștri, părul negru, și năsucul cârn.

Intocmai ca Olguța. Ca și cum Moș Crăciun ar fi vrut să-i aducă Olguței cadou, pe Olguța prefăcută în păpușă.

Iar Muți e **„bărbatul"** Mioarei, pe care l-a **„mălitat"** chiar eri fetița cu păpușa ei dragă.

Și acum stau amândoi în picioare în fața ei. Dar ce mari au crescut! Ba și vorbesc!

— Olguța, hai cu noi undeva, șopti tainic Muți.

— Cu voi? întrebă cu teamă Olguța. — Dar dacă vine mama și nu mă găsește acasă?

— Nu-ți fie frică, ne întoarcem noi numaidecât. Hai! Vin-o să vezi ce frumos are să fie. Dăm o serbare mare și au să vină toate păpușile din oraș. Dar hai repede, să nu ne prindă Ileana.

Olguța nici nu avu timp să se gândească. Se simți luată în brațele lui Muți și purtată prin văzduh. Cât ai clipi ajunseră într'o grădină plină de flori, prin care se plimbau fel de fel de păpuși.

— Uite vezi? Asta-i țara noastră. De aici Moș Crăciun **ne ia și ne duce pe pământ.**

— Și vouă nu vă pare rău când vă ia Moș Crăciun de aici? întrebă Olguța.

— Ba ne pare foarte rău, mai ales că la serbarea noastră mai nici una din noi nu se întoarce cum a plecat. Ori vine fără o mână, ori fără un picior, ba câte odată chiar și fără cap. Dar ce să facem. Moș Crăciun e stăpânul nostru și ori și cât l-am ruga să ne lase în țara noastră, el se face că nu ne aude și ne vâră de-a valma în sacul lui mare și numai că ne trezim țepene și fără glas, în patul unui copil sau așezate sub pom!

„Va să zică Moș Crăciun cel bun nu-i el chiar așa de bun dacă a putut să facă să sufere atâtea păpuși. Nu-l mai iubesc pe Moș Crăciun și nu mai vreau păpuși dela el. Mai bine să-mi cumpere mama dela prăvălie", cugetă Olguța.

— Mioara, tu ai mamă?"

— Da, am.

— Ai o mamă, adevărată ca a mea? Vreau s'o văd și eu.

— Uite-o! E cea cu bucle albe și cu rochie cu malacov.

— „Dar aceia-i păpușa Ginei!

— Da... — răspunse trist Mioara — Moș Crăciun ne-a despărțit. Pe ea a dat-o Ginei și pe mine m'a dat ție.... Măcar tu ai fost bună: nu m'ai scăpat încă nici odată din brațe, și nici nu m'ai lăsat afară în ploae, cum a făcut Gina cu mama mea. O vezi, săraca? E cu părul încâlcit, cu rochia murdară și nasul rupt.

Apoi Olguța mai văzu pe Duța, păpușa ei de anul trecut. Vai, în ce hal era sărmana! Fără un ochi, cu o mână întoarsă pe dos și numai cu cămășuța pe ea. Intocmai cum o dusese Ileana în pod. Olguței îi veni să plângă de milă, dar se ivi Muți, care le făcea semne disperate.

— Haideți repede, se începe serbarea. Au venit toate păpușile și n'o să mai găsim loc, strigă el.

Intrară într'o sală ticsită de păpuși. Toată lumea aștepta ridicarea cortinei. Dar deodată o lumină puternică isbi pe Olguța drept în ochi. Fetița închise un moment ochii. Când îi deschise, văzu pe mama ei care tocmai intrase în odae și aprinsese lumina.

— Mămico, stai! Stinge te rog lumina. Vrea să văd cum dansează păpușile.—Și Olguța strânse tare ochii ca să poată vedea serbarea. Dar degeaba, serbarea nu mai avu loc.

DORA ACIU

Autobuzul 32

12.35, oră când monstrul bucureștean pune în mișcare, cu mai multă însuflețire, uși și ascensoare, prin care se strecoară mogâldețe grăbite.

Tramvaiele și autobuzele ar dori să dispună de un dispozitiv, care să dubleze spațiul obicinuit, dar din păcate platforma și interiorul par ca un elastic în mâna unui copil, care nu se gândește că tocmai acum ar trebui să întindă guma.

Cucoanele nu mai au privilegii: toți suntem cetățeni, ne bucurăm de aceleași drepturi, mai ales când suntem bărbați. O atingere mai dură a cotului și iată-ne înlăuntrul mașinii.

Insfârșit, cuibăriți acolo, se aude un glas, nu poate fi simpatic, chiar dacă în realitate este, pentru că-ți cere bani.

„Taxa, domnilor! vă rog, taxa!"

De ce oare nu le-o fi cerând și doamnelor taxa?

Ultima promoție de taxatori ai S.T.B.-ului — mașina 32 — sunt extrem de drăguți, fabrica de jucării umane a confecționat, probabil după ultima dorință a pasagerelor, tineri svelți, cu fețe de juni primi, machiați în taxatori de circumstanță.

Șoferii mașinilor ar voi poate și ei să mai discute cu câte-un pasager, dar regulamentul interzice formal vreo manifestație de felul acesta.

Legea paradoxului; pe colegii lor, taxatorii, îi auzi mereu vorbind: „Taxa, domnilor!... Piața Victoriei... Sf-ta Vineri"..., etc., dar șoferii, bieții oameni, n'au această favoare și desigur că, expirându-le termenul de lucru, încep a vorbi singuri pentru a-și deprinde mușchii faciali a reacționa iar prompt, cerinței lor.

Intr'o zi, autobuzul ajungând în apropierea unei stații, a trebuit să stopeze, deoarece un tramvai era înaintea lui.

Un călător grăbit, rugă pe șofer să deschidă ușa mașinii.

Șoferul imobil nu reacționă. Pasagerul, motivându-și cererea, îl rugă de data aceasta cu un ton mai insistent. Drept răspuns, mâna șoferului se îndreptă spre parbrizul mașinii și unul din degetele mânii se desdoi arătând un dreptunghiu de hârtie, pe care se puteau ceti următoarele:

„Este interzis șoferului a vorbi cu D.D. călători".

Pasagerul tăcu, iar lumea din autobuz deschise ochii mari, minunându-se, desigur, de disciplina care sălășluește la S.T.B.

Curând însă avurăm de suportat o desamăgire. După câteva stații, un tânăr care se urcă în mașină, se așeză în apropierea șoferului și... minunea minunilor!... regulamentul, afișul, toate dispăruseră ca prin farmec; o discuție vie se încinse între cei doi, întretăiată de cascade de râs, în asistența pasivă a călătorilor.

Inaintea mea, ședea un domn mai vârstnic și un copil. Copilul trase de mânecă pe tată-său:

— Tăticule, de ce nu i-a răspuns șoferul — domnului care a cerut să-i deschidă ușa?

— N'a avut voe; regulamentul îi interzice.

— Dar bine, acum de ce râde și vorbește cu acest domn?

— Ei, se schimbă povestea! — a fost cuminte, a ascultat de regulament, așa că, acum are voe să vorbească — replică indignat, părintele.

Copilul holbă ochii și nu răspunse nimic.

O domnișoară, care se urcase în autobuz, văzu că toate locurile sunt ocupate.

Cam neplăcut; găsi totuși o soluție.

Zări un ofițer tânăr șezând și se postă în dreptul lui, privindu-l insistent.

Ofițerul o fixă și el, apoi se ridică, înclinându-se adânc, și-i oferi locul.

Ea îi mulțumi, surâzând.

Mașina străbătu câteva străzi; la o stație se opri și duduia cobori. O doamnă întâi, apoi câțiva domni se urcară în mașină. Ofițerul ar fi dorit, poate, să-și ocupe vechiul loc; văzu însă pe doamna care se urcase, așa că se răsgândi.

Doamna n'a avut norocul să profite de gestul cavaleresc al ofițerului, deoarece un pasager mai repde de picior ocupă scaunul, spre consternarea celui care-l rezervase pentru sexul frumos.

Brusc, mașina stopă. Toate sforțările depuse de șofer fură zadarnice.

Coborîrăm cu toții, așteptând ivirea altei mașini, pentru a ne putea continua călătoria întreruptă.

SILEN IONESCU

Mărunte

— In curând va apărea în editura „Cugetarea" romanul „Neghina" de d. Ștefan Rodeanu cu o prefață de Tudor Teodorescu-Braniște. Literatură și document. Romanul satului românesc postbelic. Problema generațiilor la țară: părinți și copii. După exproprierea pământurilor: noii proprietari, problema datoriilor, exodul țăranilor spre orașe, etc. Viața la țară cu toate problemele ei e descrisă într'o limbă arhaică moldovenească. Dragoste, dinamism și spiritualitate. „Neghina" este o carte de înaltă tensiune morală, care va rămâne.

— Domnișoara Annina Thorand, după o îndelungată lipsă din țară, va deschide o expoziție de pictură și sculptură în ziua de Duminică 23 Februarie, în Sala Mozart, str. Const. Mille No. 4.

Talentata artistă, ale cărei opere sunt cunoscute în străinătate, aduce și de data asta lucrări de o înaltă valoare artistică. Expoziția va fi deschisă până la 14 Martie.

Cu N. Davidescu la taifas

Cafeneaua Capșa

Pe Calea Victoriei, ciorchinele imens de oameni își rup și-și impreunează boabele, în lumina de ceață roșcată a serii. Acolo, în inima Capitalei, în fața Cercului Militar, zbaterea mulțimii e epileptică: se fierbe necontenit, încolo și 'ncoace, împingând, dând cu coatele, grăbind spre-o țintă fără rost, cu privire de halucinat. Mașinile măcăiesc și guguițează obraznice, fără nici un pic de respect pentru bieții pietoni. Câte-o trăsură cu cai plescăiește mirat pe caldarâm prin iarmarocul încâlcit. Reclamele țipă roșcate verzi și albastre, sărindu-ți în ochi. Cântecul străzii se înalță cu trufie, susținând o simfonie modernă, îndrăzneață în disonanțe și ritmuri abracadabrante.

In vârtejul acesta nebun bietul provincial se strecoară speriat, apărându-se cu palmele ochilor sfioși și caută un locușor liniștit unde să poată răsufla.

Uite-l! E mititel și blond, cu un palton ros la mâneci și-o căciuliță c'un început de chelie în cap. E tânăr, are frunte mare și'n buzunar un sul de hârtii scoate capul mototolit. A dat cu ochii de oglinzile liniștite ale cafenelei Capșa și bucuros, se lipește de geamuri, ocolind mulțimea și apucând-o pe străduța laterală.

Vitrinele Capșei sunt locuri limpezi în care se reflectează chipuri de oameni tihniți stând la mese și degustând cafea amestecată cu fum de țigară și vorbă. Acolo înăuntru e o oază fericită, un liman cald unde poeții și prozatorii se întrunesc cetindu-și scrierile și discutând curentele vechi și noi.

Tânărul provincial cercetează pe rând chipurile din vitrină ce-l privesc fugar cu ochi distrați; apoi deodată se hotărăște. Aruncându-se înot, cu capul înainte, bruschează mulțimea străzii, spre intrarea cafenelei.

Nu mai stă la gând. A împins ușa de sticlă. A dat de-o domnișoară blondă. Și-a intrebat de poetul N. Davidescu.

— Nu-i în cafenea și nu știm când vine, — a adus răspunsul picolo.

A ieșit atunci repede și-a pornit-o iar prin ghemul încâlcit al străzii.

Luculus

— Intră!

In cadrul ușii l-a dominat deodată un om înalt, croit din stofă de gladiatori. Avea trăsături regulate, puternice și părul cenușiu tuns scurt, în perie.

— Caut pe domnul Davidescu, — a spus c'o mișcare de retragere, tânărul.

— Eu sunt, — a răspuns amfitrionul, zâmbind amuzat.

— Sunteți poetul N. Davidescu? — a mai întrebat încăodată noul venit.

Apoi încredințându-se de adevăr și pășind în cameră la invitație.

— Mă recomand Gheorghe Sofronie. Sunt un admirator al dumneavoastră. Vă știu versurile pe de rost.

Și fără să mai aștepte, porni:

Privește greu de 'nțelepciune
La veacul tulbure ce-i moare
La picioare,
Ca un sfârșit de rugăciune
Rostit într'un apus de soare.

In vila lui de toți retrasă
Surâde ca un zeu, alene,
Printre gene
Și caută de pe fereastră
La ninfele de prin poene.

Petrece'n jur cu gânditorii
Și cărturari-i fac cunună...

— Sunt măgulit, tinere, — îl opri în mijloc autorul. Văd c'o știi; nu-i nevoe să te ostenești până la sfârșit.

— E ultima dumneavoastră poezie intitulată „Luculus" apărută după Crăciun în „Adevărul Literar și Artistic". Lăsați-mă s'o spun până la capăt:

Petrece'n jur cu gânditorii
Și cărturari-i fac cunună
Impreună
Cu stelele și cu cocorii
In clarul sidefat de lună

Și cu toate protestele autorului, o depănă înainte.

Departe Roma se agită...

. . . .

— Partea asta îmi place cu deosebire, — spuse:

. . . .

Cireșu-adus anume parcă
Din depărtare-i înflorise
Numai vise
Și le 'ncărcase ca 'ntr'o barcă
In florile 'n azur deschise.

Ii știe farmecul de-aproape
Și grația de nimfă plină
De lumină
Și cu parfumul lui sub pleoape
Se uită seara prin grădină...

Și rosti și ultima strofă.

— E atâta cizelare, nobleță și distincție în versurile dumneavoastră, ca 'ntr'o apă limpede în care se văd clar naiadele frumoase ce stau și ascultă cântecul pastoral al faunilor de pe mal.

V' admir că sunteți dintre puținii poeți care purced dela bătrânul clasicism și nu căutați versurile deșarte și superficiale ale noilor curente. Aveți aceiași concepție de artă ca mine. Și eu fac poezii.

— Cum se poate? Faci versuri? De asta vorbești așa de poetic, — zâmbi cu îngăduință N. Davidescu. — Vra să zică suntem confrați!

— Da; sunt poet, — mărturisi pudic provincialul. — Fac parte din discipolii dumneavoastră.

— Nu știam să am discipoli, — râse N. Davidescu. — Mă bucur. Hai să bem o cafea turcească, în cinstea cunoștinții noastre.

Tânărul poet cu versurile mototolite în buzunar căta cu adorație la acel om impozant ce-i sta dinainte binevoitor și vedea în el un nou Luculus, descendent din acei nobili fii ai Romei clasice.

Cum se face o cafea

— Așa!, — zise gazda adunându-și pe tabla toate instrumentele necesare operației ce avea să săvârșească —; Vra să zică ești poet! Și ia spune-mi cum ți-a venit așa să te apuci de literatură?

— Știu eu? — îngăimă cu modestie tânărul. — Probabil că așa am fost sortit, ca toți artiștii. Parcă dumneavoastră n'ați arătat desigur înclinări pentru poezie de mic copil și n'ați avut artiști în familie?

N. Davidescu turnă apă în ibric; apoi scoase puțin lichid c'o linguriță și umplu un păhărel mic de sticlă, drept rezervă, pentru limpezeala dela sfârșitul fierturii...

— A! — zise —, cu mine a fost cu totul anapoda. La mine nu se poate vorbi de așa ceva.

— Cum așa? — întrebă nedumerit provincialul.

— Iți spun acum. Inainte însă, țin să te întreb dacă știi cum se face o cafea? Nu. Eu am învățat meșteșugul dela musulmani, pe când eram prizonier în Bulgaria, la Cârjali, drept la frontiera turcească. Acolo era o cafenea unde mă duceam zilnic și de-atunci știu ce vra să zică o cafea bună.

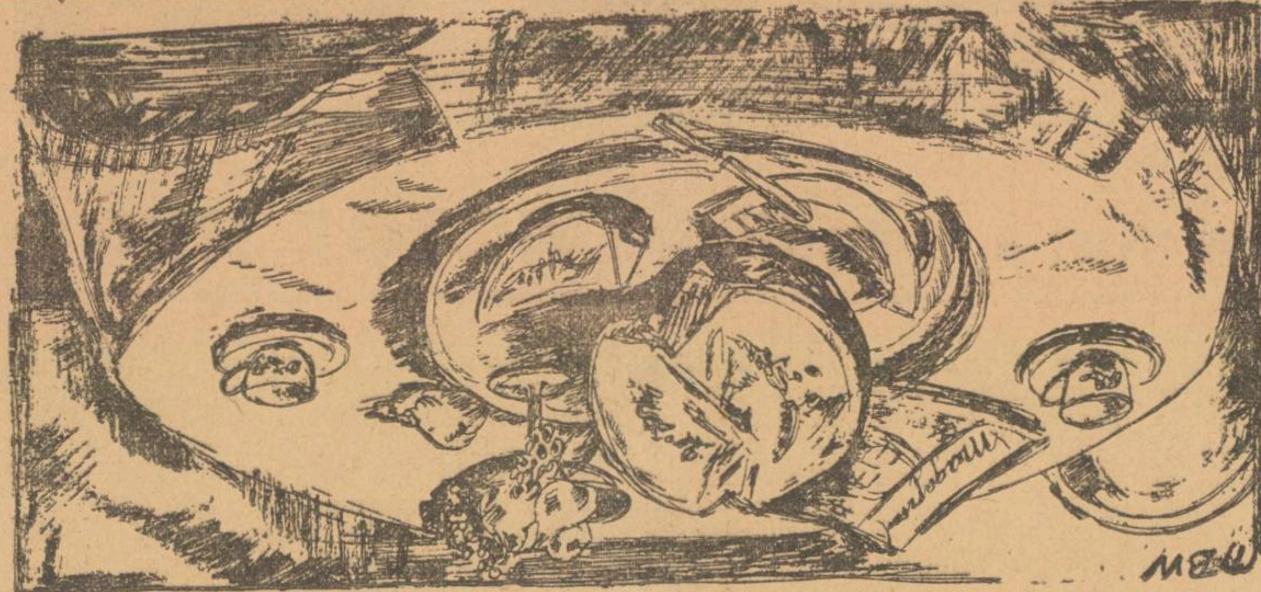
Așa! Punem zahărul, cafeaua. Dăm foc.

Tânărul Sofronie aștepta.

— Totul e s'o mesteci bine și s'o fierbi mult, — decretă N. Davidescu. — Asta-i toată filosofia.

Apoi urmă, schimbând tonul:

— In familia mea n'a existat nici urmă de poet. Tatăl meu, bunicii, unchii, verii, cu toții au fost ingineri. Avem peste patruzeci de ingineri în neamul nostru. Eu, nu știu prin ce întâmplare, m'am ales scriitor. Sunt specie unică, între Davidești. singur mă mir de unde-am sărit. Cât despre copilărie, pot spune că eram un copil poetic, melancolic și sentim... tal. Aveam totuși o curioz... din care s'ar fi putut dedu... am o fire contemplativă... plăcea să stau ceasuri ... uitându-mă la jocul apei, ... rind luminile și imaginile ... bătoare. Tatăl meu a c... multe poduri peste râuri ... Dunărea, apoi Oltul, Jiu... dragostea mea mare. A... cita asupra mea un so...

cinație. Și privind la mirajul ei înșelător, începeam să cred că ce se oglindește în luciul ei e realitate, iar restul e părere.

— Și dumneavoastră puteți spune că nu erați o fire poetică? Mie mi se pare clar că aveați înclinări către meditație.

— O, nu. Căci în afară de meteahna asta eram un copil normal; voinic, bine dispus, vesel.

— Văd că vreți numaidecât să vă susțineți afirmația. Nu vreau să vă contrazic.

N. Davidescu ,atent la fierberea cafelei, se uita în flacările albastre ale focului.

— Cum joacă vâlvătaia asta sprințară, așa îmi închipuiam eu naiadele și sirenele din adâncul apelor. Nu numai atunci, dar și acum parcă mai cred încă în astfel de înșelări. Nu sunt departe de credința păgână în tot felul de zeități și spirite ale naturii.

— Cafeaua ne-om putea închipui atunci că e o băutură misterioasă pe care dumneavoastră vrăjitor o făuriți, după un rit străvechiu? — zise, înroșindu-se, tânărul provincial.

— Bravo, tinere confrate, — zâmbi gazda. — Imi place cum ai spus. Să isprăvim dar băucere în cinstea artei.

Infernul gazetăriei

— Și ce ai de gând să faci acum? —, îl întrebă N. Davidescu pe tânărul poet,în vreme ce sorbeau din cafeaua turcească.

Cu literatura mori de foame. Cum ai să-ți câștigi existența?

Provincialul se învârti pe scaun și tuși:

— Am de gând să intru în ziaristică, — spune el cu importanță.

N. Davidescu rămase cu ceașca în aer; o ...se pe masă și privi atent pe ...iat.

— Să faci ...zetărie? Și crezi dumneata că ușor lucru? Uite, eu de d...ezece ani sunt ziarist și nu ...resc decât să pot să mă elibe... și să mă ocup în liniște de ...ile mele. Ca să pot scri la ... treilea volum din seria mea ... poeme „Cântecul Omului" ...ebuit să-mi iau concediu un... de zile. Altfel e imposibi... mai lucrezi; ziarul te suge, ...stoarce și-ți fură tot timpul.

— D... frumoasă și ziaristica, — ...ercă cu timiditate tânărul.

— ...e spune că nu-i frumoa... — zise scriitorul; — dar e a...antă. Eu am scris vreo 900 articole în cariera mea ga...ească și știu ce vra să zi...est infern. Trebue să fii ta... ai multă putere de muncă ... să poți să faci și ziaristică și literatură în același ...

...ii artei

Și-ai scris mult până acum, tinere confrate ? — întrebă cu interes, N. Davidescu.

Poetul învățăcel își spune în...eptările. A încercat și el tot ...lul de versuri. A trimis și la ...eviste, dar nu i s'a primit nimic.

Zâmbetul puțin glumeț al celui ce-l ascultă încuviințează cu înțelegere:

— Știu. Inceputul e greu. Imi aduc și eu aminte de primul meu volum de versuri, intitulat „Inscripții". E mult de tot de atunci. Și prima mea poezie pe care am publicat-o în „Viața Nouă", revistă condusă de Densușeanu. Ce vesel am fost atunci și recunoscător celui care mi-a pus versurile în ochii publicului și m'a încurajat. Ai să ajungi și dumneata acolo și ai să cunoști bucuria asta.

Bucuria cea mai mare însă e

N. DAVIDESCU

tot clipa creării unei bucăți pe care-o consideri reușită și chiar munca aceia de făurar trudnic, măcar că te istovește și te stoarce de rămâi pe urmă gol și moale, ca un lucru netrebnic. animă. Era lacom să afle cum lucrează un adevărat poet al capitalei și să ia aminte și el.

— Lucrați mult o poezie? — întreabă el.

— Nu, — îi răspunde maestrul. — Când mă așez la lucru scriu ușor. Greu e însă până mă fixez asupra muncii ce-o am de făcut. Amân într'una. Imi propun să încep de mâne și iar de mâne; apoi de luni ori dela zi întâiu. Intârzii clipa când mă voiu așterne pe munca aceia trudnică. Odată însă așezat la masa de scris lucrez ușor, după cum ți-am spus.

E interesant faptul că eu nu

PORTRETUL D-LUI N. DAVIDESCU

mă pasionez pentru o poezie luată separat. Am în vedere întotdeauna ansamblul. Ca și un maestru arhitect, ce clădind o catedrală se gândește la întreg; cum se va potrivi acest turn cu ferestrele, vitraliile cu restul ornamentațiilor; nu ce valoare au propriu zis în sine. In privința asta cred c'am moștenit talentul de arhitect dela tatăl și bunicul meu și l-am trecut și 'n poezie.

Acum lucrez la ciclul de poeme „Cântecul Omului", ce este o clădire monumentală a întregii istorii a omenirii. Am scris „Judeia" și „Roma"; acum sunt pe cale să sfârșesc „Evul-Mediu"; urmează apoi „Renașterea" și „Țara Românească". După cum vezi, arhitectură în regulă.

— Și sunteți mulțămit de ceiace ați creat? — a întrebat iar ucenicul.

Maestrul și-a aprins altă țigară. A tușit de două ori și l-a privit cu ochii mari, puțin bulbucați:

— Să-ți spun drept, nu mai țin bine minte niciodată ceiace am scris. Nu-mi aduc aminte subiectele, nu-mi știu nici o strofă măcar pe de rost. Nu fac exces de modestie spunând asta; îmi dau foarte bine sama de valoarea literaturii mele; dar odată un lucru dat dela mine, nu mă mai interesează. Și tot atât de puțin mă interesează și lectorii mei, care din fericire nu sunt prea mulți — în general înțeleg din ceiace scrie un autor, tocmai ce nu trebue; iar ceiace e bun ignorează. Publicul mi-e indiferent.

Lupta dintre generații

Sfatul celor doi confrați care se cunoscuseră de-așa de puțină vreme se prelungea spre noaptea care înegrise complect cerul de-afară. In odaia prietenoasă și tăcută lumina electrică lucea singuratică, învăluindu-i în melancolia ei. Cafeaua se scursese de mult în cești. Fumul de țigară plutea înecăcios, în pâlcuri de ceață. Vorba celui ce povestea picura plăcută peste atenția celui ce asculta cu interes. ... într'o cafenea mică. Generația veche se întâlnise cu generația nouă și stătea la sfat. Și ca niciodată se înțelegeau de minune.

— Eu cred, — spunea poetul generației trecute —, că tineretul face rău că se izolează astfel în ideile lui pretinse noi. O ia razna înainte, fără să mai ție seamă de cei bătrâni și de tot ce-a fost înaintea lor. După cum e necesar ca generația mai veche să se împrospăteze și să ia flori noi dela tineret, tot așa și generația nouă trebue să pornească dela cele cucerite definitiv de cei mai înțelepți decât dânșii.

Scriitorii tineri nu vor să mai ție samă de hancul clasicismului care a străbătut prin atâtea veacuri. Fac rău, pentrucă o temelie solidă apără și dă putere clădirii întregi.

— Ba eu, deși din generația pe care o certați, — spune tânărul provincial, — sunt de aceiași părere cu dumneavoastră. Ba mai mult, eu cred că singura formulă de artă e aceia de până acum, serioasă și sinceră.

— Să nu exagerăm, tinere, — zâmbește maestrul — Arta trebuie împrospătată necontenit; însă nu trebuie călcate în picioare cu totul cuceririle și experiențele trecute. O necontenită comunicare între generațiile vechi și noi e necesară. Din nenorocire astăzi nu mai este cu putință asta. Pe vremuri existau cafenelele literare care făceau acest oficiu. Acum nu mai este nimic.

— Dar eu credeam, — spune iar provincialul —, că la Capșa, ca și mai de demult, sunt în ființă aceleași posibilități de care vorbiți...

— Ba nu, — afirmă cu tărie N. Davidescu, — Cafeneaua literară e moartă de mult și vremurile când Al. Macedonsky, Iosif, Anghel...

Chipuri de altădată

— Cum? — sare cu uimire poetul ucenic. — Ați cunoscut pe Macedonsky, Iosif și Anghel?...

Maestrul zâmbește amuzat.

— Desigur, tinere. Ești curios să-ți spun ceva despre dânșii?

Tânărul Sofronie nici nu mai răspunde la o astfel de întrebare.

— Ce fel de om era Alexandru Macedonsky? — întreabă el, aprins.

— Cum să fie? Ai văzut vreodată o fotografie a lui? Aer impunător, capul întotdeauna purtat sus, cochet îmbrăcat, floare la butonieră, baston.

Increzător și mulțămit de sine. Iubea arta și credea în ea ca 'ntr'o divinitate. Iși făurea, c'o naivitate — am putea spune dumnezeească — o lume minunată a lui, pe care ajungea s'o creadă mai reală decât cea din juru-i.

Purta pe degete inele nenumărate, pe care le lăuda și le arăta ca pe lucruri de mare preț, bijuterii de familie. O spunea cu atâta convingere încât aproape că te prindeai în joc. Și pentru persoana lui fizică avea aceiași bună părere.

Imi aduc aminte că odată, la cafenea, vine un cunoscut. Zărindu-mă pe mine, mă întâmpină cu bucurie. In aceiași clipă însă îl zărește și pe Macedonsky.

— A! Ce era să fac! — zice noul sosit. — Să dau întâiu mâna cu domnul Macedonsky, că e mai în vârstă.

— Pardon! Pardon! — răspunde jignit cântărețul decadent. — Poeții n'au vârstă!

Și era supărat de-al binelea, ca pentru o ofensă ce i se adusese la tinerețea-i ce sburase.

— Dar Anghel, ce fel de om era? — întreabă cu aviditate provincialul.

— Anghel? — A! Era un om deosebit de inteligent și fin. Deși destul de retras și vorbind puțin, era un admirabil cavaler și om de societate. Și tot ce spunea el era interesant.

Venea la cafenea, se așeza deoparte la o masă. Vorbea cu câte unul; spunea de câte-o carte ce-o cetise de curând. Povestea frumos și încet încet se încălzea și se entuziasma. Pastra însă totdeauna un control asupră-și; vorbea măsurat, cu cuvinte alese, parcă ținea o prelegere.

In contrast cu Anghel, ce era om de lume și se prezenta așa de bine în societate, apărea Ștefan Iosif. Acesta, timid, modest, se strecura printre lume fără să vorbească și se înghesuia într'un colț, la umbră.

Timiditatea și sensibilitatea lui erau aproape maladive. Stângaciu și dezarmat în fața vieții, își făurise o lume a lui pe care însă nu izbutea s'o stăpânească și care îl copleșea, îl dobora.

Era însă un camarad și-un prieten excelent și-o inimă de aur.

Lucruri cari au fost

— Dar spuneți-mi, vă rog, cum era pe-atunci cafeneaua literară? — întreabă cu interes învățăcelul.

N. Davidescu se uită în trecut.

— Apoi să te lămuresc întâiu că locul de întâlnire a fost la început cafeneaua *Kübler*, pe strada Academiei. Acolo își avea cenaclul literar Macedonsky cu tovarășii lui, dintre care mai cunoscut era Mircea Demetriad.

Acest Mircea Demetriad era un tip de o cultură aleasă. Cetea foarte mult și povestea celorlalți tot ce găsise interesant în lecturile lui. Se poate spune că aproape toată informația celorlalți confrați din acest cenaclu pleca de la el. El era animatorul și distribuitorul de noutăți și evenimente literare.

Și ducea o viață foarte curioasă. Se culca totdeauna la răsăritul soarelui și se scula pe înserat. Odată cu noaptea, viața lui începea. Pe lângă cenaclul dela Kübler, el mai avea o societate ce-l aștepta în altă parte, într'un local târzielnic. Acolo petrecea până dimineața.

Și tipul acesta extraordinar a scris foarte mult. I se face o nedreptate că nu se alege un volum din poeziile lui, să se tipărească. Ar fi o carte impresionantă, cred.

— Acesta era cenaclul lui Macedonsky; dar celelalte?

— Mai erau multe; unele în relații de prietenie, altele pe picior de polemizare. Noi, cei tineri, făceam grup aparte. Eu, cu Ion Minulescu, Săulescu și alții reprezentam curentul simbolist. Mai era cenaclul lui Dragomirescu, care mai târziu s'a alăturat de al nostru. Apoi al lui Ilarie Chendi. Și pe lângă cei credincioși, ce erau ostași în slujba unei idei, se alăturau alții care veneau numai să asculte, să se distreze ori să se instruiască. Apoi mai erau tinerii boboci care veneau cu câte un manuscris în buzunar și se rugau să fie ascultați. Pe aceștia îi puneam noi să ne mai cinstească cu câte-un șvarț ori o cafea cu lapte. Trebuiau să plătească bir pentru osteneala și ades plictiseala noastră.

Apoi, mai erau cenaclurile — să le zicem particulare; un fel de saloane literare.

Doctorul Stănculeanu pusese bazele unei astfel de societăți, numită „Amicii Orbului". Toți cei care vroiau să ia parte la aceste reuniuni se întâlneau într'un local elegant, pe Victoriei, peste drum de fosta „Terasă". Aici venea lume elegantă și mai ales cucoane din lumea mare. Se discuta, se ceteau poezii și nuvele; mai ales dintre acelea înaintașe care nu se puteau publica.

Doamnele din familia Brătianu erau marile animatoare ale acestui cerc literar select.

— Dar cenaclul simboliștilor unde se întrunea?

— Stai să-ți spun. Când cafeneaua *Kübler* s'a mutat unde e acuma magazinul Imperial, societatea Macedonsky și Demetriad a trecut la *High-life*, unde e acuma *Corso;* iar noi cei tineri ne-am instalat la *Terasă*, în Piața Cercului Militar.

Apoi, când ne-am alăturat de grupul Dragomirescu, am trecut peste drum, la Capșa.

Dar toate astea au fost, acuma nu mai este nimic...

— Dar nu mi-ați spus nimic de *Ion Minulescu?*

— Minulescu a fost tovarășul meu cel mai de aproape. Bine dispus, elegant, entuziast, vorbea despre toate, râdea, ba uneori ne cânta cu-o voce foarte plăcută tot felul de romanțe la modă. Cu el am rămas bun prieten până în ziua de astăzi. E un camarad și-o inimă excelentă.

— Și *Chendi?*

— Chendi? Se spune că era cam agresiv. Mie însă mi s'a părut totdeauna *bon-enfant.* Civilizat, blajin chiar; cu condiția însă să-i placi. Dacă izbuteai să-i intri puțin subt piele, făceai din el mielușel.

— Mi-se pare că și *Iser* frecventa cafeneaua literară?

— A, da. Pe omul acesta nu l-am văzut niciodată stând degeaba. Mânile lui se aflau veșnic pe hârtie și creion. Prindea mișcarea unei mâni, o ceașcă, un nas, un gest. Pleca totdeauna cu caetul plin.

Un om original era *A. Naum.* — A murit la Mărășești. — Avea o fantezie bogată. Vorbea frumos, având o putere remarcabilă de a asocia și a disocia cele mai disparate lucruri. Imi aduc aminte că odată, pornind dela o strofă de Laforgue, mi-a vorbit o noapte întreagă despre Kant, Hegel, Fichte... Și cu tot darul acesta al lui de asociații și discuții, cu toată fantezia și inteligența lui, n'a putut scri niciodată nimic. Curiozități.

N. Davidescu tace, pe gânduri.

— Dar toate acestea au fost, și acuma nu mai sunt. Și generațiile rămân despărțite și nu mai este posibilă o legătură între ele.

Nu vreți să ieșim la aer?

●

Pe străzile Capitalei, mulțimea continua să se zbuciume, epileptică. Claxoanele și reclamele țipau strident. In colțul ei, Capșa sta ca o oază a pustiei în care viețuitorii au murit de mult și n'a mai rămas decât arșița căldurii și palmierii neclintiți — figuranți fără suflet animator.

VALER DONEA

Cronica muzicală

„Taina" de Mihail Andricu la Opera Română

A doua premieră de anul acesta a Operei Române a fost tot o lucrare românească. Acest fapt răscumpără şi întârzierea cu care a sosit şi lâncezeala activităţii acestei stagiuni ce nu ne va aduce, se pare, nici unica lucrare din marele repertoriu ce ni se dăruia până acum anual. „Taina" este un balet-pantomimă în trei acte şi patru tablouri, a cărui muzică, ţesută pe un scenariu de Regina Maria, *e opera d-lui* Mihail Andricu, *profesor la Conservator şi compozitor plin de râvnă şi talent.*

Subiectul acestei drame mute este povestea simplă de dragoste şi moarte a prinţesei Taina. Ea e cea mai mică din cele trei copile ale unui tradiţional Împărat ce a hotărît să-şi mărite odraslele, pe toate în aceiaşi zi, după chibzuiala şi placul lui. Se întâmplă însă că Taina, asemeni Domniţei din „Inşiră-te mărgărite", nu găseşte deloc pe placul ei asemenea căsătorie, fermecată cum e, mai de multă vreme, de cântecul scripcarului ţigan Iancu. Supunându-se apoi voinţei părinteşti, porneşte cu soţul ei spre împărăţia acestuia dinspre Soare Răsare. Pe urmele ei pleacă însă, ştiindu-se iubit, şi ţiganul Iancu. Infruntând şi biruind toate piedicile Firei şi-ale Diavolului, îşi ajunge în sfârşit iubita, ce respinsese toate dovezile de dragoste ale soţului ei şi lâncezea de dorul lăutarului.

Fericirea lor durează chiar o clipă: prinţul care veghia cu drept cuvânt, îi surprinde, omoară pe Iancu şi aruncă Tainei cuţitul. Prinţesa înţelege ce are de făcut — dar înainte de a muri, apropie arma de buze şi sărută sângele iubitului.

Povestea aceasta romantică, duioasă şi pasionată în acelaş timp, cuprinde situaţii dramatice care puteau prilejui o bună dramă lirică. D. Andricu a preferat să comenteze orchestral, credincios şi subtil, o acţiune care pe scenă a fost minunată. Acum, fie din pricina sărăciei acestei mimici, fie din a tăriei situaţiilor, în unele momente mutismul scenei devenea perceptibil şi o impresie de vid, pe care comentarul orchestrei nu izbutia să-l umple, se resimţea. Ajutorul vocal de care autorul a simţit nevoie in actul al doilea, unde furia elementelor era totuşi perfect zugrăvită de orhestră şi concretizată în dansuri— ar fi fost de mare folos in asemenea momente. Aşa cum este însă, în total şi în amănunt, muzica „Tainei" e elocventă şi colorată, folosind pentru câteva dansuri motive româneşti şi orientale. Foarte reuşite sunt toate trei introducerile: prima descriind zarva şi zăpăceala dela curte în preajma nunţii şi cuprinzând câteva măsuri de marş ceremonios, a doua înfăţişând deslănţuirea elementelor împotriva eroului şi a treia evocând atmosfera orientală în care se înăbuşă întristata domniţă. Mai mult de pantomimă decât de balet, muzica „Tainei" cuprinde totuşi câteva dansuri frumoase, originale şi bine ritmate: al jupâniţelor (dans românesc *nu „rusesc" cum îl numeşte programul) şi al domniţelor, în primul act, al florilor de ghiaţă şi al ielelor în al doilea şi cel indian, al idolului, în actul final.*

Direcţia Operei a dat toată atenţia prezentării acestei lucrări. Bogăţia costumelor şi a decorurilor, personalul artistic mărit pentru circumstanţă, au dovedit-o. Nu toate intenţiile au fost însă realizate. Atmosfera de fantastic, de lume de basm, n'am regăsit-o decât în tabloul final al actului al doilea, cu tot astrul urît boit de care ne întrebam şi noi ca eroul anecdotei: era oare lună, fiindcă ielele dansează în lumina lunei, ori era soare, fiindcă Iancu mergea spre Soare-Răsare?...

Admirabilă doar cu adevărat e doar cortina din actul ultim, prin care d. Feodorov *a închipuit porţile ferecate ale palatului indian. Palatul însuşi, asemeni celui din primul act, nu iese din convenţional, ca aproape toată inscenarea, a cărei bogăţie nu răscumpără fantezia absentă. Nici o explicaţie nu găsim apoi costumelor aşa zise „bănăţene" pe care le poartă ţărăncile în actul prim. Pe tot cuprinsul ţării nu se putea găsi costum mai disgraţios şi mai nesărat — şi neautentic, se ştie — cu şiragul acela ridicol de fire roşii atârnate în brâu în locul fotei. E momentul apoi să spunem că baletul Operei nu ştie să joace româneşte. Desigur nici unul din membrii şi din conducătorii lui n'a văzut un „brâu" adevărat, o „Ca la breaza", o „ţarină" ardelenească. Altminteri nu ni s'ar mai prezenta evoluţiile de serbare şcolară şi graţiile dulcege ale balerinelor drept joc sănătos românesc.*

In ansamblul, baletul a fost însă mai disciplinat ca deobicei. Câteva dansuri au fost izbutite: primul joc al jupâniţelor, stilizat (ca şi muzica) pe motive româneşti, dansul domniţelor, al fetiţelor de ghiaţă, în care d-ra Sonia Trancu *a dovedit o siguranţă demnă de invidiat — şi în fine mişcările măestrite şi fericite ca şi ideea în sine ale idolului cu patru braţe, executate frumos de d-ra* Julietta Sandovici *şi o colegă anonimă. Acest divertisment religios, ce constitue cel mai reuşit moment coreografic, are un cusur uimitor de logică: comandat de prinţ pentru soţia lui, e vizibil pentru publicul din sală, pentru corpul de balet — numai pentru prinţ şi prinţesă nu.*

Interpreţii principali, d-na Elena Penescu-Liciu *şi d.* I. Puican *au fost corecţi. Curioasă idee a fost însă cea de a nu da prilej primei balerine să facă decât doi paşi de dans. Şi a o imobiliza apoi trei acte în atitudini mai mult sau mai puţin expresive! D. Puican a avut căldură şi avânt, dar nu şi-a sincronizat cântecul viorii sale cu cel minunat al instrumentului d-lui Alexandru Teodorescu. D. Oprişan şi d.* Anastasiad *(dela Teatrul Naţional) şi-au mimat inteligent rolurile.*

D. Perlea *a dirijat cu grije şi conştiinciozitate partitura valoroasă a colegului său, pe care publicul l-a sărbătorit şi sperăm că-l va şi încuraja.*

N.

Colecţia celor două texte

In această colecţie (Payot, 12 frs.) a apărut acum de curând „Mignon" *textul german cu traducerea franceză, de J. Chifelle-Astier.*

Povestea lui Mignon, *popularizată de opera lui Ambroise Thomas, se găseşte împrăştiată în opera lui Goethe „Ani de ucenicie a lui Wilhelm Meister (1771-88. Traducătorul a scos-o printr'o minuţioasă şi atentă lucrare şi a prezintat-o izolată.*

Astfel izolată scoate în relief cu mai multă claritate semnificaţia intimă a simbolului pe care-l exprimă acest epizod.

Mignon este un suflet pur şi nevinovat, pe care soarta o împovărează, trezind mila şi compătimirea oricărui om generos.

Ambele figuri, a lui Mignon şi a harpistului introduc în cartea lui Goethe un element de mister şi viaţă superioară.

Sunt fiinţe lirice a căror viaţă este pe jumătate vis, suflete care tânjesc de o nostalgie sublimă. Micul volum din această colecţie are avantajul de a prezinta acest epizod pe care toţi îl cunoaştem din ce în ce mai vag, în toată frumuseţea lui stranie şi sugestivă.

Un mare gânditor: VICTOR HUGO

Opera lui Victor Hugo este clădită pe trei grandioşi pilaştri: orgoliu, duioşie şi revoltă.

Orgoliul său nu este însă olimpic precum al lui Alfred de Vigny, din contra, este adaptabil convieţuirii cu mulţimea, în mijlocul vulgului, cu condiţia ca poetul să fie acel mare diriguitor, acel Moïse care, în minunata poemă a lui Vigny, cerşea moartea dela Iehova, neputând suferi o viaţă fără de confraţi întru mărire, izolat şi nepriceput de cei mai mulţi. Revolta lui Victor Hugo a fost un adevărat torent sgomotos de munte; în versuri şi proză a luat apărarea tuturor care sufăr, acelor care în viaţă nu găsesc decât luxuria durerii. Apărarea aceasta n'a fost cu dispreţ suveran ca senioralele accente ale lui Vigny, ci fără discreţie şi în sunete răsunătoare de fanfare. Oamenii sufăr prea mult, în calea vieţii numai curse şi isvoare otrăvite, copiii mor, acele dragi fiinţe nevinovate, oameni curaţi la suflet se chinuesc într'o existenţă grea, ticăloşii o duc în schimb bine, societatea coruptă şi ipocrită lasă în marginea ei creaturi nenorocite, căzute tot numai din cauza ei, precum o Fantine sau vreun Jean Valjean. Creaţiunea, astfel se exprimă poetul, este o imensă roată care, tot învârtindu-se, sfarămă la repezeală pe cine i-l aduce hazardul înainte. Poetul dă drum liber formidabilei sale revolte [illegible] prem omagiu pentru suferinţele oamenilor, cărora le rezervă duioşia sa, cea mai albă floare sufletească, cântecul vieţii de toate zilele, similitudinea sufletească a gânditorului cu mulţimea care trebue să se vadă oglindită leit în versurile magice ale titanului călăuzitor de masse.

Victor Hugo ne arată răul, urâtul, meschinul atotputernic, încercând să copleşească binele şi frumosul care ar trebui să fie crezul omului pe pământ. Aceasta este toată strădania omenirii, echilibrul între bine şi rău, urât şi frumos, întuneric şi lumină. Antiteza este una din armele retoricei lui Hugo, excelent mijloc pentru a delimita elementele odioase de cele nobile, care îşi dispută din secole sufletele muritorilor.

Mulţimea sufere, se sbuciumă, fiecare nenorocire omenească nu trebue privită drept un fapt izolat, etichetat în viaţa unui singur individ, ci o scenă din nesfârşita tragedie a existenţei omeneşti deasupra căreia atârnă în permanenţă ghiara hidoasă a neprevăzutului, aceiaşi ghiară oribilă care se abătuse asupra luntrei şubrede, din care valurile şi-au luat ca pradă o copilă duioasă, pe Leopoldine, fiica iubită a poetului.

Indignarea este necesară şi generoasă, indispensabilă omului nobil şi cugetător; indiferenţa faţă de suferinţele oamenilor sau faţă de egoismul atâtora, însemnează aproape un consimţământ tacit. Fericiţi acei care s'au indignat vreodată pentru durerile altora!

Victor Hugo este unul din marii revoltaţi ai planetei şi indignarea sa a fost o mână prietenoasă şi ocrotitoare întinsă oamenilor nefericiţi şi simţitori. Indignarea acestui profet al secolului trecut, a voit să sdrobească barierele unor sarbede şi slugarnice convenţiuni. Omul puternic şi bogat, oricât de odios ar fi, se bucură de admiraţia dublată cu frică a celor din jurul său. Pe această odioasă creatură, deţinătoare de puteri temporare, a lovit-o Victor Hugo cu stâncile granitului versurilor şi frazelor sale, în numele a câtorva veacuri de obidire.

In romanele sale, crâmpeie de furtună din viaţă, la lumina intermitentă a trăsnetelor face să apară obidiţi sau oameni nobili, luptând din greu cu monştrii din jur, păstrători ai tradiţiei nelegiuirilor şi nedreptăţilor sociale. Oare providenţa a deslănţuit nedreptatea pe pământ numai pentru a ne arăta sublimul dreptăţii? Iată o problemă care apare dealungul unei opere de trei sferturi de secol aproape.

Paul Claudel se exprimă cu multă justeţă, vorbind într'un articol despre romanele lui Victor Hugo: *„...tema romanelor sale este totdeauna aceiaşi. Este Proscrisul, un solitar, un om eliminat din Societate dintr'un motiv sau altul şi lăsat în voia vântului, forţelor sale vagi, elementare şi ostile, care-şi dau drumul dincolo de adăpostul omenesc. Este Quasimodo din „Notre Dame de Paris", Gilliatt din „Les travailleurs de la Mer", Gwynplaine din „L'homme qui rit", Gimaurdain din „Quatre-vingt-treize", şi este mai ales Jean Valjean din această minunată şi confuză epopeie atât de greşit numită „Les Misérables".*

VICTOR HUGO

Romanele sale continuă, mai libere şi mai viguroase, opera începută în poeme şi drame, ample rechizitorii fără replică, adresate celor care fac altora viaţa nesuferită. Toate personagiile rostesc sentinţe, în afară de intervenţiile personale ale poetului, mare polemist la nevoie. Neîntrecut răscolitor al sufletului omenesc, ştie să afle adevărul cu dibăcie, fie în bine, fie în rău, ascuns în cine ştie ce obscur colţ sufletesc. Adevărul sau apoi constatarea izolată, sânt concentrate în câteva cuvinte reprezentând idei eterne în omenire, redate după o serioasă investigaţie care a descompus în elemente primordiale crizele cele mai profunde şi cele mai abstracte conflicte ale oamenilor dealungul destinelor.

Constatările lui Victor Hugo, exprimate mai ales sub formă de aforisme, sânt fragmente de viaţă condensată, adesea ori încadrate de accente pronunţate de poezie, deşi uneori apar sub forma unor elocvente formule matematice, adevărate teoreme poetico-filozofice.

Din imensa operă poetică, dramatică şi în proză, se pot extrage un mare număr de constatări sau îndreptări, sculpturale fraze în care ideile nu sânt numai viziuni sugerate, ci subtile reconstituiri.

● *Bestiile cele mai feroce sunt cele oarbe.*

● *Ziua este canalie, şi nu merită decât obloane închise. Oamenii cum trebue îşi aprind spiritul când zenitul îşi aprinde stelele sale.*

● *Caracteristica mironosiţiei femeieşti este de a pune cu atât mai multe straje cu cât cetatea este mai puţin ameninţată.*

● *In iubire, nu există prieteni. Pretutindeni unde există o femeie frumoasă, duşmănia este deschisă. Nici o cruţare, războiu până la capăt! O femeie drăguţă este un casus belli; o femeie frumoasă este un flagrant-delict. Toate invaziunile din istorie sânt determinate de fuste. Femeia este dreptul bărbatului.*

● *Animalele nu sunt altceva decât chipurile virtuţilor şi viciilor noastre, rătăcitoare înaintea ochilor noştri, fantomele vizibile ale sufletelor noastre. Dumnezeu ni le arată pentru ca să ne facă să meditām.*

● *Unele persoarne sânt răutăcioase numai din trebuinţa de [illegible] palavrăgeală de anticameră, este ca şi sobele care consumă repede lemnele; le trebue mult combustibil, şi combustibilul este aproapele.*

● *Omul este făcut mai ales pentru ca să sufere durerea decât să se bucure de veselie. Ochii noştri pot pierde facultatea de a vedea ziua, ei nu pierd nici odată aceia de a plânge.*

Victor Hugo a fost un mare colector al tuturor ecourilor timpului său, maximele sale uşor pot fi luate drept nişte confidenţe care evocă precis şi pitoresc realitatea înconjurătoare.

Autorul „Mizerabililor" nu scrie cu pana ci cu dalta şi penelul. Cu dalta sub care a rezultat vreun „Moise" de Michel-Angelo, V. Hugo ne-a dat nemuritoarele baso-reliefuri în care a voit să apoteozeze omul bun, superior prin acea [illegible]. Cu penelul lui Rembrandt şi altor maeştri flamanzi, ne-a [illegible]tat oameni mediocri şi răi, [illegible] de toate zilele cu toată rut[illegible]ei meschină, prinsă subt u[illegible]nghiu psihologic de o rema[illegible]ilă conciziune. Pentru poet[illegible]nul este destinat pe pământ [illegible]ăcă bine. Cei care se abat d[illegible] această menire, sânt îngloba[illegible]n nefericire în categoria c[illegible]lor patologice. A excelat în [illegible]runderea psihologiei pat[illegible]e cu minuţiozitatea unui [illegible]iatru, ajungând apoi la co[illegible]ia că nu răutatea este exc[illegible] dela regulă, ci bunătatea. A[illegible] despre actualitatea lui V[illegible] Hugo, ar însemna o înd[illegible]aţă încercare de frescă a [illegible]ţii contimporane. Familia [illegible]ais are o alta înrudită de a[illegible]e, familia Thénardier, care [illegible]i sputa stăpânirea în urma [illegible] lorizării meritelor şi inco[illegible] ţii vulgului. Urmaşii acest[illegible] uă neamuri, plebei, his[illegible] scribi, cabotini, semidocţi [illegible] liticiani, nu vor putea nici arde vreo amforă de tămâ[illegible] Victor Hugo, în primul [illegible] pentrucă a spus odată că b[illegible]tatea este cea mai înaltă fa[illegible]tate a sufletului.

Vorbele profeţilor merită [illegible]pect chiar când se ocupă cu [illegible]lementare pricini pământeşti.

Litaniile lui Victor Hugo î[illegible]brăţişează pământul şi cer[illegible] trupul şi sufletul.

AUREL GEORGE STIN[illegible]

Duioşie

S'au cunoscut pe stradă. Aveau aproape acelaş drum zilnic. Ema mergea la biroul ei, el era student. Intr'o zi el o văzu mai palidă ca de obicei şi îi vorbi. Ii plăcea de mult atitudinea ei modestă, paloarea maladivă a tenului ei, gura aceea cu buze pline, întredeschise, trădând bunătate şi candoare,— Un an de zile, un an întreg s'au întâlnit pe stradă, ca doi buni camarazi. Erau săraci amândoi. Aveau însă acea veselie a tinereţii care trece prin orice, peste orice. Ceva infinit de duios se ivea în sufletul lor când erau aproape. El găsea în ea o confidentă, o consolatoare şi apoi avea sete de afecţiune. Ea simţise de mult nevoia unei mâni protectoare. Nevoia de a avea un prieten sever şi blând în acelaş timp, serios şi duios, grav şi atent.

Şi într'o zi când şi-a simţit singurătatea mai apăsătoare ca oricând, el i-a adus o carte. Când l-a văzut în pragul odăiţei modeste, ochii ei negri mari, s'au mărit mai mult încă şi pe buze zâmbetul a încremenit amar. Au rămas amândoi aşa, câteva minute lungi, într'o tăcere religioasă.

Timp de patru ani a venit mereu s'o vadă. Era o căsnicie ideală. Câte odată eşiau să ia masa la un restaurant mic din apropiere. Alteori făceau plimbări lungi pe jos. Era între ei o înţelegere perfectă. El era acum farmacist şi aducea medicamente pentru paloarea ei. Avea grijă de ea, ar fi vrut s'o vadă mai întremată. Dar ea nu se plângea de nimic, deşi muncea din greu la birou. Dumineca ea îi cosea nasturii, făcea prăjiturile lui favorite. Vara Ema pleca la mare. Işi trimeteau scrisori lungi, duioase. Când sosea, o aştepta la gară cu flori, cu mici cadouri, atent, drăgăstos. Fără a fi căsătoriţi, era între ei înţelegere, încredere, prietenie.

Intr'o zi el aduse o pijama [illegible] O voi purta Duminicile când sânt la tine". Haina aceasta care păstra urmele parfumului său, era pentru ea o mare bucurie. Acum era la ea. In adâncul sufletului ei exista o speranţă sfântă că într'o zi el va aduce la ea toate pijamalele şi toate cărţile şi se vor căsători. Dar nu îndrăznea să i-o spună.

...Un om străin din provincie, un cunoscut al părinţilor ei, i-a cerut mâna. Bine înţeles că Ema a refuzat. Iubea. Nici nu se gândea că ar fi posibil.

..Când el veni peste câteva zile, ea povesti curioasa întâmplare. „Ştie că trăesc cu tine şi totuşi"...

El serios, grav, îi vorbi atunci: „Ema poate tu ai fi fericită cu el. Are o bună situaţie materială, asta înseamnă foarte mult. N'ar trebui să mai munceşti, draga mea".

Ea încremenise. Din nou [illegible]eniră mari, enormi, ochii ei [illegible]egri. Nu putu îngâna decât a[illegible]t: „Dar tu?" — „Eu ? eu te voi [illegible]bi, bine înţeles, întotdeauna. [illegible]zi tu, întotdeauna. Voi fi al [illegible] Dar tu, Ema, scumpo, în [illegible] când nu mă vei mai iubi, [illegible]mi-o spui franc. Voi suferi, [illegible]nu te voi inoportuna".

[illegible] avea un nod în gât. Aşa [illegible]ici a trebuit să ajungă [illegible] ei fericire! Spuse doar „n'am s'o pot spune niciodată". El o rugă atunci: „îmi retrimiţi pijamaua în ziua în care nu vei mai avea dor să mă vezi sau când vei iubi un altul".

Ema plânse la pieptul lui, pentru întâia oară.

●

De atunci sunt doisprezece ani. Un „faire part" din gazetă i-a anunţat moartea ei. El e însurat de zece ani, are şi doi copii. Soţia a fost prea mândră la început din cauza averii ei, acum e mai atentă.

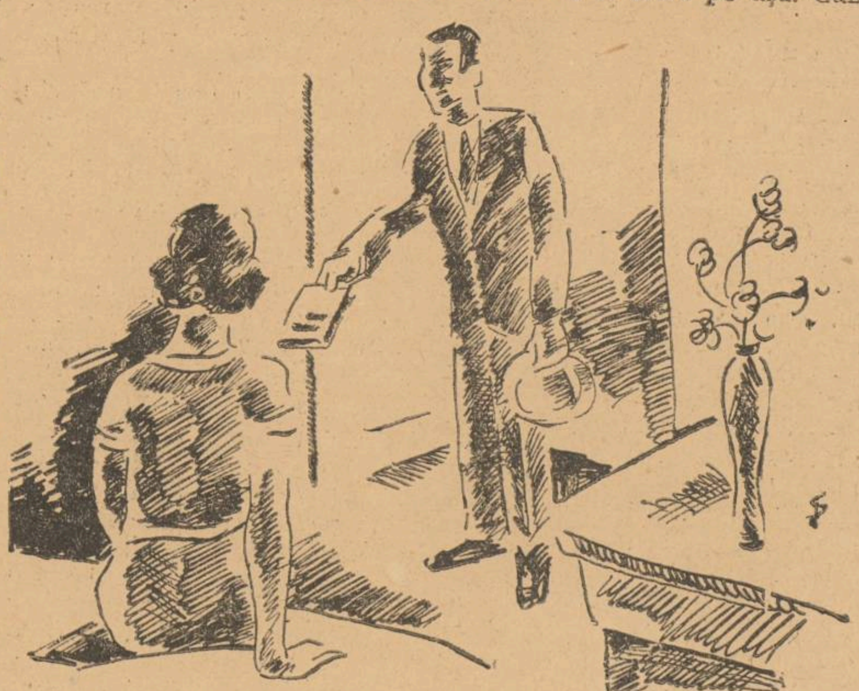
Când i-a spus Emei că e nevoit să se căsătorească cu o fată bogată ca să aibă şi el în sfârşit un rost, farmacia lui proprie, pe care o visează de ani de zile, ea avu viziunea clară a unei naufragiate care ar fi singură pe o insulă pustie şi ar vedea plecând vaporul care ar fi putut s'o salveze. Cum nu înţelegea el cât de dureroasă îi va fi viaţa de acum? Ar fi vrut să-i cadă în genunchi, să plângă, să-l roage. Dar nu spuse nimic. El îi jură că nu o va părăsi, că o iubeşte, că va veni s'o vadă mereu. Ea tăcea. Zâmbea trist.

Peste câteva zile el primi prin portarul casei un pachet. Ştia ce conţine. L-a aruncat în bibliotecă, ascuns de cărţi vechi şi nu l-a deschis nici odată, timp de zece ani.

Acum când o ştia moartă, suferea mult. Vedea ochii ei mari şi negri şi zâmbetul trist din ultima zi. S'a interesat de ea adesea pe la cunoscuţii ce veneau din oraşul ei. Se retrăsese la părinţi. Era slabă, suferindă. N'a mai iubit pe nimeni. Il durea inima c'a părăsit-o aşa. Totuşi nu s'a mai dus nici odată s'o vadă.

In bibliotecă, ascuns după aceleaşi cărţi vechi, era pachetul cu pijamaua ce-o purtase 6 ani de zile în odăiţa ei. De ce i-a trimis-o aşa, de-odată? Putea să-i scrie câteva rânduri şi să reţie ea acest obiect al lui, care îi făcea atâta plăcere, dacă îi mai făcea plăcere. El se gândea atunci, când a primit pachetul, că probabil ea are de gând să se căsătorească, sau are acum alt prieten, şi nu mai vroia să ţie pijamaua în casă.

Dar moartea ei i-a evocat atâtea amintiri duioase, atâtea mici întâmplări din viaţa lor comună. Era blândă, supusă, sinceră. Nu-i ceruse niciodată, niciodată nimic. Cum i se lumina faţa când el intra pe uşă. Cum

Şi într'o zi când şi-a simţit singurătatea mai apăsătoare ca oricând, el i-a adus o carte.

uita el toate grijile şi nevoile şi examenele când era lângă ea. Cum a plâns ea în hohote cu capul pe pieptul lui când i-a spus să-i retrimită pijamaua când nu-l va mai iubi.

●

Vroia să dăruiască obiectul acesta care era pentru el prilej de duioşie şi de supărare în acelaş timp. Trebuia totuşi să-l revadă. Simţea o nevoie de nespus să-l vadă.

Pachetul era încă legat de Ema deşi hârtia era ruptă în unele locuri. Il desfăcu încet, cu pietate. Vru să îmbrace haina. Dar rămase înmărmurit: *era alta*. Era o haină absolut identică cu aceea a lui, dar era o haină nouă. Cea veche, aceea pe care o purtase cu dragoste ani dearândul în odăiţa ei modestă, o oprise ea.

Atunci plânse şi el întâia oară.

G. I. TAPUSY

LA NEW-CITY

ANNIE VIVANTI*

Și așa s'a făcut că în dimineața aceea de Martie am coborît la New-City, singură — având în buzunar o scrisoare către Cristopher Ruddy, marele crescător de oi, iar în minte făgăduiala soțului meu că nu va veni după mine, cu micuța noastră Vivien, decât peste două zile... dacă nu-l chemam cumva, prin telefon.

Un individ singuratic, îmbrăcat în pânză ceruită galbenă îmi dăduse jos din tren cuferele ; și-acum, pe peronul pustiu, se uita lung la ele.

„Unde e gara?" l-am întrebat.

„Aci" răspunse el, și se apucă să cerceteze etichetele hotelurilor străine lipite pe bagajele mele: Baur-au-Lac, Continental, Bellevue, Splendide, Hermitage. Imi dădui seama că pozele acelea mititele în culori, cu embleme și cu priveliști în fund, îi plăceau grozav.

„Unde e orașul?" întrebai cam nerăbdătoare.

„Care oraș?" Și singuraticul ridică asupra mea doi ochi obicinuiți să vadă numai lucruri îndepărtate.

„Dar New-City unde e?"

„Aci" repetă el, arătând baraca mică de lemn, nouă și albă, dindărătul lui.

Gara, orașul New-City — acolo era tot.

„Te rog să-mi sui cuferele la loc, în tren", spusei nervoasă și mă întorsei să mă urc iar în vagon. Doar nu era cu putință să rămân acolo, singură, în mijlocul neantului. Mai bine să merg până la San Antonio, și de-acolo să telefonez lui John să vie să mă ia.

Dar, Doamne! ce făcea trenul?

Viclean și tăcut, aluneca pe dinaintea mea, alergând tot mai iute, tot mai iute — așa cum fac toate trenurile din West, care pornesc din gară repede și pe furiș, fără să dea semnalul.

Și iată-mă!... părăsită aci, la trei mii de leghe depărtare de civilizație, singură pe lume cu omul acesta de pânză ceruită galbenă!

El mă privea acum și pe mine ca pe o etichetă de Hotel ; grav, cu o curiozitate liniștită. In fața desnădejdii mele, nu zise nimic. Fără îndoială trebue să fi petrecut zile și luni întregi fără să scoată un cuvânt! Atunci l-am întrebat:

„Unde e ranch**-ul de oi al lui Ruddy?"

Intinse brațul și-mi arătă un punct în zare. Putea fi doar un punct oarecare; dealtfel mie mi-era chiar tot una. Ploua și în partea aceea ca pretutindeni în jur, ușor, lin; ploua de parcă o vecinicie ar fi trebuit să tot plouă așa, ușor, lin. M'a trecut un fior.

„Mai am un alt sticker", zise deodată omul, și pieri. Cine știe ce mai era acel alt sticker? Incă odată (ca de atâtea ori până atunci în viața mea) mi-am zis: „Nu sunt trează. Dorm. Sunt Alice în Țara visurilor. Când mă voi trezi, toate au să fie normale și *all right*".

In tmpul acesta omul se ivise iar, cu un impermeabil uriaș de pânză aurită galbenă, ca al lui, și mi-l întindea. Acesta era slicker-ul.

Il îmbrăcai; și pierii în el. Pânza aurită se odihnea, bogat, pe pământ în jurul meu și mânile mele se pierduseră, mici și depărtate, în mânici, ca în fundul a două galerii.

Am râs; un râs cu spasmuri. Dar omul mă privi tot serios și liniștit; desigur că acel singur cetățean din New-City era deprins să nu surâdă niciodată. Cui i-ar fi surâs dealtfel?

„Cu ce merg eu la Ruddy's Ranch?" — am întrebat.

„Cu un *buggy*". Și-mi arătă cu degetul un cărucior minuscul cu două roate, rezemat de zidul „orașului".

„Unde-i calul?"

„Trebue doi. Sunt acolo". Și repetă gestul larg al brațului spre câmpia netărmurită. Pe urmă adăogă, uitându-se la cufere și la cutia de pălării:

„Unde e patul d-voastră?"

„Cum?" întrebai uimită.

„Patul, unde e? Aci fiecare călătorește cu patul lui", adăogă drept lămurire. „Altminteri unde și cum vreți să dormiți?"

Am amuțit de uimire. Patul meu! Mă vedeam călătorind cu patul meu cel cu baldachin trandafiriu, cu patru stâlpi sculptați și cu plapoma rubinie tivită cu roze palide...

Era o nebunie numai gândul de a-l duce cu mine, patul meu.

„Am să dorm în vre-un alt pat".

Și atunci, pentru prima și singura dată, l-am văzut zâmbind pe omul acela.

„Cine are să mâne?" întrebai, privind la buggy.

„Trebue să mergeți singură", zise el, și văzând expresia chipului meu, adăugă: „Nu e nici o primejdie. Un buggy nu se răstoarnă niciodată. Cu un buggy poți să te cațări și pe ziduri. Și de altminteri nici nu sunt ziduri pe aci".

„Dar cum am să găsesc drumul?"

„Vă călăuzește soarele", zise el, vorbind de soare ca de un birjar.

„Dar cum? dar cum?", întrebai eu, care aveam poftă nebună de plâns.

„Luați seama să aveți mereu în față soare-apune".

Rotii ochii asupra câmpiilor împânzite de ploaie, asupra cerului de vată cenușiu. „Dar nu-i nici urmă de soare!"

„Peste un ceas are să fie. Iese la două" zise omul acela ca de pe altă lume; și o porni pe câmp cu o frânghie pe braț, ca să prindă caii.

In timpul acesta, omul se ivise iar...

Mă așezai pe cufăr — pe cufărul în care Frieda îmi pusese tot echipamentul făcut special pentru ranch-ul oilor; rochițe cam scurte, pălării cu panglici ca ale statuetelor de porțelan de Saxonia, pieptărașe înflorate „à la bergère", gen Watteau, umbreluțe care păreau bastonașe înzorzonate de păstoriță... și un ceas întreg am plâns și-am mâncat, nostalgică și pocăită, bomboanele fondante cu care John îmi umpluse trusa în gara Chicago.

A, voisem să vin singură? A, spusesem că doream să mă bucur neturburată de prima impresie a marilor pustietăți ? Toate perorațiile mele cu privire la drepturile Poetului îmi reveniră în minte, rânjind batjocoritoare.

„Tu l'as voulu, Georges Dandin!" îmi ziceam și lacrimile îmi cădeau șiroaie pe ciocolata de desert și pe bomboanele fondante.

In Ranch

La patru dimineața toată lumea era sculată: Hannah, oile și ciobanii. Hanah, îmbrobodită în niște boarfe albastre, cu pălăria de pai în cap, ieșise cu două din nelipsitele cutii de conserve (aceste vase atât de prețioase, fiindcă altele nu existau, slujeau la multe și prea felurite întrebuințări) să aducă apă, dela mare depărtare.

Pe ușa care rămăsese deschisă vedeam că afară era încă întunerec. Glasul nenumărat al oilor umplea lumea. Oițe soprane, oi neliniștite cu glas de contralto și oi bătrâne baritonale, nespus de triste și supărătoare și caraghioase: toate behăiau, chemau și strigau fără să contenească o clipă.

Toată ziua eram pe afară cu oile, cu băiatul, cu Jim și cu păstorul acela lung, care părea o stafie și care nu vorbea niciodată.

Jim îmi povestea că oile erau la fel cu copiii și că se îmbolnăveau de boli nenumărate.

„Dar ce e mai rău la ele", adăogă el, „e că înnebunesc oamenii".

Și Jim aruncă o privire spre păstorul cel lung care nu vorbea. „Ala e nebun" zise... „Și numai oile l-au adus în halul ăsta".

Pe mine mă trecu un fior prin șira spinării: „Dar dece ?... Cum?"

„Vedeți, când ducem vre-o mie ori două de oi la pășuni îndepărtate, unul din noi trebue să rămână acolo, singur, vreme de un an sau doi, ca să le păzească. La trei luni odată i se trimit dela ranch merinde. Dar cel rămas acolo, singur cu oile lui, după o bucată de vreme înnebunește. Behăitul e de vină", zise Jim. „Toată ziua și toată noaptea dobitoacele astea spun: *Me-e-e..., me-e-e... me-e-e...* Nu mai auzi alt sunet pe lume. *Me-e-e... me-e-e... me-e-e...* Și zile întregi, săptămâni întregi, luni întregi, taci, rabzi, te faci că n'auzi. Dar vine ziua" — ochii lui Jim se măriră; omul își trecu o mână pe frunte — „ziua în care *începi să răspunzi...* Și atunci s'a isprăvit cu tine. Ești nebun, și nu te mai vindeci".

Ingrozită, privii cu alți ochi oile blânde și mielușeii săltăreți și nevinovați: și mi se părură groaznici, monstruoși, cumpliți.

„Dece nu lăsați doi oameni în loc de unul?" întrebai.

Jim dădu din umeri: „Doi oameni costă mai mult. Și pe urmă tot înnebunesc, așa și-așa. Au... puțin de spus în pustietățile acelea; și dacă unul începe să behăe, celuilalt îi e frică și se mai și omoară unul pe altul. S'a întâmplat asta". Și Jim își întoarse capul în altă parte, încruntând sprâncenele.

„La anul e rândul tău", îi spuse băiatul cu un glas limpede și obraznic.

Și Jim zise: „Așa e, la anul e rândul meu".

Urmă o tăcere prelungită. Apoi Jim se întoarse fără veste și dădu o palmă copilului, o palmă grozavă, care-l repezi pe băiat, uluit și urlând, tocmai în ieslele lungi. Abia își veni în fire, plângând încă, scoase limba la Jim și zise:

„Me-e-e... me-e-e... me-e-e"...

Atunci se întâmplă un lucru îngrozitor. Păstorul cel lung, care nu spunea niciodată nimic, își ridică fața uscată, deschise gura — și răspunse!

Jim se întoarse fără veste și dădu o palmă copilului

. . . .

Din italienește de

NELA DUMITRESCU

* Una din scriitoarele de seamă ale Italiei moderne. Italiancă după tată, germană după mamă, s'a născut la Londra (1868), a călătorit mult, a scris în trei limbi: italiană, engleză și franceză. Fragmentele de față sunt extrase din vol. *Zingaresca.*

** Ranch = imaș întins.

UN NOBIL

Intr'o zi am întâlnit, într'un birou public, pe un refugiat din Rusia țaristă. Imi amintesc și azi figura lui distinsă, mânile-i fine și întreaga-i ținută impunătoare, care te silea să-ți alegi cuvintele când vorbeai acestui om, îmbrăcat totuși în sdrențe. Simțeam, privindu-l, o jenă ciudată, o remușcare confuză, cași cum aș fi contribuit și eu la mizeria în care îl aruncase societatea — situație pe care el o învingea prin distincția, care impunea oricui.

Această senzație — de jenă și de remușcare — o simt când trec prin fața cuștii în care doarme Boby — un splendid câne-lup — al cărui gât fin se încovoaie sub lanțul greu, ce-l fixează de atâta timp, în acelaș loc. La privirea mea compătimitoare, la vorbele mele blânde, el nu-mi răspunde prin obicinuitul chelălăit lingușitor al cățelușilor de duzină. Rămâne calm, nemișcat — dar ochii-i de culoarea cafelei au o expresie de resemnată tristeță.

Dacă Jack London sau Octave Mirbeau — care au închinat un întreg volum semenilor lui Boby — l-ar fi cunoscut pe acest frumos câne-lup — desigur că azi el s'ar număra printre eroii romanelor celebre. Mă tem însă că această glorie nu prea l-ar impresiona pe scepticul meu prieten. Se pare că, în privința sentimentelor umane, Boby își are părerea sa, pe care a câștigat-o din proprie experiență. Căci a trăit și el — ca fiecare ființă pe lumea asta — o epocă de încredere, sentimentalism, entuziasm. Apoi a venit decepția, pe care Boby o suportă într'o tăcere mândră, ca un adevărat nobil.

...Boby a venit pe lume nu se știe cum și unde. Acum cinci ani, stăpânii săi l-au găsit pe stradă. Era pe atunci un cățeluș slab și urît — o adevărată caricatură. La început, micul vagabond fu ținut în curte, între ceilalți câni, împărțind aceiași viață cu ei. Și el nu se plângea, căci nu cunoscuse până atunci, altă lume. Dar într'o zi cineva a observat că acest cățeluș subțiratic și urît e un veritabil câne-lup, și încă din cea mai elegantă specie. Și atunci soarta micului Boby a luat o altă înfățișare. Fu adus în casă, îngrijit de aproape, culcat pe covoare, la căldură, mângâiat de toți. Transplantat într'un mediu favorabil, cățelușul slăbănog se transformă ca prin minune. Deveni un câne frumos și elegant, o adevărată operă de artă. Corpul lui subțire și prelung, picioarele-i extrem de fine și, mai ales, capul expresiv, atrăgea admirația tuturor. Ciudat cap are Boby! Cele mai variate simțăminte se oglindeau în ochii lui cafenii, pe figura-i elocventă. Dela furia sălbatecă cu care îngrozește pe străinii fricoși, el trece — cu ușurință — la cea mai blândă prietenie, dacă cel atacat îl privește calm în ochi și-l strigă pe nume. Dealtfel Boby are simpatii și antipatii spontane care — am observat — sânt în raport cu privirea individului.

Acestui câne care sperie vecinii, îi plac nespus de mult vorbele blânde și mângâierile. Când cei din casă — uitând de el — vorbesc veseli, Boby se apropie de vreunul și, lipindu-și insistent capul de genunchii lui, îl privește lung, parcă i-ar spune: „Vorbește-mi și mie. Eu nu pot să-ți răspund, dar te înțeleg perfect!". Boby nu linge mânile, nu se tăvălește pe jos — cum fac unii cățeluși de casă. El stă drept, privindu-și fix stăpânul și toată dragostea și-o manifestă prin ochii blânzi și inteligenți. Ii place să doarmă lipit de mâna sau picioarele unuia din membrii familiei din care, cu toată inima, Boby face parte.

O vreme, acest frumos cânelup s'a bucurat de dragostea tuturor din casă. Alerga prin toate camerele, sărea pe divane și se întindea — cât e de lung — pe cearceafurile paturilor. Era luat cu mașina la șosea, i se serveau porții duble de mâncare — în fine adevărată viață de prinț.

Dar oamenii își schimbă sentimentele tot atât de des, cât și vestmintele! Intr'o zi, stăpânii lui Boby au observat că acest câne-lup — frumos, dar prea mare — era supărător în casă. Făcea prea mult sgomot prin camere și lăsa urme prea vizibile pe mobilele, pe care își întindea blana lui roșcată.

Și, fără tranziție, mândrul câne fu trecut — de pe covorul moale de lângă cămin — în cușca din curte, pe o mână de pae, așa cum țin de obiceiu oamenii pe aceste animale iubitoare. Dar, ceiace acceptase mai greu Boby, era lanțul gros care-l fixase de noua lui locuință. Câte zile și nopți de-arândul a gemut el neputincios, mirat și trist! Toți cei care treceau pe lângă cușca lui, erau întâmpinați de privirea-i întrebatoare și desnădăjduită, care spunea mirată: „Ce le-am făcut oare? Dece m'au pedepsit astfel?" El care nu dormea decât lipit de brațul stăpânului iubit, era uitat acum, acolo, pe paele reci. Căci stăpânii lui aveau în casă o altă jucărie acum: o javră mică, fără demnitate și fără caracter. Boby fusese uitat, devenise un câne oarecare, ceiace, în limbajul uman, înseamnă o ființă care nu cunoaște decât durerea fizică, — cea sufletească fiind apanagiul exclusiv al sensibilei rase umane!...

După mult zbucium inutil și durere fără ecou, Boby s'a resemnat. Ceasuri întregi rămâne nemișcat, cu capul întins pe labe, în fața cuștii de care e fixat. Ochi lui blânzi par pierduți în gânduri. Dacă-l chemi drăgăstos, își ridică o clipă capul mândru, pe care lanțul greu abea îl încovoae — te privește calm și tandru, apoi își reia poziția meditativă. Pe botul lui fin, acoperit de păr scurt și negru, au apărut câteva fire albe. Boby îmbătrânește și, odată cu bătrânețea, se pare că a câștigat și filozofia acestei vârste: blazare, scepticism și indiferență...

Uneori stăpânii își amintesc de el și atunci, cu îmbieri drăgăstoase, îl aduc în camerele unde altădată era atât de sigur de sine. Mica javră galbenă, care tronează acum printre pernele divanelor, îl primește cu protestări violente, pe care Boby nici nu le ia în seamă. Rămâne serios într'un colț, ca un musafir vremelnic. Primește, cu aceiași privire blândă, dar fără entuziasm, mângâierile tuturor, apoi se retrage liniștit ca un adevărat nobil, care se știe căzut în disgrație și nu poate uita jignirile din trecut.

Și toată atitudinea lui blândă dar rezervată, fără lingușiri și fără răutate, amintește una din acele figuri omenești, pe care asprimile vieții și ale oamenilor o pot desbrăca de strălucirea exterioară, însă nu-i pot lua acea superioritate spirituală, care impune tuturor!...

LUCREȚIA DASCĂLESCU

Din carnetul unui muncitor

Pastel marin

Lui Alexandrescu „Z"

In port. De-aseară noaptea pe dig, privind spre mare,
Măsoară ude stofe de neguri călătoare
Și plescăitul apei plutește sufocat
Pe adierea calmă a vântului sărat.

Din timp în timp și parcă prin gesturi de paiață
Un far cu ochiul roșu și cu turban de ceață,
Călăuzind din radă catarg după catarg
Aruncă benzi de raze anemice în larg.

Pe cheiuri stâlpi de fontă cu felinare 'n mână
Agită măști de sticlă și de lumină spână
Iar păsările beznei bat aripi lungi de zmoală
Și scutură prin aer fiori de umezeală.

Sub falduri de-aluminiu, cu pântecele goale
Vapoarele tresaltă legate de babale
Și-arar pe punți obscure, din fund, cu sunet spart
Se-aude pasul tainic al șefilor de cart.

Silozuri vechi și negre pe fond de stampă sumbră
Spre cer înalță umeri de piatră și de umbră
Și'nfășurată 'n nouri deasupra peste port
Atârnă luna plină — un palid cap de mort.

CRISTIAN SĂRBU

Femeia văzută de un misogin

Adevărata tragedie a femeii constă, după genialul mizogin Weininger, în inconștiența ei. Nu tirania exercitată timp de atâtea secole asupra aspirațiunilor ei, nu prejudecățile încă în vigoare azi au împiedicat-o să devină ceiace pretinde să fie. Ci o eroare profundă o condamnă în mod fatal să mocnească veșnic în aceiași beznă:

Femeia vrea să fie femee și se glorifică în feminitatea ei.

Dar femininul în terminologia lui Weininger, e principiul inferior în omenire, cuprinzând într'însul și toate slăbiciunile bărbatului.

Femeia e handicapată și de propria ei fiziologie, din care derivă toată psihologia ei. Căci suflet n'are și în consecință, nu se împărtășește nici din sufletul bărbatului. Intrucât femeie, reprezintă însă complimentul elementului inferior din principiul masculin (care în forma lui absolută se împărtăște de divinitatea infinitului).

Femeia constitue păcatul, căderea bărbatului; ea constitue răspunsul la tendința lui către tot ce e josnic.

Ea este și cel mai mare impediment în calea propriei sale eliberări. Căci ceeace reclamă feministele de azi sub emancipare, nu-i decât o imoralitate: acceptarea și întronarea principiului inferior cu titlu de egalitate față de principiul superior.

Incătușarea femeii însă trebue căutată în lipsa ei de individualitate, în încăpățânarea ei de a vroi să fie în fond numai obiect, materie pentru bărbat, în fericirea completă pe care-o resimte când e „posedată". Și în această direcție nu există nicio diferență între femeia-mamă (care-și apropie bărbatul numai în acest scop) și femeia-**prostituată**. (In terminologia lui Weininger, prostituată nu indică aceea care se dă pentru bani, ci femeia care nu cere dela bărbat decât satisfacerea unor plăceri). Căci amândouă au un singur țel în viață, din care derivă și la care se pot readuce toate formele sub cari ipocrizia lor, mai mult sau mai puțin sublimată, știe să-l transforme întru atingerea lui: **sexualitatea.**

Problema emancipării femeii, așa cum e pusă azi în mod obișnuit, departe de a constitui un progres, nu-i decât o împotmolire. Diversele drepturi, mari și mici, pe care le-au dobândit politicianistele sexului lor, sunt doar artificii, care nu ajută cu nimic la educarea reală a semenelor lor.

Căci femeia, în primul rând trebue să învețe să renunțe la ceeace constitue, în concepția feminină (în care se cuprinde și cea a majorității bărbaților) farmecul ei, să recunoască ca degradante slăbiciunile pe care le-a cultivat cu voluptate, să realizeze cu disperare trivialitatea care stă la baza tuturor imboldurilor și acțiunilor ei,— și celor mai nobile în aparentă — și astfel, conștientă, convinsă, să rupă lanțurile care îi sunt atât de dragi în fond.

Eliberarea ei e deci numai în funcție de inițiativă proprie, de voința sinceră de a deveni masculină.

Dar aceasta înseamnă renunțare totală, distrugere, încetare de a mai fi.

Și aci e nodul problemei: este oare în stare femeia s'ajungă la înțelegerea propriei ei imoralități? Are oare ea puterea **să vrea** într'adevăr eliberarea ei? Și poate oare să ia ființă, în sufletul ce și l-ar fi creiat astfel, imperativul categoric?

Weininger se îndoiește. Totuși e de datoria bărbatului s'admită această posibilitate, să conceapă și să trateze femeia în consecință.

LEKA

CRONICA MODEI

Ingrijirea pielei, farduri şi pomezi

Oricare ar fi metoda de înfrumuseţare şi arta cu care se execută fardatul, cea dintâi cerinţă este ca pielea să fie îngrijită cu competinţă şi diferitele ei accidente şi boale tratate de specialişti informaţi şi la curent cu ultimele date ale ştiinţei şi artei lor.

Nu există azi pete, negi şi alte defecte ale pielei care să nu poată fi înlăturate dacă sunt tratate de o mână expertă şi un ac electric. Afară numai dacă aceste pete, precum şi acnea, provin dintr'o cauză internă.

De obiceiu se crede că există reţete magice şi secrete bine tăinuite, care dacă s'ar cunoaşte ar da posibilitate oricărei femei de a deveni o frumuseţă în câteva clipe. Fiecare îşi va zice deci că e destul să cumpere un ac electric şi să se trateze singură. E adevărat că acest instrument poate să facă să se schimbe într'o clipă înfăţişarea unei femei prin înlăturarea negilor şi a petelor de tot felul. Dar tot într'o clipă mâna inexperimentată o poate nenoroci pe viaţă, lăsându-i pe faţă cicatrici ce nu s'ar putea tămădui cu nici un fel de cremă.

Oraşele mari îşi au medicii şi specialiştii lor foarte experţi şi este de unde alege. Totuşi trebuie să atragem atenţia tuturor femeilor asupra importanţei ce trebuie să se dea acestei alegeri. Un adevărat expert nu trebuie să lase *nici urmă de cicatrice* după tratament. De multe ori ceia ce se pare un neg poate fi în realitate un cancer incipient. In cazul acesta trebuie imediat deferit unui medic, pentru că orice altă intervenţie ar avea urmări incalculabile. Aluniţele şi petele cu păr sunt o chestiune de pigmentaţie şi adesea se ivesc de la naştere. Negii pot apărea la orice epocă a vieţii şi se crede că ar rezulta din acidul uric, cerând, deci, un tratament intern pe lângă cel extern. Sunt anume lichide recomandate pentru tratamentul lor, dar trebuie băgat de seamă să nu lase semne sau cicatrice şi să fim bine încredinţate dacă ceia ce avem pe obraz sunt pete, ca aluniţele, sau *negi*, ca să nu stricăm pielea feţei în loc să o îndreptăm.

Chisturile albe, roşii, cuperoza pot fi vindecate cu un tratament extern, dar revin dacă nu se tratează în acelaş timp şi deranjările interne, urmări ale unor regimuri greşite sau ale unei dietetice complect neglijată.

Acnea dacă este nebăgată în seamă poate provoca accidente în pielea obrazului, care nu mai pot fi reparate mai târziu. Ea poate fi datorită unei perturbări a secreţiei glandulare, ca în perioada pubertăţii, sau poate proveni dintr'un regim alimentar prea bogat în zahăr, fecule şi amidon, sau din amândouă aceste cauze în acelaş timp. Deci cere un tratament local şi o schimbare în dietetică, precum şi o grijă permanentă.

Pentru epilare, pe lângă tratamentul prin electroliză se recomandă şi o aplicaţie a cerei, alternativ cu aceasta. Dar trebuiesc experţi, oricare ar fi metoda de tratare. Depilatoriile obişnuite pătrund rar mai adânc, aşa că chiar dacă sunt eficace pentru moment, nu stârpesc rădăcinile perilor.

Nimeni n'a descoperit însă până acum mijlocul de a suprima sbârciturile, fie pentru moment fie pentru totdeauna. Să dăm totuşi câteva sugestii.

Sunt două feluri de zbârcituri: acele provocate prin obiceiul de a încreţi sprincenele, fruntea, de a strânge şi încreţi pielea de pe lângă ochi şi de pe nas, când râdem, ne gândim adânc sau suntem foarte atenţi etc. Afară de acestea, sunt zbârciturile din cauză că pielea este subalimentată. Comprese şi loţiuni astringente pentru cele dintâi, masaj cu creme grase pentru cele de al doilea. Cauze interne: acidul uric, reaua funcţionare internă şi... numărul anilor...

Pentru relaxarea bărbiei şi a guşei de sub bărbie, există un masaj foarte ştiinţific, cu efecte sigure. Dar efectele nu se văd decât după o săptămână două dela începerea tratamentului şi necesită şi acestea, mâni experte...

Nu voi vorbi aci de intervenţiile chirurgicale, pentru care de după războiu sunt specialişti extraordinari. Aceştia deşi nu contribuie la prosperitatea naţiunii, au însă un rol individual din cele mai binefăcătoare. Nu e vorba aci numai de dorinţa vanitoasă de a părea frumoasă, a femeii, în genere. Desfigurarea pentru bărbaţi ca şi pentru femei este o cauză reală şi foarte importantă de depresiune psihică şi poate provoca o adevărată psihopatie.

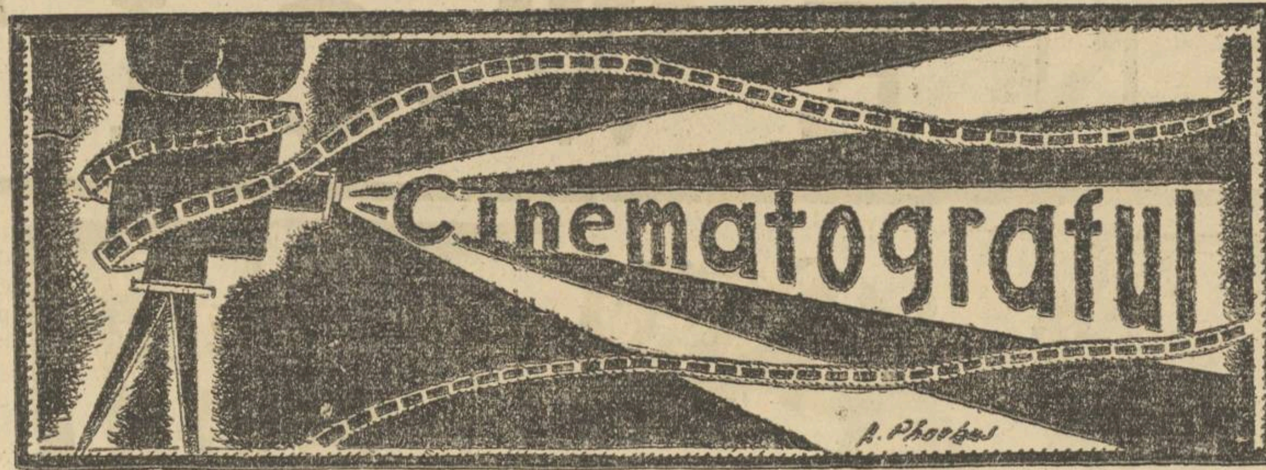
Să vorbim acum de pielea normală, cu o bună complexiune la bază. Sunt pieliţi de o fineţă încântătoare şi de culoarea petalelor de roză, în tinereţe. Acestea cer o îngrijire de fiece clipă pentru a fi întreţinute moi, mătăsoase şi întinse, căci sunt foarte delicate, se încreţesc şi se zbârcesc foarte repede.

Pielea grasă cere şi îngrijire externă şi tratament intern. Ea provine dintr'o supra secreţiune a glandelor sebacee în dermă, datorită unui regim cu multe dulciuri şi prea hrănitor.

Multe femei îşi închipuie că „nasul lucitor" provine din secreţiunea grasă a porilor prea deschişi din jurul nasului şi aplică astringente puternice pe frunte şi pe nas, astupând porii, din aceste părţi, dar făcând să se producă secreţiunea abundent prin alţi pori deschişi ai feţei. Aceasta contribuie a face pielea groasă, scorţoasă dimpreună cu toţi ceilalţi factori, ca: prea multă şedere în casă iarna, fumul şi ceaţa de afară, prea mult soare vara fără apărarea unei creme eficace, care să pătrundă în pori. Să se ştie că toate uleiurile din comerţ pentru bronzare sunt în fond dăunătoare, mai ales în viaţa noastră sub veşnică tensiune nervoasă. Constatând starea rea a feţei, femeile, în disperare, aleargă la „măşti" şi se lasă ademenite de fel de fel de reclame din vitrinele drogheriilor, întrebuinţează loţiuni şi creme care să le reîntinerească iute.

In realitate, ceiace le trebuie este o îngrijire constantă şi regulată cu o cremă şi loţiuni lăptoase, care să lucreze asupra celulelor şidedesubtul pielii, înviorându-le şi regenerându-le şi să dea şansă glandelor de a-şi recapătă oarecare forţă în elaborările lor. Să-şi amintească însă că aceasta cere timp şi răbdare. Nu putem pretinde femeilor de azi să se întoarcă la vremea pe când bunicile se spălau numai cu apă şi săpun şi rămâneau „tinere ca nişte copile". Mai întâi aceste bunice atât de tinere la faţă au murit, de sigur, căci cele pe care le cunoaştem sunt cu adevărat vestejite şi zbârcite, cum se cuvine unor bătrâne. In adevăr apa şi săpunul sunt foarte bune pentru a curăţi pielea, dar nu sunt suficiente. O discuţie animată s'a ridicat în jurul acestei chestiuni. Un doctor la Oxford a încercat atunci o experienţă la care au consimţit 20 de studente ale Universităţii de acolo. Timp de 20 de zile, medicul le-a aplicat pe un obraz, după ce fetele s'au curăţit cu apă şi săpun dimineaţa, o cremă oarecare, pe când pe celalt l-au lăsat fără cremă. Acest experiment epic a dovedit însă, că până la urmă obrazul care a primit crema a devenit mai moale şi arăta mai plăcut de cât cel fără cremă. S'a zis deci!...

BITRIX

Un film propriu zis

Până în ziua ei cea de pe urmă, săptămâna cinematografică expirată a fost de o dezesperantă slăbiciune. Şi deodată, în ultima, clipă, o plăcută surpriză: filmul dela Aro, un film Columbia cu Claudette Colbert şi alţi excelenţi actori. Zic excelenţi nu pentru că joacă bine — asta poate face aproape orice artist american — dar pentru că au fost minunat aleşi pentru rolul respectiv, şi încă pentru că rolurile acestea erau compuse cu o fantezie, cu un humor şi cu o ingeniozitate psihologică remarcabilă.

Amatorul de cinematograf, acela care „crede" în existenţa şi în viitorul acestei arte, s'a deprins să plimbe, săptămâni întregi, de-alungul sălilor bioxicarbonate, melancolica şi repetata sa constatare: „nici asta nu se poate numi film", pentru ca, din când în când, să exclame, încântat: „asta da; asta se chiamă un film". Şi este cea mai mare laudă. Un film care să aibă structură tipică de film, şi să nu fie o simplă poveste de celuloid, sau o dramă, sau o comedie filmată, iată ce trebue să căutăm. Şi tocmai asta, producătorii lui „Ţi-am cucerit bărbatul", au găsit.

Este o istorie antiromanescă de genul lui „Trei şi Una". Faptele nu-s complect reale, pentru că aparţin acelei categorii de existenţă pe care francezii o numesc „plus vrai que nature". Evenimentele sunt întâi concentrate intens, şi pe urmă, deodată, luate în joacă. Fiecare întâmplare este despoiată de tot ce e accesoriu, transformată în teoremă morală, şi pe urmă lăsată să alunece pe povârnişul glumei. O glumă extrem de filozofică, fiindcă este quintesenţă de adevăr sufletesc. Şi dacă reamintim că toate acestea sunt realizate cu pure imagini şi, în mod accesoriu, cu vorbe; dacă vom spune că vorbele sunt, la rândul lor, pur cinematografice, adică spirituale şi nedeterminate de evenimente, — vom înţelege de ce acest spectacol e o încântare de fiecare clipă.

Virginia Bruce

Ideea filmului e foarte nostimă. Doi oameni, un bărbat şi o femee, se îndrăgostesc intenţionat de... comerţ. Bărbatul a fost dezabuzat în căsnicie; şi atunci se refugiază în afaceri, ca să uite şi ca să-şi facă de lucru. Femeea este nu dezabuzată de trecut, ci de viitor; căci iubeşte tocmai pe acest bărbat pe care îl simte inaccesibil. Şi atunci, tot din calcul, se îndrăgosteşte şi ea de comerţ; căci ajungând secretara iubitului, făcându-se indispensabilă, va avea prilejul barem să trăiască în apropierea lui. Aşa dar amândoi ajung să iubească (aproape sincer) viaţa de afaceri, pornind dela un simplu calcul de refulare freudiană.

La un moment dat, se căsătoresc. Dar asta o fac în asemenea condiţii încât nici-unul nici altul nu-şi dau seama de ceeace se întâmplă, de schimbarea pe care această tovărăşie matrimonială poate şi trebue să o aducă în viaţa lor. Amândoi pornesc cu piciorul stâng. Fac prostii. Se depărtează sufleteşte unul de altul. Şi pe urmă, brusc, la urmă, cad — poate pentru prima dată — de acord, ştiu ce vor, şi ne-o arată şi nouă prin câteva scene de un lirism înaripat (fireşte făcut numai cu imagini vizuale) şi care reuşeşte în acelaş timp să fie de un comic homeric. Un cuvânt redă bine atmosfera întregii aventuri: cuvântul „legendă". Intâmplările au, toate, acel ceva excesiv şi simbolist al Legendei.

Nici-un moment, în decursul filmului, nu slăbeşte interesul. Fiecare scenă, cu câteva detalii de joc, cu câteva expresii fizionomice şi totdeauna cu un caraghioslâc irezistibil, ne dă, concentrat, un aspect întreg al vieţii, o întreagă problemă de morală. Fiecare scenă este un „peisaj psihic" unde lucruri şi oameni se topesc într'o armonie colectivă.

Acest film, peste un an, va fi uitat de toată lumea. Dar va fi însemnat pentru noi o nouă speranţă în intelectualizarea rapidă a cinematografului.

Despre acest film, chiar imbecilul superior român va spune: „este o prostie, dar are haz". Cât despre noi, care nu suntem decât imbecili inferiori, ne mărginim a spune: *„este un* adevărat *film".*

She

Este o poveste fantastică pe bază de supranatural, care purcede de la un decor londonez somptuos şi contemporan, pentru a ajunge în plină Siberie, într'un loc unde deasupra sunt gheţuri perpetue iar la câteva sute de metri, graţie unor emanaţii vulcanice, o temperatură călduţă, cu vegetaţie abundentă şi emanaţii de radium, care permit unei femei albe — regina ţinutului — să trăiască etern tânără, de cinci sute de ani. Graţie unui talisman al englezilor veniţi acolo, tinereţea nu mai funcţionează, şi asiăm la transformarea eroinei într'o babă de exact vârsta care o are. Momentul acela este, fără voia noastră, impresionant. Şi mai sunt şi altele. Ceeace nu însamnă că filmul e totuşi plin de lucruri naive şi rizibile.

Helen Mack

Dardanelele

Este un film englezesc de spionaj, film mai de grabă bine făcut. Insuportabil este însă actorul german Fritz Körtner, care se obstinează să nu se apuce — şi definitiv — de agricultură sau chiar de pasienţe (dacă se poate fără martori). Mai e ceva care pe noi, Românii, cinci veacuri supuşi teroarei turceşti, nu poate să nu ne impresioneze: acţiunea se petrece la Stanbul, în atmosfera de panică şi cruzime a tuturor guvernelor turceşti — cu excepţia, fireşte, a celui actual.

Randolph Scott

Tibet

M'am cutremurat la gândul să înghit nouăzeci de minute de itallianissimă bellavoce. Şi m'am înşelat. Filmul „Metropolitan" este plin de haz, de variaţie, şi aproape că reconciliază specia umană cu muzica italiană. Scenele de hyper-canto sunt ameliorate prin hazul şi naturaleţea acompaniamentului lor mimic. Ş'apoi sunt şi scene de proză bine făcute, cu acel realism al detaliului care salvează, la producţiile americane, insipiditatea intrigei. Insfârşit semnalăm un moment plastic remarcabil, când decorul scenei pe care eroina debitează un solo de voce se îngustează progresiv, încadrând pe cântăreaţă într'o ramă de umbră şi lumină de un foarte estetic efect.

D. I. SUCHIANU

Metoda istorică a lui Jacques Bainville

Am fi foarte greşiţi dacă ne-am închipui că există numai un singur fel de a scri istoria. Este mai întâi diferenţa temperamentală dintre acei care o scriu, şi care face, chiar pe unul ce se crede sincer imparţial şi realmente obiectiv, să accentuieze fără voia şi fără ştirea sa asupra anumitor evenimente, sau, mai bine spus, asupra anumitor **aspecte** ce constituesc în întregul lor istoria. Dar am putea spune că acesta e păcatul cel mai mic pe care-l poate avea un istoric. Din nenorocire, nici unul din ei n'ar consimţi numai la povestirea faptelor fără comentarii şi fără concluzii, de oarece, s'a format în timpurile moderne, ideia mai mult sau mai puţin justă că un istoric e un învăţător, un îndrumător care, povestind trecutul indică drumul viitorului. Intrucâtva această idee e dreaptă, nu poţi pretinde unui om ce depăşeşte mijlocia de inteligenţă, să se mulţumească numai cu o înşirare de evenimente monotone, cu o anostă şi insipidă cronică de războaie, tratate, căsătorii de regi şi congrese internaţionale. Un istoric nu poate fi nici un fotograf nici un fonograf, pentrucă fiinţa omenească cu alte cuvinte însăşi **unitatea de măsură a istoriei,** nu este nici ea fotograf şi fonograf. Nu putem pretinde cuiva să mecanizeze ceeace este viu şi frematând.

De aceea o concluzie logică: omul fiind viu şi evenimentele sunt vii. Şi trebue să ţinem seama de vorbele geniale ale bătrânului Goethe, cu care încheie al doilea Faust:

Alles Vergänglich
Ist nur ein Gleichniss.

„Tot ce e trecător, e doar un simbol". Tot ce e fenomen, eveniment, fapt, e numai un simbol, un semn vizibil al unor realităţi mai adânci, mai greu de pătruns dar mai autentice. Ei bine, după părerea noastră, istoricul adevărat, istoricul autentic, este acela care ştie să descifreze aceste simboluri, acela care ştie să vadă în dosul evenimentelor de tot soiul aspectul constant al unor realităţi veşnice. Pentru aceasta se cere un adevărat al şaptelea simţ, un fel de intuiţie specială, chiar un fel de miopie pentru lucrurile din primul plan, pentru a zări mai bine fundalul. Istoricul, într'o anumită măsură, trebue să fie un presbit.

JACQUES BAINVILLE

Jacques Bainville era cu mult, cel mai obiectiv dintre conducătorii mişcării de extremă dreaptă şi monarhistă, Action française. Obiectivitate nu numai în principii dar şi în modul de expunere. Cu alte cuvinte, nu trebue să ni-l închipuim pe Bainville, deformând vizibil şi patent istoria, pentru a servi numai pasiuni politice personale. Reala lui influenţă asupra tineretului francez, ar deveni astfel inexplicabilă. Nici odată nu s'a văzut un pamfletar câştigând o înrâurire adâncă. La Bainville lucrurile stau pe un plan mult mai subtil, într'o realitate care poate nu e umană, dar în orice caz e franceză. Voim să vorbim de acel cult al raţiunii pe care o educaţie şi penetraţie de mai multe ori seculară, l-au făcut să devie o a doua natură a Francezilor, Am putea spune că Francezul e singurul om pentru care un lucru nu există dacă nu este raţional, ceeace e o enormitate, o deformaţie autentică, pentrucă şi în noi şi în afară de noi, neraţionalul ne covârşeşte. A nu ţine seamă de el, însemnează să mutilezi însăşi personalitatea omenească. Şi aici e păcatul cel mare al lui Bainville. E un raţionalist şi atât de pătruns, încât a ajuns să creadă că raţionalul său e o realitate metafizică. Nu s'a întrebat dacă e normal, firesc ca o anumită calitate umană să domine altele, mult mai adânci şi mai semnificative, decât ea. Dar dacă Bainville ar fi fost un simplu particular sau un artist, această deformaţie personală nu l-ar fi privit decât pe dânsul. Dar Bainville a fost un istoric. Un învăţător. Un conducător al tineretului cu foarte mare influenţă. Inutil să spunem cât de absurde ni se par atacurile contra lui Bainville, din partea acelora care stau dincolo de baricadă. Argumentaţiile **pro** şi **contra,** de natură politică şi de partid, ni se par egal de lipsite de seriozitate.

Ca istoric, Bainville a extins defectul, defectul lui personal asupra întregii istorii a Franţei. Ce-i pentru el istoria Franţei? Un silogism. Un raţionament care, plecând dela o anumită premisă trebuia să ajungă la o anumită concluzie şi când colo a ajuns la una cu totul opusă! Aceasta i se pare scandalos lui Bainville. Republica şi democraţia erau pentru dânsul în contradicţie, lipsite de corelaţie logică faţă de premisa iniţială monarhică. Raţional, Bainville are dreptate. Dar nu are din punctul de vedere al vieţii, care în acest domeniu, e instanţă de Casaţie.

Pentru Bainville, Franţa e un tot organic, separat bine de restul lumii şi a cărui menire e să menţină cât mai mult această separaţie. De aceea poporul francez a dat toată puterea în mâna Regelui pentrucă apărarea de invaziile străine (fie războinice, fie paşnice) să fie executată cât mai bine. Bainville a observat că atunci când puterea s'a concentrat

Urmare în pag. IX-a

Pagini din trecut

Substituirea jupâneselor la balul dat de Hangherli (1797-1799)

Vorbind de piesa „Borgia", am pomenit de atâtea subiecte dramatice din trecutul neamului românesc — care ar putea fi mai bine utilizate de scriitorii noştri

Reproducem astăzi din „Istoria Românilor" de A. D. Xenopol următoarea pagină, care reflectă mai bine decât orice tratat adevărata stare de lucruri de subt fanarioţi:

De la 1788 în Moldova şi dela 1789 în Muntenia, până la încheerea păcii dela Iaşi, urmează ocupaţia ruso-austriacă în ţările române însoţită de toate mizeriile, jafurile şi silniciile, ce o asemenea stare aducea cu sine. Nu e vorba, în Bucureşti poporul, în deosebi femeile, mai uitau de relele stăpânirii străine. In baluri şi petreceri date de Nemţi şi care ne arată cât de jos căzuse simţimântul naţional sub copleşitoarea stăpânire grecească.

„Hangerli hărţuia într'un chip atât de crud ţara, în care păcatele ei îl adusese la domnie, grăbindu-se din răsputeri a umplea de bani şi pe turci şi pe el, mai repede însă se apropia însuşi a lui pieire pe care poporul o privi apoi ca o dreaptă răsplătire a faptelor sale nelegiuite.

„Anume Căpitan-Paşa nu se putea înţelege cu subalternii săi, din care mai mulţi simpatizau în ascuns cu valorosul Pasvanoglu, şi după cinci luni de asediu nefolositor, oştirea lui este spartă şi risipită prin o năprasnică eşire făcută de Pasvangii.

Se adevereşte astfle judecata aspră a lui Zilot Românul asupra paşilor „plini de barbă şi goi de minte" din lagărul Serischierului „a căror minte dacă ai adunat-o toată la un loc încă nu ai putea face o minte întreagă" şi într'adevăr aşa trebuia să fie pentru ca o armată de mai puţin de 8.000 de oameni să răpună pe una de 100.000. — Căpitan Paşa el însuşi o rupe de fugă şi se opreşte tocmai la Lom. — El trece Dunărea şi vine către Bucureşti, spre a se înţelege cu proteguitul său asupra mijlocului de a drege căderea suferită. Hangerli când îl vede se repede şi-i sărută mâna „ca unui stăpân" şi apoi pentru a mai împrăştia negrele gânduri ce umbreau mintea amiralului, se întrece a-l desfăta în petreceri şi oaspeţe. Cu acest prilej se întâmplă o scenă cam greu de povestit unei pene cinstite, dar care aruncă o lumină atât de cumplită asupra nepomenitei stări de degradare şi înjosire în care căzuse pe atunci poporul român faţă cu asupritorii săi, în cât trebuie să-i dăm numai de cât loc în expunerea trecutului său. Anume văzând Căpitan Paşa că la toate petrecerile sunt numai bărbaţi, au cerut Domnului să ordone boerilor celor mari să vină într'un rând la bal cu soţiile lor. Femeile boerilor înţelegând mişelia turcească refuzară a merge şi bărbaţii lor se înţeleseră cu Domnul să aducă în locul cucoanelor, femei libere pe care îmbrăcându-le în haine scumpe să le recomande ca mari boeroaice. Căpitan Paşa şi cu agalele fură foarte încântaţi de această supunere la dorinţele lor. După ce stătură la masă se prinse un joc la care turcii priviră cu mult gust, mai ales că închipuitele cucoane nu se prea sfiau a face pasuri şi mişcări îndrăzneţe. Către sfârşit Căpitan Paşa zise lui Vodă, ca să-i oprească pe una, cea mai chipeşă şi mai frumoasă din pretinsele jupânese, iar din celelalte să dea la agalele lui, „ceeace se făcu".

„Bine înţeles cucoane şi boieri râseră mult de păcăleala Turcilor, şi cu toate acestea numai la râs nu trebuia să-i împingă o atare împrejurare. Anume fusese nevoia de a întrebuinţa meşteşuguri, spre a se înlătura infamia şi batjocura cea mai sângeroasă ce poate cădea în sânul familiilor. Direct nu putuse nimeni să protesteze, şi ceeace omul cel mai de rând are dreptul să respingă cu cea mai de pe urmă indignare, boerii şi Domnul Ţărei Munteneşti nu îndrăznită a o face".

O carieră romantică

Nu a fost o carieră mai romantică, în lumea de azi, de cât acea a lordului Reading, de curând decedat. Ori pe cine ai fi întrebat în Anglia „Cine este Lord Reading" îţi vorbea despre el ca despre o fiinţă fantastică şi povestea viaţa lui ca un basm.

Versiunea curentă este că Isaac Rufus a pornit de la cariera de vânzător ambulant, care împingea roaba cu portocale la Covent Garden, apoi a devenit picolo de cabină pe un vapor spre India, unde a ajuns în cele din urmă vice rege. Legenda nu este adevărată în totul. Ea exagerează umila origină pentru a face să iasă în evidenţă mai mult onorurile de mai târziu.

Rufus Isaac era de fapt fiul unor oameni din clasa mijlocie, destul de bine situaţi, care l-au trimis la şcoală, nu la vândut portocale. Ceiace e adevărat e că tânărul Rufus a început de timpuriu cu o viaţă aventuroasă. Părinţii săi l-au dat atunci în gazdă la un profesor, la care el şi fratele său, închişi într'o cameră, au aruncat pe fereastră tot ce au găsit prin casă şi chiar mobilele.

Ceeace în adevăr a fost extraordinar la acest om a fost desăvârşita sa înţelepciune şi vederile sale cuprinzătoare în toate problemele lumii. N'a fost alt om care să cunoască, precum cunoştea el, toate aspectele vieţii în toate părţile globului, care să contemple cursul evenimentelor cu un zâmbet, poate ceva cam trist, căci pentru el toate nu erau de cât repetarea unor fapte pe care le-a văzut de la început şi despre care el ştia mai dinainte cum se vor desfăşura. Fiecare dintre cei ce l-au cunoscut caută să-şi amintească figura sa fin cizelată şi brună, obrajii osoşi, nasul coroiat şi mai ales privirea cercetătoare, strălucind printre zbârciturile de la coada ochilor şi dându-i o înfăţişare tânără şi plină de humor. Nu era atât de înalt cât pare în portretul în roba de vice-rege, pictat de *Philip de Laszlo*. Dar se ţinea ca un om demn, deprins cu poziţia înaltă şi cu stricteţa prescrisă de legile protocolului pentru situaţia sa. Fiecare îi cerea sfatul în toate ramurile de ocupaţie şi el răspundea cu politeţă şi amabilitate. Nu era însă un om sociabil în relaţiile sale personale. Ii plăcea intimitatea familiei şi a tovarăşei sale de viaţă, a doua lui soţie cu care s'a căsătorit abia cu patru înainte de sfârşit. Cine este Lady Reading şi ce calităţi şi cunoştinţe despre lume şi viaţă trebuie să aibă spre a fi atras interesul şi simpatia omului superior din toate punctele de vedere care ajunsese acum în urmă Isaac Rufus?

Lady Reading s'a născut în Constantinopol, unde tatăl său, Englez de origină, era administratorul *Datoriei Otomane*. A avut o copilărie foarte liniştită şi, fiind un copil cu sănătate fragilă, a fost educată în casă.

Călătorind mereu de la Londra la Constantinopol şi îndărăt, a avut prilejul să cunoască două civilizaţii complect deosebite. Stella Charnaud, astfel se numea Lady Reading de acasă ,era descendentă dintr'o familie hughenotă franceză, de la care pare să fi moştenit puterea de muncă şi stăruinţa. Crescută de un preot şi fiind o fire foarte echilibrată, s'a dezvoltat în vederea unei vieţi largi şi înţelegătoare.

Inainte de războiu deşi într'o situaţie materială bună, lucra pentru diferite opere până la istovire. După războiu părinţii ei şi-au pierdut averea şi ea fu silită să lucreze pentru a-şi câştiga existenţa. Astfel venind la Londra se gândi, mai mult în glumă să ia direcţia unui oficiu de plasare. După un an şi jumătate prin una dintre acele miraculoase intervenţii ale destinului, s'a întâlnit cu prima nevastă a Lordului Reading şi a fost ataşată la serviciul viceregatului din India.

Era tânără şi neexperimentată în serviciul acesta, dar se adaptă repede şi când Lord Reading era la sfârşitul carierei sale de vice-rege, Stella Charnaud ajunsese secretară şefă.

Ea a îndeplinit acest serviciu timp de şapte ani şi oricine cunoaşte puţin această lume de birou, îşi poate da seama ce resurse, ce cunoştinţe, ce abnegaţie şi răbdare înseamnă o activitate ca aceasta. Căpătase o aşa de complectă informaţie în problema indiană — una din cele mai încurcate din Marea Britanie — în cât era privită ca expertă.

Cooperaţia aceasta, de zi la zi, a adus de sigur o strângere a relaţiilor între secretară şi marele potentat, aşa că după moartea primei sale soţii, ei se căsătoriră. Ca Lady Reading, şi-a continuat activitatea la diferite instituţii, dar mai ales la o Instituţie tipic britanică „Per-

Urmare în pag. X-a

Prinţesa Izabela

Maurice Maeterlinck a scris o piesă în două acte cu acest titlu. Muzica de *André Cadou*. Piesa nu a ţinut afişul decât şapte zile, la teatrul Renaissance (Cora Laparcerie).

Totuşi piesa este dramatică şi are multă frumuseţă literară în unele părţi. Ceiace i-a stricat a fost subiectul: spectacolul se petrece în întregime la nebuni.

Intr'un mic oraş din Belgia, Gheel, de secole nebunii trăiau la un loc cu cei cu mintea întreagă.

Maurice Maeterlinck cunoştea oraşul şi căuta de mult o expresie a sentimentelor pe care i le inspirase. A ales teatrul, socotindu-l mai poetic. Totuşi nu e sigur că nebunia poate fi tratată poetic.

Nebunia declarată este sau de un comic atroce sau groaznică pur şi simplu.

Greşala autorului „Melisandei" este credinţa puterii poetice a nebuniei.

Singurele momente care pot fi poetice sunt poate acele în care raţiunea se rătăceşte, fără a fi plecat cu totul.

Izabela Van Clyte, care şi-a pierdut mintea, este fiica unor burghezi foarte simpli.

Ea auzise cântându-se într'un cântec de jale, durerea unei oarecare prinţese Izabela care încerca să treacă un lac spre a merge la feciorul unui rege, pentru a se întovărăşi cu el. Ei îi intrase în minte că ea era Prinţesa Izabela şi ori de câte ori întâlnea o apă voia s'o treacă pentru că se ştia ocrotită de Ingerul Gabriel, care venea s'o viziteze în fiecare noapte.

Părinţii Izabelei, de frică să nu se 'nece, căutând mereu să treacă apele, au adus-o la Gheel.

Ea a fost plasată la nişte răzeşi. Fiul lor, Ivo s'a îndrăgostit de ea.

El însă este nebun. De altfel toţi nebunii de la Gheel sunt îndrăgostiţi de Izabela. Maeterlinck îi face să treacă pe dinaintea spectatorilor, într'o defilare zguduitoare, fiecare cu mania sa, cu visele sale absurde, cu credinţele, spaimele şi violenţele lor incoherente.

Dar aceste spectacole ale nebuniei sunt nu numai penibile, ci şi monotone.

MAURICE MAETERLINCK

Adevărata frumuseţe a operei trebuia să se desprindă din fiinţa Izabelei şi aventurile sale. Ivo, ascultând dorurile şi jelaniile Izabelei, fură cheile de la un parc vechiu în care se găsea un lac. Izabela intră în parc, înaintă printre trestii spre marginea lacului, intră în el şi s'ar fi înecat dacă n'ar fi salvat-o Ivo.

Un tânăr intern care trebuie să o supravegheze se îndrăgosteşte şi el de ea şi o ocroteşte cu fermitatea cu care credea ea că o ocroteşte îngerul Gabriel.

O regăsim într'un pat alb şi frumos, îngrijită de intern, pe care-l cheamă tot Gabriel. Ea crede că internul a salvat-o, cu toate că internul vrea să restabilească adevărul, pe care ea nu vrea să-l creadă. Ivo plânge fără a spune nici un cuvânt. Şi în adevăr Gabriel o vindecă până la urmă, căci această ultimă iluzie o readuce la realitate.

Acţiunea este prea împrăştiată şi din această cauză opera lui Maeterlinck pierde din puterea ei poetică. Numai către sfârşit piesa îşi regăseşte adevărata sa calittae şi forţa poetică şi simbolică. Totuşi simbolul rămâne nedesluşit. Ce-a vrut să arate autorul operei *„Sagesse et Destinée"*? A vrut el oare să ne spună că lumea, sub aparenţa raţiunii, nu deţine nici o realitate, după cum se vede din vorbele şi cântecele nebunilor din această piesă? Sau a vrut să ne spună că dragostea este singura posibilitate de vindecare a nebuniei?

Aceste două concepţii par a se îmbina între ele în piesă, una gravă şi amară nu e de cât negaţiune, cealaltă uşoară e înaripată ca o speranţă.

Marele memento enciclopedic

Ideea de a reuni ansamblul cunoştinţelor umane, nu după clasamentul alfabetic al dicţionarului ci după o ordine logică într'o colecţiune de expozeuri succesive legate fie de ştiinţă sau litere, fie de artă, apare sub forma unei încercări foarte îndrăzneţe. Imensitatea şi complexitatea domeniului care trebuie să fie explorat contribue să facă lucrarea şi mai greu realizabilă. Casa Larousse şi-a impus realizarea ei sub direcţia lui Paul Augé şi trebue să recunoaştem că interesul primelor capitole depăşeşte cu mult orice aşteptări.

Primele capitole sunt consacrate geografiei, care e prima între ştiinţe, deoarece e cea care se ocupă de planeta noastră.

Ele rezumă în note concise şi precise tot ce trebue ştiut asupra numeroaselor chestiuni ce se prezintă zilnic spiritului nostru.

A doua parte a lucrării e consacrată istoriei, care deşi e tratată cu aceeaşi minuţiozitate, prezintă prin însăşi materia sa o infinitate de dificultăţi şi complexităţi.

Apoi vor urma religiile, filosofia, dreptul, gramatica, literatura, artele-frumoase, ştiinţele matematice, fizica şi chimia, precum şi nenumăratele lor aplicaţiuni, ştiinţele naturale şi agricole, ştiinţele medicale şi lucrările publice. „Memento" ne promite chiar un număr de capitole inspirate de practică asupra organizaţiei, armatei, marinei, asupra economiei domestice, contabilităţii şi stenografiei.

Prezentarea „Marelui Memento enciclopedic" e admirabilă. Fiecare pagină — vor fi mai mult de două mii — conţine una sau mai multe ilustraţiuni, gravate după fotografii de documente originale, hârtii sau scheme.

Intreaga lucrare e o minunată documentare, care contribue în chip ilustru la fixarea spiritului.

Ea cuprinde o sută de planşe în afara textului, imprimate în culori sau heliogravură care formează decorul celor două volume.

Metoda istorică a lui Jacques Bainville

Continuare din pag. VIII-a

într'o singură mână, apărarea a fost efectivă şi eficace, iar atunci când această putere singură, **mon-arhică** slăbea şi era atacată înăuntru, — apărarea devenea slabă sau chiar nulă. De aceea o concluzie: principalul organism al naţiunii franceze este Ministerul de Afaceri Străine, şi numai Ministerul acesta să lucreze în plin, trebue în interior o putere unitară, nediscutată şi energică.

Logic argumentaţia lui Bainville e o cap'od'operă inexplicabilă. Dar din punctul de vedere al realităţii umane, **care e esenţialmente nelogică,** argumentaţia e hotărît insuficientă. Ministerul de Externe nu e Franţa ci numai o instituţiea ei. Fiinţa e o fiinţă vie colectivă, compusă din unităţi umane, deci umană şi ea. Umanitatea e un complex de calităţi şi nu o poţi reduce numai la o calitate, raţiunea. Afirmaţie adevărată pentru om, cu cât mai adevărată pentru un popor! Alt exemplu: tratatul dela Versailles e prost **de plano** pentrucă respectă unitatea Germaniei, veşnică ameninţare pentru Franţa. Dar Germania nu e în funcţiune de Franţa, ci organism aparte cu legile şi fizionomia ei. Ce lipsă pentru cineva care face profesiune de istorie, să nu-şi dea seama de ele! Una din ultimele lucrări ale lui Bainville a fost asupra lui Napoleon. E o analiză crudă, logică, a carierei lui Napoleon din punctul de vedere al intereselor franceze. Demonstraţia e magistrală.

Dar nu e reală, pentrucă importanţa mare a lui Napoleon e în personalitatea sa meteorică, iar strălucirea, în influenţa sa, în lungimea lui de undă. Dar ca să simţi aceasta trebue să fii om.

VASILE LOVINESCU

Cronica literară

George Mihail Zamfirescu, Sfânta mare neruşinare

Intâiul roman al d-lui Zamfirescu, *Madona cu trandafiri*, mi s'a părut o operă neizbutită şi, sub unghiul relativităţii criticii, susţin şi azi acelaş lucru. Amestecul acela de realism fragmentar şi de clar-obscur poetic, dar mai cu seamă manierismul fără asemănare al stilului, cu suspendări de idei şi divagaţii lirice, îl făceau de necitit. Această părere, exprimată cu politeţă, şi într'un loc mai discret, pentru ca începuturile autorului să nu fie înconjurate de suspiciuni, n'a plăcut d-lui Zamfirescu şi sancţiunea imediată a fost (cum se obicinueşte) nesupunerea operei următoare modestei noastre judecăţi. Această purtare a unui autor faţă de un cronicar care crede a merita puţină consideraţie, nu e o chestiune de ordin personal. Ea e simbolică pentru starea de spirit a lumii noastre literare de azi. Gestul d-lui Zamfirescu era oarecum justificat. *Societatea scriitorilor* îi acorda un însemnat premiu, alţi cronicari scriau elogios despre opera sa, cum se putea dar explica o părere ca a mea dacă nu printr'o inimiciţie personală? Scriitorul capătă în această împrejurare o şi mai solidă opinie de sine şi autorul nostru însuş e aşa de pătruns de însemnătatea operei sale încât într'o notiţă pe care o pune pe seama editurii zice: „După cum vedem *cutare* are perfectă dreptate afirmând că ciclul epic „Bariera" este cea mai îndrăzneaţă încercare de frescă a romanului nostru contimporan, cu singura deosebire că această „încercare" e realizată cu o uimitoare putere de muncă. Avem scrise, până acum în „Maidanul cu dragoste" şi „Sfânta mare neruşinare", aproximativ 1300 de pagini compacte de tipar".

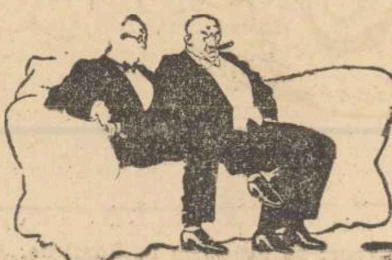
Dar s'ar putea ca eu să greşesc (s'au văzut atâtea judecăţi care au trebuit să fie revizuite) şi nu mi-ar fi ruşine să dau înapoi. Totuşi, experienţa mi-a arătat că nu trebue să ne speriem de quasi-unanimitateea opiniilor critice contrare, fiindcă aceste opinii nu sunt ieşite dintr'o conştiinţă profesională tare. Cele mai multe sunt emise de prieteni, unele de critici care vor să-şi facă prieteni, altele de critici în căutarea unui criteriu. Semnul lor distinctiv e acesta: toţi autorii sunt „mari scriitori", comparabili cu ce e mai mare în străinătate, cu Dostoiewski, cu Proust, cu Hamsun. Dacă am aduna opiniile „criticei", ar rezulta acest lucru paradoxal: literatura română actuală cuprinde cele mai mari genii ale romanului şi d. Rebreanu e strivit de multitudinea marilor autori care stau „alături" (o politeţe pentru „deasupra") de domnia-sa. Când un autor primeşte de la persoane cu oarecare dignitate elogii ca „copil halucinat cu svârlituri de geniu", „mare scriitor", „operă nemuritoare", etc., în acest stil generos al d-lui Mihail Dragomirescu, înţelegem turburarea sufletească a autorului şi găsim îndreptăţit disprețul domniei-sale pentru neputinţa noastră de a ne ridica până la culmile genialităţii sale.

Am face însă o mare greşală dacă am încerca acum să dovedim cu orice preţ contrariul, că anume d. Zamfirescu nu are niciun talent. O operă se înţelege prin prietenie şi singura formă de ostilitate îngăduită este voinţa de a scruta totul. Intr'un fel (vorbind numai de cronicarii inteligenţi) toţi au o parte de dreptate, dar le lipseşte intenţia (sau atenţia) criticii de relaţii şi comparări.

Oricare ar fi meritul de mai târziu al d-lui Zamfirescu, critica noastră nu poate greşi, în chip negativ, cu privire la erorile sale, care alcătuiau tot cuprinsul romanului *Madona cu trandafiri* şi formează o bună parte din paginile actualelor volume.

D. George Zamfirescu, pornind dela d. Rebreanu sau mai de grabă dela autori francezi ciclici ca Romain Rolland şi Jules Romains, voeşte să ne ofere romanul-şarpe, romanul-tren de marfă cu 100 de vagoane târîte lent, romanul într'un cuvânt în sute şi mii de pagini, în care un detaliu de aici se sprijină pe o pagină de dincolo. Când nu e o socoteală editorială, metoda aceasta se bizue pe o iluzie; pe aceea că din grosimea cărţii iese impresia de grandoare sau măcar aceea de „viaţă". Criticile sunt de altfel invariabile: astfel de cărţi par „tranşe din viaţă", existenţa însăşi în mişcare. Iată o eroare plăcută criticii române. Insă orice scriere masivă cu multe fapte adevărate şi puţin încâlcite şi alternate dă sentimentul vieţii, adică trezeşte în noi interesul pentru viaţa de dincolo de carte, dar sentimentul acesta e şui şi arbitrar, fiindcă despre orice poţi spune că „trăeşte" şi e „rupt din viaţă". Una e viaţa vieţii şi alta e viaţa cărţii. Cartea trăeşte pe planeta ei proprie, care are această însuşire că nu poate fi determinată dimensional. O schiţă de trei pagini e uneori mai vie decât înghesuiala a o mie de pagini de roman. Şi mai este o chestiune: o operă de artă trebue să fie bună oriunde, în toate organele ei. Un vin care nu-şi trădează gustul decât băut cu găleata e o apă vopsită.

Dacă citim prin urmare un volum din *Sfânta mare neruşinare*, fără prejudecata „vieţii dela câteva sute de pagini în sus", ne izbim de cea mai nesuferită manieră. Sute de pagini din acest roman sunt o tortură pentru cititor. E aproape de necrezut ca un romancier pe distanţele acestea epice să se folosească aproape exclusiv de definiţii şi reflecţiuni poetice şi de dulcegării lirice de cel mai detestabil gust. Iţi vine adesea, când materia este într'adevăr interesantă, să-i smulgi naraţiunea din mână, ca s'o duci tu mai departe fără atâtea schimonosituri. Titlurile înseşi arată pornirea către dulceaţă: *Culcuş pentru o moarte frumoasă, Viaţa dacă ar fi prins-o cineva, Viaţa pe care nu poţi să te răsbuni,*

şi în sfârşit numele preţios al cărţii rimat şi ritmat *Sfânta mare neruşinare*. Cartea începe cu această poezie:

„Poţi să sfărâmi viaţa în pumn, ca pe un bulgăr şi să arunci ţărâna spre cele patru despletituri de zare, prinos — ca un semănător cu pasul sărbătoresc şi voinic peste dureri şi peste timp, strivind sub talpă inima cu care nu mai are ce face şi sufletul n'a mai vrut să-l asculte..."

„Viaţa asta ce nu mai are niciun rost şi doare, prin tot ce presimţim în noi urmă de paradis pierdut...".

A pune puncte puncte e fineţa cea mai dilectă a d-lui Zamfirescu, care mai cultivă şi anumite vorbe mari ca *ceremonial, avatari, Eros*. D-sa foloseşte apoi foarte des tropii, într'un soiu de antonomaze. Nu zice, de pildă, niciodată mahalaua „cutare" ci „mahalaua cu nume ruşinos" nu zice maidanul cutare ci „maidanul cu basculă", moartea e numită „îngerul negru", împreunarea „cuminecarea în taina care doare" şi aşa mai departe. Toate acestea sunt tare plictisitoare. Dar mai ales un proustianism rău înţeles îl face să îngrămădească într'o frază chinuită planuri felurite de gândire, în şire zemoase ca acestea:

„Aşteptam să mor cum aşteptam odinioară soarele să renască maidanele şi să înviorеze sufletul mic şi speriat al mărăcinilor ucişi în mine şi pe coclauri de toamnă, convins că dincolo de groaza de o clipă a sfârşitului meu de câine al vieţii începe visul — poate viaţa nouă, fără foame şi muncă în besnă ori sub arşiţă, fără taine şi revolte, fără plâns şi neruşinări, din ţara minunată a copilului cu beretă şi pantofi de lac, plimbat în trăsură alături de Fana prin oraşul cu catedrale şi mai ales cu fericiţi ce aruncau portocale la elefanţi — paradis în care mama era cucoană iar fata cu dorinţa despicată în trupul superb uita de măscările ţigăncii şi de obsesia ceremonialului erotic din casa simigiului, ca să rămână lângă mine pură, transfigurată în rochia ei albă şi scumpă, cu volănaşe pe umeri ca aripioarele".

Un astfel de stil e tolerabil acolo unde imaginile din felurite straturi de timp stau cu necesitate alături, nu lipite în chip artificial de autor. Când d. Zamfirescu adaogă prosopopeea, comparaţia şi alte figuri, atunci falsitatea e în toiu:

„Suferinţa ne lua de mână, ca o bunică ursuză, cu fiecare întoarcere în mahalaua cu nume ruşinos, unde ne aştepta o altă viaţă, să ne rupă aripele şi să ne umple de scârbă în svonul altor măscări, să ne înfioare cu semnale de incendiu ori să ne sperie somnul cu un nou scandal, să ne sfâşie sufletul cu un cântec rusienesc pe care Maro nu-l înţelesese încă sau să ne lase încovoiaţi, muţi în lumina tremurătoare a unei lumânări de ceară, aprinsă târziu şi de prisos lângă bucăţile de carne adunate dintre traverse şi de sub roţile unui tren de marfă şi aruncate pe un sac la întâmplare, un picior peste capul smuls din umeri şi rostogolit în păcura şanţului şi lângă braţul cu pumnul strâns răsucit, în acelaşi gest protestatar".

Atâtea fapte îndesate în săculeţul frazei rămân la d. Zamfirescu simple abstracţiuni. Abstractivă e şi analiza sa, deşi în imagini, pentrucă atenţia cititorului e îndreptată prin analogie asupra altui grup de realităţi, care nu are de a face cu procesele sufleteşti ale eroilor. Ce înţelegere a stărilor de conştiinţă putem noi scoate din aceste arbitrare divagaţiuni metaforice:

„Sufletul lui Ivan, în aceste momente de aparentă uitare de sine, era ca o încăpere rămasă vraişte, cu uşile trântite de vânt şi mereu deschise de mâini nevăzute, cu perdele fluturate, smulse şi împletind fâşii murdare şi lungi peste o ramă căzută pe covor (urmează mai departe descrierea odăii)"?

Să nu uităm că eroii sunt mahalagii şi că dacă autorului îi este până la un punct îngăduit să vorbească astfel, nu pricepem de unde a învăţat acest limbaj radical un biet lucrător:

„Asta vine fără supărare şi tocmai când nu te aştepţi, parcă duhul necurat ar pluti în văzduh şi ai trece cu sufletul prin el — cum treci un pod, fără să vezi, printr'o plasă de păianjen sau cum ţi se prind de umăr, când o iei rasna pe maidane, firele albe şi hăloase de calul-dracului. Nu ştiu cum se face, dar scârba asta îţi învăluie sufletul într'o ceaţă sau parcă-l stropeşte cu toate scârnăviile, de-ţi vine să-l verşi în hasnă şi pe urmă se urcă la cap, să-ţi mintă gândurile, să le turbure şi să le ridice în vârtej — ca pe nişte hârtioare, vara, vântul ce aduce furtuna".

Autorul numeşte asta „a musicaliza". Iată şi o altă musicalisare, adică metaforizare a vieţii sufleteşti:

„O purtam cu mine şi în mine, pe toate drumurile şi în fiecare preocupare, în toate gândurile: diavol şi înger — ispită crescută

Continuare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Vernon Lee

Mai citesc oare generaţiile de azi pe Anatole France? *Se mai citeşte mai ales* „Le Lys Rouge"! *Revista „Pan" pe care o scoate, la Florenţa,* Ugo *Djetti anunţă moartea lui* Vernon Lee, *nume astăzi necunoscut.*

E drept că numele Violet Page, *numele adevărat al lui* Lee Vernon, *ca scriitoare engleză nu a fost nici odată celebru, dar a fost o vreme când mulţi îl rosteau cu o caldă admiraţie. Ea şi-a petrecut toată viaţa la Florenţa şi a murit octogenară în vila în care l-a primit pe Anatole France, care a făcut din ea portretul lui* „Miss Bell' *din* Le Lys Rouge.

Era pe vremea când esteţii anglo-florentini admirau în acelaş elan de entuziasm pe primitivii toscani şi pe prerafaeliţii englezi, pe Botticelli *şi pe* Burne Jones, *în vremea când* Debussy *compunea* „La Demoiselle étue", *D'Annunzio scrie* „Le Vergine delle Roce".

In cărţile şi operele acestea căuta tineretul de pe acele vremuri, Italia. In „Le Lys rouge" *ca şi în* „Enfant de volupté" *şi în* „Cosmopolis" *eşite toate trei de sub tipar cam în aceiaşi vreme, găseau tinerii îndemnul la călătorie şi căutau o Italie dorită cu pasiune şi populată cu oroine ca Thérése Martin-Bellème,* Maria Ferrés *şi* Alba Steno.

Pe atunci Florenţa era impregnată de quathrocentişti, *care însă au fost cunoscuţi la Paris prin Anglia:* Walter Crane, William Morris, Ruskin, Dante Gabriel Rossetti.

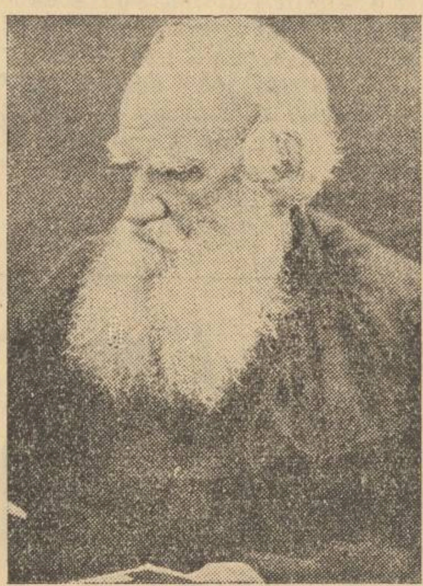
Femeile din societatea înaltă se trudeau să reincarneze credincios pagini din Benozzo Gozzoli, muzele montegnesche, dar mai ales Primavera *lui Botticelli. Idealul tinerilor de pe atunci erau unele chipuri de femei, între cincisprezece şi douăzeci de ani, lungi, subţiri, mai mult sau mai puţin roşcate la păr, palide la faţă şi învălite în mlădioase rochii de satin* liberty.

Multe chipuri de aceste se întâlneau la Vernon Lee, *în vila Palmerino, la porţile Florenţei. Vernon Lee era de o cultură rafinată şi de cea mai rară nobleţă. Dar tineretul din generaţia următoare nu putea suferi Toscana literarizată, cu muzeele sale nesfârşite, cu rafinamentele şi delicateţele studiate ale unui estetism importat. Erau în adevăr şi prea multe* misses *pe acea vreme la Florenţa. Erau pline hotelurile, pensiunile, librăriile şi muzeele. Vernon Lee a fost şi ea înglobată de mulţime, evitată şi uitată. A trecut deci neobservată din tăcerea uitării, în tăcerea morţii la 81 de ani...*

Prima formă a romanului lui L. Tolstoi „Invierea"

Z. Lvovski *a tradus, în limba franceză, nuvela lui Tolstoi* „Un caz de conştiinţă", *care e prima versiune a romanului* „Invierea", *după ce a suferit mai multe transformări.*

Origina acestei povestiri este o aventură reală a lui Tolstoi.

LEW. TOLSTOI

In tinereţe sedusese şi apoi abandonase îndată pe o tânără servitoare care a şi murit puţin după aceea. Tolstoi păstrase o amintire plină de usturătoare remuşcări despre această aventură. A început să scrie nuvela aceasta în 1889, apoi a lăsat-o neterminată şi nu s'a mai ocupat de ea timp de cinci ani, când a reluat-o şi a terminat-o.

Dar în forma aceasta primă, nu a publicat-o nici odată. De altfel a mai făcut încă alte nouă versiuni succesive până ce a publicat-o în fine sub forma în care ne-o redă Lvovski, iar în 1900 a publicat „Invierea", romanul cu totul diferit de povestirea de care e vorba aci.

Nuvela aceasta e interesantă nu numai ca termen de comparaţie, ci este şi o povestire sobră şi impresionantă, având valoare şi ca operă literară.

Negutătorul de Veneţia

Adaptare în versuri de Miguel Zamacoïs, muzică de Raynaldo Hahn

Se pare că teatrul liric nu a găsit materie mai vastă şi mai bogată pentru scena sa de cât în opera lui Shakespeare: Visul unei nopţi de vară, Romeo şi Julieta, Othello, Regele Lear, Skylock, Macbeth, Femeile vesele din Windsor, Mult sgomot pentru nimic, *etc. au inspirat pe muzicanţii cei mai deosebiţi unii de alţii. Mendelsohn, Gounod, Verdi, Dukas, Debussy, Fauré şi apoi Ernest Bloch, Nicolai, Silver, Paul Puget!...*

Comedie romanescă în operă, Negutătorul de Veneţia n'a prea suferit multe mutilări.

In primul act sunt grupate cele trei întâlniri ale negutătorului cu Antonio şi Bassanio. Antonio cere un împrumut de trei mii ducaţi lui Shylock, pentru prietenul său Bassanio pentru a putea cuceri mâna Portiei şi se încheie contractul ciudat pe care-l cunoaştem.

Negutătorul va avea dreptul să ia o livră din carnea debitorului său dacă acesta nu-şi va plăti creanţa la timp.

Tot în acest act este răpirea Jessicăi, fiica lui Skylock, de către o ceată de tineri dar cu consimţământul ei.

In actul al doilea, Portia cu consimţământul tatălui ei oferă pretendenţilor ei cele trei casete: de aur, de argint şi de plumb. Bassanio alege caseta de plumb în care era portretul Portiei şi-i capătă astfel mâna. Aude însă că Antonio e ruinat şi nu se poate elibera. Bassanio aleargă în ajutorul său, întovărăşit în secret de Portia cu Nerissa, confidenta ei.

Primul tablou din actul al III-lea se petrece la curtea de justiţie, unde creştini şi evrei se înfruntă şi se provoacă. Se introduce atunci un tânăr avocat Balthazar, în locul marelui jurisconsult Bellario, care, fiind bolnav, nu se poate prezenta. Balthazar nu e altă cineva de cât Portia. Ea recunoaşte că Shylock are dreptul să-şi ia livra de carne, dar îi aminteşte lui Shylock de legea care interzice să se verse măcar o picătură de sânge de creştin. Shylock se retrage disperat. Ca onorariu, Balthazar şi cu ajutorul său, adică Portia şi Nerissa, le cer celor doi prieteni, Bassanio şi Antonio, care nu le recunosc sub deghizare, inelele primite de la ele ca logodnici.

Tinerii nu îndrăznesc să refuze.

Ultimul act se termină într'un vis de noapte de vară la Belmont, când cei doi îndrăgostiţi se întâlnesc cu logodnicele lor purtând fiecare inelul dăruit. Dar totul se sfârşeşte cu bine ca în basmele de altă dată.

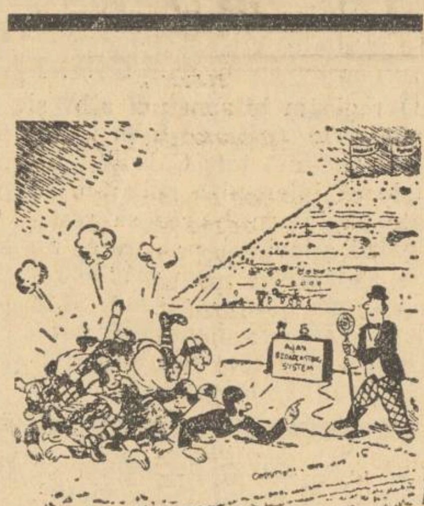
Zaniacois n'a scris un simplu libret al operei, ci versuri bine cizelate, într'o limbă clară, colorată cu ritmuri flexibile, pentru a exprima o acţiune plină de interes şi diversitate. Reynalda Hahn a scris o muzică ce se supune în totul cadenţei poetice şi lirismului cântului. In operă nu se găsesc arii detaşate, ci scene melodice legate între ele cu recitative după maniera lui Mozart şi a autorilor din secolul al XVI-lea şi al XVII-lea. Tonul însă este al unei opere vesele de şi comportă elemente dramatice. Motive sentimentale se opun altora de un ton uşuratec voit, cu intenţie.

Nimic urît sau plicticos. Adevărată feerie sentimentală, în care fantazia maliţioasă şi galantă a sfârşitului piesei se prezintă mereu spiritului, cu toate ameninţările în glumă ale catastrofei. Concepţia muzicală a lui Reynaldo Hahn este într'un spirit de ironie ce pare a se teme să nu devină pedantă în sublim, evită excesul pretutindeni, are o eleganţă ce depăşeşte frivolul, apărând ca o podoabă a virtuţii. Muzica din această operă se manifestă ca o serenadă înflorită în sufletul femeilor, din răcoarea apelor. Duo dintre Portia şi Bassanio în actul al doilea, pare o uşoară luare în râs al aceluia dintre Tristan şi Ysolda.

Quatorul din actul al treilea este caracteristic povestirilor uşoare, replicilor rapide, prin care muzica serveşte repeziciunea acţiunii.

Iar ridicarea şi coborîrea tonului dramatic în scena de la tribunal e redată prin tranziţiuni uşoare. Pateticul dramatic al imprecaţiunilor lui Shylock e susţinut atât prin opoziţia pastişelor pitoreşti ale intrării în scenă a prinţilor de Monaco şi Aragon, cât şi prin rugăciunea Portiei către Amor, care are ceva din verva ştrengărească şi spirituală a vodevilului de altă dată.

Pentru reprezentare trebue o montare, costume şi decoruri ca acele de la Paris.

BOXERUL (către Speaker):
— Numele meu e Dupiton... nu „Dubidon".

Oroarea de mediocru

In 1934 a murit Philippe Berthelot, fiul savantului Marcelin Berthelot, despre care Henriette Renan zicea că avea o inimă de femee. Dovada cea mai limpede a duioşiei inimii sale a fost moartea celor doi soţi în aceiaşi zi, ceeace a îngăduit să fie puşi să se odihnească împreună la Panthéon.

Despre Philippe Berthelot nu s'ar putea spune că a fost duios, totuşi s'a ilustrat prin darul unei fidelităţi unice în prietenie, care i-a fost răsplătită la fel, de cei ce formau „banda Berthelot", bandă alcătuită din spirite rare şi remarcabile, artişti, nume mari sau tipuri unice şi de o originalitate tranşantă, toţi fără prejudecăţi, cu un gust pronunţat spre fantezie, care-l iubeau pe Philippe cu o admiraţie devotată. Ca om politic a pregătit şi realizat importante negocieri externe impuse miniştrilor pe care-i conducea fără ca ei să-şi dea seamă şi cărora le-a lăsat pentru viitor beneficiul ideilor puternice şi drepte, ca şi răspunderea celor deplorabile...

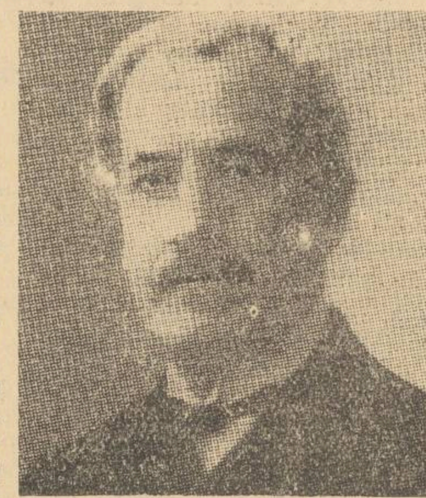
Generos în abstracţiuni, a arătat că ţinea sincer la drepturile naţiunilor, favorizând crearea Cehoslovaciei, pentru care el a rămas le Grand Français.

Martin Du Gard insinuează cu răutate, în portretul pe care-l face răposatului Philippe, în „Nouvelles Littéraires", *că nu ar fi fost democrat, de cât pentru că cufunda în acelaş dispreţ pe toţi, prieteni şi adversari, şi că nu privea drept „mari" de cât pe cei din familia sa, tatăl său, chimistul, inspectorul învăţământului superior, senatorul inamovibil, ministrul afacerilor străine, fiul unui medic de ţară, nepotul unui răzăş de pe Loire.* Mari, *erau pe lângă Marcelin Berthelot, prietenii acestuia: Taine, Hugo, Renan, fraţii lui şi el însuşi. Căci dacă era republican, nu era doar de dragul parlamentului, el care nu preţuia de cât inteligenţa şi erudiţia, ci pentru că iubea libertatea, zice cu răutate Martin du Gard, mai mult pentru el însuşi, pentru că o iubea mai cu seamă în momentele când despotismul său era la apogeu!...*

Inalt, drept, cu o ţinută infailibilă, îmbrăcat ca într'o uniformă adoptată odată pentru totdeauna: veston larg cu reveruri mari, guler înalt cu colţurile îndoite, o regată de culoare închisă ca restul hainelor. „Acolo unde muritorii de rând au o frunte, el purta un turn", zice acelaş Martin du Gard. Distant şi morocănos, captiva pe unii, ţinând pe alţii ca paralizaţi sub privirea lui şi făcându-şi astfel inamici neîmpăcaţi.

Deşi nu putea să-şi ascundă superioritatea naturală, avea însă aerul de a nu lua nimic în serios, printr'un fel de dandism.

Avea astfel aerul că se amuză de orice, de cultura sa enciclopedică, de puterea sa reală de muncă pe care o iubea ca putere de muncă, de rangul pe care-l ocupa, de beneficiile unei moşteniri măreţe. Işi iubea prietenii din cercul său, alegând pe cei mai superiori, dar nu vorbea niciodată de rău pe nimeni, nu din mărinimie, ci din dispreţ. Avea ţinuta unuia din acei stoici pe care-i studiase în cărţile sale de filosofie, deşi nu avea nevoie de nici o astfel de atitudine, căci totul i-a servit în viaţă pentru a plăcea altora şi a-şi face sie-şi plăcere, senzualitatea, ca şi memoria lui prodigioasă, şi „chiar gloria patriei", zice încă Martin du Gard, fără a fi cunoscut vreo adversitate reală.

PHILIPPE BERTHELOT

Era tăcut, pentru că nu-i plăcea să vorbească de cât când avea ceva de spus sau când avea de plasat un paradox, lucru ce îi plăcea în deosebi.

Ceeace preţuia el mai mult era inteligenţa *şi în deosebi inteligenţa familiei căreia îi aparţinea şi care strălucise deopotrivă în Chimie, în Istorie, în Afaceri, în Filosofie şi în Politica externă. Sensibil şi rece, rafinat îi plăcea să se arate uneori crud şi să degajeze un fel de mister în jurul său, misterul personalităţii sale.*

Nimeni nu-i poate însă contesta bunul simţ, senzul realităţii, felul său strălucit de a concepe lucrurile care l-au făcut uneori să găsească soluţii excelente în unele mari chestii naţionale. Marele lui neajuns a fost oroarea pentru mediocru, care-l făcea adesea să se răzbune sadic împotriva omenirii în care era silit să trăiască.

O carieră romantică

Continuare din pag. IX-a

sonal Service Leag". Scopul acestei instituţii este de a aproviziona cu haine şi aşternut pe cât se poate de mulţi dintre acei ce din oarecare motive nu şi le puteau procura. S'au găsit *opt sau nouă mii* de lucrători care şi-au oferit serviciile gratuit în acest scop. Liga distribue lucruri căpătate de la donatori sau cumpără din comerţ material şi confecţionează pe măsură, ghete, haine. Au depozite în toată Anglia în număr de vreo trei sute, dintre care numai în Londra 24. Liga a înfiinţat apoi două mii cinci sute de ateliere, ocupate în acest scop şi răspândite în toată Anglia.

De la înfiinţarea ei până în 1832, liga a înzestrat şi îmbrăcat peste o jumătate de milion de persoane. Lady Reading este o preşedintă foarte activă, pasionată de opera sa, în contact zilnic cu membrele comitetului, când nu e în turneu de propagandă în toată Anglia.

Lordul Reading a fost ca o figură din timpul Renaşterii. Cu erudiţia îmbrăţişa toate ramurile de cunoştinţă şi cu înţelepciunea căuta „elixirul vieţii din care fiecare să-şi adape minţile şi să-şi pornească faptele".

In barou a fost un jurist fără pereche şi a fost privit ca unul din cei trei mai mari avocaţi ai Angliei. A fost ales în parlament ca liberal şi s'a ridicat treptat, fără nici o forţare, la rangul de *„Attorney general"* şi apoi *„Lord Chief of Justice"*. In timpul războiului a fost Ambasador în America, apoi vice-rege în India şi la urmă ministru de externe, în primele luni ale Guvernului Naţional. Nu este oare aceasta o carieră miraculoasă, mai ales că ea se datorează numai meritelor şi activităţii unui om dintr'o familie modestă, iar pe lângă toate era şi evreu, ceia ce dovedeşte încă odată ce caz fac Englezii de problema raselor!

Urmare din pag. IX-a

pe balustrada stăvilarului şi arc despicând aerul şi apele — soră ce mă trăsese de păr din adânc, să nu mă sugă lipitorile şi să nu mă mănânce peştişorii şi îndemn la păcat prin fructul muşcat şi întins ca un dar în care binele şi răul mustiau în urmele egale ale dinţilor superbi — suflet contopit în tristeţea muzicală din înserările reci ale toamnelor petrecute sub podul de piatră şi în taina ce ne înfrăţise destinele şi ne fugărise ori apropiase gândurile, umbre aplecate pe ape ca sălciile — fată cu desgoliri şi chemări pătimaşe în întunericul din podul ce ne desvăluise misterul ceremonialului erotic din casa simigiului şi obrăsnicătură mică, pălmuită în faţa bătrânilor şi mângâiată în ascuns (şi fraza aleargă încă pe 17 rânduri)".

Ce-au de a face stăvilarul, peştişorii, lipitorile şi toată mascarada aceasta poetică cu temperamentul unei fete de mahala, mai bine exprimat prin vorba „obrăsnicătură" decât prin toată poliloghia semi-doctă de mai sus?

Tatăl eroului la persoana I zice şi el: „Sigur, pe Maro n'o s'o uite niciodată dar o să rămână dragostea, în el, *ca o muzică*".

Nu un rând, nu o pagină, ci toată cartea e scrisă aşa, cu teorii, analize poetice, şi flori ieftine de stil, încât de-ar avea şi geniu, autorul ar rămânea totuşi un geniu plicticos. Ce mai vorbă? Până şi tânăra haimana desculţă spune în mahala această perlă a imaginilor absurde: „...dacă moare Ivan, eu rămân pustiu, neputincios, singur... prostit, nebun, sălbatic şi înalt ca o tulpină de cucută..."

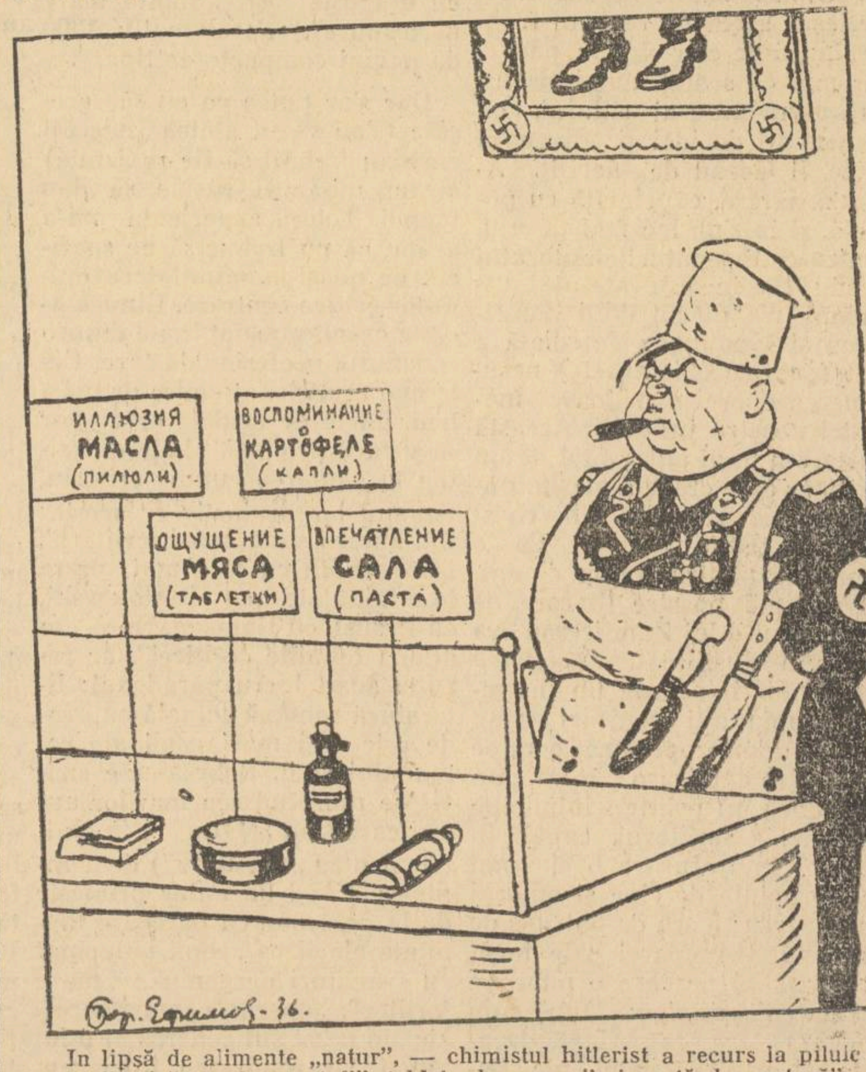
Şi totuş, la sfârşitul cărţii rămâi cu încredinţarea că era ceva înăuntru. Câte un rând, câte o jumătate de pagină trezesc un entusiasm scurt ca de o creaţiune întrevăzută. D. Zamfirescu nu e încă scriitor, dar talent e cu putinţă să aibă. Unele momente ar fi putut deveni grandioase. Soborul ţaţelor care bocesc pe un presupus mort, dragostea muncită, religioasă a lui Ivan şi sinuciderea lui prin incendiere, moartea lentă a ofticoasei Puica, demnitatea de lucrător socialist cu niscai idei a soţului acesteia, dar mai ales şiretenia cu scopuri etice a prostituatei Sultana, care spre a-şi feri sora mai tânără de agresiunile unui adolescent îl iniţiază pe acesta în viaţa sexuală, iată lucruri, intenţional, remarcabile. Chiar sub raportul poetic, alergarea fetei urmărite de tânărul prieten cu intenţii virile, datul la fund înot în apă, şi presupusa împerechere pe mal, conţin ceva viguros şi armăsăresc. Şi ca să nu fim prea aspri, nu e numai intenţie, e chiar înfăptuire, însă o înfăptuire aşa de târzie, aşa de înăbuşită de mortăciuni încât când dăm de ea spiritul e istovit şi fără capacitatea unei adevărate plăceri literare. Da, un scriitor se poate entusiasma în chip sincer de cartea d-lui Zamfirescu, dar nu pentru ceeace este ci pentru ceeace ar fi putut deveni în mânile lui. Potenţa aceasta continuă, care dă iluzia vieţii fără prezenţa ei, este şi ea un merit şi dintre cele mai valoroase, în istoria unei literaturi.

G. CALINESCU

UMOR SOVIETIC *

Export de hitlerism în România, Austria, Cehoslovacia, Estonia, etc...

In lipsă de alimente „natur", — chimistul hitlerist a recurs la pilule de „unt", picături de „cartofi", tablete de „carne" şi pastă de „untură"...

*) Din „Izvestia".